

Paris de yeni akıma uydu

Pandemiyle birlikte moda defileleri bildik mekanlardan uzaklaştı. Fakat bu dijital sezonda da kimi markalar kreasyonlarını sıra dışı mekanlarda tanıtmayı tercih etti. Tek bir farkla; bu kez yolculuk göllere ya da çöllere değil zihinlerin koridorlarına yapıldı.

ECE SÜKAN 2'DE



Batı düşünceyle, Doğu şiirle dönüşür

Batı toplumunun dönüşümü Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Voltaire, Hegel, Marx, Adam Smith gibi düşünürlerin felsefi eserleriyle gerçekleşti. Doğu toplumları ise şiirle, yani heyecanla yaşar, düşünceyle değil. Bu nedenle Doğu'da düşünce temelli devrimlere rastlanmaz. ZÜLFÜ LİVANELİ 7'DE



OkSijen

HAFTALIK

www.gazeteoksijen.com

Türkiye'nin Tek Hafta Sonu Gazetesi

SAYI 11 • 26 MART-1 NİSAN 2021 • 10 TL

Gecikmiş modernleşme

“Erkek sever de döver de” fikrinde olanlar 10 yılda yüzde 20’den 6’ya, “Kadınlar giydiklerine dikkat etmeli” diyenler ise yüzde 80’den 32’ye indi

KONDA’nın araştırması, toplumda cinsiyet eşitliği ve kadına şiddet konularında büyük bir değişim olduğunu gösteriyor. Batı bu değişimi 50-60 yıl önce yaşadı.

Bu açığı kapatmak adına modernleşme süreci telaşla yürütülüyor. Hukukun üstünlüğüne ve ortak kadere inancın düşük olması nedeniyle de savrulma yaşanıyor.

BEKİR AĞIRDİR’ın analizi 27’de

Facebook’un her şeyi Mark Zuckerberg



Facebook’un acı itirafı

Reklamlarının hedef kitleye ulaşmadığını gören bir site sahibi, Facebook’a dava açtı. İddianameye giren iç yazışmada, Facebook’un ABD’deki reklamlarda hedef kitleyi tutturma oranının yüzde 41 olduğu ortaya çıktı. 18’de

Yatay geçişte açık istismar

Yurt dışında okuyanlar için sağlanan yatay geçiş kolaylığının istismar edildiği ortaya çıktı. İlk 200 bine giremeyen öğrenciler, Ukrayna ve KKTC üzerinden Türkiye’de hukuk fakültelerine kaydolunca, YÖK duruma el koydu. 3’te

Yeni tehdit: Çip kıtlığı

Otomotiv devlerinin peş peşe üretimi durdurmasıyla gündeme gelen çip krizi, teknoloji geliştiricilerin elini kolunu bağladı. Oyun konsolundan beyaz eşyaya tüm sektörler krizi hissediyor. Kısa vadeli şifirli bir çözüm de yok gibi. 17’de



NFT’lerin Türk yıldızı

Dünyayı saran NFT çılgınlığının tozu dumanı arasında bir Türk yıldız parlamaya başladı. Sanatçı Tarkan Tolunay, beş eserini 150 bin dolara sattı. Bunun bir “tanışma dönemi” olduğunu söyleyen Tolunay, sanatın geleceğini Oksijen’e anlattı. 4’te



Fransa’da zamana karşı aşı yarışı

Fransa, stat ve spor komplekslerini toplu aşılama merkezlerine dönüştürüyor. Hedef 67 milyonluk ülkede Haziran’a kadar en az 30 milyon kişiyi aşılama. Paris’teki ‘velodrome’da bisikletçiler antrenman yapıyor, ortada insanlar aşı oluyor.

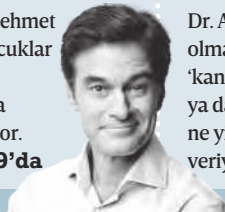
BBC gazeteciliği

İngiltere Başbakanı Johnson: “Aşılama elde ettiğimiz başarının ardında kapitalizm ve açgözlülüğümüz yatıyor”

Ülkesinde ve dünyada büyük tepki gören Boris Johnson, basına kapalı toplantıda sarf ettiği bu sözlerin haber yapılmamasını rica etti. Ama ilk haber yapanlardan biri, İngiltere’nin kamu yayıncısı BBC oldu. 10’da

Eylülde daha iyi durumda oluruz

Dünyaca ünlü kalp cerrahı Mehmet Öz, “Eylülde toparlanırsınız, çocuklar okula, anne-babalar işlerine döner. Ama en az bir yıl daha kontrollü hayata devam” diyor. Ayşe Acar’ın röportajı 9’da



Hücreleri doyur kanseri aç bırak

Dr. Aysegül Çoruhlu, ‘kansere olmamak için nasıl beslenelim’, ‘kansere olup tedavi görüyor ya da hastalığı atlattıysak ne yiyelim’ sorularına cevap veriyor. 10’da



Covid’e karşı A, C ve D vitamini

Dr. Mark Hyman, bu haftaki konuyu Dr. Patrick Hanaway’le Covid’e karşı bağışıklık sistemini güçlendirmenin yollarını tartışıyor. İki doktor, özellikle üç vitamine dikkat çekiyor. 8 ve 9’da



Cumhuriyet’in Osmanlı tarihi-2

Tarih profesörü Ali Yaycıoğlu geçen hafta ilk bölümünü kaleme aldığı Cumhuriyet’in kimlik arayışını Osmanlı üzerinden temellendirme çabalarını anlatmaya devam ediyor. 26’da



Salgından çıkış için küresel iş birliği şart

Financial Times’in baş ekonomi yazarı Martin Wolf, salgın gölgesinde dünyanın önünde duran riskleri yazdı, çözüm yolunu da anlattı: “Bu krizden kurtulmak için uluslararası iş birliği şart. Ama o da hiç kolay değil.” 14’te



Çevrimiçi spor artık vazgeçilmez

Salgının başında evde egzersiz, rahatlık uğruna kaliteden feragat etmek olarak görülüyordu. Ama artık durum değişti. Çünkü herkes bu deneyime bayıldı. Sektörün en büyüklerinden Peloton 2020’de 4 milyar dolarlık gelir elde etti. 15’te



‘Kendimle barıştım’

Yeni şarkısı “Robot Kozmonot”la listeleri sallayan Kalben, yıllar sonra kendisiyle barışmasını Oksijen’e anlattı: “Artık insanların onayından ayrı bir yerdeyim. Dikte edilen tüm seslerden uzak, yuvamdayım.”

Alper Bahçekapılı’nın röportajı 41’de



6 sayfa dijital platform rehberi sayfa 30-32-33-34-36’da



9 772718 075113

Paris Moda Haftası'nda zihin yolculukları



ECE SÜKAN

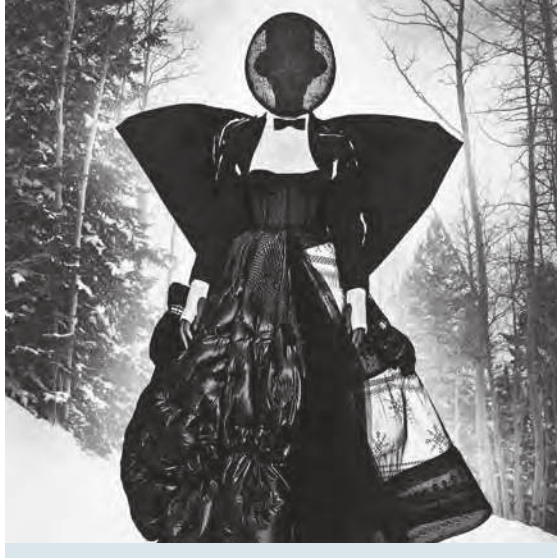
Bir yıl önce bu zamanlar, Paris Moda Haftası, bir ay süren New York-Londra-Milano moda haftaları turlarının büyük finalini yapmış; editörlerin, satın almacların, VIP müşterilerin yaklaşık 6 ay sonrasının, yani bir sonraki sezonun trendlerini kanlı canlı görmelerine ev sahipliği yapmıştı. Sonrası malum. Bu bir yıl içerisinde ise markalar farklı stratejiler deneyerek, seyircisiz defileler veya moda filmleri ile dijital moda haftalarında yerini aldı. Sektörün devlerinden Gucci, Saint Laurent, Balenciaga ve Celine gibi kimi lüks markalar ise bu süreçte, yıllardır tartışılan moda haftaları sirkülasyonunun yarattığı üretim ve prodüksiyon baskısından sıyrılmayı tercih ettiler ve kendi

Bir defile gerçekleştirmenin ve bir koleksiyonu bağlam içerisinde sunmanın en önemli yapı taşlarından biri olan doğru ve etkili mekan kullanımı Paris Moda Haftası'nda öne çıktı

takvimlerinde koleksiyonlarını sunma kararı aldılar. Dijital moda haftalarına katılanlar arasında ise sürpriz lokasyonlarda seyircisiz defileler gerçekleştiren markalar öne çıktı.

Pandemiden önce lüks markalar, ara sezon koleksiyon sunumları için yüzlerce davetliyi dünyanın fantastik köşelerinde ağırlıyor, davetlilere de son on yılın yükselen değeri ve lüksün yeni tanımı kabul edilen 'eşsiz deneyimler' yaşıyordu. Yüzlerce davetlinin Çin Seddi'nde, Malibu'da okyanus dalgaları arasında, Capri'de, Tokyo'da veya Marakeş çöllerindeki defile organizasyonlarında karbon ayak izi tartışmaları arasında geçirdikleri günler, eğlenceler, elbette iletişim, pazarlama ve sosyal medya ayakları için müthiş geri dönüşler getirmekteydi. Bu dijital sezonda da kimi markalar koleksiyon sunumlarını yine sıra dışı lokasyonlarda gerçekleştirerek, izleyicileri bu kez zihinlerinde bir yolculuğa çıkarıyor. Hem de yüzlerce davetlinin seyahat prodüksiyonu olmadığı için dağlara tepelere saraylara uzanabiliyor. •

Kreatif direktör Nicholas Ghesquiere, LOUIS VUITTON defilesini Louvre müzesinin Michelangelo ve Daru galerilerinde, Yunan ve Roma heykelleri arasında gerçekleştirecek. İtalyan tasarımcı Fornasetti ile de işbirliği yapan tasarımcı birçok farklı dönem silüeti ve detayını kolajlayarak izleyenleri zamanlar ve mekanlar arasında bir yolculuğa çıkarıyor.



THOM BROWNE, bizleri Utah'ın karlı dağlarına götürüyor. Olimpiyat altın madalyalı kayakçı Lindsay Vonn'dan ilham aldığı koleksiyonunu 1930'ların sinematik etkisi ile stilize ederken "The Wizard of Oz" filmini de referans alıyor.

BALMAIN defilesi Air France hangarında gerçekleşiyor. Modellerin uçaktan inip catwalk yaptığı defilede, 1960'ların seyahat şıklığı ve modaevinin kurucusu Pierre Balmain'in o dönemki tasarımlarının referansları, tasarımcı Olivier Rousteing'in çağdaş çizgileriyle buluşuyor.



Miuccia Prada, İtalya'nın Dolomite alpelerini MIU MIU koleksiyon sunumuna fon yapıyor. Kolektif kadın gücünün cesur ruhunu karlı tepelerde ve tasarımlarında buluşturuyor. Savunmasız olmakla korunma içgüdü-sünü, iç giyimle dış giyimi birleştirerek sembolize ediyor.



Kreatif direktör Maria Grazia Chiuri, DIOR için, Versay Sarayı'nın meşhur aynalı salonunda, prenses arketipini modernize eden bir koleksiyon sunuyor. Angelo Carter'ın "Kırmızı Başlıklı Kız" ve Jean Cocteau'nun "Güzel ve Çirkin" yorumlamalarındaki kadın kahramanların güçlü ve zorlu karakter özelliklerini tasarımlarına taşıyor.



RICK OWENS, Venedik'teki Lido adasında sinematografik bir şov sergiliyor. Tasarımcı, Lido'nun sisleri arasında apokaliptik bir havada süper kahraman çağrışımları yapan tasarımlarını pandemi gerçekleri ile harmanlıyor.

BonusFlaş'a özel TROY'da 250 TL bonus!

I ♥ bonus Garantli

TROY mağazalarında ve troyestore.com'da
5.000 TL ve üzeri alışverişinize 250 TL bonus kazanın.*



*31 Mart 2021 tarihine kadar tüm Troy mağazaları ve troyestore.com'dan tek seferde yapılacak 5.000 TL ve üzeri tek ödemeli veya taksitli işlemlerinizi 250 TL bonus kazanma fırsatını kaçırmayın.

TROY



www.troyestore.com



@troyapple

www.arti.net.tr

İstinye Park / Caddebostan / Aqua Florya / İzmir Mavi Bahçe / İzmir Agora
Kanyon / City's / Capitol / Marmara Park / MarkAntalya / İzmit 41 Burda / Artı Şişli

UKRAYNA KARAZIN KHARKIV ÜNİVERSİTESİ'NDEN YATAY GEÇİŞ YAPAN ÖĞRENCİLER MERCEK ALTINDA

Yatay geçiş fırsatçılara yaradı

Yükseköğretim Kurulu, pandemi nedeniyle yurt dışı üniversitelerden Türkiye'deki üniversitelere yatay geçişi kolaylaştırdı. Ancak Karazin Kharkiv Üniversitesi'nden kimi öğrencilerin usulsüz yatay geçiş yaptığı iddiaları üzerine YÖK soruşturma başlattı

ÇAĞATAY BAYRAKTAR
cbayraktar@gazeteoksijen.com

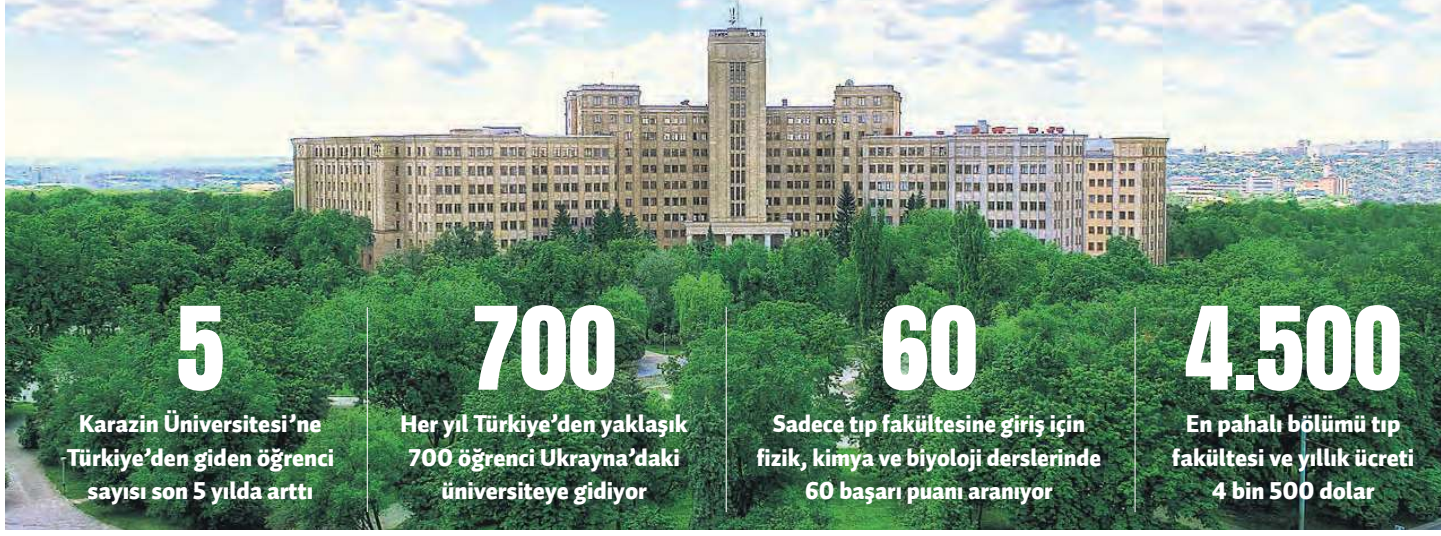
Yükseköğretim Kurulu (YÖK), geçen yıl Covid salgını patlak verince yurt dışında öğrenim gören öğrenciler için Türkiye'deki üniversitelere 'yatay geçiş' şartlarını kolaylaştırdı.

Ancak YÖK'ün, ne kadar süreceği belli olmayan salgın sürecinde öğrencilerin mağdur olmamaları için açtığı kapı, kimi-leri için Türkiye'deki üniversite-lere 'sınavsız' girişin yolu oldu.

YÖK, 209 üniversiteye birer yazı göndererek özellikle Ukray-na'daki Karazin Kharkiv Üni-versitesi'nden son bir yıl içinde yatay geçiş yapan öğrencilerin tekrar incelenmesini istedi.

Her şey YÖK'ün 27 Mayıs 2020 tarihli genelgesiyle başladı. Mart'tan itibaren Covid vakala-rı çığ gibi artınca üniversiteler kapanmış, ülkeler sınırlarını kapatmıştı. Yurt dışında okuyan öğrencilerin çoğu Türkiye'ye döndü. Salgının ne zaman bitece-ği, okulların ne zaman açılacağı belli değildi. YÖK, bu öğrenci-lerin eğitimlerinin daha fazla aksamaması için harekete geçti.

10 maddelik 'yatay geçiş' genelgesiyle önceden çok sınırlı olan kontenjan artırıldı. '4 yıllık fakültelerin birinci ve son sını-



YÖK geçtiğimiz yıllarda yatay geçişlerde birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine kayıt izni vermiyordu. Pandemi yüzünden bu şart kaldırıldığı gibi her ders için istenen 'en az 60 başarı puanı' kuralı da uygulanmadı

fında okuyan öğrenciler yatay geçiş yapamaz' kuralı kaldırıldı. Türkiye'deki üniversitelerle geçişte önceden 'en az 60 ortalama' aranıyordu, o da kaldırıldı. Başarısız olunan derslere tekrar zorunluluğu getirildi. Ayrıca isteyen öğrencilere koşulsuz açık öğretim programlarına da kayıt yaptırma hakkı tanındı.

Önce Ukrayna sonra KKTC

Genelge sonrası çok sayıda öğrenci Türkiye'deki üniversite-lere yatay geçiş yaptı. Ancak kısa süre önce YÖK'e 'yatay geçişler-de usulsüzlük yapıldığına dair' bilgiler gelmeye başladı. Bazı öğrenciler şartları karşılamadıkları halde Türkiye'deki üniversitelere geçiş yapmıştı.

Bir öğrencinin durumu çok çarpıcıydı. Türkiye'de YGS'de

231 bininci olmuş, daha sonra Ukrayna'daki Karazin Kharkiv Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi'ne kayıt yaptırmıştı. Bu öğrenci kısa süre içinde önce KK-TC'deki bir üniversitenin hukuk fakültesine oradan da Türkiye'de bir vakıf üniversitesinin hukuk fakültesine yatay geçiş yapmıştı. Oysa Türkiye'de hukuk okuya-bilmek için başarılı sıralamasın-da ilk 125 bin içinde yer almak gerekiyor.

Bir üniversiteye odaklanıldı

Soruşturma derinleştirilince Ka-razin Kharkiv Üniversitesi'nden başka öğrencilerin de usulsüz yatay geçiş yaptığı belirlendi. Bunun üzerine YÖK, 22 Mart'ta Türkiye'deki 131 devlet, 78 vakıf üniversitesine yazı göndererek;



Karazin Üniversitesi'nde 25 bin öğrenci öğrenim görüyor.

27 Mayıs 2020 genelgesiyle Ka-razin Kharkiv Üniversitesi'nden yatay geçiş yapan öğrencilerin tekrar değerlendirilmesini istedi.

Yapılan ilk tespitlere göre bu şekilde yatay geçiş yapan yüzlerce öğrenci var. Usulsüzlük ağırlıklı olarak vakıf üniversi-

telerinde, özellikle tıp, hukuk, mühendislik gibi başarı sırala-ması şartı aranan bölümlerde yoğunlaşıyor.

Türkiye'de tıp okumak isteyen bir öğrencinin ilk 50 bin, hukuk için ilk 125 bin, mühendislik için ilk 300 bin içinde yer alması gerekiyor. Soruşturma sonunda yatay geçişte usulsüz-lük yaptığı belirlenen öğrencile-rin kayıtları silinecek. Usulsüz-lüğe karışan yetkililer hakkında savcılığa da suç duyurusunda bulunacak.

En pahalı bölümü 4 bin 500 dolar

Soruşturmanın odağında olan Karazin Kharkiv Üniversitesi'ne Türkiye'den her yıl yaklaşık 700 Türk öğrenci kayıt yapıyor. Karazin Kharkiv Üniversite-si'nde 25 bin öğrenci öğrenim görüyor, bunların yaklaşık 3 binin Türk olduğu tahmin ediliyor. Bu üniversiteye kayıt yaptırmak için lise diploma-sı yetiyor. Herhangi bir sınav aranmıyor. Sadece tıp fakülte-sine girişte öğrencinin biyoloji, fizik ve kimya gibi fen bilimleri derslerinde karne notunun en az 60 olması gerek. Bu şartı yerine getirenler tıp fakültesine yıllık 4 bin 500 dolar, hukuk fakültesine yıllık 2 bin ve diğer fakültelere 2 bin ile 2 bin 500 dolar arası ücret ödeyerek kayıt yaptırabiliyor. •



60 hektar üzerine planlanan yerleşim yerinde yeşil alan kullanımı dikkat çekiyor.

Elazığ depreminden çıkan örnek proje

Depremden sonra, Elazığ Valiliği, belediye, Yeditepe Üniversitesi ve mimar Emre Arolat el ele vererek "Umut Elazığ" projesini hazırladı

24 Ocak 2020'de mey-dana gelen merkez üssü Elazığ'ın Sivrice ilçesi olan 6.5 şiddetindeki depremde 41 kişi hayatını kaybetti ve 76 bina yıkılırken, 645 bina ağır hasar gördü. Bölgede barınma ve depreme dayanıklı bina ihtiyacını gidermek için depremin merkez üssü Sivrice için yeni bir master plan yapılmasına karar verildi. Elazığ Valiliği, Elazığ Belediyesi, Elazığ Sanayi ve Ticaret Odası, Yeditepe Üniversitesi ve Emre Arolat bir araya gelerek "Umut Elazığ" projesini hazırladı.

Elazığ Belediyesi'nin Sivrice ilçesinde 60 hektar ayrılan alana 500 ev, sağlık merkezi, eğitim ve kültür

alanları, ekolojik su parkı, kent arşivi, otel ve öğrenci yurtları planlandı.

Öğrenciler görevde

Mimar Emre Arolat, Yeditepe Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekan Yardımcısı Doç. Dr. Ece Ceylan Baba, öğrenciler ve mezunların da projede yer aldığını belirterek, Umut Elazığ projesinin merkezi yönetim, mesleki pratik ve akademinin bir arada çalıştığı nadir projelerden biri olduğunu söyledi. Arolat, "Bu proje bana ilk teklif edildiğinde itiraf ediyorum ki şaşırımdım. Maalesef bu coğrafyada kamu, nitelikli mimarlık işlerini talep edecek durumda değil. Burada

önemli olan, başta Be-lediye ve Valilik olmak üzere kamu kurumlarının bu projeyi sahiplenme-si. Projenin zihin açıcı olması, daha önce sorgu-lanmayan, doğru bilinen yanlışları sorgulaması da önemli. Temel amacımız, yapılacak konutlarda ya-şayacak insanların mutlu ve şanslı hissetmelerini sağlamak" dedi.

Projenin Elazığ'ın yerel ihtiyaçlarına da uygun ol-duğunu söyleyen Arolat, "Umut Elazığ, kentin yerel dokusuyla evrensel değ-erleri birleştiren bir proje. Bu anlamda proje başka kentlerde, hatta dünyanın farklı noktalarında da ufak değişikliklerle uygu-lanabilir" dedi. •

"Bir ayağı çukurda" deme!

Dilimize yerleşen deyimlere inat, hayatta yapabileceklerimizin #YaşıYok

heryasta.org



heryasta DOLU DOLU YASA | AVIVA SA

‘Çöpler temizlenince NFT dünyası gerçek sanatçılara kalacak’

Eserleri NFT dünyasında 150 bin dolara satılan Tarık Tolunay, süreci Oksijen’e anlattı. Tolunay, “Bu, tanışma dönemi. İlk darbe vuruldu, şok dalgaları gerekli yere ulaştı. Sanatçılar, galericiler, koleksiyonerler... Herkes bu yeni sisteme göre yeniden konumlanacak” diyor

KAHRAMAN ÇAYIRLI

Kendini “kentçizer” diye tanımlayan sanatçı Tarık Tolunay’ın beş eseri NFT dünyasında, yani blokzincir’de depolanan dijital veriler şeklinde satıldı, toplam 150 bin dolar değerinde kripto paraya alıcı buldu.

“Non-fungible token” yani “değiştirilemez para”nın kısaltması olan NFT, Türkiye’de yeni uyanan, küresel bir çılgınlık. Tolunay’a göre ise sanat üretimi de satın alanı da güvence altına alan, sahteciliğin önüne geçen, eserleri de her türlü felaketten koruyan, kaçınılmaz bir yenilik.

Tolunay ile NFT’nin sanat dünyasına getirdiği yenilikleri konuştuk. Siz NFT dünyasına nasıl adım attınız?

İki sene önce ABD’den bir internet sitesi bana bir davetiyeye göndererek “Yeni bir galeri kuruyoruz. Sizi de aramızda görmekten mutlu oluruz” dedi. Normalde birçok insana böyle davetiyeler gelir, çoğu da kişiye özel değildir. MakersPlace adlı siteyi kuran CEO yollamış, gerçekten bana özelmış. İnceleyince “Sanat eserlerini kriptoluyoruz ve blokzincir üzerinden satmak



Tolunay’ın “Pandemi” adlı eseri geçtiğimiz günlerde yaklaşık 36 bin dolara satıldı.

Tayfun Tolunay, “Daha yüksek bir teklif geldiği anda, bir önceki teklif iptal oluyor. Algoritmalar çalışıyor, 24 saatin sonunda en yüksek teklifi kim veriyse para onun cüzdanından çıkıyor” diyor.

istiyoruz” gibi bir iddiaları olduğunu gördüm. Üye olup eserimi kodladım ama “Henüz erken, birkaç sene içinde gündeme gelecektir” diyerek sayfayı kapattım. İki sene sonra gördüm ki “İleride” dediğim o zaman gelmiş.

Son iki ay, NFT nedir diye araştırdım. Sonunda oradaki marketimi açtım. Herhalde Türkiye’de kimsenin haberi yoktu. Hatta bir iki arkadaşımı haberdar ettim, benden önce girenler oldu. Ben bu işin biraz daha strateji gerektirdiğini düşünerek birkaç gün bekledim. Sonuçta, eserimi 20 Ethereum’dan satışa koydum, ses

getiren satışı ben yapmış oldum.

Her şey kayıt altında

Sizce NFT’ye talebin sebebi ne? Fiziki dünyada düşünmeye alışkın olduğumuz için dijital sahiplik bize garip geliyor. Yeni kuşak için bu geçerli değil. Mesela bir arkadaşımın çocuğunun doğum günü vardı. Çocuğa “Hediye olarak sana ne alalım” diye soruyorlar. Çocuk, “İnternette şu oyunu oynuyorum, orada bir kılıç var, onu istiyorum” diyor. Kılıç sanal ama başka kimsede yok. Günün 16 saatini ekran karşısında geçiren bir kuşaktansanız, sizin

sokaklarınız artık orasıdır. O çocuk o kılıcı alıp o oyunda şöyle bir salladığı zaman dijital alem sallanır.

Peki biz neden bu yeni dünyaya ayak uydurmamız?

Diyeelim ki benim Fractal İstanbul sergimdeki tablolardan birini aldınız, evinize astınız. Çerçeve duvardan düştü kırıldı, içindeki baskı da yırtıldı; o tablo artık bitti. Fiziki dünyada sahip olduğumuz şeyleri koruyabileceğimizi zannediyoruz. Halbuki çok kolay tahrip olabilirler. Ama tabloyu dijital dünyaya, hele kriptolu olarak blokzincire eklerseniz uygarlık yok olmadığı sürece o eser sizin olarak kayıtlı kalır. Bir nesnenin yaratıcısı, ilk sahibi, ikinci sahibi... Hepsi kayıt altındadır.

Örneğin Van Gogh’un bütün tablolarını kayıt altına alamadık. Picasso çağımızda yaşasaydı, ürettiği her eseri NFT yapıp kayıt altına alabilecektik.

NFT geçici bir akım olabilir mi?

Oyunun kuralları sıfırdan yazılıyor. Bu bir “balon” değil. Bugün NFT dünyasının popülaritesinden ötürü her şeyi oraya yığan bir “çöpçüler” grubu var ama zaman içinde o kitle arka plana atılacak ve gerçek sanatçılar

orada kalıcı bir şekilde var olacak.

Bundan haberi olmayan ve önceki enstrümanlarla piyasada kendilerini ifade etmeye çalışan sanatçılar da “Ben de bu dünyada yerimi alabilir miyim?” diye soruyor. Bu bir tanışma dönemi. İlk darbe vuruldu, şok dalgaları ulaşması gereken yere ulaştı. Sanatçılar, galericiler, tüketiciler, koleksiyonerler... Herkes bu yeni sisteme göre yeniden konumlanacak.

Sizin açık artırma süreciniz nasıldı?

Benim şu anda satış yaptığım Foundations sitesinin mantığı şu: Oraya koyduğunuz bir çalışma pasif bir şekilde duruyor, ta ki bir alıcı onu görüp almaya karar verene kadar. Diyeelim siz eserini ze 20 Ethereum alt fiyat verdiniz, potansiyel alıcı 19 Ethereum teklif edemez. Sistem o kişinin cüzdanına bakıyor. Yeterli miktar varsa 24 saatlik sayaç işlemeye başlıyor. Artırmanın başladığını gören biri “Bence bu eser 21 Ethereum eder” diyebiliyor. Daha yüksek bir teklif geldiği anda, bir önceki teklif iptal oluyor. Algoritmalar çalışıyor, 24 saatin sonunda en yüksek teklifi kim veriyse onun cüzdanından para çıkıyor, bunun yüzde yüzde 15’i galeriye gidiyor. •

NFT çılgınlığı sınırları zorluyor

Geçen hafta, Gucci’nin hayaletinden Mesut Özil’in ayakkabırlarına, Twitter’ın kurucusu Jack Dorsey’in attığı ilk twe-

et’ten aktris ve müzisyen Lindsay Lohan’ın kendi fotoğrafına tüm dünyayı saran NFT çılgınlığından örnekler vermiştik. Yaratı-

cı fikirlerin de bu fikirlerle on binlerce dolar yatırırların da arkası kesilmedi. İşte NFT dünyasında son gelişmeler...

Gizemli rekortmen ortaya çıktı

Şu ana kadarki en büyük NTF satışı, 69.3 milyon dolarla satılan ve “Beeple” lakaplı Mike Winkelmann’a ait bir eser oldu. Bu parayı ödeyen NTF fonu Metapurse’ün gizemli kurucusu “MetaKovan”ın kim olduğu ortaya çıktı: Singapur’a göç eden Tamil yatırımcı Vignesh Sundaresan.



Sundersan, bu esere 69.3 milyon dolar ödedi.



Mars’ta ev! Hem de sırça köşk

Torontolu Krista Kim tasarladığı dijital “Mars Evi”ni yarım milyon doların üzerine sattı. SuperRare isimli NFT pazarında satılan ürünün evrende bu yolla satılan ilk ev olduğu iddia ediliyor. Mars Evi, sanal gerçeklikle gezilebilen dijital bir 3D dosyasından ibaret. Kim, projesinde zeminden tavana cam duvarlar kullanmış.



Time kapakları satışa konu

Time dergisi, üç kapağını, tanesi 130 bin TL’den satışa koydu. Bu üç kapak, 1966’da yayınlanan “Is God Dead?” (Tartı Öldü Mü?) ile birlikte “Is Truth Dead?” (Gerçek Öldü Mü?) ve “Is Fiat Dead?” (Fiat Öldü Mü?) sayıları.

Lezzet avcılarına patates cipsi

Aradığınız cips lezzeti sadece NFT ortamında varsa atıştırmalığa epey para ayırmaz gerekir. Pringles yeni çıkarttığı ve 50 kutuyla sınırlı ürünü NFT eseri olarak satışa çıkardı. Paketler minimum 180 dolardan açık artırmaya konu. Yani alacağınız ürün tek değil ama nadir olacak. Bundan önce Taco Bell isimli tako üreticisi firma da gif dosyalarını satışa koymuştu.



SABANCI VAKFI

27 Mart Dünya Tiyatro Günü Kutlu Olsun



2021 Yılı Sakıp Sabancı Yaşam Boyu Başarı Ödülü

Nevra Serezli
Minnet ve Saygılarımızla

+

bizim

tarzımız

güzel

BOYNER

BOYNER.COM.TR



Bitkiniz sizi duyamaz ama sert müziği sever

Bitkiler elbette iletişim kuruyorlar ama bizimle değil; diğer bitkiler ve mantar gibi canlılarla. Yani onlarla tatlı tatlı konuşmanız bir işe yaramaz fakat en sert metal müzikleri dinletirseniz, yayılan titreşim büyümesine yardımcı olacaktır!

İnsanlar olarak dünyayı kendi algılarımızla değerlendirmeye meyilliyiz. Aslında sadece meyilli değiliz, buna mahkumuz; çünkü bırakın başka bir türün zihnine girip evreni onlar gibi deneyimlemeyi, bir başka insanın zihninden geçenleri bile deneyimleyebilmemiz imkansızdır. Bizler, kendi beyinlerimize hapsolmuş hayaletler gibiyiz.

Bu zihin hapisanesinden canlılığa baktığımızda, bize en çok benzeyen canlıların hayvanlar olduğunu görüyoruz. Bir şempanzenin gözlerinin içine bakıp da, onun kişilik sahibi bir karakter olduğunu hissetmemek imkansızdır. Bir köpeğin, filin veya balinanın gözlerine bakın ve göreceğiniz şey, o gözlerin bağlandığı beyinde birçok düşüncenin geçtiği bir zihin olacaktır. Bu zihin bizimkinden farklıdır, çok daha kısıtlıdır; ama oradadır.

Güzel sözler nafiye

Peki ya bitkiler? Gün boyu karbondioksiti oksijene çeviren, doğdukları yerden pek uzağa gidemeyen, bizim gibi bir beyni, gözleri, sinir sistemi olmayan bitkilerin de bir zihni var mı? Bir bitki olmak, nasıl hissettirirdi? Bunu muhtemelen

EVİRİM AĞACI

Çağrı Mert Bakırcı

cmb@evrimagaci.org

asla öğrenemeyeceğiz (bir diğer insan olmanın nasıl hissettirdiğini çözebilirsek şanslıyız).

Ancak bu, bitkilerin etraflarına nasıl tepkiler verdiklerini araştırmamızın önünde engel değil. Bugüne kadar birçok araştırmacı, bitkiler aleminde iletişim ve çevre duyarlılığı konularıyla ilgilendi ve bu çalışmalardan oldukça ilginç bilgiler edinmeyi başardık.

Örneğin bitkilerin bizim söylediklerimizi hiçbir şekilde anlamadığını biliyoruz. Bazı insanlar bitkileriyle konuşmaya meyillidir ve onlarla güzel güzel konuştuğunuzda “daha iyi” veya “daha sağlıklı” büyüdüklerine yemin edebilirler.

Ne yazık ki bitkilerinin daha iyi veya sağlıklı büyümesini istiyorsanız, onlara güzel sözler söylemeye çalışmak yerine, bulabildiğiniz en sert metal müziği dinletmeyi deneyebilirsiniz. Bilirsiniz, boğazı yırtılırcasına böğüren bir death metal müzik dinletmekten söz ediyorum. Çünkü bitkilerin

büyümesine yardımcı olan şey, sizin sözleriniz değil, onlarla konuşurken ağzınızdan çıkan karbondioksit ve ses tellerinizin yaydığı titreşimlerdir.

Aslında kapalı bir kap içerisinde karbondioksit derişimini arttırmak, bitkinin fotosentezine yardımcı olarak onların büyümesine katkı sağlayabilir. Ses titreşimlerinin, özellikle de metal müzik gibi yüksek frekanslı titreşimlerin faydası ise bitkilerin iletim demetlerini titreştirerek, sıvı ve mineral iletimini kolaylaştırması olduğu düşünülmektedir.

Bu dediğim, deneysel olarak da test edilmiş ve doğrulanmıştır: Mythbusters ekibi 7 ayrı serada 2 grup bitkiye küfürler ve hakaret, 2 grup bitkiye sevgi ve aşk sözcükleri, 1 gruba klasik müzik, 1 grubaysa black/death metal dinletmişlerdir. Son grup ise kontrol grubu olarak bırakılmıştır. En hızlı büyüyen grup, metal müzik dinletilenler olmuştur. Bir diğer çalışmada, 70 desibel ses şiddetinde bitkilerin ışığa duyarlı



rbcS ve Ald genlerinin aktive olduğu görülmüştür. Bu genler, büyüme hızlandırmaktadır. Bitkilerinizin sizi anlamıyor olması, onların iletişim kurmadığı anlamına gelmiyor. Elbette iletişim kuruyorlar, ama sizinle değil; diğer bitkilerle ve mantarlar gibi canlılarla!

Savunma sistemi

Örneğin ormanlar, devasa bir iletişim ve iş birliği ağundan ibarettir: Kağıt huşu ağacı ve Douglas göknarı dahil olmak üzere dünya üzerindeki bütün ağaçlar, yer altında bulunan mantarlarla simbiyotik bir işbirliği içinde yaşarlar. Bu işbirliği sayesinde, fotosentez yapamayan mantarlar, toprağı adeta “araştırmalar”. Temel olarak, mantar yer altı boyunca misel-yum (mantar lifi) gönderir ve özellikle de fosfor ve azot gibi

besinleri ve suyu alıp bitkiye geri getirir. Bunun karşılığında, bitkinin fotosentezle ürettiği besinlerin bir kısmını kendine alır. Bu ağ, karbon ve suyun, ağaçlar arasında iletilibilmesini sağlayan bir çeşit yeraltı boru tesisatı gibidir! Benzer şekilde, bir ağaç hasar gördüğünde, diğer ağaçlara tehlike sinyalleri de gönderir: Douglas göknar ağaçlarına zarar verecek olursanız, bu ağaçlar savunma enzimleri üretirler. Bu enzimler, sözünü ettiğimiz iletişim ağı boyunca taşınarak, diğer bitkilerin de savunma sistemlerini devreye sokmasına neden olur. Örneğin eğer topraktaki misel-yum ağını kesecek olursanız, sinyal iletimi de kesilecektir.

Bunun gibi çok sayıda deney, bitkilerin çevrelerine karşı belirli bir hassasiyetleri ve tepkileri olduğunu göster-

mektedir. Eh, acı meyvelerden zehirli yapraklara kadar birçok bitkinin çeşitli savunma tepkileri olduğunu düşünecek olursak, bitkilerin çevrelerinden o kadar da bihaber olmadıklarını görebiliriz. Fakat evrimsel süreçte ortaya çıkan bu adaptasyonların, bizimkisi gibi (veya genel olarak hayvanlarınki gibi) bir bilince ihtiyaç duymadığını hatırlamakta fayda var.

EvrİM; bilinçle, zekayla, istekle, arzuyla yaşanan bir değişim değil. Popülasyon içindeki çeşitliliğin durmaksızın belli yönlerde seçilmesi ve o çevre için en faydalı özelliklere sahip bireylerin daha çok üremesiyle, türlerin o yönde değişmesiyle sonuçlanan bir süreç.

Bunun için zeki olmanıza gerek yok. Yeterince güçlü bir hayatta kalma ve üreme baskısı yeterli. •

Dünyaya Küresel Yeşil Mutabakat gerekiyor

URSULA VON DER LEYEN

Avrupa Komisyonu Başkanı

WERNER HOYER

Avrupa Yatırım Bankası Başkanı



Avrupa'da iklim değişikliğine dair uyarılara bir süredir aşınayız. Sana-yi, enerji, ulaşım ve gıda sistemlerimizi değiştirmesek, 21. yüzyıl içinde 3 dereceyi aşan feci bir sıcaklık artışıyla karşı karşıya kalabileceğimizi biliyoruz.

Kayıtlara göre Avrupa tarihinin en sıcak yılı olan 2020'nin sonuna yaklaşıırken, Avrupa Birliği olarak ortak bir karar aldık. Buna göre, 2030 yılına gelindiğinde sera gazı emisyonumuzu 1990'a kıyasla en az yüzde 55 oranında azaltma sözü verdik. Avrupa Komisyonu somut politika değişiklikleriyle bu taahhüdü sonuca vardırma yolunda, Avrupa Yatırım Bankası (AYB) ise mali gücüyle çalışmalara destek sağlıyor. İçinde bulunduğumuz 10 yıl gezegenimiz için kritik bir dönem. Avrupa Komisyonu ve AYB, bu acil sorunlara müdahale etmek adına “İklim Tedbirlerine Yatırım” buluşmasıyla 24 Mart günü hükümetleri, uluslararası kuruluşları ve yatırımcıları bir araya getirdi.

Etkinlik, dünya liderlerini buluşturarak uluslararası koordinasyonu sağlamaya dair planlarını paylaşmalarına olanak vermek, yatırımcılara ve iş dünyasının önde gelen

isimlerine de en az 10 yıl boyunca nasıl bir politik ortamda faaliyet göstereceklerini anlatarak yardımcı olmak amacıyla düzenlendi. Sadece Avrupa'da yeni belirlenen 2030 yılı emisyon azaltma hedefine ulaşabilmek adına yılda 350 milyar Euro ek yatırım gerekiyor. Ancak hiçbir şey yapmanın nelere mal olacağı düşünülmünce rakamların bir önemi kalmıyor.

Dünyanın en büyük çok-taraflı kredi kuruluşu olan AYB bu yatırım sorununun üstesinden gelmek adına tüm faaliyetlerini Paris Anlaşması uyarınca düzenleyerek AB İklim Bankası adını aldı. AYB diğer katkılarının yanı sıra, önümüzdeki on yılda iklim tedbirleri ve çevresel sürdürülebilirliğe 1 trilyon Euro tutarında destek sözü verdi.

Ancak sadece finansmanla hedeflerimize ulaşamayız. Bir yol haritasına da ihtiyacımız var ve bu amaçla 2019 yılının Aralık ayında Avrupa Komisyonu Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı yürürlüğe koydu. Avrupa'nın yeni büyüme stratejisini ortaya koyan mutabakat, kaynakları verimli kullanan ve daha rekabetçi bir ekonomiye geçişte kılavuzluk ederek AB'yi daha adil ve mü-

reffeh bir topluma dönüştürmeyi amaçlıyor. Nihai hedef 2050 yılında net-sıfır sera gazı emisyonuna ulaşmak.

Ancak AB global emisyonun sadece yüzde 10'undan sorumlu, bu yüzden sadece Avrupa'nın harekete geçmesi küresel ısınmayı yavaşlatmak için yeterli olmayacak. Küresel sıcaklık artışı 1.5 derece seviyesine yakın tutabilmek için sınırlarımız dışındaki karbonsuzlaştırma çalışmalarını da desteklememiz gerekiyor. Bu yüzden bir Küresel Yeşil Mutabakat'a ihtiyaç var.

Bu amaçla kendimize üç yatırım önceliği belirledik. İlk olarak en ileri temiz teknolojilerin her yerde benimsenmesini sağlamalıyız. İkinci önceliğimiz yeni ve çığır açıcı yeşil teknolojilere eşî görülmemiş yatırımlar yapmak. Son olarak, “döngüsel ekonomi” fikrine kucak açmamız gerekiyor. Gezegendeki aldıklarımız onun bize verebileceklerini aşıyor.

Artık sadece hükümetlerin değil işletmeler, şehirler, mali kuruluşlar ve sivil toplum olarak hepimizin bir araya gelerek iklim sorununa karşı koymalıyız. Avrupa bu konuda yol gösterecek araçlara, becerilere ve bilgi birikimine sahip. İklim politikasındaki öncülüğümüzü pazar liderliğine de taşımamız ve Küresel Yeşil Mutabakatın imzalanmasını sağlamamız gerekiyor.

Haydi iş başına. Copyright: Project Syndicate, 2021. •

Güçleniyoruz

Yol Almaya Devam...

GİRİŞİM SERMAYESİ

YATIRIMLARINDA

LİDERİZ

twozero **GreenOne** **TechOne**
Venture Capital

İstanbul Portföy

info@istanbulportfoy.com 0212 227 56 00

Batı düşünceyle, Doğu şiirle dönüşür

Batı’da toplum bilimsel ve felsefi eserlerle dönüştü. Bizim kültürümüzde bu yok. Doğu toplumları heyecanla yaşar, düşüncelerle değil

Zülfü Livaneli



A caba hangi ülkede iki şair üzerinden ideolojik kamplaşma yaratılmıştır? Sanırım hiç. Filozoflar, ekonomistler, toplum bilimciler üzerinden kamplaşma olduğunu biliriz. Ama şairler üzerinden bölünen toplum yoktur.

Ama bizde toplum Nazım Hikmet’le Necip Fazıl taraftarlığı olarak bölünüyor, ideolojik kavga veriliyor. Çünkü Batı toplumları düşünce eserleriyle dönüşür, Doğu şiirle.

Mesela aydınlanma döneminde Montesquieu, “Kanunların Ruhu Üzerine” kitabını yazdı. Bir ülkede kanunların oluşumunun neye bağlı olduğunu inceledi, siyaset ve hukuk kurallarının sanıldığı gibi değişmez olmadığını anlattı. Jean- Jacques Rousseau, Voltaire ve diğerlerinin düşünceleri Fransız toplumunu dönüştüren, gidişatın yönünü değiştiren etkilere yarattı. Almanya’da Hegel, Kant, özellikle Marx ve Engels, sadece kendi ülkelerini değil, dünyayı da dönüştüren büyük bir etki yarattı. İngiltere’de Adam Smith, Hume, Locke, Hobbes’in düşünceleri dalga dalga yayıldı.

Elbette oturduğunuz yerde düşünerek dünya değişmez, zaten düşünmek de toplumsal, tarihsel koşullardan bağımsız gerçekleşemez, bu başka bir konu ama Batı’da bilimsel ve felsefi eserlerle dönüştü toplum. Dünyanın değişmesi, dönüşmesi, düşünce tartışmalarıyla birlikte yürüyor.

Bizde böyle bir şey yok. Zaten Türkçülük konusunda yazılan birkaç kitap dışında, o dönemde böyle yapıtlar üretilmedi. Bizim kültürümüzde insanların etkilendiği ve sistem değişikliklerine yol açan şey şiirdir. Doğu toplumları şiirle yani heyecanla yaşar, düşünceyle yaşamaz. Bu nedenle de Doğu toplumlarında düşünce temeline dayanan devrimlere pek rastlanmaz.

Ortadoğu’da şiir

Arapça felsefeye çok uzak değildir elbette. Bunda özellikle 13. yüzyıla kadar Yunanca’dan çevirilerle uğraşmalarının da etkisi vardır. Arapça’da felsefe ve bilim de üretilmiştir tabii ki. Ama bundan daha belirgin olarak, çok büyük bir şiir dilidir Arapça.

Kabe gibi kutsal bir mekanın duvarlarında şiirler asılıydı. İslamiyet öncesi 7 büyük şairin şiirleri, uzun süre Kabe’de sergilenmeye devam edilmiştir. Muallakat-ı seb’a denirdi buna; yani askıdaki yedi. Düşünsenize, en kutsal mekana, şairlerin yapıtlarının asılması nasıl bir şeydir? Bunun nedeni, o dönemde şairlere büyük değer veriliyor oluşu. Şairler öbür dünyayla da haberleşen etkili insanlar olarak kabul ediliyorlardı. Bu yüzden Ortadoğu’dan çıkan din kitapları dünyayı değiştirdi.

Neden böyle diye düşünelim. Çöllerde veya denizlerde, okyanus kıyılarında yaşayan insanların yön duygusu, dünyayı algılayışı, mekan boyutlarına bakışı farklı olsa gerek. Zaman zaman öyle bir yerde bulun-

duğumuzda bunu hissediyoruz. Bu iki mekan insana evrenle olan ilişkisinde bir sonsuzluk duygusu veriyor. Sonsuz zaman ve mekan içinde kendisinin ne kadar küçük, tek başına varlığının ne kadar önemsiz olduğunu hatırlıyor. Daha büyük, daha gerçek bir varlığa katılıp onun içinde erimek gibi, kendi varlığını anlamlandıracak yollar arıyor. En büyük destanların yaratıldığı yerlerdir çöl ve derya.

Şiirsel anlatım ve dilin Ortadoğu’da çok gelişmiş olması çölün bu etkisinden kaynaklanıyor olabilir.

Aslında, o kadar belirgin olmasa da bütün dünya, en güçlü mitolojisini Ortadoğu’dan aldı. Bunu olumsuz anlamda söylemiyorum. Edebiyatın gücüne dikkat çekmek istiyorum. Sözü’nün gücü. Bu hikayelerle dünyayı etkileyip dönüştürmek, bugün Evangelistler’den, dünya tarikatlarına kadar milyarları etkileyen ve dünya iktidarlarını belirleyen durum, edebiyatın gücünün en büyük kanıtıdır.

Kuyuya atılan Yusuf, Lut kavmi, Sodom Gomorra, Nuh tufanı ve insanlığı etkileyen birçok anlatı Ortadoğu’dan çıkıp Amerika’ya, Avrupa’ya avucunun içine almıştır. Teksas’ta, Arizona’da, İskoçya’da, Roma’da tekrarlanıp durur.

Bunlar insan ruhuna dokunan, alegorik nitelikleri olan ve müthiş bir dil gücüyle ortaya çıkan anlatılardır. İnancı bu güç oluşturmuştu ama aydınlanma ve laiklik döneminde Batı toplumlarını felsefe ve bilim yönetmeye başladı.

Anadolu’da dönüşüm

Anadolu bu konuda biraz ilginç bir konumda. Özellikle Orta ve Doğu Anadolu’da çöl veya deniz kültürü yok. Ama destanlar meselesinde Ortadoğu’ya çok yakın. Kültürü oradan alıyor. Bizde de mücadeleler, hareketler

hep şiirle ilişkili biçimde yürümüştür.

Türkçe büyük bir şiir dilidir ama soyut kavramlar eksiktir. Daha doğrusu soyut gerçekleri kavrama birikimine sahip değiliz. Çünkü felsefe gelişmediği için soyut kavramlar yaygınlaşmamış, gelişmemiştir. Somut hayatı, doğayı, duyguları çok güzel anlatırız. Bu açıdan şanslıyız. Karacaoğlan gibi dünyanın en büyük şairlerinden biri var bizde. “Sarı çiçek savran kurmuş oturmuş!” Bu etkiyi yaratacak kelimeleri başka bir dilde bulamazsınız! Bunun gibi, “Azrail gelmiş de can talep eyler / Benim can vermeye dermanım mı var” ironisi başka bir dilde bu ritimle nasıl ifade edilir? Sapsarı, kıpkırmızı gibi güçlendirmelere başka dillerde zor rastlanır. Mişli geçmiş de öyle.

Cumhuriyet devriminde vatan şairlerinin etkisi büyüktür

Bu yüzden şiirimiz Batı dillerine çevrildiği zaman çok eksik kalıyor. Aynı şekilde Batı’nın düşünce eserlerini Türkçe’ye çevirirken de büyük sıkıntıları yaşıyoruz. Terminolojinin oluşması çok zor oluyor. Batı terminolojisine geçmeye çalıştık, sonra Marksist terminolojiyi benimsemek istedik ama tam olarak yapamadık, geçemedik. Sanki bir kavramın yerine bir başkasını da söyleyebilmemiz gibi yaklaşıyor. “Toplumcu”, “toplumsal” gibi sözcüklerin bile birbirinin yerine kullanıldığı oluyor. Kelimesi olmayan kavramlar da yok sayılıyor. Osmanlı’nın son döneminde Namık Kemal gibi vatan şairleri çıktı. Müthiş şiirler yazdılar, vatanseverlik duygusunu somutlaştırdılar. Bu şiirler birçok kişiyi olduğu gibi, Manastır Askeri Lisesi’nde okuyan Mustafa Kemal ve arkadaşlarını da etkiledi. Tevfik Fikret’lerin yapıtlarını takip ettiler, onlardan heyecan duydular, kararlı biçimde

devrim yoluna girdiler. Cumhuriyet devriminde vatan şairlerinin ciddi bir etkisi vardır.

Ruhumuzu alt üst etti, iç dünyamızı ayaklandırdı

Bu şairlerden önce vatan kelimesi de kavramı da yoktu. Çünkü her yer ve her şey mülktü, padişahın mülkü. Hatta 31 Mart İsyanı’nda alaylı askerler sokakta “Yaşasın Vatan” diye slogan atan mektepli subayları dövüp “Niye yaşasın Vartan diye bağırıyorsun, yaşasın padişahımız desenize” diyecek kadar vatan kavramından habersizdi.

Kurtuluş Savaşı günlerinde de kahramanlık, fedakarlık ve halkın bağımsızlık mücadelesiyle ilgili şiirler yazıldı. Sonra Cumhuriyet’i öğrenme sürecinde, devrimleri ve ulus kavramını yerleştiren şiirler yaygınlaştı.

Bizim kuşaklarda da aynı durum sürdü. 1960’larda Plehanov gibi yazarlardan başlayarak Marksist literatür çevriliyordu, onları da okuyorduk, dünya görüşümüz değişiyordu ama hepsinden önce ve hepsinden derin biçimde bizi Nazım Hikmet etkilemişti. Nazım ve peşinden gelen şairler, sonra romancılar, Yaşar Kemal, Orhan Kemal... Bütün bunlar bizim ruhumuzu alt üst etti, iç dünyamızı ayaklandırdı.

Aynı durumu Necip Fazıl’ın şiirlerini okuyanlar başka bir açıdan yaşadılar.

İktidarlar bizim gibi toplumların şiirle dönüştüğünün farkında elbette. Dönüşüme engel olmak veya kendi istedikleri yönde dönüşüm sağlamak için, çok yoğun bir kültür mücadelesi vermeye çalışıyorlar. “Biz her şeyi kazandık, her alanda başarılıyız, bir tek kültür alanını ele geçiremedik” söyleminin ve de mücadelesinin amacı bu olsa gerek. ●

İspanya haftada dört gün çalışacak

Bundan 95 yıl önce Ford haftalık çalışmayı beş güne düşürdüğünde herkes, “Patron çıldırdı” demişti. Bugün İspanya, haftada 32 saati deneyecek; üstelik verimi ve ücretleri düşürmeme iddiasıyla...

Ford geçtiğimiz hafta halen ofis mesaisine dönmeyen 86 bin kadar çalışanın bir daha asla eskisi gibi 9-6 çalışmayacağını ilan etti.

Pandemi pek çok şirketin mesai anlayışını değiştirdi ama Ford’un sembolik önemi büyük. Bugünkü anlamıyla beş gün mesai-iki gün dinlenme sisteminin mucidi şirketlerden biri Ford. 1926’nın 1 Mayıs’ında haftalık 40 saat uygulamasını başlatıp altı gün olan çalışma haftasını da beş güne kısaltmışlardı.

Henry Ford’un oğlu ve şirketin başkanı Edsel Ford, uygulamanın başlamasından dört yıl önce bu kararla ilgili olarak 1922’de New York Times’a şöyle diyor: “Her erkeğin dinlenip kendini yenilemek için haftada bir günden fazlasına ihtiyacı vardır.” (Bu yıllarda Ford’un kadınlara ve erkeklerle aynı ücreti ödemediğini ancak sekiz saat çalışma ücretini 5 dolara çıkardığını hatırlatalım).

Henry Ford da “Çalışan insanlar için dinlenmenin ‘zaman kaybı’ olduğu ya da bunun sınıfsal bir ayrıcalık olduğu görüşünden

kurtulmalıyız” diyecekti ama iktisatçılar da işçileri de Ford’un asıl amacının verimliliği artırmak olduğunu biliyordu.

“**Tembellik Hakkı’nın yazarı Paul Lafargue, metni yayınlamak için kayınpederi Marx’ın ölmesini beklemişti**

Henry Ford’un kurduğu şirketin bugünkü “insan ve çalışan tecrübeleri yetkilisi” Kiersten Robinson, kararı açıklarken “Son 12 ayda öğrendiğimiz bir şey varsa, işin ve çalışanların neye ihtiyaç duyduğuna dair pek çok şeyin değiştiği oldu” dedi.

32 saat hamlesi

Avrupa’da sekiz saat işgünü ilk uygulayan ülkelerden biri de 1919’da Barcelona’daki büyük bir grevin ardından İspanya olmuştu. Geçtiğimiz hafta aynı İspanya’da hükümet sol eğilimli Más País par-

tisinin 32 saat iş haftası önerisini denemeye karar verdi. Fikrin öncüsü İñigo Errejón, Twitter’a “Haftada dört gün çalışma ile zamanımızın gerçek tartışmasını başlattık. Vakti gelmiş bir fikirdi bu” diye yazdı.

Bundan dört ay önce de Errejón ile birlikte bir grup Avrupalı liderlere bir mektup yazarak kısa çalışmanın faydalarını anlattı.

“Tarih boyunca ekonomik daralma zamanlarında işsizlerle fazla çalışanlar arasında işlerin daha eşit paylaşılabilmesi için kısa çalışmaya başvuruldu. Uygarlığımızın gelişimi için ortaya çıkan bu fırsattan yararlanmanın ve ücret kaybı yaşanmadan daha kısa çalışma saatlerine geçmenin zamanı geldi.”

Konu devletler, şirketler ve çalışanlar arasında daha uzun süre tartışılacak gibi ama zamanlama manidar. “Daha az çalışma” talep etmek de cesaret işi. “Tembellik Hakkı’nın yazarı Paul Lafargue dahi, 1880’de kaleme aldığı metni yayınlamak için hayatını ‘çalışma hakkı’na adanay kayınpederi Karl Marx’ın ölmesini beklemişti. ●

Yeni PROACE CITY

HAYATINIZI BÜYÜTMEME GELDİ.

5 YIL, 150.000 KM TOYOTA GARANTİ SİSTEMİ*

İlanda yer alan modelin birleşik CO₂ salımı 110-117 gr/km ve birleşik yakıt tüketimi 4,2-4,4 lt/100 km değerleri arasındadır. Ayrıntılı bilgi Toyota Plazalar ve toyota.com.tr’de.

*Toyota aracınız, binek ise 2 yıl veya 60.000 km (hangisi önce dolarsa), hafif ticari ise 2 yıl veya 100.000 km (hangisi önce dolarsa) yasal ürün garantisi kapsamında, 3 yıl /100.000 km’ye kadar ise Toyota Onarım Güvence Sistemi altında olup, tüm Toyota’lar, Makina ve Tesisler Kırılma sigortası poliçesi ile 5 yıl veya 150.000 km’ye (hangisi önce dolarsa) kadar Toyota Garanti Sistemi kapsamına alınmıştır.

Türkiye’de Covid vakaları üçüncü kez artışta. Dr. Mark Hyman ve Dr. Patrick Hanaway, bu hafta Covid’le baş etmenin ilaçlar ve aşılardan farklı yollarını tartışıyor.



DR. MARK HYMAN

Her kitabı olay yaratan Dr. Mark Hyman gıdaları ilaç olarak kullandığı sağlıklı yaşam reçeteleriyle tanınır. Cleveland Clinic Functional Medicine Direktörü ve The UltraWellness Center’ın kurucusu olan Dr. Mark Hyman’ın eserleri, tam 13 kez New York Times’ın en çok satan kitaplar listesinde 1 numara oldu. Cornell Üniversitesi mezunu. The Huffington Post köşe yazarı. CBS This Morning, Today, Good Morning America, The View ve CNN’in düzenli yorumcusu. Doktor Pharmacy adlı sağlık ve beslenme sitesinin kurucusu. Hyman’ın doktorlar ve konunun uzmanlarıyla sohbet podcastleri çok izleniyor. Bu yazı dizisi, Oksijen için bu podcastlerden derleniyor.



DR. PATRICK HANAWAY

Tıp diplomasını Washington Üniversitesi’nden aldı. Kronik hastalıklar üzerine uzmanlaşmış bir klinik laboratuvar olan Genova Diagnostic’te 10 yıl başhekimlik yaptı. Ardından Fonksiyonel Tıp Enstitüsü’nü yönetti. 2014’te Cleveland Clinic’in Fonksiyonel Tıp Direktörü oldu. Beslenme ve mikrobiyom üzerine uzman. Şu an araştırmalarının odağında kanser ve Covid var. Kendisine iki yıl önce dördüncü evre gırtlak kanseri teşhisi kondu. Tedavisinde radyo ve kemoterapinin yanı sıra fonksiyonel tıp uygulamalarını kullanıyor.

Covid’e karşı nasıl daha dirençli olabiliriz? Bağışıklık sistemimizi nasıl güçlendirebiliriz? Vitaminler, besinler, besin takviyeleri... Dr. Patrick Hanaway, hepsini tek tek anlatıyor



Covid olan ilk beş gün D ve A vitamini alsın

Dr. Mark Hyman: Bugün Covid’le baş etmenin ilaç ve aşıdan farklı yollarını tartışacağız. Bağışıklık sistemimizi nasıl güçlendirebiliriz, Covid’e karşı nasıl daha dirençli olabiliriz. Bu haftaki konuşum ‘fonksiyonel tıp’ hareketinin önde gelen isimlerinden biri; Dr. Patrick Hanaway. Son dönemde Covid ve Covid sonrası sendrom üzerine çalışıyor.

Dr. Patrick Hanaway: Çok teşekkürler Mark. Evet, konuşacak çok şeyimiz var.

Dr. Hyman: Öyleyse doğrudan konuya girelim. Covid çok yıkıcı bir salgın. Tedavilerimiz minimum düzeyde etkili, halen yeni vaka sayıları inanılmaz oranlarda, ölümler de öyle. Vakaların yüzde 20’si hastanelik oluyor. Kronik hastalığı olan, aşırı kilolu, metabolik sağlığı kötü insanlar daha büyük risk altında. Fonksiyonel tıp perspektifinden bakarsak, benimsememiz gereken yaklaşım nedir?

Covid çok karmaşık, kronik, akut bir hastalık

Dr. Hanaway: Covid’in tam olarak nasıl ortaya çıktığını bilmiyoruz. Karşımızda karmaşık, kronik, akut bir hastalık var. Kimler risk altında? Diyabetikler, fazla kilolu ve hipertansif (tansiyonu sürekli 14/9 üzeri olan) insanlar, ayrıca bağışıklık sistemleri yıpranmış yaşlılar. İşlevsel tıp perspektifinden ya da sadece iyi bir tıp perspektifinden, insanların daha sağlıklı olmalarına nasıl yardımcı oluruz diye bakmak gerek. Öyle ki, virüse karşı direnç gösterebilirler, enfekte olduklarında ise hafif atlansınlar.

Çin’de Covid’den ölüm oranı milyonda 3

Dr. Hyman: Bunun gerçekten önemli olduğunu düşünüyorum. Her zamanki gibi virüsün yok edilmesi ve aşılama fikrine o kadar odaklandık ki, temel soruyu kaçınıyoruz. Kim hastalanıyor, neden hastalanıyor ve buna karşı ne yapabiliriz?

ABD’nin dünyada en yüksek Covid enfeksiyon oranına sahip olmasının birçok nedeni var. Bazıları politik, bazıları sosyal, ancak çoğu tıbbi... Örneğin Çin’de her 1 milyon kişide sadece 3 ölüm var, ABD ise milyonda 1667. Çünkü Çin’de obezite oranı sadece yüzde 2,6, ABD’de ise yüzde 42. (Türkiye’de milyonda ölüm 351, obezite oranı yüzde 31). Covid’in ABD’yi bu kadar sert vurmasının altında, büyük olasılıkla tamamen yaşam tarzımıza ve beslenmemize bağlı kötü metabolik sağlığımız yatıyor. Öyleyse işlevsel tıp ile bağışıklık direncinin nasıl artırıl-

acağına dair bize neler anlatabilirsin? Hem diyet, hem yaşam tarzı hem de nutrasötik (ilaç şeklinde hazırlanmış, tedavi amacıyla yararlanılan besin ve besin bileşenleri) stratejiler olarak, hastaların daha immüno dirençli olmalarına yardımcı olacak stratejiler neler olabilir?

Dr. Hanaway: İster Covid ister bir başka ciddi hastalık olsun, yaklaşım aynı: yapmaya çalıştığımız şey, bağırsak mikrobiyomunda neler olduğunu ve bağışıklık sistemini nasıl etkilediğini anlamaya çalışmak. (Mikrobiyota, vücudumuzda bizimle birlikte yaşamını sürdüren, sayıları trilyonları bulan mikroskobik canlı nüfusu. Vücudumuzda 100 trilyon kadar bakteri var. Mikrobiyom ise mikrobiyotanın sahip olduğu genetik materyal.)

Düşük karbonhidratlı Akdeniz diyetine benzeyen şeylerden bahsediyoruz. Buna pagan diyeti de (Tahıl ürünlerini, işlenmiş kurubaklagilleri ve meyveleri beslenme planından çıkaran Paleo Diyeti ile sadece bitkisel besinlerden oluşan Vegan diyetinin bir karışımı) diyebilirsiniz. Bu genel metabolik sağlığımıza yardımcı olacak bir yaklaşım. İnsanlar başlangıçta “Bu diyet bize uymaz” diyorlar ama uyguladıklarında metabolizmalarındaki değişiklikleri birkaç hafta, hatta birkaç günde görüyorlar. Çünkü mikrobiyomdaki değişiklikler çok hızlı gerçekleşir.

Öncelikle D vitamini ve melatonin gerek

Dr. Hanaway: Mikrobiyomun, insanlar yaşlandıkça önemli ölçüde azaldığını görüyoruz. Bunun bağışıklık yaşlanmasına etkisi var. Evet, bağışıklık sistemi yaşılanıyor ama yine de onu sağlıklı tutmak, dayanıklılığını korumak mümkün.

20 farklı doktor ve bilim adamı birkaç ay önce bir araya geldik. Viral enfeksiyonlara, özellikle ikisi de koronavirüs olan SARS ve MERS virüslerine baktık. Şu soruyu sorduk kendimize; viral büyümeyi azaltacak, bağışıklık sistemini iyileştirecek ve semptomları hafifletecek ne yapılabilir? Öncelikle D vitamini ve melatonin üzerinde çalıştık, dozları belirledik. Sonra bioflavonoid’lere geçtik (kansere neden olan serbest radikalleri yıkıma uğratan bileşikler. Örneğin limon bioflavonoid açısından çok zengin). Şimdi A ve C vitaminlerine bakıyoruz. Zerdeçal gibi antiinflamatuarlar (iltihabi reaksiyonu azaltıcı) kullanabiliriz. Yeşil çay bir başka bioflavonoid. N-Asetil Sistein (Çok

güçlü bir antioksidan, kısa adı NAC, duyudurum bozuklukları, uyku, enfeksiyonlar ve iltihaplanmayla mücadelede yardımcı oluyor) gibi Covid sonrası sendromda özellikle önemli olduğunu düşündüğüm şeyler de dahil tüm bu bileşenleri denkleme sokabiliriz. Sistein, vücudun en güçlü antioksidanı olan glutatyonu yapan en önemli aminoasittir.

D vitamini alanlar Covid’i çok daha hafif atlatıyor

Dr. Hanaway: Yapılan klinik çalışmalar da elde ettiğimiz bulguları doğruladı. Bu tür fonksiyonel tıp yaklaşımı kullanan kişilerde hastaneye yatışlarda sekiz kat azalma oldu.

Dr. Hyman: 8 kat azalma, bu gerçekten çok iyi.

Dr. Hanaway: Evet, aynen öyle. Örneğin İspanya’daki D vitamini araştırması çok ilginç. Yeterli dozda D vitamini alanlar, Covid’ten hastaneye yatsalar bile yoğun bakıma girmediler ve hiçbir ölmedi. D vitamini almayan kontrol grubundaki hastaların yoğun bakım ünitesine gitme oranları çok daha yüksekti ve bu küçük grupta birkaç hasta da hayatını kaybetti. Bizim yaklaşımımız toksik değil, pahalı değil ve geniş çapta uygulanabilir.

Dr. Hanaway: Elbette hastalarımıza sadece D vitamini almalarını söylemiyorum, diyorum ki “bu biyoflavonoidler (sarı, turuncu, kırmızı meyve sebzelerde yüksek oranda var. Kırmızı pancar, kırmızı lahana, havuç, kayısı, domates, patates, soğan, patlıcan, elma, armut gibi...) bağırsak mikrobiyomunuza yardımcı olmak için alın, artı D vitamini, böylece genel metabolik sağlığınızı artırın.

Dr. Hyman: Anladığım benzetme şu ki, Michael Jordan dünyanın en iyi basketbolcusu olabilir, ancak tek başına şampiyonluk kazanamaz. Ben de gerçekten doğru paradigmaya sahip değiliz. Sadece ilaçlara bakıyoruz. İnsanlara steroid, heparin, AIL-6 blokerleri, remdesivir ve hidrosiklo-rokin veriyorlar. Peki sağlıklı bir vücut nasıl yaratırız diye kimse bakmıyor.

Sadece sebze ve meyve de değil, yüksek kaliteli proteine, yüksek kaliteli yağlara ve düşük glisemik endeksi olan karbonhidratlara ihtiyacımız var. İmmünojenik olarak aktif besinler ve sebzeler, dediğin gibi toksik değil, düşük maliyetli. İşe yaradığına dair kanıtlar var. Öyleyse neden bunları kullanmayalım? Başkan Trump, Covid olduğunda, ilaçların yanı sıra D vitamini ve çinko aldığını söylemişti. Neden herkes D vitamini ve çinko almıyor?

Dr. Hanaway: ABD Ulusal Alerji ve Bulaşıcı Hastalıklar Direktörü Anthony Fauci de düzenli olarak D ve C vitamini alıyor.

Diyelim ki Covid olduk, o zaman ne yapabiliriz?

Dr. Hyman: Bu aralar her gün şu tür sorularla karşılaşıyorum: “Annem Covid oldu, kardeşim Covid oldu. Ben ne yapabilirim?” Evet, diyet, yaşam tarzı, stresi azaltma, uyku ve önlem olarak bir sürü vitamin, nutrasötik (besinlerde bulunan yararlı bileşenleri, besinlerdekinden çok daha yüksek miktarda içeren tablet, kapsül ya da şuruplar) alabiliriz. Ya enfekte olursak ne yapabiliriz?

Dr. Hanaway: Diyelim ki test yaptırdınız, pozitif çıktı. D vitamini ile başlayalım, günde 10 bin ünite alalım. İnsanların yüklem dozları olarak önemli ölçüde daha yüksek dozlar kullandıklarını da gördüm. Sonra melatonin almaya bakalım. Antiinflamatuar etkisi olduğunu biliyoruz. İlk beş gün için yine yüksek bir doz A vitamini alabiliriz, mukozal bağışıklık sistemi üzerinde büyük etkisi var.

Bu arada uzun süre yüksek doz A vitamininin karaciğer hasarına neden olabileceğini de unutmayın. Sonra C vitamini kuersetin var. (Diyetle alınan en önemli antioksidanlardan biri. Sebzeler, meyveler ve çayda, ayrıca sayısız gıda takviyesinde bulunuyor.) Kuersetin’i ve N-asetil’i seviyorum. Bunlar benim için önemli antioksidanlar.

Dr. Hyman: Bu arada, ben bunları her gün alıyorum.

Solumun güçlüğü olana bitkisel tedaviler var

Dr. Hanaway: Ben de. Başka nedenlerden dolayı (Dr. Hanaway iki yıldır dördüncü evre gırtlak kanseri) her gün alıyorum. Covid’te bir de solumun probleminiz varsa, o zaman kaside (İngilizcesi takke çiçeği olan Çin bitkisi. Doğal uyarıcı ve canlandırıcı.) gibi diğer bitki türlerine girebiliriz. Şimdi, eğer birisi hastaneye kaldırılacak kadar kötüleşirse, enflamatuar (iltihaplandırıcı) tepkiyi gerçekten azaltacak şeyler yapmak lazım. Bunlar bağırsak mikrobiyomunu değiştirmeye yardımcı olacak prebiyotiklerdir. Çünkü bağırsak mikrobiyomu, pulmoner (akciğere ait) mikrobiyomla ilgilidir. Birbirlerine bağlılar.

Dr. Hyman: Yani hastalığı tedavi etmiyoruz, insanı tedavi ediyoruz. Hastalık kök kazanamıyor. Dünyada denenilen, sıradışı bir sürü tedavi var.

Uzun Covid'i olan ne yemeli, içmeli?

Dr. Hanaway: Covid virüsüne karşı en önemli şey aslında mitokondriyal sağ-lık. Mitokondrideki (**hücrede enerji üreten organel**) değişikliklerin ve enerji üretme kabiliyetinin önemli ölçüde etkilendiğini biliyoruz. Şimdi, Covid'te bunun doğrudan bir etkisi olduğunu görüyoruz.

Bu durum 'Uzun Covid' denen Covid sonrası sendromda da geçerli. Bizim vas-küler (damarsal) problemimiz, pulmoner problemimiz, sindirim proble-mimiz, kalp problemimiz, nörolojik problemim-niz, psikiyatrik problemimiz var. Bakıyorum, kas sorunları var, kalp so-runları var ve beyin sorunları var. Bunlar vücutta en çok enerji harcayan üç yer. Belki bu mitokondri ile ilgilidir. İtalya'da bazı ilginç çalışmalar yaptılar, antioksidan kapasitesi üzerinde çalışıyorlar ve enerji üretimi için mito-kondrinin verimliliğini artırıyorlar. Mitokondri sağlığı ve bağışıklığın birbiriyle yakından ilişkisi var.

Neden herkese D vitamini tavsiye etmiyorlar?

Dr. Hyman: Ameri-kahlara Covid kapma ve ölme risklerinde diyetlerinin rol oynadığını söylemek gerek. D vitamini alan Anthony Fauci var, ama CDC neden herkese D vitamini almayı tavsiye etmiyor, anlamıyorum. Yüzde 80'imizin yetersiz veya eksik D vitamini seviyemiz olduğunu düşünürsek, bu çok basit bir önlem.

Son bir soru; ilk SARS pandemisinde, hastalığı atılanların yüzde 40'ında üç yıl sonra bile kronik yorgunluk vardı. Uzun Covid'e karşı ne yapabiliriz?

Dr. Hanaway: Şu anda post-Covid

sendromu olan hastaların var. Bağışıklık sistemlerini yeniden aktif hale getirmeye çalışıyoruz. Mitokondriyal destek için NAD (**Hücrelerde bulunan önemli bir koenzim, ciğer, tavuk göğsü, ton balığı, hindi, somon, dana eti, fıstık ve avakado-da var**), çeşitli vitaminler, N-Asetil Sistein, Koenzim Q10 (**Yaşla birlikte vücutta azalan bir koenzim. Hücrelerin sağlık-lı yaşlanmasında etkili. İlaçların yanı sıra sakatatlarda, sardalya, uskumru gibi balıklar-da, ıspanak, brokoli ve karnabaharda bulunuyor**) olup olmadığı çok önemli. Bu yüz-den tedavide bunlara odak-lanan ürünler kullanıyoruz.

Dr. Hanaway: Koenzim Q10 hücrelerde enerji üretilmesine yardımcı olur. Yaşlan-dıkça azaldığı için takvi-yeler ve gıdalarla alınabilir. ATP üretiminin artmasına, hücre hasarının sınırlandırılmasına yarar. Eğer eksikse, problem yaşarsınız. Yeterince aldığınızdan emin olun. Hayatımızda yüksek glisemik endeksli yiyecekler, işlenmiş gıdalar olmadığında, iyi yağlara ve iyi saf amino asitlere ve proteinlere odaklandığımızda herşey daha güzel olacak.

Dr. Hanaway: Eklemek istediğim son bir şey daha var. Uzun Covid sendromu olan insanların, başka temel sorunları olduğunu da bulduk. Altta yatan başka tetikleyicileri var. Bunlar ağır metal toksin-leri, mikotoksinler (Gıdalarda görülüyor. Sıcak ve rutubetli ortamlarda üreyen bir mantar türü, küf), gizli enfeksiyonlar, anti-jenler ve çölyak hastalığı. Ağacın köklerini fakir toprağa maruz bırakırsanız, sağlıklı olamazsınız. Yani çevresel faktörleri de unutmayalım. •

Uzun Covid sendromu yaşayanlarda başka temel sorunlar, altta yatan başka tetikleyiciler olduğunu gördük.

Dördüncü evre gırtlak kanseriyle boğuşuyor

Dr. Hyman: Şimdi biraz vites değiştirmek ve sizi küçük bir kişisel sağlık yolculuğuna çıkarmak istiyorum. Birkaç yıl önce, size dördüncü evre gırtlak kanseri teşhisi kondu. Bu çok ciddi bir hastalık, tedavisi de zor. Siz fonksiyonel tıp açısından neler yapıyorsunuz? Her ne yapıyorsanız, inanılmaz bir iyileşmeye yol açtı. Yıllardır arkadaşız, uzun yıllardır görmediğim kadar sağlıklısınız.

Dr. Hanaway: İki yıl önce biyopsi yaptırım. Biyopsiden birkaç gün önce ses tellerimin orada bir lenf nodu hissettim, 'Soğuk algınlığım var, ondandır' diye düşündüm. Ama ertesi gün ve sonraki gün hala oradaydı. Bu yüzden hemen doktora gittim. Sonuç; metastaz yapmış bir kanserim vardı. Çok sayıda doktorla görüştüm. Hepsisi aynı şeyi söylüyorlardı. Bu yüzden, kemoterapi ve radyasyon tedavisine başladık. Ben de bu arada başka ne yapabileceğimi araştırmaya başladım.

Şimdi şunu söyleyebilirim ki ketojenik diyet, gerçekten yapmanız gereken bir şey. Bana çok yardımcı oldu. Ama ketojenik diyetin her kanser türü için cevap olmadığı da ortaya çıktı. Radyasyon tedavisi gördüğünüz kanserler için gerçekten iyi, çünkü kanserli hücreleri ışınlara daha duyarlı hale getiriyor. Tedavi boyunca sadece üç kilo verdim ve beslenme tüpünü çok fazla kullanmak zorunda kalmadım.

“Kemoterapide orucun çok yararını gördüm”

Dr. Hanaway: Kemoterapi öncesinde oruç da tuttum. Kemo'dan önce yemek vermeyi bırakırsak, normal hücrelerin metabolizması yavaşlıyor, ancak kanser hücreleri metabolizmalarını yavaşlatamadığı için tedavinin etkisi artıyor. Çünkü kemoterapi

biliyorsunuz, hızlı büyüyen hücreleri hedef alır. Normal doku daha az hasar görüyor. Yan etkiler azalıyor. Ben de bunu yaptım. İnsanlar şaşırıyorlardı, “Her hafta kemo alıyorsunuz, bir beslenme tüpünüz var ve ketojenik besleniyorsunuz. Yedi günün ikisinde ise hiç yemek yemiyorsunuz ve bunun bir sorun olmayacağını düşünüyorsunuz, öyle mi?” diyorlardı.

Dr. Hyman: Görünüşe göre çok iyi sonuç almışsınız.

Dr. Hanaway: Evet, radyasyon tedavisi boyunca da insanlar, “Nasıl kilo vermiyorsunuz?” demeye başladılar. Her neyse, yaşam tarzını değiştirmek, yavaşlamak, doğada vakit geçirmek bile büyük etkiye sahip. Örneğin ormanda yürümek bağışıklık sistemini güçlendiriyor. 2009'da Japonya'da yayınlanan veriler bunu gösteriyor.

Yaşam tarzı değişikliği, beslenme artı ilaç, radyasyon ve kemoterapi. Tüm bunları bir araya getirmek, kişiye, onun zihinsel, duygusal ve ruhsal yönlerine odaklanmak. İşte fonksiyonel tıp bu.

Yedi hafta radyasyon ve her hafta kemoterapi vardı. Üç ayda bir PET taramasına girdim. 12'nci ayda negatife döndü. Baktılar, lenf nodu yok, hiçbir şey olmuyor ve kendimi harika hissediyordum. Birdenbire, sanki yeniden dengeye geldim.

Dr. Hyman: Dört bypass ameliyatı olup, enfeksiyon nedeniyle bir ay yoğun bakımda kalan ama çıkınca gezegendeki en kötü diyetle geri dönen hastalar gördüm. Bu nedenle, “Bir dakika, hayatım dengersiz. Dengeyi nasıl yeniden kurabiliriz? Nasıl daha sağlıklı olunacağına dair bilimden nasıl faydalanabiliriz” demek gerek. Patrick verdiği bilgiler için çok teşekkür ederim.

Hollywood Şöhretler Yolu'na adı yazılan ilk Türk: Dr. Mehmet Öz



100'den fazla ülkede yayınlanan şovu tam 11 kez Emmy ödüllü kazanan Mehmet Öz, Türkçe YouTube kanalı da kurdu.

Kontrollü hayata 1 yıl daha devam



AYŞE ACAR
acarayse@yahoo.com

Kalp cerrahisi babası, 1955'te Konya'dan Amerika'ya göç etti. 1960'da Cleveland'da doğdu.

7 yaşında doktor olmaya karar verdi. 1982'de Harvard'tan mezun oldu. **Üzerine iki ayrı üniversitede tıp masteri yaptı.** 2001'den beri kapakçıklarını düzelteren mitraklipi icat etti. **Time Dergisi'nin dünyanın en etkili 100 kişisi, Harvard'ın en etkili 100 mezunu arasına seçildi.** Yazdığı sekiz kitap New York Times En çok Satanlar Listesi'ne girdi.

2021 yılında ise adını Hollywood Şöhretler Yolu'nda göreceğiz. Bu hafta konuğumuz dünyanın en ünlü göçmenlerinden Dr. Mehmet Öz'le, çocukluğunu, medyaya girişini ve Covid günlerini konuştuk.

Doktor bir babanın oğlu olarak nasıl bir çocukluk geçirdiniz?

Babam sevgisini belli etmezdi ama beni sevdiğini bilirdim. Çalışmadığı zamanları bizimle geçirirdi. Babamdan hayatta nasıl başarılı olabileceğimi öğrendim. Ama günün sonunda “Aferin! İyi iş yaptın” demedi. Sevgiyi annemden gördüm.

Doktorluğa kim yönlendirdi?

Benim kararım. 7 yaşındaydım. Babamla dondurmacıda sıra bekliyorduk. Önümde 10 yaşında bir çocuk vardı. Dondurmacı ona, “Ne olacaksın büyüünce” diye sordu. Çocuk “Bilmiyorum” dedi. Babam bana döndü ve dedi ki, “Sana böyle bir şey sorulursa, asla bu cevabı verme. Sonradan değiştirebilirsin ama her zaman hedefin belli olsun.” O gün doktor olmaya karar verdim.

Yoğunluktan çocuklarınızı büyümesini kaçırdığınızı düşünüyor musunuz?

Bazen... Defne ben 25 yaşındayken dünyaya geldi. En iyi onu tanıyorum, çünkü öğrenciydim, ilgilenecek vaktim vardı. İkinci çocuğum doğduğunda profesör olmuştum, işler yoğunlaşmıştı. En küçük çocuğum Mustafa yanıma gelir ve vaktimi talep eder, “Baba, hadi balığa çıkıyoruz” der. Kız çocuklarına yavaş-mazsan, onlar da sana yavaşlıyor. **Kız çocuk ve oğlan çocukla**

İlgili söylediğiniz şey, kadın erkek ilişkilerinde de aynı değil mi?

Tamamen aynı. 35 yıldır evliyim. 35 yılda beş farklı kadınla evlendiğimi söyleyebilirim. Erkekler kadınların aynı kalmasını istiyor, kadınlar da evlendikleri adamı hemen değiştirmek istiyor. Sonuçta erkek değişmiyor, ama kadın sürekli bir değişim içinde. Yedi senede bir, bir araya gelmenin yollarını bulmak gerek.

Niye yedi sene?

Bir defa ilk sene âşiksınız. Dopamin oranı çok yüksek. Sonra çocuk oluyor, oksitosin hormonu salgılıyorsunuz; çok mutlusunuz. Bunlar sizi kelepçe gibi dört-beş sene bir arada tutuyor. Yedi sene sonra hormonların etkisi azalıyor. Ve boşanmalar da genelde bu sürede meydana geliyor.

Babanızı iki yıl önce kaybetti-niz, anneniz Alzheimer'la mücade-le ediyor. Hastalık süreçleri nasıl geçti/geçiyor?

Bir gün hepimiz bu dünyadan gideceğiz. Amaç hastalıktan kaçmak değil, hastalara değer verdiğimizizi hissettirmek. Babam yoğun bakımdaydı, fazla iletişimde olamıyorduk, zordu. Annem yavaş yavaş hafızasını kaybediyor ama her gün konuşuyoruz. Maalesef Alzheimer ile sevdiklerimizi iki kez kaybediyoruz. İlki bizi unuttuklarında, ikincisi vefat ettiklerinde. Son anıların tadını çıkartmak gerek.

Dünyanın en ünlü doktorla-rından biri olup sevdiklerine şifa bulamamak nasıl bir his?

Bu tıbbın gerçeği. İyileştirmek sadece tedavi etmek değildir, tedavi edilemeyen hastalığı olan insanların ihtiyaçlarını anlamayı da içerir.

Amerika'da tanınmanız, med-yatik olmanız nasıl oldu?

35 yıl önce eşim Lisa ile evlenmek hayatımın en akılcıca kararıydı. Lisa, medyada başarılı olacağımı düşünüyordu. “Medya” fikrini aklıma soktu, sonra da beni Oprah Winfrey ile tanıştırdı. 15 yıl önce katıldığım ilk programdan sonra tanınmaya başladım. Oprah mükemmel bir ekip arkadaşısıdır ve bana dünyaya nasıl koçluk yapacağımı öğreten kişidir.

Kalp cerrahlığından medyaya geçmiş oldunuz.

Cerrahlığı da bırakmadan. Yaka-ladığım büyük şans sayesinde tıbbi, üniversitenin ve hastanenin dışında konuşmaya başladım. Bazıları karmaşık sağlık sorunlarını kamuoyuna açıklamaya çalıştığım için tepki gös-terdi. Ancak zamanla benimsediler. Kalp cerrahisi olarak, hedefim 10 bin hayat değiştirmektir. Medya sayesinde 10 milyonların hayatını değiştirdiğimi düşünüyorum.

Dr. Oz Show'un ilk yayını-nı hatırlıyor musunuz?

Bugün gibi. Kendime güveniyordum ama gergindim. ‘Acaba seyirciler faydalanabilecek mi?’ gibi bir sürü soru işareti vardı kafamda. İlk yayında seyirciyi kendi bedenlerini tanımalarını ve kendi kendilerinin doktor olmalarını özendirdim. Bu ilk program rating rekoru kırdı.

Sonrasında başarı geldi...

2021'de adın Hollywood Şöhretler Yolu'na yazılacak deseler, inanmazdım. Amacım insanlara daha iyi bir yaşam için, bedenlerini nasıl kullanacaklarını eğlenceli bir şekilde anlatmaktı. Programa olan ilgi, benim değil, herkesin beklentilerini aştı.

Şimdi Türkçe bir youtube kanalı açtınız. Amacınız ne?

Sosyal medyada çok Türk takipçim var. Doğru ve güvenilir bilgilere ulaştıklarından emin olmak amacıyla Türkçe “Dr. Öz ve Ekibi” YouTube kanalını ve sosyal medya hesapla-rını kurduk. Özellikle koronavirüs döneminde doğru bilgiye ulaşmanın önemi arttı.

Şov, hastane, sosyal medya, aile derken, gününüz nasıl geçiyor?

Güne çok erken başlarım. İlk iş spor yaparım; genellikle 15 dakika yoga. Karantina döneminde bodrum katını stüdyoya çevirdim. Pazartesi ve salı programı evden çekiyoruz. Online bağlantılar, sosyal medya çekimleri de evden oluyor. Çarşamba ve cuma stüdyoya gidiyorum. Perşembe günleri ise hastanede ameliyatlarım ve hasta ziyaretlerim oluyor. Hafta sonlarını aileme ayırıyorum.

Karantinada piyano çalmaya başladım

Koronavirüs döneminde anksiyetesi artanlara mesajınız ne?

Yapmak isteyip de fırsat bulamadığınız şeylere odaklanın, yeni bir hobi edinin, aile fertlerinizi arayın, egzersiz yapmayı ihmal etmeyin; yoga, yürüyüş, dans hoşunuza ne gidiyorsa... Uykü düzeninize dikkat edin. Bir de moral bozmayın; önümüz yaz, havalar ısınınca açık havada daha rahat sosyalleşebileceğiz.

Bu dönemde en çok ne soruldu?

Nörmel hayata ne zaman ve nasıl döneriz?

Aynı soruyu ben de sorayım.

Eylül itibarı ile çok daha iyi bir durumda olacağız. Çocuklar okula, ebeveynler işe dönebilir. Ancak dünyanın çoğu aşılanana kadar, yani bir yıl daha kontrollü devam edeceğiz. ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi, aşılanmış kişilerin kapalı alanlarda küçük gruplar halinde toplanabileceğini ancak yine de halka açık yerlerde maske takmaları gerektiğini duyurdu. Ailelerini göremeyen yaşlılar için harika bir haber bu.

Türkiye'de doğup büyümüş olsaydınız, nasıl bir hayatınız olurdu?

Yine doktor olurdum. Ancak ABD yeni teknolojilerle çok erken tanı-mamı sağladı. Columbia Üniversitesi bana yeni buluşlar için fon ve ekip sağladı. Ameliyat olmadan kalp kapakçıklarını düzelteren Mitraklip'i buldum ve kalp yetmezliği olan hastaları kurtarmak için TAVİ (ameliyatsız kalp kapağı değişimi) çalışmalarının başlatılmasına yardımcı oldum. Türk olmam, girişken yapım sayesinde Amerika'da daha başarılı olduğumu söyleyebilirim. Türk olmasam, Mehmet Öz olamazdım. •

‘Başarımızın ardında açgözlülüğümüz var’

Zengin ülkelerin yetişkin nüfuslarının üç katını aşılacak kadar çok aşı stoklaması, buna karşın hala aşıya ulaşamayan ülkeler olması tüm dünyada polemik konusuyken, İngiltere Başbakanı’ndan yarı gaf yarı itiraf, çok tartışılacak bir açıklama geldi.

Muhafazakar Parti milletvekilleriyle basın kapalı toplantıda bir araya gelen Boris Johnson, İngiltere’nin aşılamadaki başarısının ardında “kapitalizm ve açgözlülüğün olduğunu” söyledi. Toplantıya katılanlara göre, Johnson hatasını anında fark etti ve çok hızlı bir şekilde sözlerini geri aldı. Hatta milletvekillerinden “bu sözleri ortak hafızalarından silmelerini” ve haber yapılmamasını rica etti.

BBC olmasa belki de milletvekilleri Başbakan’ın ricasını kırmayacaktı ama artık bu sözler dünyanın ‘ortak hafızasına’ kazındı. Çünkü BBC, ülkesinin başbakanını ateşe atan

haberi anında yayınladı.

BBC, İngiltere’nin kamu yayıncısı. Yönetim kurulu Kraliçe tarafından atanıyor. Buna rağmen bağımsızlığından ödün vermiyor. Teoride devlet mekanizmasının içinde yer almasına rağmen gerektiğinde devletin karşısında durabilmesini ise iki temel etkene borçlu.

Bunlardan ilki, BBC’nin devlet ve halkla olan geleneksel sözleşmesi. Bu sözleşmeye göre BBC, kamu hizmetinde halka karşı sorumlu. Hükümet politikalarına ve günlük sorunlara ilişkin konularda tarafsız davranmakla yükümlü. Yani ölçüsü, evrensel değerler. İkinci

etken ise mali özerkliği. Kurulduğu günden bu yana reklam almayan ve sponsorlu program yayınlamayan BBC, gelirinin büyük kısmını televizyon ve radyo satışları sırasında alınan ruhsat bedellerinden sağlıyor. Ayrıca yan kuruluşları dünya televizyonlarına her yıl onlarca içerik satıyor. Bu mali özerklik de Kraliyet ve iktidarın olası baskılarına karşı, omurgalı duruşunu koruyabilmesini sağlıyor.

Johnson’ın damga vurduğu toplantıya dönersek; Başbakan’ın sözlerinin ardından milletvekillerinin yaşadığı telaş, aslında gafın büyüklüğünün kanıtı. Bir milletvekili Johnson’ın bu sözleri toplantı esnasında peynir ve turşu yiyen bir partiliyi “tiye almak” için sarf ettiğini söylüyor. Bir başkası ise aşı tedariki konusundaki sıkıntıları kast etmediğini ısrarla vurguluyor. Ama laf ağızdan bir kez çıktı, BBC de yayınladı.

BBC’nin bütçesi 4.9 milyar pound

31 Mart 2020’de sona eren mali yılda BBC, yaklaşık 4.9 milyar pound gelir elde etti. Bunun 3.52 milyar pound’u, hane halkının ödediği bandrol ücretlerinden geldi.

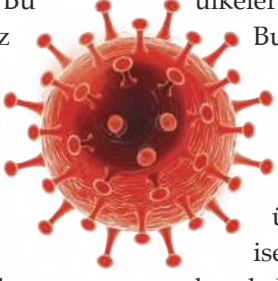


Dünyanın yüzde 19’u aşıların yarısını aldı

Ülkelerin aşı için yaptığı 10 milyar doza yakın anlaşmaların toplamı, dünya nüfusunun yüzde 80’ini aşılama yetiyor. Yüzde 80, sürü bağışıklığına ulaşmak ve salgını bitirmek demek... Ama bunun için zenginleri, ellerindeki aşıları yoksul ülkelerle paylaşmaya ikna etmek gerekiyor

Aşılama, salgını bitirmek için şu anda tek umudumuz...

Ancak aşı milliyetçiliği öyle bir noktaya ulaştı ki Dünya Sağlık Örgütü, “Ahlaki bir çöküşe gidiyoruz” diyerek zengin ülkeleri suçladı. Bu suçlamada da hiç haksız değil. Dünya yenginin nüfusunun yüzde 14’ünü oluşturan en zengin ülkeler, 2021’in sonuna kadar nüfuslarının 3 katına yetecek miktarda aşı satın almak üzere anlaşma yaptılar. Zengin ülkelerin yaptığı anlaşmaların toplamı, üretilen tüm aşıların yüzde 53’üne denk geliyor.



Örneğin Kanada, nüfusunu 5 kez aşılacak miktarda aşı satın aldı. 450 milyon nüfuslu Avrupa Birliği, 2 milyar doz aşı anlaşması yaptı. Kalan dozların yüzde 33’ü ise küresel nüfusun yüzde 81’ini oluşturan orta ve az gelirli ülkeler tarafından paylaşıldı. Buna karşılık en yoksul 70 ülkede 2021’de 10 kişiden sadece 1 kişinin aşılanabileceği hesaplanıyor. Bazı ülkelerin aşıya erişimi ise 2023 yılına kadar sarsılacak. Dünya Sağlık Örgütü tarafından aşıya erişimin adil olması için yürütülen çalışmalar kapsamında kurulan aşı inisiyatifi Covax programında ise en

fakir 92 ülke için bugüne kadar toplam 1.12 milyar dozluk aşı anlaşması yapılabildi. Bu miktar en zenginlerin aldığı aşının dörtte birine denk geliyor. Ancak tedarik ve dağıtımda büyük sıkıntılar yaşanıyor. Covax, toplam aşı anlaşmalarının sadece yüzde 13’ünü kapsıyor. Şu an 22 ülkede 14.9 milyon kişiye aşı gönderilebilmiş durumda. Oysa bu ülkelerde 1.4 milyar kişi yaşıyor. Fransa, Norveç, İngiltere, ABD gibi ülkeler, kendi vatandaşlarının aşılanması bitince ellerinde kalacak olan dozları yoksul ülkelere gönderme taahhüdünü açıkladı, ancak bu Afrika ülkelerine aşının ancak 1-1.5 yıl sonra ulaşacağı anlamına geliyor.

Adil paylaşılsa % 86 aşılanabilir

Şu an anlaşması yapılan aşılar tüm ülkelere nüfuslarına göre eşit ağırlıkta paylaşılsa: Dünya nüfusunun yüzde 86’sı aşılanabilir.

- Covax programı olmasa: Dünyada aşılanamayan nüfus oranı yüzde 46 oluyor.
- Covax ile düşük gelirli ülkelere aşı dağıtılsa: Küresel aşılama yüzde 59’a ulaşır.
- Düşük gelirli ülkelerde Covax olmadan aşılama sadece yüzde 33 oluyor.
- Covax ile düşük gelirli ülkelere aşılamada yüzde 49’a ulaşılabilir.

Salgın çocukların psikolojisini vurdu

İngiltere’de yapılan araştırmaya göre, evlere kapanarak online olarak derslere devam etmek zorunda kalan, arkadaşlarıyla görüşemeyen çocuklar arasında psikolojik problemi olanların oranı yüzde 10.8’den yüzde 16’ya kadar yükseldi. ABD’de ise 6-17 yaş arası her 6 çocuktan birinin depresyon gibi ruhsal sıkıntılar yaşadığı gözlemlendi. Çocukların uykusu problemleri ve yalnızlık hisleri yoğunlaştı.

Bu durumdan en çok etkilenen ise henüz kendilerine ait bir cep telefonu ya da sosyal medya hesabı olmayan, internete erişimi de kısıtlı olduğu için yaşıtı arkadaşlarıyla teması tamamen kesilen ilköğrenciler. Anaokul seviyesindeki çocuklarda ise durumun çok farkında olmamaları nedeniyle bir problem gözlenmedi. Ancak buna karşılık anaokul çağında çocukları olan ailelerin 4’te üçü eve kapalı kalan çocuklarının istek ve ihtiyaçları ile işleri arasında bir denge tutturamadıklarını söylüyor.

Türkiye yeni vaka sayısında dünyada ilk dörde yükseldi

Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan rakamlara göre Türkiye’de yeni vaka sayısı yeniden 30 binli rakamlara geldi. Şu an ilk sırada P1 varyantının vurduğu Brezilya var. Her gün 90 binden fazla yeni vaka tespit ediliyor. İkinci sırada 60 binle ABD ve üçüncü sırada 50 binle Hindistan var. Ancak üstümüzdeki üç ülkenin nüfusları Türkiye’nin kat be kat üstünde. 4 renkli risk haritası yayınlanmasa da, yüksek riskli kırmızı şehirler Türkiye’nin hemen hemen tamamına yayıldı. Daha önce turuncu olan İzmir, Ankara ve Antalya gibi şehirler haftalık vaka ortalamasında 100 binde 100’ün üzerine çıkarak

kırmızıya döndü. Düşük riskli tek ilk kaldı; Şırnak. 13-19 Mart itibarı ile nüfusun yüzde 60.18’i çok yüksek riskli illerde yaşıyor. Bir önceki haftaya göre bu kategorideki artış oranı yaklaşık yüzde 22.

Geçen hafta yüksek risk seviyesindeki illerin toplam nüfusu 32 milyondtu. Bu hafta yeni katılan iller ile bu sayı 50 milyona çıktı. İzmir’de 4 haftada vaka artış oranı yüzde 161 oldu. İstanbul’da yeni vakalar yüzde 41 artmış olmasına rağmen, önlemlerde 1 aydır bir değişiklik yapılmadı.

Ağır hastalar bir ayda yüzde 30, aktif vakalar yüzde 48 arttı. Hayatını kaybedenler ise bir haftada yüzde 18 artış gösterdi.

Aşı ‘uzun Covid’e de ilaç oluyor

Bazı kişiler koronavirüsten kaynaklı etkileri hastalığa yakalandıktan sonra birkaç hafta yaşasa da bazılarını ise Covid-19 çok daha uzun süre etkiliyor. Halsizlik, konsantrasyon bozukluğu gibi etkiler bu kişilerde hastalığı atlattıktan sonra aylarca devam edebiliyor. Bu duruma Uzun Covid (Long Covid) adı veriliyor. Ancak son yapılan araştırmaya göre, bu kişilerin belirtilerinde aşının ilk dozunu olmalarının ardından yüzde 32 gerileme kaydediliyor. Yani aşı, Covid’in uzun zamanlı etkilerine de çare oluyor.

%
80

Evlere hapsolan milyonlar sayesinde Wikipedia’ya girilen açıklama ve konu başlıklarında farklı dillerde yüzde 20 ile 80 arasında artış oldu.

Dr. Ayşegül Çoruhlu

aysegulcoruhlu@hotmail.com

Sağlıklı hücreleri doyuralım ama kanseri aç bırakalım

Kanser ve beslenme konusu her zaman önemli gündemimizdir. Kanser olmamak için nasıl beslenelim, kanser olup atlattıysak ne yiyelim sorularına cevap arayanlardansanız, bu yazıda hem doğru ve yanlış beslenmeyi, hem de bunun kanser hücrelerine etkisini bulacaksınız

Öncelikle beslenmekteki amacımız zaten midemizi değil hücrelerimizi beslemektir. Ancak kanser hücreleri ile sağlıklı normal hücrelerimizin damak tadı farklıdır.

Normal hücrelerin damak tadı, hem yağ, hem şeker, hem protein yemeye uygundur. Ancak kanser hücreleri çoğunlukla şekeri ve bulamazsa da proteini menülerinde tercih eder.

Diğer farkları ise, normal hücrelerin, yemeği yakıp enerjiye çevirmek için oksijeni kullanmayı tercih etmesi, kanser hücrelerinin bunu tercih etmemesidir.

Burada kanser hücrelerindeki Walburg etkisinden bahsetmek gerekir. Walburg etkisinin keşfiyle Nobel alınmıştır. Walburg etkisi şunu anlatır: Kanser hücreleri ortamda oksijen olsa bile, oksijenin mevcudiyetine rağmen onu yiyecekleri yakmak için kullanmayı tercih etmezler. Enerjilerini oksijen olmadan oluşturacak besinleri seçerler.

Oksijensiz yakabildikleri besinler başta şeker, daha sonra proteindir. Yağları oksijensiz enerjiye çeviremedikleri için o yoldan enerji üretmezler.

Kanser hücreleri şekerde daha kolay ulaşabilmek için, tüm hücrelerdeki glikoz giriş kapılarını açar. Eğer işlenmiş yiyeceklerin tüketimi çöksa, bu yiyeceklerdeki şeker kolay kana geçen türden olduğu için kanser hücresi şekerine daha da hızlı ulaşır. Daha kolay büyür.

Süt ürünlerinden uzak durun

Siz beslenmede işlenmiş unlu şekerli gıdaları tamamen kesebilirsiniz. Bu yapılmalıdır. Ama kanser hücresi bu sefer de menüsündeki diğer seçenek olan proteinleri kullanır. Glutamin isimli protein onun işine yarar. Glutamin en çok kaslarda olduğu için, ilerlemiş kanserlerde kanser kaşeksisi denen, kanser hastalarının aşırı kas kaybı durumu meydana gelir. Sebebi, kanserin kas glutaminleriyle beslenmesidir.

Kanseri tedavi etme çalışmalarında hem glikozun hem glutaminin kullanılmasının önüne geçilme-ye çalışılmaktadır.

Kanser ve proteinler konusu başka başlıklarda da devam eder. Hayvansal gıdalarda özellikle süt ürünlerinde, büyüme faktörleri vardır. Bu gıdalar çok tüketilince, büyüme faktörleri kanseri büyütmeye işine yarar.

Bu yazıda besin olarak geriye kalan grubun bitkisel besinler ve iyi yağlar olduğunu anlıyoruz.

Tüm sebzeler, baharatlar, kuruyemişler, meyveler özellikle taze halleriyle tüketildiklerinde kanserin işine gelmeyen bir beslenme sağlanmış olur. İyi yağlar olarak balık, ceviz, yağlı tohumlar, zeytinyağı, avakado, hindistan cevizi yağı, tereyağ akla gelir. Kanser hücresi bu yağları da menüsünde istemez.

Akdeniz tipi beslenme şart

Kanser hücresi bağışıklık sistemini kandıran bir hücredir. Vücut ona karşı tıpkı kök hücrelerimize davrandığı gibi davranır. Onun büyümesi gerektiğini sanır. Kanser hücresi bu kandırmayı yapabilmek için kendi yakınındaki ortamda bir tür bağışıklık toleransı yaratır. Normalde kendini öldürecek olan öldürücü T lenfositlerden kaçmak için, vücutta bağışıklık toleransı sağlayan supresör T lenfositlerini yanına eder. Böylece immün sistemden geçiş izni alır. Bu kanserin bağışıklıktan kaçmak için kullandığı taktiklerden sadece bir örnektir. Çok daha fazla taktiği vardır. Çok akıllıdır.

Kanser bu kadar akıllıken bizim ondan akıllı olup ona istediği menüyü vermememiz gerekir. Zaten Akdeniz tipi beslenme dediğimiz zaman kanserin sevmediği menüden bahsediyoruz. Ülkemizdeki çeşitlilikten faydalanıp, kanseri beslememek için mutfağımızı taze, gökkuşağının her rengine bitkisel gıdalarla donatmamız ve bu menüye iyi yağları eklememiz lazımdır.

Özellikle de şekerli unlu işlenmiş gıdalardan kaçmamız gerekir. Bu gıdalar, gıda değil, gıdamsı şeylerdir. Hücre biyokimyası açısından ise tam olarak çöptürler.

Çöple beslenmemek, kanseri aç bırakmak gerekir.

Yine bir Türk çiftten yeni bir aşı geliyor

TÜBİTAK şemsiyesi altında, tamamen yerli kaynaklarla ve 20 kişilik bir ekiple virüsü alt edecek aşı çalışmasını tamamladılar. İnsanlar üzerinde denenmesi için onay da aldılar. Prof. Mayda Gürsel ve Prof. İhsan Gürsel çifti, “Her şey yolunda giderse aşı 10 ay içinde iki doz olarak uygulanabilir” diyor

MİNE ŞENOCAKLI
minesenocakli@gmail.com

Görünen o ki ne Çin aşısı yetecek bizlere ne de Amerikan ya da Alman... 50’li yaşlarını sürenler ve daha gençler için yurt dışından aşı temini biraz hayal. Zaten yetkililer de artık “Kaç doz aşı gelecek?” sorusuna, “17 yerli aşı çalışmamız var” diye cevap veriyor.

İşte bu aşı çalışmalarından birini yürüten Prof. Mayda Gürsel ve eşi Prof. İhsan Gürsel, umutlunun ötesinde emin bu yerli aşının tutacağından... Peki nasıl bu kadar eminler? Wuhan’da kabus başladıktan hemen sonra, henüz Dünya Sağlık Örgütü epidemi tanımından pandemiye geçmemişken, virüsün gen haritasını kullanarak projelerinin tasarımını yapmışlar. Mayda Hoca ODTÜ’deki, İhsan Hoca Bilkent’teki laboratuvarlarında öğrencileriyle çalışmaya başlamışlar. Daha da önemlisi her ikisi de yıllardır bağışıklık ve kanser aşıları üzerinde araştırmalar yaptıkları için bu konuya hiç yabancı değiller. Sadece Türkiye’de değil, dünyada da saygın bir yerleri var.

Nobel ilaç’la çalışıyorlar

Tıpkı BioNTech-Pfizer aşısının yaratıcıları gibi onlar da çift olarak bu çalışmayı yürütüyor. Bir farkla, onlar yüzde 100 yerli ve TÜBİTAK’ın başını çektiği, Covid-19 Türkiye Aşı ve İlaç Platformu bünyesinde aşılarını Nobel İlaç’la birlikte geliştiriyorlar.

Peki bu nasıl bir aşı? RNA temelli mi, bildik klasik aşı mı, farklı mı? Farklı... VLP (Virus Like Particle) yani virüs benzeri parçacıklar temelli. Prof. İhsan Gürsel bunu şöyle açıklıyor: “Bizimkisi rekombinant DNA teknolojisini kullanan bir aşı, Çin aşısı gibi klasik bir aşı değil. Biz dublör virüsler üretiyoruz, bunlar sentetik. Virüs benzeri ama virüs gibi değil. Çünkü virüs başka hücreleri enfekte edebilir, bu parçacıklar ise virüse ait genetik şifreyi okuyan hücreler tarafından üretilip bir araya geliyorlar. mRNA aşısından temel farkı ise protein yapıda olması. Virüsün yapısını taklit etmemiz, aşının bağışıklık sistemini daha etkili uyarmasını sağlıyor.”

“Varyantlara başladık”

Bu tarz aşılar bugüne kadar çok denenmiş ve binlerce hayat kurtarmış. HPV, Hepatit B ve sıtma için başarılı olmuş. Şimdi Ebola ve Zika için de geliştiriliyor. Gürsel çifti her şey yolunda giderse 10 ay içinde aşının kullanılabilirliğini ve varyantlar üzerine de çalışmalara başladıklarını söylüyor. Yani biraz daha dişimizi sıkacağız. •



Laboratuvarda tanıştılar ve hala oradan çıkmadılar!

ODTÜ’de tanışmışlar... İhsan Gürsel kimya, Mayda Gürsel biyoloji bölümünde okurken ilk karşılaşmaları laboratuvarda olmuş. Bir yıl sonra İhsan Hoca bölümünü değiştirmeye karar verip, biyolojiye geçmiş ve sınıf arkadaşı olmuşlar. Sonra aynı bölümde yüksek lisans yaparlarken evlenmeye karar vermişler. Derken İngiltere’ye araştırmacı olarak yine birlikte gitmişler. ABD’de de kopmamışlar, bu kez FDA’de yine birlikte tekmisler. Şimdi de Türkiye’nin ilk Covid-19 aşılardan birine, Covibel’e de birlikte imza atıyorlar...

Türkiye’nin aşı hafızası silinip yok oldu

Siz sanırım aşıda en zor kısmı atlattınız. Peki bu aşamaya gelinceye kadar neler yaşadınız?

İhsan Gürsel: Aşı emperyalizmi dünyanın başına çöreklenmiş çok büyük bir sorun. Bu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin aşıya ulaşmasını çok zora sokuyor. Biliyorsunuz, Kanada nüfusunun 9 katı aşıyı ısmarlamış durumda. Birçok zengin ülke de önceden para yatırdı. Şu anda aşı üretiminde kullanılan cihazlara ve ana girdi maddelerine ulaşımında çok ciddi sıkıntı var. Bu malzemeleri üreten firmalar talepleri yetiştiriyor.

Nasıl?

Mesela, Yeni Zelanda’da üretilen bir cihaz var. Biz onunla virüs benzeri parçacıkları sayabiliyoruz. Bir parçası bozuldu, 2,5 aydır bu cihazı düzgün randımanlı kullanamıyoruz. Yaptıramıyoruz da... Elimiz kolumuz bağlı bekliyoruz. Bu sorunlarla cebelleşiyoruz.

Mayda Gürsel: Türkiye’nin şu anda aşı üretmek gibi doğru bir stratejisi var ama hammadde üretiminin de ülke içinde oluşturulması çok önemli. Yoksa doğal olarak böyle bir pandemi durumunda her ülke önce kendi insanını aşılamak için plan yapacaktır. Siz de elinizde belli bir aşı platformunuz da olsa aşıyı üretmekte sıkıntı yaşayacaksınız.

BioNTech için 1700 kişi çalışıyor

Peki BioNTech’in imkanları sizde olsa işleriniz daha kolaylaşır mıydı? Çünkü Alman hükümetinin 350 milyon euro, Pfizer’in ise 1.2 milyar euro katkı sağladığı söyleniyor...

İ.G.: Onların bir aşı hafızası olduğu için hızlı yol aldılar. Mesela,

“Sars ve Covid’e benzer platformlarda daha önce yaptığınız çalışmalarınız varsa, biz sizin daha erken insan deneylerine başlamanızı sağlayacağız” dedi denetçi kurumlar. Tamam da, ülkemizde böyle bir geçmiş yok ki! Dolayısıyla sizin doğal olarak sıfırdan başlamanız lazım.

Peki bu hafıza olsaydı?

İki ay daha hızlı olur muydu, olurdu. Daha önce de bu tip aşılar üretmek için çalıştığınız için ekipleriniz daha fazla olurdu. BioNTech’i, Uğur Şahin ve Özlem Türeci’yi örnek vereceğim, ikisi de yıllardır tanıdığımız, çok sevdiğimiz arkadaşlarımız, BioNTech’te 1700 kişi çalışıyor.

Uğur Şahin ve Özlem Türeci ile gurur duyuyoruz. Nobel’i fazlasıyla hak ettiler

Siz kaç kişisiniz? Bizim grubumuz 20 kişi. TÜBİTAK’ın bu platform içindeki tüm gruplarını katmanız için içine, 400’e yakın öğrenci var, 200 de hoca olsa, toplam 600 kişiyiz. Keşke daha önceden virolojiye, immünolojiye, moleküler biyolojiye

yatırım yapılabilseydi ve bu yetişmiş insan gücüyle çalışabilseydik.

Hıfzısıhha döneminde bu aşı hafızası vardı sanırım. Kapatılması halinde çok yanlış oldu?

M.G.: Çok! Tabii ki bu ekonomik zorunluluklardan ötürü alınmış bir karar. Ama çok yanlış bir karar. Tam bir öngörüsüzlük, plansızlık. Dünyadaki iyi üretim teknolojilerinin Türkiye’ye de getirilmesi gerekiyordu. Ama dediler ki, “Biz bu aşılara, teknolojiye para yatıracığımızı yurt dışından alalım.” Ve böyle yaparak bu ülkenin aşı hafızasını silip attılar. Tabii çok üzücü. Şu anda Türkiye sıfırdan aşı üretmeye çalışıyor.

İ.G.: Bu yanlış 10 yıllardır sürüyordu. Ama pandemide ezberler bozuldu ve bu da bizim belli hızlara ulaşmamızı sağladı. Yoksa hammadde ve cihaz getirilmesinde çok daha büyük sıkıntılar yaşayacaktık. Az önceki sorunuza geleceğim, bizim milyar eurolarımız olsaydı daha mı hızlı üretecektik? Bence, hayır. Yani para tabii ki çok önemli ama bazı sorunları parayla da hemen çözemezsiniz. O kültür, o alt yapı, o hafıza gerekir...



İşte 20 kişilik ekip

Ne milyarlarca dolarları var ne de binlerce çalışanları... Gürsel çifti, “Öğrencilerimiz olmasa kesinlikle bu noktalara gelemezdik” diyor.

Savunma sanayisi için ne yapıldıysa aşı için de yapılmalı

Aşı hafızamız silinmeseydi, bugün bu sıkıntılar yaşanır mıydı?

M.G.: Üretim hafızası kaybolunca tecrübeli üretim yerleri kapandı, şu anda yeniden oluşmaya başlıyor. Bu yüzden ben gelecekte ümitliyim. Yeniden aşı üreten bir ülke haline gelebiliriz. Ama bu çabaların devam ettirilmesi, savunma sanayi nasıl desteklen-diye, aşının da öyle desteklenmesi gerekiyor. Şimdi eğitilmiş kadrolar çıkıyor ortaya. Mesela bu süreçte bizimle çalışan öğrencilerimiz olmasa, kesinlikle buralara gelemezdik. İşte o gençlerin ülkemizde bir gelecek görmeleri için kalıcı şekilde desteklenmesi gerekiyor. Tabii en önemli konu liyakat, onun da bir an önce oturtulması gerekiyor. Yoksa başarılı öğrencilerin ülkeden kaçışları bitmez.

Bütün bu sıkıntılara rağmen artılarımız var mı?

M.G.: Var tabii... TÜBİTAK, Sağlık Bakanlığı ve Sanayi Bakanlığı bu çalışmalara çok önem veriyor. Burada gerçekten bir samimiyet var. **İ.G.:** Mesela bu aşı platformunda Kayseri Erciyes, Boğaziçi, Ankara ile Selçuk

“

Hükümet aşı konusunda gerçekten samimi. Süreci hızlandırmak için herkes elinden geleni yapıyor

üniversitelerinin çalışmaları var. Herkes bu mücadelede bir aşı daha kazandırmak için geceli gündüzlü çalışıyor. Her çalışmada çok kıymetli.

Rekabet yok mu aranızda?

M.G.: Yok. Gerçekten yok. Bu platformun ruhunda, birlikte çalışıp birlikte

başaracağız var. **İ.G.:** Diyelim ki, bizim bir eksikimiz oluyor, başka bir hocadan alıyoruz. Fikir alışverişinde bulunuyoruz. Adeta İMECE usulüyle bir yere geliyoruz. Bu kadar işbirliği var aramızda.

Gerektiğinde en yüksek makam dahi devreye girdi

Bütçeniz ne kadardı?

İ.G.: Bize ayrı bir bütçe verilmedi, bu platformun bir bütçesi var. Ama Faz 1’e gelene kadar herhalde 2.5-3 milyon lirayı bulmuştur harcamalarımız. Bu azdır çoktur diye söylemiyorum. Burada önemli olan şu, gümrükte bir sıkıntı yaşadığımızda, bakanlar bile devreye girdi. Sürecin hızlanması için herkes elinden geleni yaptı. Gerektiğinde en yüksek makama dahi ulaşıldı. Aylarca bekleyeceğimiz malzemeler iki

günde elimize geldi. Mesela laboratuvarda kullandığımız özel ACE2 transgenik fareler var. Haziran’da Amerika’daki firmadan istedik, “Size ancak 1 yıl sonra sıra gelir” dediler. Ama araya en yüksek makam girince, bir ay bile olmadan elimize ulaştı, üstelik de hepsini Türkiye’ye hibe ettiler. Biz ülkemizde gerçekten aşı üretimini bir yere getirme iradesi olduğunu gördük.

M.G.: Ama bu iradenin sürekliliğinin olması ve daha çok yatırım yapılması lazım. ODTÜ her zaman benim canım olmuştur. Çok iyi öğrencilerimiz, çok iyi hocalarımız var. Ama alt yapımız o kadar kötü bir hale gelmeye başladı ki, eğer yenilenmezse bilimin dışında kalırız.

“

Bugün dünyada kullanılan en yaygın gen terapi virüs ajanlarından biri 1950’de Hıfzısıhha’da geliştirildi

MVA, açılımı Modified Vaccinia Virus Ankara’dır! Bu önemli buluş Hıfzısıhha’nın göbeğinden çıktı. 1950’lerde! Ama ne yazık ki biz sahiplenemedik.

BioNTech’in kullandığı gibi bir gen terapiden mi bahsediyoruz?

Ondan farklı. Ama şu anda gen terapi ajanı olarak tüm dünyada kullanılıyor.

Kübahılar akciğer kanseri aşısını buldu

Ama Aşı Üretim Enstitüsü 2004’te, Hıfzısıhha da 2011’de kapatıldı. Nereleden nerelere geldik?

O zaman orada çalışan bilim insanları, Meclis’teki milletvekillerinin iki katı maaş alıyorlardı. Böyle bir çekim merkezi oluşturduğunuz zaman tabii ki bilim insanları da orada çalışmaya can atıyordu. Bakın biz Hıfzısıhha’yı kapatırken, Küba tam tersini yaptı ve şu anda Kübalıların akciğer kanserine karşı aşısı var. Amerika ile Küba’nın ilişkilerinin düzelmesinin altında yatan tek neden de budur.

Sağlık Bakanı bile “Neden Türkiye’ye döndünüz?” dedi

Neden Amerika’daki işinizi bırakıp Türkiye’ye döndünüz?

İ. G.: Birkaç nedeni var. İlki, oğlumuzla ilgili... Bir Amerikalı olarak mı büyüdün, yoksa Türk olarak mı, diye düşündük. İkincisi ise 11 Eylül’den sonra, FDA (Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi) içinde Ortadoğu’dan gelen çalışanlar olarak görülüyorduk. Sürekli saçma sapan telefonlar geliyordu, “Sizin güvenlik soruşturmanız yapıldı mı?” diye. Çünkü biz biyolojik ilaç teknolojisini denetleyen kurum olan FDA içinde en gizli bilgilere ulaşıyor, o bilgileri doğrudan elde ediyorduk.

M.G.: Ama üçüncü ve daha önemli bir neden daha var, bir yerde çalışırken bir bilgi birikiminiz oluyor. Onu ülkenize getirmek, ülkenizdeki gençlere aktarmak ve onların başarılarını görmek istiyorsunuz.

İ.G.: 2006’da Türkiye’ye döndük. Dönemin Sağlık Bakanı Recep Akdağ’ın yanına gittiğimizde o da, “Niye geldiniz?” diye sormuştu. Mayda her zamanki gibi çok güzel dile getirmiş ve “Bizim gibi insanlar Amerika’da çok var, ama biz burada birkaç gencin hayatına dokunabilirsek daha iyi olur” demişti.



people

FABRIKA®

Sadece **Morhipo'da!**

morhipo
.com

App Store'dan
İndirin

Google Play
'DEN ALIN

AppGallery
ile KEŞFEDİN

People by Fabrika'yı
HEMEN KEŞFET



BOYNERGRUP
Güvencesi ile



OKSİJEN

C MYK

SİLİKON VADİSİ GİRİŞİMCİSİ MUSTAFA ERGEN TÜRKİYE'NİN TEKNOLOJİ AÇMAZINI ANLATTI

1 milyar dolar versek Türkiye'de SpaceX yapan çıkar mıydı?

Türkiye'nin teknoloji yarışında eksikleri ve kendine özgü engelleri var. SpaceX ilk 10 yılını 1 milyar dolar yatırımla sürdürdü. Köprü yapımına 4 milyar dolar ayıran Türkiye'de de böyle işler yapılabilir. Bunun için Çin ve Güney Kore örnekleri gibi henüz olgunlaşmamış alanlara yönelmeli, yetişmiş insan gücüne, üniversitelerle işbirliğine ve ARGE'ye ağırlık vermeliyiz



ELİF ERGU
elif@gazeteoksijen.com

Alanında dünya çapında işler yapan kişilerden biri Prof. Dr. Mustafa Ergen. Akademik kariyerinin yanı sıra Türkiye'de kablosuz haberleşme ve 5G teknolojileri üzerine çalışıyor. Girişimci Kapital kitabının yazarı Ergen'le yeni teknolojileri ve Türkiye'nin bu alandaki yerini konuştuk.

Kablosuz iletişim ve yapay zekâ üzerine çalışıyorsunuz. Silikon Vadisi'ndeysiniz. Türkiye'ye dönmeye nasıl karar verdiniz?

Bence bizim kuşağın geri dönme ve ülkesine hizmet etme hayali vardır, en azından o zamanlar vardı. Türkiye'deki büyüme çok fazlaydı ve yükselen değerd. Hem ilk çocuğumun doğması hem de kurucusu olduğum girişimin başarılı olarak sonlanması karar almamı kolaylaştırdı. Yurt dışında doktora yapanların geri dönememesinin sebebi dönecek yerlerin kısıtlı olmasıdır. Ben bu konuda şanslıydım. Doktora konularım kablosuz haberleşme olunca o devrin yükselen endüstrisinde bu konuda yer buldum. Bir mobil operatörün ARGE biriminde yerli baz istasyonu grubunu kurdum.

Türkiye'nin bu alanlardaki karne-si nasıl?

Kablosuz iletişim mobil teknolojiler 1990'larda hayatımıza girdi. Her ülkede olduğu gibi mobil servis sağlayıcılar yükselen, popüler ve lokomotif şirketler olarak öne çıktı. Maalesef biz bu fırsatı değerlendiremedik. Mobil şirketlerdeki insan kaynağı ve vizyon başından beri bu şekilde kurgulanmadı. Aynı döngü gittikçe de bozuldu, şirketlerin ARGE gücü olmadı. 2015 yılında bizim de içinde olduğumuz bir süreç neticesinde mobil operatörlerin yerli ürün alma oranı yüzde 3'ten yüzde 40'lara kadar çıkarıldı ama anlaşılabilir bir hamle olarak kaldı. Çünkü ne bir sermayedar bu alana girmek için yeltendi, ne de yerli tedarik ortamımız buna gücü yetecek büyüklükte idi. Bunda elbette bu sürecin makro planlamasının da etkisi var.

Altına hücum Silikon Vadisi'ne şekil verdi

Girişimci Kapital kitabınızda girişimcilere, yatırımcılara için her yönünü anlatmışsınız. Avrupa'da neden Silikon Vadisi gibi bir inovasyon merkezi olamadı?

2. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika'nın seçtiği Ulusal Inovasyon Sistemi ile Avrupa'nın ve o zamanın Sovyetler Birliği'nin seçtiği yöntem farklı. Amerika teknoloji üretimini üniversiteler ve üniversiteden çıkacak şirketler ile şekillendirdi. Avrupa ve Sovyetler ağırlıklı olarak inovasyon sistemini üniversiteler, devletin enstitüleri ve laboratuvarları çerçevesinde ilerletti. Amerika'da üniversiteden

inovasyonun ticarileşmesi için risk yatırım fonları yaratıldı. Bu fonlar verdikleri yatırım karşılığında hissedar olarak kurulan şirketlere ortak olarak, karı ve zararı paylaştı. Bu süreç teknolojiye vakıf, iş ve finansman piyasasına hakim, girişimcilerin reflekslerine yatkın bir risk yatırımcısı nüfusunu Amerika'da son kırk yıl içinde ele-yerek yarattı. Silikon Vadisi'nde her çalışana hisse liberal bir ortam oluşturuldu. Bu metot ile bilginin dolaşması aynı Avrupa'daki Rönesans gibi olmuştur. İş değiştirme konusunda Amerika'nın, özellikle Kaliforniya'nın istihdam yasası mevcut ve bu yasa diğer eyaletlerde de yok. *At will* yasası bir şirketin istediği zaman çalışanını işten çıkarabilmesini, bir çalışanın da istediği zaman işten ayrılabilmesini sağlıyor. Bu yasa, örneğin altına hücum zamanında ihtiyaçtan doğmuş. Silikon Vadisi'ne şekil vermiş. Bu sistem Avrupa'da yok.



Yapay zeka alanında ABD ve Çin'in çekişmesi şimdiden 2. Soğuk Savaş olarak adlandırılıyor. Huawei ve Tik Tok örneğinde bu gün yüzüne çıktı.

ABD ve Çin'in yapay zeka çekişmesi

Avrupa ve Japonya girişimcilikte neden ABD ve Çin'in gerisinde?

Avrupa ve Japonya kendi lider endüstrilerine sıkı sıkıya bağlı; refah seviyelerinin artması ve rekabetçiliklerinin düşmesi, genç nüfuslarının azalması yarışta onları geri bıraktı. Avrupa'nın yapay zeka için dijital pazar hamlesi ve AB fonlarındaki girişimcilik oranını arttırması ile Japonya'nın da yükselen robot dalgasında hali hazırdaki teknolojileri ile rol oynayacağını düşünüyorum. Çin devlet organizasyonu ile ilerledi. Büyük nüfusunun getirdiği devasa pazar ve maliyet avantajı kendini üretim yeri olarak konumlandırdı. Yurt dışında eğitim alan Çinli öğrenciler, Amerika'nın risk yatırım firmalarının Çin şubeleri ile ölçek ekonomisinin getirileri tetiklendi. Son yıllarda Çin kendi ekosistemini kurmuş ilerleyen bir yapıda benzer oyunu oynuyor. Bu oyunun Amerika'yı ne kadar rahatsız ettiği 5G konusunda Huawei ve Tik Tok örneğinde gün yüzüne çıktı, devlet müdahale etti. Şu anda iki devletin yapay zekadaki çekişmesi şimdiden 2. Soğuk Savaş olarak adlandırılıyor. ABD'nin uzay interneti ile de iletişim alanını coğrafi olarak domine etmeye çalışacaklarına şahitlik edeceğiz.

Düşük gelire doğru ilerliyoruz

Türkiye'de ekonomi yönetimi son dönemde sürekli değişiyor. Türkiye'nin yeni teknolojileri yakalaması, değişen dünyada yer alabilmesi için neler yapması gerekiyor?

Türkiye şu anda orta gelir tuzağına takılmış, düşük gelire doğru ilerliyor. Türkiye'nin teknoloji ve girişimcilik temelli dünyayı yakalamak için bir oyun planı olmalı. Aksi halde dünya pazarından aldığı pay gittikçe azala-



Ergen'in Wi-Fi alanındaki şirketi Silikon Vadisi'nde alanındaki ilk 5 startup arasında gösteriliyor.

Silikon Vadisi'nde şirket kurdu

Mustafa Ergen, ODTÜ Elektrik ve Elektronik Mühendisliği'nden üniversite birincisi olarak mezun oldu. Berkeley Üniversitesi Elektrik Mühendisliği ve Bilgisayar Bilimleri'nde yüksek lisans ve doktora yaptı. 2005'te Silikon Vadisi'nde 4. nesil haberleşme teknolojileri üzerine WiChorus şirketini kurdu ve bu şirket, 2009'da 200 milyon dolara satıldı. Bu tarihten sonra Türkiye'ye döndü. Boğaziçi ve Koç Üniversitelerinde dersler verdi.

2017'de İTÜ'ye profesör olarak katıldı. 5G alanında Türkiye'de yerli mobil teknolojilerin gelişmesi için öncü oldu. ODTÜ'den 8 defa Bülent Kerim Altay Ödülü aldı. Avrupa'nın 5G haberleşme platformunun yönetiminde kurucu üye olarak görev yapan Ergen, Berkeley Üniversitesi Asya-Ortadoğu-Afrika Girişimcilik Programı'nın Danışma Kurulu'nda. Ergen'in 50'nin üzerinde makalesi, tebliğ ve patenti var. 2 çocuk babası Prof. Dr. Mustafa Ergen.

cak. Bu konuda diğer ülkelerin neler yaptığına bakabiliriz. Çin, Kore örneğinin bir devamı gibi aslında. Türkiye'de ise teknoloji yarışında eksikliklerimiz ve bariyerler mevcut. Bu eksikliklerin birincisi insan yetenek kapasitesi, ikincisi büyük şirketlerin olmayışı, üçüncüsü ise fikri haklar bariyeri. Örneğin, 2002 yılında kurulan SpaceX firması ilk on yılını bir milyar dolar yatırım ile sürdürdü ve onuncu yılında 40 tane fırlatma için müşterisi vardı. Baktığımızda bir köprünün maliyeti 4 milyar dolar, ATAK Helikopterleri için 3 milyar dolar harlandı. Türkiye'de kime 1 milyar dolar versek SpaceX çıkarabilir? Firmanın üst düzey bir çalışana bana SpaceX'i anlatırken, sadece hidrojen, alüminyum, yazılım ve insan demişti. SpaceX, NASA'nın yetişmiş insan kadrosunun üzerine kuruldu. Ayrıca ülkemizdeki büyük şirket yapısı holding şeklinde ve bir şekilde bize benzeyen diğer ülkelerde de bu yapı mevcut. Bu tip yapılanma doğal olarak yurt dışı şirketlerin pazara kolay girmesi, yeni pazara girerken holdingin diğer şirketlerinin gücü ile riskin azaltılması, güvensiz iklimde siyasi güç ile dirsek temasında olmasından dolayı doğal olarak ortaya çıkmış yapılar. Türkiye'deki büyük şirketlerin yabancı ortakları var ve ARGE'ye ihtiyaçları

yok bu da üniversiteler ile hayati bir kurmalarını engelliyor. Endüstri ve üniversite kendi içinde sarmala girmiş, sinerji yaratamıyor. Bunların yanında herkesin gittiği teknolojilere yönelirsek gelişmiş ülkelerin fikri haklar bariyerlerine takılıyoruz. Yasalarınızı esnetmeniz bile bu sefer ürünler yurt dışında satışa sunulamamasından beklenen rekabetçi maliyete ulaşamıyor.

Peakgames ve Getir kuyu açtı

Ciddi bir sermaye sorunu varken Türkiye çıkış yolunu nasıl bulacak?

Kore bu sarmaldan halihazırda doyuma ulaşmış teknolojilerin ötesinde yeni teknolojilere yoğunlaşarak, gelişmiş ülkelerin ana iştigalinden yan bir yol seçerek, insan kaynağını ona göre ilerleterek ve doğru bir zamanda atılım yaparak çıktı. Örneğin geçenlerde Peakgames şirketi Amerikalı Zynga şirketi tarafından 1 milyar doların üzerinde bir değerleme ile satın alındı. Onun yarattığı ortam bile birçok şirketi doğurdu ve doğuracak. Peakgames'e "Sen Zynga'yı satın almak ister misin?" diye sorabileceğimiz bir altyapı oluşturulmalıdır. Finansman gücü yanında bu yarattığı oyun ekosistemini sistematik üniversite müfredatları ile, ARGE teşvikleri ile destekleyebileceğimiz, kendi içimizden bir monopol

İnternet hızının sorumlusu komşular

Wi-Fi teknolojileriyle ilginiz. Siz şirketinizde neler yapıyorsunuz?

Her sene 4 milyar Wi-Fi cihazı pazara giriyor. Şu anda toplam 12 milyardan fazla cihaz var ve evlerimize kurduğumuz Wi-Fi modemlerin sayısı 1 milyar'ı geçmiş durumda. Wi-Fi teknolojisi kolay çalışması için lisanssız frekansta çalışan bir teknoloji ama bunun getirdiği handikaplar var. Ne kadar fibere yatırım yapsak, son model modeme para versek de enterferanstan dolayı performansta sorunlar yaşıyoruz. Biz bu sorunu anlamak ve çözmek üzere teknolojimizi geliştiriyoruz. En son noktada Wi-Fi hızı enterferanstan kaynaklı olarak düşüyor.

Neden Türkiye'de istediğimiz hızı ulaşamıyoruz? Nerede eksikler var?

Öncelikle maalesef fiber alt yapımız yetersiz. Türkiye OECD ülkelerinin çok gerisinde. Ayrıca Wi-Fi üzerinden internete erişimde hız ve kaliteyi kısıtlayan en büyük sorunumuz radyo enterferansı. Modeminizle aynı radyo kanalını kullanan yani sizin süper hızlı, spor araba özelliklerine sahip modeminizle aynı yolda traktör gibi hareket eden eski, ağır komşu modemi, maalesef sizin hızınızı ve yolculuk performansınızı kendi seviyesine düşürüyor. Tüm trafiğin en ideal şekilde yönetimine olanak sağlayacak bir çözüme ihtiyaç var.

çıkartabileceğimiz fırsatları değerlendirmemizi sağlayacaktır. Aynı şekilde bugün Getir bu rallinin içinde. Bu bir nevi petrol aramak gibi, buldun mu kuyuyu büyötmek için hızla ilerlemek gerekiyor. Yoksa yanınıza başkaları kuyu açıyor.

Ülkeler 5G'de ilerliyor. 5G en çok neyi değiştirecek?

5G daha fazla sayıda bağlı cihazı idare edebilecek, akıllı şebekeden kendi kendine gidebilen arabalara kadar, birçok teknolojik yeniliği destekleyebilecek. 5G teknolojisi ile, akıllı fabrikalar robotlarla otomatikleştirebilecek. Evlerde akıllı ev uygulamaları kolayca hayata geçecek. Giyilebilir veya implante edilmiş tıbbi cihazlarla hayati değerler takip edilebilecek. Kişiselleştirilmiş tıp kavramına geçiş kolaylaştırılacak. "Tele-cerrahi" kavramı gelişecek. Şehirler sensörle kaplanabilecek ve "akıllı şehirler" kurulabilecek. Trafik kazalarının yaklaşık yüzde 95'i insan hatasından kaynaklanıyor. 5G, düşük gecikmeli ağlarda anlık haberleşme ve otonom sürüş sağlayarak, kazaları ve tıkanıklığı önlemekte büyük bir devrim yaratacak. 5G ile daha aktif kullanılarak yeni çalışma, eğlence ve eğitim fırsatları ortaya çıkacak. Örneğin bir tıp öğrencisi anatomi çalışırken sanal bir ameliyata dahil olabilecek, ya da bir mühendislik öğrencisi önemli bir deneyi sanki laboratuvardaymış gibi izleyebilecek. •

Yaz beklerken tufana yakalandık

“Yüksek faiz yüksek enflasyona neden olur” savının literatürde yeri yok. Ama tartışılıyor... Tartışıldıkça, uygulanması için Merkez Bankası başkanları değiştiriliyor. Uygulandıkça, art arda kur krizleri yaşıyor

Güldem Atabay

guldema@gmail.com



Ekonomik krizle bitecek bir süreci tersine çevirmek için göreve getirilen Merkez Bankası Başkanı Naci Ağbal'ın dört aydan kısa bir süre içinde bir Cuma gece yarısı Cumhurbaşkanlığı kararı ile görevden alınması ve yerine Prof. Şahap Kavcıoğlu'nun getirilmesi Türkiye ekonomisinde öngörülemeyen bir hasar sürecinin de kapısını açmış oldu.

Ekonomik kriz barometresi olan TL'de oluşan değer kaybı ilk hafta itibarıyla yüzde 10'la sınırlanmış olsa da, yapılan görev değişikliğinin herhangi bir görev değişikliğinden çok daha derin anlamları var. Tabii ki sonuçları da olacak.

Bir hafta dolmadan Türkiye'nin risk primi (CDS) 300 puanın altından 500 puana dayanarak Ekim 2020 seviyesine geri döndü. Tüm şirketlerin, bankaların ve kamunun dış borçlanmasında; zaten yüklü dış borçların gelen vadelerinde maliyetlerin artacağı anlamına geliyor. Türkiye'nin 10 yıllık tahvil faizleri yüzde 14'ten yüzde 20'ye fırladı. Bu da beklenen enflasyonun uzun vadede yüksek kalacağı tahminlerini yansıtıyor. Üstelik Hazine'nin son iki yılda hızla yükselen faiz harcamalarının daha da artacağına işaret ediyor. Kısacası, yükselen borçlanma faizleri iç kaynak sorunu olarak bizleri bekliyor.

Eski başkan Naci Ağbal'ın, görev

tanımı çerçevesinde işini eksiksiz yapmasına rağmen, koltuğundan alınışının bir açıklaması olmayışı dertlerin bir diğer yüzü. Görev süreleri dört yıl olan merkez bankası başkanlarının değişim sıklığı büyük sıkıntı yaratıyor. Başkan değişimindeki bu hızlı trafik; belirsizlik, güvensizlik, öngörülemezlik ve dolayısıyla ekonomik kırılganlık yaratmakta. Para politikası değişimlerinin en az altı ay vade ile enflasyonda etkili olmaya başlaması ve başkanlık değişim hızı birleştiğinde herhangi bir para politikası oluşmasını engelliyor.

Yeni başkan da o görüşte

Yeni gelen başkanın literatürde yeri olmamasına rağmen Türkiye içinde tartışılan, tartışıldıkça da uygulanması için merkez bankası başkanı değiştirilen, uygulandıkça yenden kur krizleri ile sonuçlanan faiz-enflasyon ilişkisine olan tescilli inancı bir başka sorun.

15 Nisan'da yapılacak faiz kararı toplantısı veya sonrakilerde Kavcıoğlu'nun kademeli olarak politika faizini 200-300 baz puan indirmesi şimdiden beklentiler içinde.

Türkiye'nin uzun süredir taşıdığı yapısal sorunları yanında, 2018 kur krizinden bu yana büyüttüğü ekono-

mik kırılganlıkları var.

Bunlardan en keskin olanı da ekonomide büyüme ve istihdam yaratmak, Türk lirasını dengede tutmak ve dolayısıyla enflasyonla mücadele etmek için gereken dış finansman ihtiyacının yüksek oluşu. Dış ticarete açık bir G20 ülkesi olarak Avrupa Birliği Türkiye'nin ihracat pazarının yaklaşık yüzde 50'sini oluştursa da, buradan gelen döviz Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılayamıyor. Yerli üretim için ihtiyaç duyulan hammadde için gerekli yapısal değişimleri uzun yıllardır hayata geçiremiyor.

Diğer yandan enerji ithalatına bağımlılık, petrol fiyatlarının seyri, söz konusu dış ticaret açığı üzerinde çoğu zaman belirleyici oluyor.

Yapısal dış ticaret açığı yanında reel sektörün 2008 küresel finansal kriz dönemindeki bol likidite-ucuz maliyet sayesinde aldığı dış borçların yüksekliği, bugün hem TL'deki değer kaybı, hem de faizlerdeki seyir nedeniyle dış borç ödemelerini mercek altına alıyor. TL'nin değer kaybı

ile borcun yüksekliği sistematik bir kriz riskine dönüşüyor. Diğer yandan reel sektörün kaynaklarının, yatırım yerine borç ödemeye yönelmesi büyümeyi yavaşlatan bir sorun haline dönüşüyor. Önümüzdeki 12 ayda Türkiye'nin ödemesi gereken dış borcun 190 milyar dolar olması; bunun üzerine 2021 özelinde yaklaşık 20 milyar dolar cari açığın da eklenmesiyle girilen zorlu sürece son günlerin olayları ile beraber bakınca riskin nereye kadar arttığını kavramak daha kolay hale dönüşüyor.

Zorlu aylar bizi bekliyor

Prof. Şahap Kavcıoğlu faiz indirimlerine er ya da geç başladığında TL'nin değer kaybı enflasyonu yüzde 20'nin üzerine taşıyabilecek. Mevcut durumda enflasyonun nisan ayı itibarıyla yüzde 17'ye ulaşması zaten bekleniyor. Bu dönemde kamu bankalarının piyasa faizlerinin altında kredi vermesi halinde oluşabilecek ek iç talep, döviz talebini ve büyümeyi güçlendirerek hem enflasyon seviyesini hem cari açığı şişirir yönde gelişmelerle sonuçlanacak.

Rating kuruluşları Türkiye için sistematik bir ödemeler dengesi krizini raporlarına sokmaya başladı. Yabancı kurumların yıl sonu Dolar / TL tahminleri çift haneli rakamlara kadar uzanıyor. Mayıs'ta New York'ta başlayacak Halkbank davası, ABD ile gelişen S-400 krizi ekonomik sıkıntıları derinleştirme potansiyeline sahip en somut dış politika gerçekleri.

2021'in ilk çeyreği itibarıyla sakin ve istikrarlı aylar sona erdi. Şimdi önümüzde seçimlere kadar uzun ve çok zorlu aylar bulunuyor. •

FED Başkanı eleştirilerin hedefinde

Bizde olduğu gibi ABD'de de gözler Merkez Bankası'nın (FED) üzerinde. Önceki hafta gösterge faiz oranını değiştirmeyen ve 2022 sonlarına kadar 'sıfıra yakın seviyede' tutacağını açıklayan Fed'in piyasanın gerisinde kalıp kalmadığı sorgulanıyor. Bazı piyasa gözlemcileri, 1.9 trilyon dolarlık destek paketi ve aşılamanın iyi gitmesi nedeniyle ekonominin ısınarak enflasyona neden olacağını, bu nedenle faizlerin artması gerektiğini savunuyor.

Fed Başkanı Powell Çarşamba akşamı Senato'nun Bankacılık Komitesi'nde bu şüphelere ilişkin soruları yanıtladı. Powell "Son günlerde tahvil faizlerindeki artış ABD ekonomisi için sağlıklı değil. Piyasa daha sağlıklı bir ekonomi için kendini ayarlayacaktır" dedi.

Tüm dünyanın gözlediği ABD 10 yıllık tahvil faizleri Ocak ayında yüzde 0.9 seviyesindeyken, geçen hafta yüzde 1.75'e yükselmiş, ardından 1.63'lerde istikrar kazanmıştı.

Powell, enflasyon tehdidini umursamıyor görünse de OECD tahminlerine göre Biden'ın son paketi ABD ekonomisine 3-4 puanlık büyüme katkısı sağlayacak. Bazı ekonomistler ABD'nin 2021 yılı büyümesinin yüzde 8'i bulacağını tahmin ediyor. Bu tahminler tutarsa ABD'nin faiz artırımlarına gitmesi kaçınılmaz. Bu da başta Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin daha ciddi faiz artırımlarına gitmesini tetikleyebilecek. Bu tip ülkelerin dış borçlanmalarda da sorun yaşayacağı tahmin ediliyor. •



Merkez Bankası Başkanı Prof. Şahap Kavcıoğlu

Fibabanka Mobil'den Birikimlerinize Özel

%19,50

Hoş Geldin Faizi!

Türk Lirası cinsinden birikimlerinizi Kiraz Hesap'ın Fibabanka Mobil'e özel avantajlı faiz oranlarıyla değerlendirin.

90
gün boyunca



Fibabanka



Fibabanka Mobil



fibabanka.com.tr



444 88 88



Fibabanka Şubeleri



Detaylı bilgi için QR kodu cep telefonunuzdan okutabilirsiniz.

Hoş geldin faiz oranı brüt olup, Fibabanka Mobil ve İnternet Bankacılığı kanallarından 500.000 TL'ye kadar ilk defa açılan yeni TL Kiraz Hesap'ınız için 90 gün boyunca geçerlidir. Faiz ödemesi fibabanka.com.tr adresinde belirtilen tutar aralıklarına göre değişen vadesiz bakiyelerin üzerinde kalan tutarlar için gerçekleşir. Fibabanka A.Ş., ürün koşullarını ve faiz oranını dilediği zaman durdurma ve/veya değiştirme yetkisine sahiptir.

FINANCIAL TIMES

Bu sayfa The Financial Times haber, analiz ve yorumlarıyla hazırlanmıştır

© The Financial Times Limited [2014]. Her hakkı saklıdır. Yeniden yayımlanamaz, kopyalanamaz ya da değiştirilemez. Bu tercüme içerik Oksijen'in sorumluluğundadır. Financial Times Limited tercümenin doğruluğu veya kalitesi konusunda yükümlülük kabul etmez

Toparlanma umudu da var kaygı da

Financial Times baş ekonomi yazarı Martin Wolf, salgın gölgesindeki dünyanın önündeki altı riski gerçekçi bir iyimserlikle sıralıyor. Çözüm ise hiç de kolay olmayan uluslararası işbirliğinde

MARTIN WOLF

Pandemi şokundan kurtulup toparlanma vakti geldi. Buradaki başlıca etken aşılardan olsa da, ekonomik faaliyetleri sosyal mesafeyle birleştirme becerimizdeki artış ve özellikle ABD'den gelen devasa mali ve parasal destek de süreçte önemli rol oynadı. Yine de halen karşı karşıya olduğumuz tehlikeler ve almamız gereken dersler olduğunu unutmamak gerek. Küresel karşılıklı bağımlılık dersi vermek için pandemiden iyi bir öğretmen yok. Peki biz gerçekten bu dersi aldık mı? Aslında hayır; korkularımız yüzünden dışarı açılmak yerine iyice içe kapandık.

Yine de toparlanma müjdeleri geliyor. OECD'nin geçtiğimiz günlerde yayınladığı Ara Dönem Ekonomik Raporu, 2021 ve 2022 için büyüme tahminlerinde net bir iyileşmeyi ortaya koyuyor. 2022 yılının son çeyreğindeki küresel üretimin,

geçen Aralık'ta öngörülen rakamlara göre yüzde 2.5 daha yüksek olacağı tahmin ediliyor. Bunun en önemli sebebi, aşı mucizesinin yanı sıra ABD'nin 1.9 trilyon dolarlık mali teşvik paketi. Paketin yürürlükte olduğu ilk tam yılda ABD'de gayrisafi yurtiçi hasılanın yüzde 3.8 puan artması bekleniyor. Teşvik paketinin etkilerinin dünyanın geri kalanına da yansıtacağı düşünülüyor; örneğin Euro bölgesinde yüzde 0.5 puanlık bir GSYİH artışı öngörülüyor. Ancak hâlâ bazı güçlükler ve riskler yok değil.

ABD'nin riskli teşvikleri

İlk olarak, ABD'nin giriştiği mali ve parasal deneme fazlasıyla cesur. Biden yönetimi altyapı, temiz enerji ve eğitim alanlarına yönelik 3 trilyon dolarlık yeni bir harcama paketini gündemine aldı bile. İki teşvik hamlesi toplamda ABD GSYİH'sinin neredeyse dörtte birine karşılık geliyor. Büyük ölçekte bir vergi artışı



muhtemel görünmüyor; dolayısıyla bu rakamın ciddi bir bölümü ABD Merkez Bankası tarafından finanse edilecek.

ABD eski Maliye Bakanı Lawrence Summers şöyle diyor: "Bu son 40 yılda gördüğümüz en sorumsuz mali-makroekonomik politika hamlesi olabilir." En azından en cesuru olduğu kesin.

Fakat neticede teşvik, sınırları aşılırsa ciddi zararları beraberinde

getirebilir. İkinci, aşılardan piyasaya verilmesindeki eşitsizlik ve belli güçlüklerden kaynaklanan yavaşlık. Bugüne kadar dünyada her 100 kişiye 6 dozdan daha az aşı sağlanabildi. Büyük ülkelerde rakamlar son derece değişken: İngiltere'de 45, ABD'de 38, Avrupa Birliği'nde 13, Brezilya'da 6, Hindistan'da 3 ve Nijerya'da sıfıra yakın. Küresel sürü bağışıklığı için dünyadaki 6 milyar yetişkinin yüzde 75'ine iki doz aşı yapılması gerektiğini düşünürsek, tam 9 milyar dozun temin edilmesi lazım. Şu ana kadar sadece 450 milyon doz sağlanabildiğine göre, 2022 yılı sonuna kadar 9 milyar aşı yapılma ihtimali düşük görünüyor. Tüm dünyada doz teminini ve dağıtımını artırma konusunda iş birliği yapmamız gerektiği çok açık.

Pandemi her ülkeyi vurdu

Üçüncüsü, pandemi farklı ülkelerde son derece değişken düzeylerde etkili oluyor. OECD şu anda ABD ekonomisinin bu yılın son çeyreğinde Kasım 2019'daki tahminlere kıyasla biraz daha büyüyeceğini öngörüyor. Buna karşın Hindistan ekonomisinin yüzde 8 küçüleceği tahmin ediliyor. En çarpıcı olan ise aşırı yoksulluk çeken insan sayısındaki artış: Dünya Bankası'nın güncel tahminlerine göre 119 ila 124 milyon kişi bu durumda bulunuyor.

Dördüncü husus, pandeminin aynı ülke içindeki insanları da çok farklı etkilemesi. Salgının toplumsal ve ekonomik faturası çocuklar ve genç erişkinler, evden çalışması mümkün olmayanlar, görece vasıfsızlar, kadınlar (özellikle küçük çocuk anneleri) ve etnik azınlıklar için bilhassa ağır oluyor. Bu arada vasıflı profesyoneller ve kapitalist-

ler iyi durumda. Bu derin yaraların sarılması gerekiyor.

Çalışma biçimleri değişti

Beşinci konu, pandeminin çalışma ve konut biçimlerindeki değişimi hızlandırması. Uzaktan çalışabilenler için yeni imkânlar doğarken, diğerleri için sonuçlar iç açıcı görünmüyor.

Son olarak, salgın ABD-Çin ilişkilerindeki süregelen bozulmayı da hızlandırmış durumda. Çin düşmanlığı, Trump ve Biden yönetimlerinin hemfikir olduğu tek konu olabilir. Belki Çin'in yükselişi sonrası bu tavır kaçınılmazdı. Ama gerilim tehlikeli görünüyor.

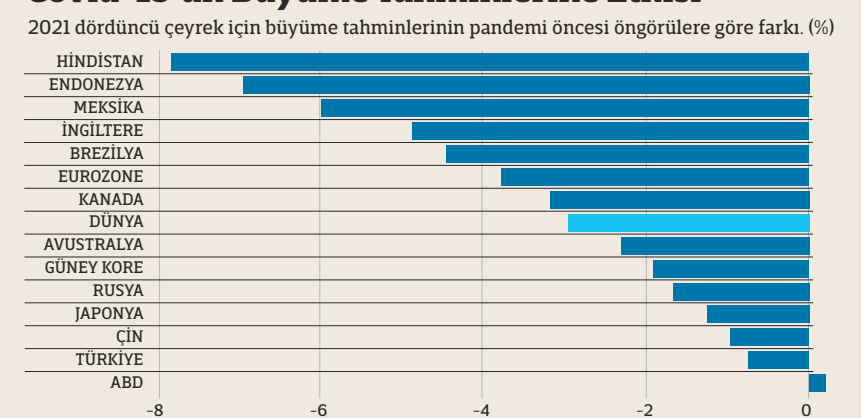
Tüm bu zorluklara bakarken, öğrendiğimiz çok önemli bir hususu gözden kaçırmamamız şart. Covid-19 şu ana kadar 15 aydan biraz daha uzun bir süre içinde tüm dünyada 2.7 milyon insanın ölümüne sebep oldu. Yüzyıl önce İspanyol gribinden kaç kişinin öldüğünü kimse bilmiyor. Ancak tahminlere göre iki yıldan kısa bir süredeki ölü sayısı 17 milyon ila 100 milyon arasındaydı.

Yüksek gelirli ülkeler, ekonominin kısmen kapanması sonucu işini kaybedenlerin zararını hafifletecek tedbirler alabiliyor. Aynı derecede önemli bir nokta ise aşı geliştirmeyi şartırtıcı bir hızla başarmış olmamız. Tüm bunlar ilerlemenin göstergeleri. Medeniyetimiz insan hayatının kıymetini biliyor. İyi de yapıyor. Hepsinden önemlisi, bunu yapacak yetkinliğe ve araçlara sahip olmamız.

Yine de bazen hayatı meselelerde bile iş birliği yapma konusunda yaşadığımız güçlükler başarılarımızı sınırlıyor. Pandemi ve ondan da büyük iklim değişikliği sorunu, ortak sorunlarımız söz konusu olduğunda birlikte çalışabilme becerimize ne denli bağımlı olduğumuzu gösteriyor. Ancak gerçekte derin bir bölünme var ve kaçınılmaz olarak bunu takip eden şüpheler her yeri sarıyor. Pandemi her yerde bitene kadar hiçbir yerde bitmeyecek. Bu sonuca ulaşmak için iş birliği yapmalıyız. Ülke içindeki yaraları sarmamız şart ama küresel olarak da aynı tutumu sergilemek gerekiyor. Bölünmüş dünyamızı bunu başarabilir mi? Eğer başaramazsa bunun sebebi gerekli araçların elde bulunmaması değil, irade eksikliği olacak.

Pandemi her yerde bitene kadar hiçbir yerde bitmeyecek. Bu sonuca ulaşmak için iş birliği yapmalıyız. Fakat bölünmüş dünyamızı bunu başarabilir mi?

Covid-19'un Büyüme Tahminlerine Etkisi



YILIN EN İTİBARLISI

Suzuki, Marketing Türkiye'nin düzenlediği The ONE Awards kapsamında Motosiklet Kategorisi'nde "Yılın İtibarlısı" seçildi.

SUZUKI

The ONE Awards
Marketing Türkiye

BÜTÜNLEŞİK PAZARLAMA ÖDÜLLERİ 2020

Dogan

suzuki.com.tr/tr/motosiklet

Bu ilan Oksijen Gazetesi Reklam Servisi tarafından alınmıştır.

FINANCIAL TIMES

Bu sayfa The Financial Times haber, analiz ve yorumlarıyla hazırlanmıştır

© The Financial Times Limited [2014]. Her hakkı saklıdır. Yeniden yayımlanamaz, kopyalanamaz ya da değiştirilemez. Bu tercüme içerik Oksijen'in sorumluluğundadır. Financial Times Limited tercümenin doğruluğu veya kalitesi konusunda yükümlülük kabul etmez

Yeni dev pazar: Çevrimiçi egzersiz

İnternet bağlantılı ev egzersizlerinin öncüsü Peloton, pandemi öncesindeki değerini dörde katlayarak 32 milyar doları aştı. Eski balerin Putnam, interaktif aynasını 500 milyon dolara sattı. Şirketler, salgın sonrasında işlerin süreceğine inanıyor

PATTI WALDMEIR
PATRICK MCGEE

Brynn Putnam başarısında; hamileliğe bağlı sabah bulantılarının, Rusça öğrenmenin ve genç bir bale-riken "manyakça bir odaklanma ve disiplin" sergilemenin büyük katkısı olduğunu söylüyor. ABD'de koronavirüs salgınının sunduğu nahoş fırsatı kaçırmayan bir avuç çevrimiçi fitness girişimcisinin biri olan Putnam, bir servet kazanmayı başarmış.

Putnam, kurucusu olduğu ve ev içi mini spor salonu işlevi gören bir nevi interaktif boy aynası olan Mirror'ı geçtiğimiz yıl 500 milyon dolara üst sınıf spor ve şık giyim markası Lululemon'a sattı. Gördüğümüz 37 yaşındaki zarif Putnam, biraz Sharon Stone'u andırıyor; yüzünde makyaj yok gibi, gölgeli saç diplerinden çıkan platin tutamları dağınık ama havalı. Zoom üzerinden bir araya geldiğimiz Putnam ile koronavirüsün hem ona hem de bütün bir sektöre getirdiği benzersiz inovasyon ve büyüme hakkında konuştuk.

Çevrimiçi yarış

Pandeminin başından bu yana Mirror, Putnam'ın tabiriyle "roket gibi" yükselmiş: Lululemon, 2020 mali yılı için 100 milyon dolar olarak belirlediği Mirror gelir beklentisini 150 milyon dolar olarak güncellemiş durumda. Putnam'a göre, "Çoğu kişi evde egzersiz yapmayı rahatlık uğruna kaliteden feragat etmek olarak görüyordu ancak [pandemi döneminde] başka çareleri kalmadı ve bu deneyime bayıldılar." Geçtiğimiz ilkbaharda ABD'de kısıtlamaların en yoğun olduğu aylarda Mirror üzerinden egzersizler Covid öncesi aylık rakamlara kıyasla yüzde 70 civarında artmış; yine Putnam'ın söylediğine göre 20 yaş altı ve 60 yaş üstü Mirror kullanımı beş katına çıkmış. İnternet bağlantılı fitness şirketlerinin en ünlüsü Peloton 2021 mali yılının ikinci çeyreğinde gelirlerinin önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 128 artarak 1.06 milyar dolara ulaştığını bildirdi. Şirket rekabetçi insanların evden çıkmadan birbiriyle yarışmasına imkân veren spinning (kondisyon bisikleti egzersizi) seansları sunuyor. Peloton'un mali yıl sonu için öngördüğü 4 milyar dolarlık gelir, pandemi sırasında rakamların birkaç misline çıktığını gösteriyor.

Jane Fonda çağı

Michigan Üniversitesi Spor, Sağlık ve Aktivite Araştırma ve Yönetim Merkezi yöneticisi Michelle Segar'a göre, "Peloton pandemiden önce de çok iyi gidiyordu ama sonrasında adeta bir patlama yaşadı. (...) Özellikle pandemi sırasında, insanlar sosyal temasa böylesine hasret kalmışken başkalarıyla iletişim kurma yolu haline geldi."

Ev egzersizlerinin popülerliği on yıllar öncesine dayanıyor. 1980'lerde aktris ve savaş karşıtı aktivist Jane Fonda eflatun rengi taytı ve mor tozluklarını giyerek aerobik hocalığına beklenmedik bir geçiş yapmış ve videoları olay yaratmıştı. VHS kasetleri olarak yayılan içerikler DVD'lere döndü ve Tae Bo, P90X gibi bir sürü akım ortaya çıktı. Yüksek hızlı internetin gelişmesiyle aynı içeriğe takılıp kalma zorunluluğu ortadan kalktı ve YouTube'da sayısız egzersiz serileri yayınlanmaya başladı.

Ne var ki tüm bu içerikler ile evde jimnastik ekipmanı arasında bir kopukluk vardı.

Bisikletle başladı

Tüm bu eğilimler bir şirketin ortaya çıkarak donanım ile içeriği bir araya getirmesine önyak oldu. Ancak onca farklı branş içinden kondisyon bisikletinin çevrimiçi egzersiz alanında kral olacağı herhalde kimse- nin aklına gelmezdi.

2006 yılında Manhattan'da SoulCycle isimli butik stüdyo 45 dakikası 27 dolara lüks spinning dersiyse çıkageldi. Üç kadın tarafından kurulmuştu. 2010 yılında kurucularından biri Flywheel isimli bir rakip girişim başlattı ve "akıllı" teknolojiyi sektöre getirmiş oldu; bu sayede bisikletçilerin istatistikleri tüm ekibe iletiliyor ve rekabet ortamı yaratılıyordu. Peloton'un kurucusu John Foley ve eşi, SoulCycle ve Flywheel hastasıymış ancak gruplarda yer bulamamaktan çok sıkılmışlar. Foley'in anlattığına göre eşi bir keresinde 45 dakikalık bir seansa katılmak için - çocuklarının bakımı ve taksi ücreti de dâhil - 150 dolar harcayınca, zihinlerinde yeni bir fikir doğmuş.

Peloton dörde katlandı

Eylül 2019'da Peloton 8.1 milyar dolarlık değerle halka arzını açıkladığında birçok yatırımcı dudak bükme- yi sürdürdü. CNBC kanalında haberleri sunan Jim Cramer "havlı asmaktan başka bir işe yaramadıklarını" söyleyerek bisikletleri yok saydı. Peloton'un sadece kondisyon bisikleti değil, aynı zamanda "mutluluk sattığını" söyleyen Foley alay konusu oldu.

Ardından koronavirüs yüzünden spor salonları kapandı ve Peloton'un piyasa değeri şimdilerde 32 milyar dolara çıkmış durumda. Abonelikler geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre en az iki kat artarken, şirketin tek sorunu aşırı talep yüzünden siparişleri zamanında karşılayamamak. İnternet bağlantılı ev egzersizlerinin öncüsü için daha mutlu bir son yazılamazdı.

Öte yandan başarı yeni rakiplere ilham kaynağı oldu; bugünlerde Peloton modelini taklit etmeyi hatta farklı teknolojilerin kullanımı, daha düşük fiyat, daha fazla hediye ve daha popüler egzersiz biçimleri



Peloton çevrimiçi egzersiz sistemlerinin en büyüklerinden fakat rakipleri artıyor.

aracılığıyla onu geride bırakmayı amaçlıyorlar. Mirror'ın kurucusu Putnam da işte bu rakiplerden biriydi. Listede ABD kürek millî takımı eski koçu ve sanal deneyime dayalı evden kürek çekme aleti Hydrow'un kurucusu Bruce Smith'in yanı sıra, evden interaktif boks platformu Lite-boxer'ın kurucu ortağı olan risk sermayedan Todd Dages da yer alıyor. Mirror duvara monte edilen ve bir yandan fitness gruplarını gös-

terirken diğer yandan kullanıcının görüntüsünü yansıtan bir cihaz. Putnam bu fikrin ciddi sabah bulantılarından mustarip olduğu bir dönemde ortaya çıktığını anlatıyor. "Stüdyoma kadar 20 dakika yürü- yemez olmuştum; bu yüzden ev egzersizlerini ciddi ciddi düşünmek zorunda kaldım." Aklındaki girişim için ilk sermaye fonunu aldığı anda dokuz aylık hamileymiş.

Putnam pandemiden sonra daha

fazla insanın evden çalışacağını, bunun da evde egzersizi iyice yaygın- laştıracağını düşünüyor. Şirketin kul- lanıcılara "Mirror üzerinden arkadaş bulma ve beraber spor yapma" imkânı veren Mirror Community Camera gibi araçları piyasaya sürdü- ğü bugünlerde, "Mirror'ın benzersiz bir çevrimiçi topluluk kurmak adına yapabileceklerinin henüz sadece ilk adımlarını görüyoruz" diyor. Mirror 1.495 dolara satılıyor; şirket ayrıca aylık 39 dolar abonelik ücreti istiyor. Akıllı kondisyon küreği Hydrow'un (2.245 dolar) kurucusu 51 yaşındaki Smith de salgının işlerine geldiğini kabul ediyor; zira orada da satışlar geçen yılın aynı dönemine göre yüz- de 500 artmış.

Peki, pandemi bitip de insanlar gerçek sulara ve gerçek tekneler- de buluşabilir hale gelince sanal dalgaları izlemenin keyfi uçup git- meyecek mi? Çevrimiçi fitness için pandemiden sonra yaşam var mı? Michigan Üniversitesi'nden Segar şöyle açıklıyor: "Bu türden yaratıcı, ev içi seçenekler insanlara hem A hem de B planı sunuyor."



AKBANK

Private Banking

Kaybolmayan değerler için

Bizim için varlık, kuşaktan kuşağa aktarılan bir emanettir. Akbank Private Banking'in uzmanlık ve deneyimiyle, yatırımlarınız ve varlıklarınız nesiller boyunca korunur, değer kazanır.

• İstanbul (Bağdat Cad., Etiler Merkez, Nişantaşı, Yeşilköy) • Ankara • Bursa • İzmir

Türkiye'nin
en iyi
özel bankacılık
hizmeti**EUROMONEY
2008, 2008, 2010, 2011, 2012,
2013, 2014, 2015, 2016, 2017
*GLOBAL FINANCE
2015, 2018, 2020

Bu ilan Oksijen Gazetesi Reklam Servisi tarafından alınmıştır.



2030 milat olacak

Otomotiv dünyasında elektrikli dönüşüm hızlanıyor. Emisyon skandalı sonrası dizelden uzaklaşan şirketler, 2025'ten itibaren benzinli modellere de veda etmeye hazırlanıyor. Birçok marka, 2030 yılında tamamen elektrikli olacak

AUTO AJANS

Mete Tansu

metetansu@gazeteoksijen.com

motorlu otomobil üretimini bırakırken, şimdi sıra yavaş yavaş benzinlilere geliyor. Devler 2025'ten itibaren benzinli-dizel araçların üretimine son vererek, elektrikli ve plug-in hibrit modeller sunmaya başlayacak. 2030'da ise birçoğu tamamen elektrikli marka haline gelecek.

Kimler elektrikliye dönüşüyor?

- Ford, Avrupa'daki binek araç portföyünü 2026'da tam elektrikli veya plug-in hibrit versiyonlar ile sunacağını duyurdu. Şirket, 2030'da da tüm binek modellerin elektrikli olacağını duyurdu. Köln'de üretilecek ilk elektrikli 2023'te yollara çıkacak. Elektrikli dönüşüm, ticari araçta da yaşanacak. 2 milyar euro ile Türkiye'nin en büyük otomotiv yatırımını açıklayan Ford Otosan'ın Kocaeli fabrikaları, elektrikli ticari araç ve batarya üretim üssü olacak.
- Volvo Cars, 2025 yılı itibarıyla satışlarının yarısının elektriklilerden ve geri kalanının hibrit modellerden oluşmasını hedefliyor. 2030'da sattığı her aracın yüzde 100 elektrikli olması planlanıyor. Volvo'nun dizeler 2025'te veda etmesi bekleniyor.
- Jaguar Land Rover, 'Reimagine' stratejisiyle 2039'a kadar sıfır karbon hedefliyor. Buna göre, Jaguar 2025'te elektrikli marka olarak yeniden doğacak. İlk elektrikli Land Rover da 2024'te yollara çıkacak. 5 yılda 6 elektrikli Land Rover sunulacak.



cak. 2030'da Land Rover satışlarının yüzde 60'ı elektrikli olacak.

- Honda, 'Elektrikli Vizyon Stratejisi'ni 3 yıl erkene çekti. Japon üretici, Avrupa'da 2022 yılında tüm modellerinin elektrikli veya hibrit olmasını hedefliyor. Honda, e:HEV logolu 6 model çıkaracak.
- MINI içten yanmalı motor üretimine son verecek. Marka, son içten yanmalı motorlu modelini 2025'te tanıttak. 2027'de MINI satışlarının yarısı elektrikli olacak. 2030'da elektrikliye geçiş tamamlanacak.
- Bentley, içten yanmalı motor üretimini 2030'dan itibaren sonlandıracak ve elektrikliye dönecek. Plug-in hibrit Bentayga'yı çıkaran marka, 2025'te ilk elektrikli modelini tanıttak.
- General Motors (GM), elektrikli araçta küresel lider olma hedefiyle 2025'e kadar 30 model çıkaracağını açıkladı. GM, 2035'e gelindiğinde tüm pazarlarda benzinli araç satışını durdurmayı ve 2040'ta karbon nötr bir üretici olmayı hedefliyor.

ELEKTRİKLİDE HEDEFLER BÜYÜK



Volkswagen Grubu, elektrikli mobiliteye en fazla yatırım yapan şirket olarak öne çıkıyor. VW Grubu, 2030'a kadar 70 yeni elektrikli modeli pazara sürecek. ID ürün gamıyla yeni bir dönem başlatan VW, 2030'da Avrupa'da satışlarının yüzde 70'inin elektrikli olmasını öngörüyor.



Daimler, 2025'e kadar 70 milyar euro yatırımla otomobilden kamyonu 30 elektrik motorlu model sunacak. 20'si tamamen elektrikli olacak. EQ markasını yaratan Mercedes-Benz satışlarının 2025'te yüzde 15-25'inin elektrikli olması hedefleniyor.



Renault Grubu'nda 2022 yılıyla birlikte tüm modeller yüzde 100 elektrikli ya da elektrikliendirilmiş versiyonlara sahip olacak. 5 yıl içinde Renault Grubu, pazardaki araçlarının yüzde 50'sinin elektrikli ve hibrit olmasını planlıyor.



Stellantis, emisyon hedeflerini karşılayabilmek adına yüzde 100 elektrikli otomobil ağına kalkacak. 14 markalı grup, 2025'e kadar tüm modellerin tamamen elektrikli veya hibrit versiyonlarını sunmayı istiyor.



BMW Grubu'nun satışlarının yüzde 50'sini 2030'dan itibaren elektrik motorlu modeller oluşturacak. Alman üretici, 2023'e kadar 25 yeni model sunarak ürün yelpazesini genişletecek. Marka, bu yıl iX3, i3, i4 ve iX modellerini piyasaya sürecek.



Elektrikli IONIQ markasını yaratan **Hyundai**, ilk olarak crossover IONIQ 5'i tanıttı. Sedan IONIQ 6 2022'de, SUV modeli IONIQ 7 2024'te gelecek. **Kia** da 'Plan S' stratejisiyle 2025'e kadar 11 elektrikli model geliştirecek. Kia'da hedef, EV ürün gamıyla 2029'da satışlarının yüzde 25'inin elektriklilerden oluşması.

En zengin adamın medya patronluğu

Jeff Bezos'un artık en büyük hayali 22'nci yüzyılın gazetesini hazırlamak. Washington Post'u, günde 320 milyon dolar kazandıran Amazon'dan çok sevdi



Levent Ertem

leventmetre@gmail.com

Dünyanın en zengin insanı **Jeff Bezos (57)**, geçtiğimiz ay **Amazon**'daki tüm fiili görevlerini profesyonel CEO'suna devretmişti. Bezos, hayatının kalan kısmında severek yaptığı işlere konsantre olacağını açıkladı. Bundan sonra en büyük tutku ile sarılacağı için de **'gazetesi'** olduğunu duyurdu. **Jeff Bezos**, ABD'nin en itibarlı gazetelerinden **Washington Post**'u 2013 yılında 251 milyon dolara satın almıştı. 7,5 yıldır gazetenin editoryal işlerine hiç karışmayan **Bezos**'un şimdiki hedefi, **Washington Post**'u patron olarak **22'nci yüzyılın gazetesine** haline getirmek. **Amazon**'un devasa işlerini tamamen denetleyeceği kadrolara bırakan **Bezos**, artık mesaisini yeni bir **Washington Post** için harcayacak. Gazete patronu olduğu süreçte, kendisi ile ilgili konularda bile genel yayın yönetmeni **Martin Baron**'u (66) bir kez bile aramadığını bütün ABD medyası biliyor. Bu ayın başında emekliye ayrılan genel yayın yönetmeni ile rutin işleri konuşmak için ayda 1-2 kere telefonla görüşürlermiş o kadar. Hatta bir **Post** çalışanı, bu prensibi "Bütün medya **Bezos**'un boşanmasını haber yaparken, biz onun demecelerini Hollywood basınından toparlayarak okurumuza verdik" diye anlatmıştı.

ilk olumlu sonuçları almaya başladı. Bu alanda Bezos'un **Amazon**'daki **'kullanıcı deneyimi'** ustalığını da yayıncılığa aktardığını söylemeye gerek yok herhalde. **Post** itibarına göre çok gerilerde kaldığı web yayıncılığında 2016'da atağa kalktı ve internet trafikleri üç katına çıktı. **'Dijital öncelikli'** yayında yazı işleri gelenekleri de değişmişti. Haber toplantısı artık sabahları yapılmıyordu. Günün tüm gelişmeleri takip edilerek akşama doğru, başkaya 2,5 saat kala yapıyordu. Kağıt gazeteyi hazırlayan ekip sabahdan itibaren muhabir ve ajanslardan gelen içerikleri hemen dijital kanaldan veriyordu. Böylece kağıt gazete hazırlanırken günün hangi haberinin ne kadar ilgi çektiği, nasıl yorumlar aldığı, neresinin anlaşılmadığı da dijital yayınların **'ölçülebilirliği'** sayesinde ortaya çıkıyordu. Yani burada dijital tarafı, gazetenin bir rakibi ya da düşmanı gibi görmeyip, iyi bir kağıt gazete hazırlamaya giden yol olarak görmeyi sağladı. **Bezos**, editoryal açıdan hiç karışmadığı yazı işlerindeki kıdemli ekibe bunu anlatıp, 250 genç insanın aslında onlara destek için geldiğini gösterdi.

Hiç çekinmeden Tiktok'a bile girdi

Washington Post gibi ağırbaşlı bir referans gazetesinin yeni dönemde en ilginç açılımı ise **TikTok**'a özel editör ataması oldu. Diğer gazetelerin sosyal medya editörleri her işe yetişmeye çalışırken, **Washington Post**, **Reddit** ve **TikTok**'a özel önem vererek genç nesli yakalama yoluna gitti. Sosyal medya ortamını çok iyi kullanan **Washington Post**, ücret ödeyen 1.9 milyon aboneye ulaştı. Bu ağırbaşlı hatta biraz da hantal gazete yeni içeriklerle sosyal medyada kırıp kırıp hale geldiği için de yazı işleri kadrosu büyümeye devam ediyor. Sosyal medyadaki bu etkileşim dalgası gazeteyi daha iyi tanıtmak ve oralarından yeni abone çekmek için kaldırış etkisi yapıyor.

Bezos'un hayalini kurduğu 22'nci yüzyılın gazetesi kağıt olarak da çıkacak mı, **'dijital öncelikli'** yayıncılıktan **'sadece dijital'** (digital only) sisteme mi geçecek kimse bilmiyor.

Tek bilinen **Bezos**'un "100 yaşına geldiğimde **Washington Post** en gurur duyduğum isim olacak" dediği.

Oksijen

Yıl: 1 Sayı: 11

İmtiyaz Sahibi: Haftalık Yayıncılık A.Ş. adına Nüket Mutlu

Yazı İşleri: Zafer Mutlu, Aşkın Devicioğlu

İsmail Yuvarcan, Umut Alphan, İlke Gürsoy

Tasarım: Cüneyt Çomoğlu

Haber Araştırma: Öge Demirkan

Dijital Platformlar: Elçin Yahşi

Kitap-Sanat: Elif Tanrıyar

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Sema Yaşarlar

Genel Müdür: Bahadır Zaimoğlu

Reklam Koordinatörü: Ceyda Sezer

Reklam Rezervasyon: Şule Tutsak stutsak@gazeteoksijen.com

Yönetim Yeri:

Haftalık Yayıncılık AŞ

Arnavutköy Mahallesi Eğlence Sokak No: 4

Beşiktaş 34353 İstanbul

Telefon: 0212 290 60 00

E-posta: reklam@gazeteoksijen.com

Baskı: Turkuvaz Haberleşme

Yayıncılık AŞ

Güzeltpe Mahallesi Mareşal Fevzi

Çakmak Caddesi B Blok No 29/1/1 34060

Eyyülsultan/İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım

Pazarlama AŞ

Güzeltpe Mahallesi Mareşal

Fevzi Çakmak Caddesi B Blok

No 29/1/1 34060

Eyyülsultan/İstanbul

Haftalık Oksijen

yerel süreli yayındır.

‘Çip kıtlığı’ dünyayı sardı

Dünyada yaşanan çip krizi, teknoloji üretimini doğrudan etkilemeye başladı. Otomotiv fabrikaları art arda paydos ediyor, oyun konsolundan beyaz eşyaya kadar tüm sektörlerde sıkıntı var

Pandemi, ticaret savaşı, yangınlar, kuraklık ve kar fırtınaları üst üste gelince, küresel çapta çip kıtlığı baş gösterdi. Sadece ocak ayında dünya üzerinde 40 milyar dolarlık çip satıldı, üreticiler her gün artan talebe yetişemez oldu.

Çip kıtlığı hafife alınacak bir kriz değil, çünkü saatlerden buzdolaplarına kadar neredeyse tüm elektronik cihazların çiplere ihtiyacı var. Özellikle de otomotiv sektörünün.

Otomotivde yaşanan çip sıkıntısı, Türkiye’yi de doğrudan etkilemiş durumda. Oyak Renault, Bursa’da üretime 1 hafta ara verirken, Tofaş da 5 Nisan’a kadar iki hafta süreyle üretime durdurduğunu duyurdu. Avrupa’da da Volkswagen, Toyota, Peugeot gibi devler düşük kapasite ile üretim yapıyor. Türkiye’de bazı markalar bu yüzden araç bulunurluğu konusunda problemlerle karşılaşmaya başladı. Herkesin korkusu, salgının başında üretim durduğunda ortaya çıkan otomobil tedarik sorununun tekrarlanması.

Araştırma ve danışmanlık şirketi IHS Markit de son gelişmeler üzerine çip krizinin faturasını revize etti. Üretimde ilk çeyrekte 672 bin adetlik kayıp yaşanacağını öngören IHS Markit, bu rakamı 1 milyona yükseltti.

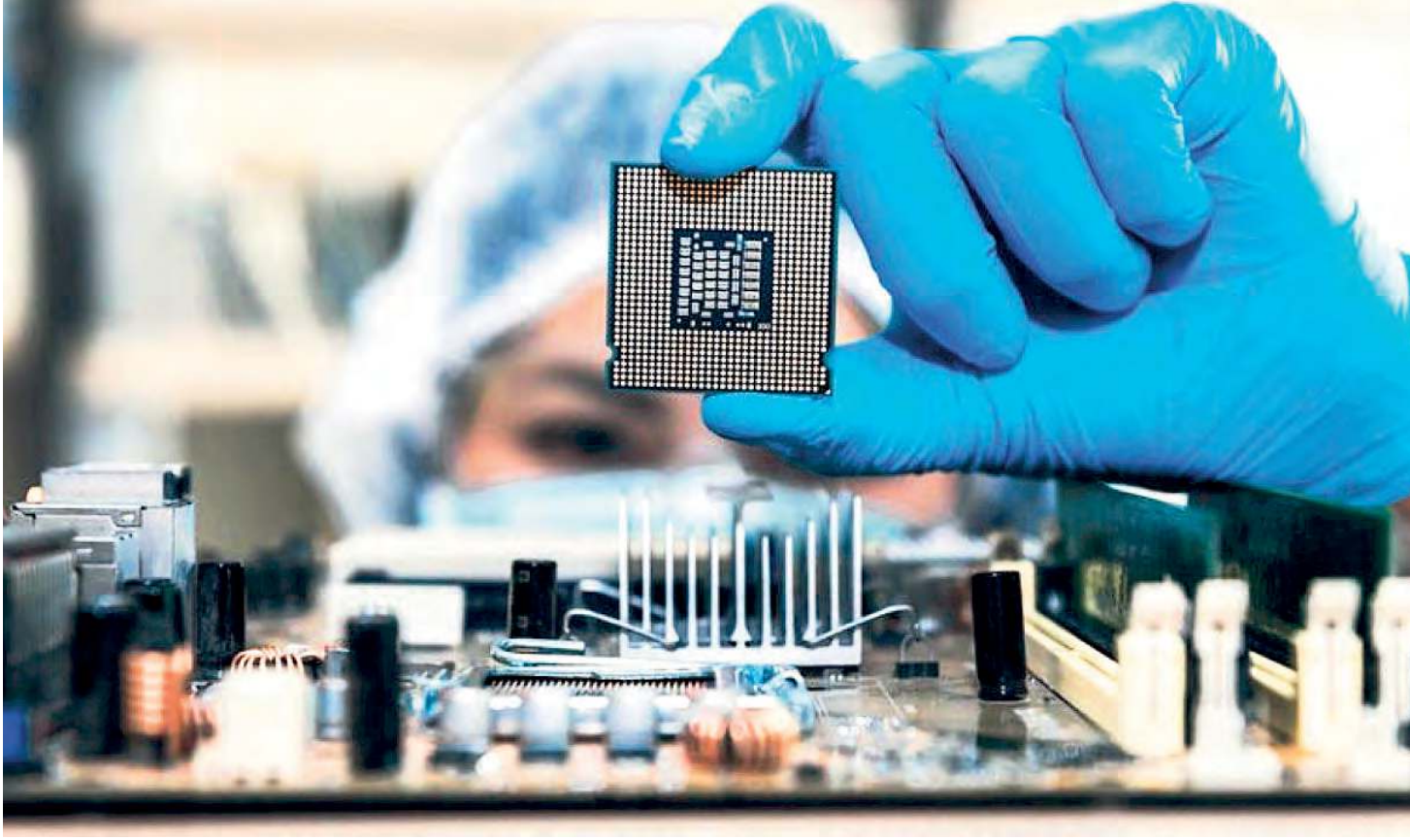
Krizin işaret fişeğini yakan, pandemi döneminde araç satışlarında yaşanan yüzde 50’lik düşüş oldu. Bu tablo üzerine otomotiv sektörü üretimi yavaşlattı, parça siparişlerini de azalttı.

Bu parçalar arasında çok sayıda çip de yer alıyordu. Çünkü modern otomobiller frenlemeden direksiyona, aydınlatmadan motoruna kadar her şeyi kontrol etmek için onlarca çip barındırıyor.

Bir otomobilde ortalama 20 çip kullanılıyor. Audi Q7 gibi bazı modellerde bu sayı 38’e kadar çıkıyor. Hava yastığı, ABS, ESP, park kamerası, park sensörü, park yardımcısı, elektronik park freni, dört çeker sistem, motor, kapı, ışıklandırma, müzik sistemi, bilgi-eğlence ekranı, mikrofon gibi sistemleri çipler yönetiyor.

Aynı zamanda, dizüstü bilgisayarlar ve akıllı telefonlar gibi ev-ofis eşyalarına yönelik ekstra talebin de krizin bu noktaya gelmesinde payı var. Pandemiyle birlikte birçok insan evden çalışmaya başladı. Aynı dönemde oyun konsollarına talep de patladı. Herkes zihnini küresel salgından uzak tutacak bir şeylerin arayışına girdi.

Bu gelişme karşısında üreticiler, talep daralması yaşanan otomobiller yerine akıllı telefon, dizüstü bilgisayar ve tabletler için çip üretimine ağırlık verdi. Fakat aynı kriz orada da mevcut. Sony, PS5 oyun konsolunun üretimini askıya aldı, Microsoft, Xbox Series X’in üretimini



durdurdu. Samsung da Galaxy Note telefonunun piyasaya çıkışını ertelemeyi düşünüyor. Kriz o kadar büyük ki, ABD Başkanı Joe Biden geçen ay ABD’nin çip üretim kapasitesini artırmak için 37 milyar dolar harcanmasını öngören bir idari emir imzaladı. Intel, Arizona’da iki yeni çip fabrikası kurmak için 20 milyar dolarlık bütçe ayırdığını açıkladı. Avrupa Birliği’de 2030’a kadar küresel çip üretiminin yüzde 20’sini karşılamak hedefi koydu.

Aslında dünyada çip üretimi tarihin en yüksek seviyelerinde. Yarı İletken Endüstrisi Derneği (SIA), Ocak 2021’deki yonga satışlarının geçen yılın aynı ayına göre yüzde 13.2 artışla 40 milyar dolara ulaştığını söylüyor. Fakat üretim, talebi karşılamaya yetmiyor.

Üretim neden artırılmıyor?

Birçok şirket, maliyetleri düşürmek için düşük stok seviyeleriyle çalışıyor. Ayrıca yarı iletken üretimi yapan fabrikaların kapasitesi sınırlı. Yeni fabrikalar inşa etmek büyük yatırım gerekiyor, üretime geçebilmek de en az birkaç yıl alıyor.

Dünyadaki bilgisayar çipi arzının çoğu Tayvan’dan geliyor. En büyük üretici Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC). ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşı, işi daha karmaşık hale getiriyor. ABD’li çip şirketi Xilinx, eski Başkan Donald Trump’ın Huawei’yi kara listeye koymasının ardından bu ülkeye yaptığı satışları askıya almak zorunda kaldı. Çin şu anda kendi çip üretim tesislerini inşa etmeye çalışıyor. Bu arada ABD de aynısını yapıyor, TSMC’yi kendi ülkesinde 12 milyar dolarlık çip fabrikası kurmaya ikna etmek için uğraşıyor. Herkes kendi çip tedarikini garanti edebilmek istiyor ve mevcut kıtlık bunu daha da yüksek bir öncelik haline getirdi.

Tüm bunlar yeterli değilmiş gibi, çip üreticilerinin karşısında bir de iklim krizi var. Üretim süreci çok fazla su gerektiriyor. TSMC, düzinelerce şirket için çip üretiyor ve normal koşullarda günde 156 bin ton su kullanıyor. Ancak şu anda Tayvan’da ciddi kuraklıklar var, rezervuarlar kuruyor ve firma fabrikaya kamyonlarla su taşıyor.

Suyla ne alakası var?

Çiplerdeki transistörlerin büyüklüğü alyuvar hücrelerinin 200’de biri kadar. Parmak ucu büyük-

lüğünde bir yarı iletken plakada milyonlarca transistör bulunuyor. Transistörler plakalara lazerle çakılıyor. Transistörleri bu boyuta getirebilmek için uygulanan prosedürün en önemli araçlarından biri su. Lazer, bir su katmanından geçirildiğinde büyüteçten çıkan güneş ışığı gibi, keskinliği artıyor; her bir transistörü, en küçük bakteriden 5 kat daha küçük hale gelecek şekilde boyutlandırıyor.

Üstelik fazlası da var. Ekim ayında Japonya’da bir yonga fabrikasında yangın çıktı, Teksas’taki aşırı soğuk bir fabrikanın kapanmasına neden oldu.

Ne kadar sürecek?

Bazı analistler, üretimin yoluna girmesinin bir yıl kadar süreceğini, ardından çeşitli şirketlerdeki stok seviyelerinin normal düzeye ulaşmasının altı ay daha alacağını söylüyor. ABD’li yonga üreticisi Broadcom, 2021 üretiminin yüzde 90’ının şimdiden satın alındığını açıkladı.

Diğer veriler, çip endüstrisinin son birkaç yıldır üretim kapasitesinin sınırına dayandığını gösteriyor. Bu yüzden daha önce de doğal afetler nedeniyle geçici “çip kıtlıkları” yaşanmıştı. •

Çip nedir?

Çipleri olmazsa olmaz yapan, üstlendikleri temel görev. Buna “elektriği yönetmek” diyebiliriz. En yalın haliyle, hepsi aslında transistör. 100 yıl önce vakumlu tüplerle çalışan radyolardaki lambalarla bugün kullandığımız bilgisayarlar aynı temel fonksiyon üzerinde çalışıyor. Elektrik kuvvetlendiriyorlar, anahtarlama yaparak sinyali kesip açıyorlar.

Aradaki en büyük fark, bir radyo yu bir transistör çalıştırabilirken, bilgisayar işlemcilerinde yüz milyonlarca transistör bulunması. Bu minik transistörlerin akımı her açıp kapatışı, bilgisayar dilinde birer ve sıfırlar olarak işleniyor ve yüz milyonlarca transistörden gelen sinyaller, yazı, video ya da oyun olarak ekranda beliriyor.

Bu kadar transistörü küçük bir alana sığdırmak büyük maharet ama asıl meydan okuma, onları ahenkli bir şekilde çalıştırabilmek. Bunu sağlayan da transistörlerin üzerine yerleştirildiği silikon levhalar. Yarı iletken özelliğiyle silikon, normalde yalıtkan, elektrikle uyarıldığında ise iletken gibi davranıyor. Bu yapıyla, transistörlerin kusursuz şekilde yönetilebilmesine olanak sağlıyor. Çiplerde kullanılan “silikon” kumdan elde ediliyor. Kumun içinde yüzde 25 oranında silikon var. Bu madde, oldukça meşakkatli bir süreç sonunda saflaştırılabilir. Bu üretim süreci de çip krizinin nedenlerinden biri.

İşimiz değer bilmek, değer vermek.

Bilginin, tecrübenin ve girişimciliğin değerini bilmek...
Her işimizde önce insan ve hayata değer vermek...
Öncü yatırım hizmetleri ve varlık yönetim grubu olarak
25 yılda bir dünya şirketi haline gelmemizin
arkasındaki neden budur...

UNLÜ & Co
değerini bilir...



www.unluco.com

Luigi'nin pizza restoranı ve Google-Facebook reklamları

Posta şirketleri mektuplarımızı açıp, içindeki kişisel bilgileri kullanarak reklam geliri elde edebiliyorlar mı?

Soruyu ortaya atan Financial Times gazetesinin ünlü Lex sütununun editör yardımcısı Elaine Moore. Konu malum: Google ve Facebook'un kişisel verileri kullanarak, hiç içerik üretmeden uzak ara dünyanın en büyük reklam geliri elde eden şirketler olması.

Moore, yazısında Google ve Facebook'u reklam piyasasının düopolü olarak niteliyor. "Big data teknoloji çağının petrolü" diyen Moore şöyle devam ediyor: "Geçen yıl Alphabet (Google ve YouTube) 182.5 milyar dolar, Facebook ise 86 milyar dolar reklam geliri elde etti. Bu devasa rakamlar, bu iki şirket tarafından yenilip yutulan kişisel bilgilerimizin, yine bu iki şirket tarafından 'hedefli reklam' adı altında önümüze kusulmasıdır".

Moore'un yazısında verdiği ilginç rakamlar var: Örneğin Facebook'un toplam reklam gelirini kullanıcı sayısına bölüyor. Sonuç, kullanıcı başına yılda 26 dolarlık reklam geliri. Facebook'un piyasa değeri de kullanıcı başına yaklaşık 200 dolara denk geliyor.

Yıllardır Facebook kullanıcısı olduğunu, önüne sayısız reklam geldiğini belirten Moore, "Sonuç mu? Ben reklamveren olsam paramı geri isterdim" diyerek, "kendini hedefleyen" reklamların hiçbir zaman amacına ulaşmadığını dile getiriyor.

Peki, her yıl astronomik şekilde büyüyen "hedefli reklam", konvansiyonel medyanın ima ettiği gibi 21. yüzyılın büyük bir yalanı mı?

Google'daki toplantı

Bu konudaki en güzel analizlerden biri, 2019 Kasım ayında Hollanda merkezli The Correspondant sitesinde yayınlanmış. (Bu site ne yazık ki yeterli abone sayısına ulaşamadığı için geçenlerde kapanmak zorunda kaldı)

Analiz 2003 Haziran ayında Google'ın California Mountain View ofisinde yapılan toplantıdan bir anekdotla başlıyor:

Ev sahipleri Google'ın kurucularından Larry Page ile CEO Eric Schmidt. Konuk, dünyanın en büyük medya şirketlerinden Viacom'un Başkanı Mel Karmazin. Konu ise yeni, dinamik bir şirket olan Google'ın çalışma şekli. Karmazin, bu şirketin nasıl olup para kazandığını anlamaya çalışıyor. O sırada Google'ın diğer kurucusu Sergey Brin üzerinde şortışört ayığında patenleriyle odaya giriyor.

Google üçlüsü Karmazin'e, şirketlerinin reklam tarafındaki iş modelini anlatıyor. Söz Eric Schmidt'te: "Bizim yaptığımız tamamen ölçülebilir bir iş. Google'a reklam için ödediğiniz her bir dolar karşılığında, kaç dolarlık satış hasılatı elde edeceğinizi baştan bilirsiniz. Google'a sadece işe yarayan reklamlar için para ödersiniz..."

Karmazin dehşete kapılıyor. Eski model bir reklam satıcılığından dev bir şirketin CEO'lüğüne yükselmiş olan bu adam, Amerikan Futbol Ligi finalinde (Super Bowl) tam 3 milyon dolara tek bir reklam spotu satıyor. Neden 3 milyon dolar? Çünkü maliyeti bu. Peki bu para karşılığında, reklamveren ne kadar satış geliri elde edecek? Kimin umurunda!

Karmazin homurdanarak sözü alıyor: "Beyler, ben yılda 25 milyar dolarlık reklam satışı yapıyorum. Bunun ne kadar işe yarayıp yaramadığının bilinmesini neden isteyeyim? Sandalyesinden kalkarken, masaya ellerini koyup öne eğiliyor ve son sözünü söylüyor: "Bu sihirli iş için ediyorsunuz..."

Karmazin, başrolünde Don Draper karakterinin oynadığı Mad Man dizisi

Google ve Facebook'a verilen "hedefli reklamların" ne kadar işe yaradığı tartışması Batı medyasının en önemli konuları arasında. Çeyrek trilyon dolarlık bu tartışmalı piyasayı: milyar dolarlık bir medya CEO'sunun öfkesi, eBay'i yanlıştan döndüren matematikçi, ABD'de Facebook'a açılan bir davanın iddianamesi ve Luigi'nin başarısız pizza kampanyasıyla anlatmaya çalıştık



döneminin bir yönetici tipi. Dizinin çılgın reklamcısı Draper'in reklamcılık sektörünü tarif ettiği ünlü bir cümlesi var: "TV'den 30 saniyelik, 1 dakikalık bir yer satın alır veya gazete sayfalarına reklamınızı basarsınız. Sonraki işiniz dua etmek. Reklamımı kaç kişi gördü, gören kaç kişi ürünümlü satın aldı? Ama bunu kimse bilemez..."

Karmazin'in öfkeyle terk ettiği Google binasındaki üç kişi reklamcılıkta Draper'in temsil ettiği tipin tam tersini temsil ediyorlardı. Onlar Mad Man değil birer Math Man'di.

Peki bu matematik adamlarının anlattıkları doğru mu? Bu hedefli reklam sisteminin ne kadar efektif çalıştığına dair yeterli bilgimiz var mı? Google ve Facebook gibi şirketler bizi yanıltıyor olabilir mi? Dünya reklam piyasasının büyüklüğüne ve pastanın paylaşımına bakarsanız bu iki teknoloji devinin reklamveren için mükemmel bir iş yaptığını ikna olursunuz: Yaklaşık 650 milyar dolarlık dünya reklam harcamalarının 260 milyar dolarlık bölümü bu

iki şirketin kasasına gidiyor. Pastadan aldıkları pay her yıl büyüyor.

Hedefli reklam modelini Mel Karmazin gibi öfkelenip homurdanmadan, matematik kullanarak sorgulayan ilk kişilerden biri Berkeley Üniversitesi'ni ekonomi profesörlerinden Steve Tadelis oldu. 2011 yılı sonlarında, online müzayede ve satış şirketlerinden eBay'de 1 yıla yakın danışmanlık yapan bu matematikçi, reklam sektörünün matematik adamlarının işlerini masaya yatırdı.

eBay'de işler karışıyor...

The Correspondant'ın haberine göre Tadelis, eBay'de ilk olarak pazarlamacıların toplantısına katıldı. Toplantıda, eBay'in Google kelime ilanlarına harcadığı para ve bunun karşılığında elde edilen gelirler grafiklerle anlatılıyordu.

Tadelis gösterilen tüm bu grafik ve rakamların çöp olduğunu iddia etti ve ortaya şu soruyu attı:

"eBay'i kullanan kişilerin, bu reklamlardan etkilenip kullanım kararı aldığını nasıl tespit ediyorsunuz. eBay yüz milyonlarca kullanıcısı olan bir şirket. İkinci el bir ayakkabı veya ev eşyası satın almak isteyen bir kişinin zaten eBay'den başka fazla bir seçeceği yok..."

Tadelis'in sözleri akıllara Luigi'nin pizza dükkanı örneğini getiriyordu. Luigi dükkanına daha

fazla müşteri çekmek için indirim kuponu dağıtmaya karar verir. Üç çocukla bir haftalığına anlaşır her birine farklı renkte kuponlar verir ve "Caddede bu kuponları gelip geçene dağıtın" der. Bir haftanın sonunda neredeyse hiçbir müşteri iki çocuğun dağıttığı kuponları getirmezken, üçüncünün dağıttığı her kupon dükkana müşteri olarak döner. Luigi, pazarlama dahisi çocuğa başarısının sırrını sorar. Çocuğun cevabı şöyledir: "Dükkanın önünde durdum, içeri giren herkese kupon verdim." Luigi zaten dükkana girip pizza yiyecek olan müşterilerine durduk yere indirim vererek epeyce zarar etmiş olur.

Tekrar eBay'e, Steve Tadelis'in pazarlamacılarla mücadelesine dönelim. Pazarlamacılar, sunumlarında eBay'in Google kelime reklamlarına harcadığı her 1 dolar karşılığında 12.28 dolar satış hasılatı elde ettiğini, bunun muazzam bir sonuç olduğunu anlatıyorlar.

Tadelis, Google ile birlikte Bing ve Yahoo'ya da verilen kelime ilanlarının

bir süre durdurulup sonuçların değerlendirilmesini öneriyor. Öneri reddediliyor. Tadelis ısrarlarını sürdürürce, eBay yönetimi bu yöntemin denenmesini kabul ediyor.

Üç ay sonra ilk sonuçlar geliyor: eBay'in trafiğinde neredeyse hiç düşüş olmuyor. Para ödenerek arama motoru sonuçlarında en üst sıraya konulan link yerine, kullanıcılar zaten yine üst sıralarda çıkan linke tıklayarak eBay'e ulaşabiliyor.

Para çöpe gidiyormuş!

eBay yönetimi bu yöntemin 2 ay daha denenmesini ve sonuçların kesin hesabını istiyor. 5 ayın sonunda durum netliğe kavuşuyor: eBay'in, arama motorlarına kelime ilanı vererek harcadığı her 1 doların karşılığında 12.28 dolar yerine sadece 63 cent'lik ek gelir sağladığı ortaya çıkıyor. Bir başka deyişle yıllık 20 milyon dolar harcamaya karşılık 245 milyon dolar ek gelir elde edildiği sanılırken, aslında ek gelirin sadece 12 milyon 600 bin dolar olduğu, bu işten sonuçta 7 milyon 400 bin dolar zarar edildiği kanıtlanıyor.

Yukarıdaki örnek Google ve diğer arama motorlarını ilgilendiriyor. Peki piyasanın Google'dan sonraki en büyük oyuncusu Facebook'ta durum ne? 2020'de 80 milyar doları aşkın reklam geliri elde eden Facebook'un "hedefli reklam" iş modelini sorgulayan en somut araştırma Nisan 2018'de Northwestern Üniversitesi öğretim üyeleri Brett R. Gordon ve Florian Zettelmayer tarafından yapılmış. Hem de Facebook'tan iki data analistinin katılımıyla.

Bu araştırma öncesi yapılan çalışmalarda, kullandığı bilgisayar veya telefonunda Facebook tarafından yerleştirilen reklamları gören her 1.490 kişiden birinin, o reklamdaki ürünü satın almak için harekete geçtiğini gösteriyordu. Araştırma sonucunda ise 1 kişinin satın alma aksiyonu göstermesi için reklamı tam 14 bin 300 kişinin görmesi gerektiği ortaya çıktı. Yani neredeyse 10 katı!

(Meraklısı araştırma-ya bu linkten ulaşabilir. Dikkat ağır matematik içeri! https://www.kellogg.northwestern.edu/faculty/gordon.b/files/fb_comparison.pdf)

Facebook'a yöneltilen eleştirilerin başında, çok sayıda sahte hesabın bulunması geliyor.

Örneğin Financial Times 2019 yılında hazırladığı bir haber için sahte bir Facebook hesabı satın aldı. Amy Dowd isimli hesabın görünüşte hiçbir sorunu yoktu. Sorun böyle bir kişinin olmamasıydı.

Facebook'un çok da sıkı olmayan "orijinallik" sorgusundan geçirilerek üretilen sahte hesaplar 2019'da 50'lik paketler halinde 25 dolara satılıyordu. Tek hesap 50 cent. Sudan ucuz!

Bu tip hesaplar Facebook'un üye sayısı üzerindeki spekülasyonları da tetikliyor. Kimi tahminlere göre, sosyal ağ kullanıcılarının yüzde 20'si sahte veya kopya hesap.

Örneğin George Washington Üniversitesi profesörlerinden Trevor Davis, aşırı sağ Alman partisi AfD ile bağlantılı 200 bin sahte hesap bulgusuna erişmişti.

Daha ilginç bir sahte hesap bulgusuna ise Financial Times ulaştı:

Facebook'un Ads Manager adlı online reklam aparatında ABD'de 30'lu yaşlarda olan 51 milyon kişiye ulaşılabildiği taahhüdünü araştıran Financial Times, ABD Nüfus İdaresi'nin rakamlarına göre bu demografik kategoride 44 milyon kişinin yaşadığını yazmıştı. Facebook bu iddiayı "Demografik datalarımız tahminlere dayalıdır" cevabını vermişti. Ne tahmin ama! •



Larry Page



Mark Zuckerberg

Facebook'taki iç yazışma: Reklamın yüzde 59'u hedefi şaşıyor!

Investor Village adlı bir forum sitesinin sahibi olan IMB, Facebook'un "hedefli reklam" stratejisinin tanıtım için uygun olduğuna karar verdi. Forum, ABD borsalarında işlem gören hisse senetleri hakkında yapılan yorumları yayınlıyordu. İş hacmi hayli küçüktü, IMB'nin tanıtıma ayıracak hatırı sayılır bir bütçesi yoktu.

IMB 29 Ağustos 2015'te kampanyasını başlattı. Facebook'a verdiği hedef kitle şöyleydi: ABD'de yerleşik, üniversite mezunu, finansal yatırımlarla ilgili, kendi evinin sahibi, 45 yaş üzeri kişiler.

31 Ağustos'ta Facebook'tan IMB'ye

gelen mesajda "kampanyanın başarılı gittiği" mesajı geldi.

1 Eylül'de Facebook'tan gelen ilk dataları kontrol eden IMB, reklamın ulaştığı iddia edilen kitlenin yüzde 20'sinin üniversite mezunu olmadığını, bir diğer yüzde 20'sinin de yıllık gelirinin 250 bin doların altında kaldığını tespit etti. Reklamın yüzde 40'ı hedefi şaşırmıştı.

Ekim ayında gelen raporda ise, IMB'nin sayfasını like'layan kişilerin hemen ardından Florida'da tatil evleri gibi bazı sayfaları da like'ladığı ortaya çıktı. IMB, bu tuhaf trafiğin fake tıklamalardan

kaynaklandığı şüphesine düşerek Facebook hakkında ceza ve tazminat davası açtı. Davanın iddianamesi geçen yıl kasım ayı sonlarında basına yansıdı.

İddianamede Facebook'taki bir iç yazışma da kayıtlara geçti. Yazışmada "ABD'de yaptığımız hedefli reklamlarda hedef kitleyi tutturma oranımız yüzde 41. Gösterdiğimiz reklamların yaridan fazlası, reklamveren belirlediği hedef kitlenin dışına gidiyor. ABD dışında bu oran daha da kötü. Reklamverenin beklentileriyle örtüşen bir noktaya ulaşabildiğimizi düşünmüyoruz" deniliyordu.



THE SUPERIOR SUITES
KORDON İSTANBUL

THE SUPERIOR SUITES'TEN
SÜİTİNİZİ ŞİMDİ ALIN
BİZ İŞLETELİM, SİZ KAZANIN!

AYLIK
9.000 TL
KAZANÇ
GARANTİSİ

EŞYALI
DEKORASYONLU
SÜİTLER

SINIRLI
SAYIDA



444 5 343

 **EGEYAPI**

www.thesuperiorsuites.com

‘Bilinmeyen Bodrum’da 9 saat

Bu yazıyı okuduktan sonra hangisini yapacaksınız: Aslında imkanlarınız olsa bile “Ne güzel yerler var, bir ara gitmek lazım” deyip sayfayı mı çevireceksiniz, yoksa “Hadi hangi günü ayarlıyoruz” diye planlara mı başlayacaksınız? Üstelik tam da dağlarına bahar gelmişken Bodrum’un...

Devrim Devecioğlu

dsevimay@gmail.com

SAAT 09.00 AKYARLAR-GÜRECE İSTİKAMETİ SOLUNUZ VOLKANİZMA, SAĞINIZ LELEG YOLU

Bodrum’un güney ucu Karaincır’dan Dodge marka yedi koltuklu dört çekere atladık ve daha birinci dakikada rehberimiz Deniz Kılıç anlatmaya başladı: “Şu anda solumuzda önünden geçtiğimiz tepelerdeki bütün kaya parçaları 3 milyon yıl önceki volkanik püskürmelerden soğuyan lav akıntıları.” Öyle havada duranları var ki buradan ne zaman geçsek üzerimize yuvarlanacaklar gibi gelir, diyorum. “Bir gün olabilir tabii” diyor Kılıç, “Akyarlar’a özel bir yüzey şekli bu. Bodrum yarımadasında böyle bir lav akıntısı görüntüsü başka yok. Şimdi sizi bunun asıl kaynağına götüreceğim.” Bizans’tan kalma Aspat limanını epey arkamızda bırakıp Gürece’de Mandıra mevkiinden sapıyoruz. Karşımıza hemen Termira antik kentinin savunma duvarları çıkıyor. Bodrum böyle bir yer zaten. Adımınızı attığınız anda mutlaka bir antik kentin kıyısından köşesinden geçiyorsunuz. Buna da “antik Leleg yolu” diyor. İlk mola verdiğimizde Leleg yolunu soracağım, ama biz şimdi sanki Gürece’nin tepesinden Turgutreis’e atlayacakmış gibi duran dik bir noktaya varıyoruz. Aracı bırakıp beş dakika daha rampa çıkıyoruz. Eteklerimizde Kefaluka, ufkumuzda Kos, dairesel ve çukur bir alanın içine giriyoruz bir anda. Tüm etrafımız değişik görünümde kayalarla sarılı. “Şimdi 360 derece bakın buraya” diye uyarıyor Deniz Kılıç. Hemen bir çanağın içinde olduğumuzu anlıyoruz. Kılıç anlatıyor: “Haritayı açıp volkan arıyorsunuz, yok öyle bir şey. Ama jeolojiyle alakalı birtakım bilimsel raporlar okudum ve sonunda ‘Bodrum Volkanizması’ denen yerin burası olduğunu anladım. Zaten bir benzerini de Ngorongoro’da görmüştüm; Tanzanya’da, Serengeti’nin hemen yanında. Orası da patlama sırasında bacası uçmuş bir krater. Aynı oradaki gibi bu etrafımız da patlamada donmuş kalmış magmatik kayalar. Kimse Bodrum’da böyle bir coğrafya beklemiyor, biraz Kapadokya havası veriyor insanlara. Ayrıca işin bir başka güzel yanı şu an biz buradan aşağıya kadar antik Leleg yolu rotasının üzerindeyiz. Coğrafya-tarih Yarımada’nın her yerinde iç içe ve benim ‘Bilinmeyen Bodrum’ adını verdiğim şey tam da bu işte.”

SAAT 11.30 DEDELER MEVKİİ KİM KOYDU BU İKİ PİRAMİT’İ BURAYA?

Ortakent-Yahşi’yi geçtikten sonra Yakaköy’den girip, şimdi git bul deseniz bulamayacağım bir yerde, tabelasında “Dedeler” yazan eski bir köy alanına varıyoruz. Yeşilliklerle kaplı arazinin içinde önce birkaç eski taş evden başka hiçbir şey görmüyorsunuz. Ama onları geçip patika bir yolda, küçük dere sularını da aşarak devam ederseniz birden karşınıza anlaması zor bir şey çıkıyor: Yan yana yapılmış iki piramit! Sanki uzaydan gelip bırakılmış gibi... Ağzınızı açık öyle bakıyorsunuz “Bu ne” diye... Hemen dibinde de muhteşem bir meşe ağacı. Kim bilir kaç asırlık... Rehberimiz Deniz Kılıç “Avram Galanti 1945’te basılan ‘Bodrum Tarihi’ kitabında bu piramitler için ‘türbe’ diyor. Güntümüzde de büyük olasılıkla Menteşeoğulları döneminden kalma türbeler olarak kabul ediliyor. 400, en fazla 500 yıllık oldukları tahmin ediliyor” bilgisini veriyor. Peki ama niye piramit? kim inşa etti; bu kadar değer verdikleri ölümleri kimdi; burası bir Alevi köyü müydü; kesin tarih ne? Daha fazla bilgi için bilimsel araştırma şart, ama önünde bir tabela bile yok diye söylenirken Kılıç, “Bir de şuraya bakın” diyor: Karya döneminden kalma üç kişi için yapılmış bir kaya mezarı! Ayrıca etrafta başka antik taş kalıntıları... “Büyük olasılıkla Karya’lıların nekropol alanıydı burası” diyor Kılıç. Bodrum’un aynı metrekarelerinde tahmini iki bin yıl arayla yapılmış iki anıt mezar ve iki farklı insan kültürü: Biri değer verdiği ölümleri koymak için kayayı oymuş, diğeri piramit yapmış. Acaba bizim için de yüzyıllar sonra “Tarihi anıt mezarları araştırmak yerine beyaz kireçle boyayan farklı bir insan kültürü, incelemek lazım” diyen çıkar mı?

SAAT 12.30-15.00 ÖREN AVLU ZİRVESİ YAŞAR KEMAL OLSA DA TASVİR ETSE

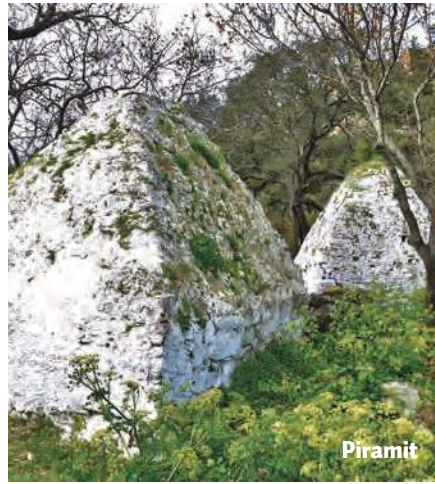
Kuzey’de Yalıkavak, Güney’de Bitez; haritada tam ortasına parmağınızı koyun, orası Dağbelen. Bir arkasında Girelbelen. Bodrum’un en yüksek yeri Girelbelen’in de arkasındaki Oyuklu Tepe, 1160 metre. Ama Deniz Kılıç’ın arabayı Dağbelen’de bırakıp bizi çıkardığı Ören Avlu tepesinin de bence çok aşağı kalır bir yanı yok. Zaten “belen” dağlık sarp yer demek. Burası aynı Girelbelen gibi antik Leleg yolunun içinde. Bir adım atıyorsunuz karşınıza sağa sola dağılmış, üzerinde belli bir işçilik izi olan taşlar çıkıyor. Rehberimiz Kılıç bize aslında orada nasıl bir yerleşim alanı olduğunu anlatıyor.



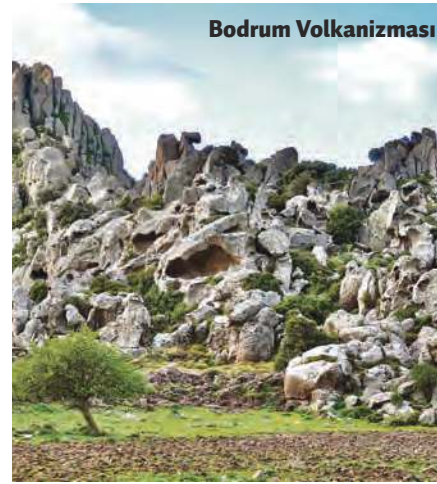
Bodrum’da 12 ay alternatif turizm yapmanın yollarını geliştiren Ibex Travel’in yelpazesinde Bodrum çevresinde az bilinen farklı rotalara turlar, gün batımı-şarap tadım turu, kraft bira-plaj turu, bisiklet, mantar avı ve ot turları da var.



Dağbelen’den Ören Avlu’ya çıkarken orman içi yol



Piramit



Bodrum Volkanizması

Biraz daha tırmanıyorsunuz bu kez çalıların arasına saklanmış kemerli bir taş yapı görüyorsunuz, Deniz Kılıç batonuyla üzerinde gösteriyor, “Buraya kadar olan antik dönem, bunun üzeri Bizans” diye. Neye bakıp bu tespitler yapılmış dersiniz, öncelikle taş işliğine... En kabaca ölçü şu: Arada harc olmadan yığma taş kullanıldıysa Leleg dönemi, kaya oyarak bir işçilik yapıldıysa Karya dönemi, işin içine kiremit girdiyse Bizans ve sonrası. Çam ağaçlarıyla kaplı yeşilliklerin arasında bu parkura özel patikalar açılmış, kırmızı beyaz boyanmış kayalar size yürüyüş rotanızı gösteriyor. Tatlı tatlı yükselebilir toprak yoldan yürüyoruz, o yüzden zirvesine vardığınızda bile

kendinizi yorgun hissetmiyorsunuz. Zaten o en tepede öyle bir vurgun yiyorsunuz ki yorgun muyum değil miyim diye kendinizi dinlemeye sıra gelmiyor. Bana İstanbul’da Anadolu Kavağı’ndaki Ceneviz kalesinden gördüğüm manzarayı hatırlattı burası. Nasıl orada sola bakınca Marmara’ya açılan Boğaz’ı, sağa bakınca Karadeniz’i görüyorsanız, burada da sadece bir boyun hareketiyle solda Bitez, muhteşem Adaboğazı manzarası, ufkunuzda Datça’yı, sağda bütün bukleri, Gündoğan’ı, Küdür’ü ve onların arkasında da Didim’i görüyorsunuz. Bütün Yarımada ayaklarınızın altında, ama Yaşar Kemal değilim ki, bu tabiatı size tasvir etmeyi becerebileyim... Sizin

bir saatlik yeşil patikalardan geçmeniz; elinizi uzatsanız tutacakmış gibi duran masmavi gökyüzünün altında yüzünüze vuran o rüzgarı hissetmeniz lazım. -Bir sağlık engeli yoksa- Ören Avlu’ya mutlaka sizin çıkmanız lazım. İndiğinizde artık kafanızdaki Bodrum begonvilli bir kartpostal olmaktan çıkmış, daha fazla saygı duyduğunuz kadim bir kent mertebesine erişecek.

SAAT 16.00 GÖLKÖY BU PHOENIX BİR TEK BODRUM’DA VAR

Rehberimiz Deniz Kılıç, “Size birazdan sadece Bodrum’da görebileceğiniz, dünyanın başka hiçbir yerinde olmayan bir şey göstereceğim” diyor. İki muazzam palmiye ağacının önüne park ediyoruz. Hemen aralarında kahverengi, karanlık bir boşluk var. Kılıç orayı gösterip “Şuradan girin, ama sakın yerdeki eski dallara basmayın, çok kaygan. Bir de sakın şu yan tarafa doğru yürümeyin, bataklık. Umarım ayağınızda sevmeydiğiniz bir ayakkabınız vardır” diyor. “Geldik bir kere” deyip takip ediyoruz. Hafif dizlerimizi bükmüş, başımız önümüzde, yerde nereye basacağımıza baka baka en fazla 20-30 adım attıktan sonra önce ışığın değiştiğini fark ediyoruz. Sonra tatlı bir loşluk, yumuşak camel rengi tonlarda bir ışık ve derin bir sessizlik. Kılıç, “Tamam durun” dediğinde başımız bir kaldırıyoruz ki, artık biz Bodrum’da falan değiliz. Burası olsa olsa Uzakdoğu’da bir ormanın içi olabilir. Tepemizden sarkan şu yaşlı palmyeler, aralarında dipdiri genç olanları, hemen arkalarında bir mamut gibi başka dünyadan gelip burada ölmüş devasa dallar... Çok şaşırtıcı bir atmosfer. Sadece bir kilometre kadar, ama sanki insana dünya sizi yutmuş hissi veriyor. Hemen anlamak istiyorum nedir burası, nasıl olmuş diye, Kılıç anlatıyor: “Bu hurma ağaçları sadece bu habitatta yetişen endemik bir tür. Adı, Phoenix Theophrastii spp Gölköy. İlk başta Datça ve Girit hurması

Gel de şimdi Nahide Opuz'a anlat!

Eşinden şiddet gören Nahide Opuz'un 2002'de Türkiye'yi AİHM'ne şikayeti, dünya kadınlarını şiddetten koruyan bir sözleşmeyi doğurdu. 45 ülke bu sözleşmeye imza attı. Ve Türkiye İstanbul Sözleşmesi'nin 10'uncu yılında bir gecede sözleşmeden çıktı!



ELİF ERGÜ
elif@gazeteoksijen.com



Kadına yönelik şiddet, Türkiye'nin ne yazık ki gündeminden hiç düşmeyen en acı yarısı. Her gün kadına yönelik şiddet haberlerinin olduğu bu ülkede 20 Mart'ta -ki bu tarihi kadınlar hiç unutmayacak- gece yarısı 02.00'de İstanbul Sözleşmesi feshedildi! Hukukçular konunun 'hukuksuzluğu'; kadınlar ve kadın örgütleri de 'yaşam hakkı' için tepkililer.

Gerçek bir davadan doğan İstanbul Sözleşmesi; tam adıyla Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir. Başta Türkiye olmak üzere birçok devlet bu anlaşmanın altına imza koydu.

Tabii ki İstanbul Sözleşmesi bugüne kadar Türkiye'de tam anlamıyla uygulanıyorsa, Ayşe'ler, Emine'ler, Özgecan'lar, Şule'ler, Ceren'ler, Pınar'lar ölmezdi; bugün onlar gibi yüzlerce kadını istatistik olarak raporlaştırmazdık!

Her şey Nahide Opuz'un başvurusuyla başladı

İstanbul Sözleşmesi, Nahide Opuz'un hikayesiyle hayat buldu. Opuz kendisine çeşitli bahanelerle şiddet uygulayan kocasını 36 kez devlet makamlarına şikayet etti. Kocası tarafından saldırıya uğrayan Opuz'un şikayetlerinden sadece 7'si kayıt altına alındı. Ama kocası her defasında bir bahane bulup, kurtuldu. Örneğin; "Eve geldim, karım annesindeydi, aradım geldi, yemek yapmamıştı, kavga ettik, ona bana getirdiği meyve tabağındaki bıçakla vurdum" gibi bahaneler... Ve karısını yaralamaktan 3 taksitle ödeyeceği 800 lira ile kurtuldu. Bu saldırılar yıllarca sürdü. Opuz şikayet etti ama savcılık, "Delil yok" diye kamu davası açmayı reddetti, koruma ve tedbir taleplerini görmedi.

Annesi kızının yaşadıklarını ve çaresizliğini görünce Nahide'yi başka bir şehre taşınmaya ikna etti. Kızının eşyalarını araca yüklerken, damadı tarafından öldürüldü. Koca yine kendini kurtardı! Mahkemede kendini "Eşimin annesi ahlaka mugayir işler peşindeydi" diyerek savundu; tahrik ve iyi halden 20 küsur yıl cezaı yatmadan serbest bırakıldı.

Tam 36 kez başvurdu

36 kez devlet makamlarına başvuran ama gerekli desteği alamayan Nahide, 2002 yılında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne karşı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde (AİHM) dava açtı. AİHM, Türkiye Cumhuriyeti Devleti hakkındaki kararını 9 Haziran 2009'da verdi: Türkiye, vatandaşını koruyamamıştır.

İşte Türkiye o dönemde, kadınları koruyamadığı için İstanbul Sözleşmesi'nin ilk imzacısı oldu. Saldırganın; "Eve geldim, karım annesindeydi, yemek yoktu, çağırdım, münakaşa çıktı, bıçakladım" cümlesi, sözleşmeye "toplumsal cinsiyet rolleri şiddete gerekçe olamaz" diye girdi. Türkiye'de bu sözleşmenin feshedilmesinden sonraki 2 günde 6 kadın cinayeti işlendi. 2020 yılında 300 kadın erkek şiddeti nedeniyle yaşama veda etti.

Kadınların yaşam hakkı için İstanbul Sözleşmesi'ne ihtiyacımız var. •



Avrupa Kadın Lobisi ve Kadın Koalisyonu Türkiye Koordinasyonu Brüksel Temsilcisi Avukat Aslıhan Tekin:

Kadın haklarıyla ilgili “Altın Standart” çöpe atıldı

Öncelikle İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik şiddet için neden önemli?

'İstanbul Sözleşmesi', kadın ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddetin uluslararası düzeyde önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesine ilişkin yasal olarak bağlayıcı ilk uluslararası araçtır. Kadına yönelik şiddete karşı sıfır toleransa odaklanmış bir insan hakları aracı olarak sadece Avrupa'da değil, dünya genelinde 'altın standart' olarak gösterilir. Şiddet uygulayanların adalete teslim edilmesi, sözleşmenin temel taşlarını oluşturması açısından çok önemli bir güvence. Sözleşme, ev içi (fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik) şiddet, kadınların sünnit edilerek genital olarak sakatlanması, zorla ve küçük yaşta evlendirilme, cinsel taciz, taciz amaçlı takip, kürtaja ve kısırlaştırmaya zorlama gibi olguları suç olarak düzenliyor. Ayrıca bunların cezalandırılmasını öngörerek Türkiye'de ve Avrupa'da kadının insan hakları açısından güvence altına alınmasını sağlıyor. Sözleşmenin odağında kadına yönelik şiddetin önlenmesi olmakla birlikte; ev içi şiddet mağduru olan LGBTİ+, erkekler, çocuklar ve yaşlılar için de sözleşmenin uygulanmasına yönelik taraf devletleri teşvik ediyor.

Bu sözleşme AK Parti döneminde imzalandı. İstanbul Sözleşmesi'ne Türkiye nasıl müdahil olmuştu?

Türkiye, sözleşmeyi herhangi bir maddeye çekince koymaksızın imzalayan ve onaylayan ilk ülkedydi. Kasım 2010 - Mayıs 2011 döneminde Avrupa Konseyi Dönem Başkanlığı'nı Ahmet Davutoğlu üstlenirken, 2010-2012 dönemi için Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Başkanlığı'na ise dönemin AK Parti milletvekili Mevlüt Çavuşoğlu seçildi. İstanbul Sözleşmesi Türkiye'nin ev sahipliğinde organize edilen toplantılarla imzaya açıldı.

Kaç ülke imzalamıştı?

Bugün itibarıyla, Avrupa Konseyi üyesi 45 devlet imzaladı ve 34 devlet onayladı. AB üyesi 27 ülke tarafından imzalanıp 21'i tarafından onaylanan sözleşme Avrupa Birliği tarafından da 13 Haziran 2017'de imzalandı.

Türkiye karar değişikliğine davet ediliyor

Bu karar AB ve Avrupa Konseyi'nde nasıl algılanıyor?

Büyük tepkiler geldi ve gelmeye de devam ediyor. Tepki gösterenlerin arasında AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Yüksek Temsilci/Başkan Yardımcısı Josep Borrell, Almanya Dışişleri Bakanı Heiko Maas, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin Başkanı Rik Daems, Avrupa Parlamentosu Raportörü Nacho Sanchez, Kadın Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi Başkanı Evelyn Regner ve birçok ülke üst düzey yetkilileri var. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Marija Pejcinovic Buric ise bu kararı, Türkiye'de büyük bir gerileme olarak ifade etti.

Türkiye'de kadınların korunmasını için nasıl bir yol izlenmeli?

Kadın hareketi emeğiyle, kazanımlarıyla, birlikte hareket edişleriyle kazandığı hakları korumaya devam ediyor. 'İstanbul Sözleşmesi yaşıyor' demeye devam ediyoruz. Haklarımızdan vazgeçmiyoruz. Sözleşme, tüm seviyelerde önleme, koruma ve entegre politikalar kapsamında bir çerçeve sağladığı için sözleşmenin çizdiği yolu izlemeye devam edeceğiz.

Görünen o ki bu karar politik. Bunu nasıl yorumlamak gerekiyor?

Türkiye ve

dünya nüfusunun diğer yarısını, yani tüm kadınları denklemin içine katmamak gibi basit ama sonuçları büyük bir işlem hatası yapıldı. Toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırıldığı; toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile sözün ucunun nereye gittiğini hesaplayabilen, kapsayıcı ve hak temelli politikalara dayandırılmış eylem planlarının ekonomik etkisini öngörebilen bir siyasi zemine ihtiyacımız olduğunu görüyoruz.

Bu sözleşme Türkiye'de gerektiği gibi uygulanmıyordu. Bu sözleşmeyi uygulayan ülkelerde ne değişti?

Bu sene İstanbul Sözleşmesi'nin 10. yılı sebebiyle Avrupa'nın dört bir yerinde İstanbul Sözleşmesi'nin kazandırdıkları-na yönelik toplantılar, eylemler, kutlamalar organize ediliyor. Örneğin onaylayan 23 ülkeden 22'sinde (yüzde 96) politika ve mevzuat alanında olumlu değişiklikler tespit edildi. Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Letonya, Litvanya, Slovakya, AB İstanbul Sözleşmesi'ni imzaladı, şimdi katılımı gerçekleştirmeye odaklanıldı.

Türkiye bu anlayışla AB ile yeni bir sayfa açma şansını da kaybetti mi?

Türkiye'yle AB ilişkileri uzun süredir bir durgunluk içinde ve özellikle ekonomik ilişkilere ve mülteciler krizi üzerinden izlenecek politikalarla öncelik veriliyor. AB tarafı, reform yapmaya, insan hakları ve demokrasi özelinde Türkiye'yi aday ülke olarak somut adımlar atmaya çağırıyor. Bugünler Türkiye için çok kritik. AB ve Türkiye arasında pozitif bir gündem yaratarak

Dr. Selma Acuner Avrupa Kadın Lobisi YK üyesi

Çok kadının emeği var

İstanbul Sözleşmesi'nin oluşumunun tanıklarından birisiniz. Bu sözleşmede Türkiye'deki kadın hareketinin rolü neydi?

İstanbul Sözleşmesi'nin gündeme geldiği 2009 yılında, merkezi Brüksel'de olan Avrupa Kadın Lobisi'nin (European Women's Lobby- EWL) yönetim kurulu üyesi ve Türkiye Koordinasyonu'nun uluslararası ilişkiler koordinatörüydim. O dönemde bu oluşumun Türkiye koordinatörlüğü görevini de İlknur Üstün yürütüyordu.

Avrupa Kadın Lobisi'ni anlatabilir miyiz, herkes bilmiyor?

EWL, AB üyesi ülkelere 2000 üzerinde kadın ve sivil toplum örgütünün yer aldığı bir şemsiye örgütlenme. Avrupa'daki cinsiyet politikalarını eşitlik hedefiyle etkilemeye çalışan geniş bir yapı. EWL içinde, o dönemde, İstanbul Sözleşmesi ana gündem maddelerinden biriydi. Avrupa Konseyi'nin kadına yönelik şiddetle ilgili bir

hazırlık içinde olduğunu Türkiye'de duyurduk. Bir yandan da CAHVIO üyesi olan Prof. Dr. Feride Acar ile düzenli iletişim halindeydik. Mesela bu süreçte Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanı Sema Kendirci Uğurman'ın ev sahipliğinde ülke genelinde kadınların bir araya gelip görüşlerini paylaştığı toplantılar gerçekleştirildi. Dışişleri Bakanlığı bütün üniversitelerden görüş istedi ve kadın hakları konusunda çalışan akademisyenlerden de görüş alındı. O dönemde BM Kadına Karşı Şiddet Raportörü olan Prof. Dr. Yakın Ertürk de sürecin içinde yer alan kişiler arasındaydı.

Adı İstanbul Sözleşmesi ancak dünya kadınlarını ilgilendiren bir sözleşme.

Aynen. Dünya kadınlarının hayatları için güç birliği yaparak yazdıkları bir Avrupa Konseyi sözleşmesi ve Türkiye'deki kadınların yazım aşamasında etkin rol oynadığı bir sözleşme.

Bir tür dünya kadınlarının şiddeti durdurmada ortak sözü oldu bu sözleşme.



12 soruda İstanbul Sözleşmesi

Türkiye, 20 Mart 2021 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İstanbul Sözleşmesi’nden çekildi. Kamuoyunda büyük bir yankı uyandıran çekilme kararı sonrası, sözleşmenin kapsamı ve hükümleri hakkındaki tartışmalar devam ediyor. Biz de, sözleşmenin içeriğini ve merak edilenleri derledik.

1 İstanbul Sözleşmesi’nin önemi nedir?
Kadınlara yönelik her tür şiddete karşı hukuki çerçevede detaylı bir koruma sağlayan ilk uluslararası belge niteliği taşıyor.

2 Hangi amaçla imzalandı?
Kadınları her türlü şiddete karşı korumak, şiddeti önlemek, kadınlarla erkekler arasında eşitliği yaygınlaştırmak için imzalandı.

3 Kadına karşı şiddet nasıl tanımlanıyor?
İnsan hakları ihlali ve ayrımcılık, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri, kadına karşı şiddet olarak tanımlanıyor.

4 Hangi suçlar cezalandırılıyor?
Psikolojik şiddet, taciz amaçlı takip ve kişinin evliliğe zorlanması cezalandırılmaması isteniyor. Bir kişiyle rızası olmaksızın cinsel ilişkiye girmek ve kişinin rızası olmadan üçüncü bir kişiyle cinsel nitelikte eylemlere girmesine neden olmak cinsel şiddet kapsamında değerlendiriliyor. Fiziksel davranışların yanı sıra sözlü veya sözlü olmayan davranışlar da “cinsel taciz” kapsamına alınıyor ve cezalandırılmaları isteniyor. Suça yardımcı olmanın da yasalarla suç kapsamına alınması talep ediliyor.

5 Mağdurlar nasıl korunuyor?
Mağdurlara, kısa ve uzun dönemli uzman hizmeti desteği, barınaklar sağlama, ülke çapında 7 gün 24 saat faaliyet gösteren ücretsiz telefon hatları, hem tıbbi hem de psikolojik destek sağlanması öngörüldü. Mağdurların, şiddet uygulayanlara karşı hukuki yollara başvurmalarının ve tazminat almasının da önü açılıyor. Taraf devletlere, “zorla evliliklerin geçersiz ve hükümsüz kılınabilmesini veya sona erdirilmesini temin edecek yasal veya diğer tedbirleri” alma zorunluluğu da getiriliyor.

6 Aile içi şiddet yalnızca evli kişiler ilişkisi olarak mı düzenleniyor?
Sözleşmeye göre aile içi şiddetin kapsamına yalnızca evli kişiler değil; mağdurla aynı ikamet-gahi paylaşan veya paylaşmayan, aile içinde olan veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen şiddet eylemleri dahil oluyor.

7 Kadın beyanının esas alınması erkekleri mağdur ediyor mu?
Sözleşmeye göre, şiddet gören kadının beyanıyla hapis kararı alınmıyor, yalnızca tedbir kararı verilebiliyor. Tedbir kararı ise, şiddet tehdidi altında olduğunu beyan eden kadının, ilave delil aramaksızın koruma mekanizmalarından faydalanmasını kapsıyor.

8 Eşcinselliği özendiriyor mu?
Metinde yer alan “cinsel yönelim” ifadesi, sözleşmenin hiçbir ayrımcılık gözetmeksizin uygulanmasını amaçlıyor.

9 Sözleşme ile nafaka hakkı nedeniyle erkekler mağdur ediliyor mu?
Sözleşmede nafaka ile ilgili herhangi bir madde yer almıyor.

10 Sözleşmenin feshi mümkün mü?
Taraf ülkeler, herhangi bir tarih kısıtlaması olmaksızın Avrupa Konseyi Genel Sekreterine sözleşmeyi fesh edeceğini bildirebiliyor. Feshin yürürlüğe girmesi ise, konuya ilişkin bildirimin Genel Sekretere ulaştırıldığı tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın ilk gününde gerçekleşiyor.

11 Denetim mekanizması öngörülüyor mu?
Taraf devletlerin sözleşme kapsamında vermiş oldukları taahhütler, bağimsız uzmanlar grubu olan ve kısaca GREVIO olarak adlandırılan “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzmanlar Grubu” tarafından izleniyor ve denetleniyor.

12 Hangi yasal adımların atılması zorunlu kılıyor?
İstanbul Sözleşmesi taraflara, anayasalarına veya ilgili diğer mevzuata kadın erkek eşitliği ilkesini dahil etme, bu ilkenin uygulanmasını sağlama ve kadınlara karşı ayrımcılık yapan yasa ile uygulamaları yürürlükten kaldırma zorunluluğu getiriyor.

Bizi görün, sesimizi duyun

Pandemi döneminde okullar ve özel eğitim kurumlarının kapanması, otizmli çocukların hayatını daha da zorlaştırdı. En büyük güçlüğü ise aileler, özellikle de anneler yaşıyor



PINAR ÇITAK KOYGUN
pinarcitak@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu, üç yaşa kadar başlayan, hayat boyu devam eden, kişinin etrafıyla uygun ilişki kuramaması şeklinde tanımlanan gelişimsel bir bozukluk olarak biliniyor. Nedeni tam olarak bilinmiyor. Uzmanlara göre, erken teşhis çok önemli. Uygun rehabilitasyon ve eğitim programlarıyla, çocuklar sosyal hayata kazandırılabilir. Pandemiyle birlikte getirilen kısıtlamalar, otizmli bireylerin ve ailelerinin hayatını daha zorlaştırdı. Özel

eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden uzak kalan çocuklarla, aileleri baş etmekte güçlük çekiyor. 2 Nisan Dünya Otizm Farkındalık Günü öncesinde ailelerin temel istekleri, çocuklarının özel programlardan ve okullardan maksimum fayda elde etmesi. Ötekileştirilmek istemiyorlar, toplumun ilgi ve bilgi sahibi olmalarını istiyorlar. Bu zorlu dönemde çocuklarına hem ebeveynlik hem de öğretmenlik yapan anneler, yaşadıklarını Oksijen’e anlattı:

TUĞBA SANDIKÇI:

Komşular çocuğumun psikolojisini bozdu

10 yaşındaki Özgür’ün annesi Tuğba Sandıkçı, özellikle pandemi döneminde komşularıyla sorunlar yaşamış. 3 yaşında otizm tanısı konulan Özgür şu anda 10 yaşında. Özgür’ün eğitiminden yana sorun yaşamamışlar ancak komşuların tavırları, aileyi ve Özgür’ü çok üzmüş. “Şu an okula gitmiyor ara götürüyorum sosyalleşmesi için. Bizi yoran komşular oldu. Taşındığımızın ertesi günü, çocuğumun durumunu anlattım. ‘Otizmli, gerekli şekilde ilgileniyorum’ dedim. ‘Bizden yana sıkıntı yok’ dediler ama öyle olmadı. Son 1.5 aydır ‘Gürültü oluyor’ dediler hep. Çocuğuma ‘hastalıklı’ da dediler. Psikolojim bozulmuş durumda. Şu dönemde iki kat anlayış gerekiyor.”

Sandıkçı, ailelere de şu tavsiyelerde bulundu: “Bu zorbalıklara sessiz kalmasınlar. Ben sessiz kalsaydım daha fazlasını yaşayacaktım. Özgür gibi çocukları ötekileştirdikleri için bu noktadayız. Benim oğlum enerjik, gülümseyen bir çocuk. Bu çocukları mutsuz etmeye hakları yok.”



ZEYNEP İLDİZ:

“Kim çocuğunu kapatmak ister”

Hatay’da yaşayan Zeynep İldiz’in oğlu Berat 8 yaşında. Berat’ı sosyal medyada gördüğümüz parmaklıklar ardındaki fotoğrafla tanıdık. Önce otizm teşhisi konulan, ardından epilepsi olduğu da ortaya çıkan Berat’ın annesi yaşadıklarını şöyle anlattı: “Evden kaçmaya başladı büyüdükçe. Nasıl başa çıkacağım dedim. Bağırıp çağırıyor, komşuları rahatsız ediyor. Pandemi bizi mahvetti. Her yer kapalı. Biz de kapandık. En azından artık her gün dışarı çıkabiliyoruz. Kendi çabamla spor yapıyorum. Diğer çocuklardan uzak tutmaya çalışıyorum. Üç çocuğu daha olan Zeynep İldiz o fotoğrafın hikayesini de özetledi: “Evimizde çekilen bir fotoğraf. Durmayınca biz de oraya koyalım dedik. Belki zamanla daha iyi olur, siniri yatışır diye düşündüm. Kim çocuğunu kapatmak ister ki? Saldırıyor. Diyet uygulamak zorundayım, az yemek verince bağırıyor, vuruyor. Bu durum zorumuza gitti ama sosyal medyada paylaştım sonra başkası paylaştı vs. Bir umut ışığı doğdu içimde.” Bu umudun karşılıksız kaldığını, kısa sürede hayal kırıklığına uğradığını söyleyen İldiz sözlerini “Bir boşluğun içinde gibiyim. Çocuğuma el uzatılmasını istiyorum” diye tamamlıyor.



HALİL TİMUR (NSK OTİZM KURUCUSU, SPOR EĞİTMENİ):

Sporla büyük ilerleme sağlıyoruz

Spor, otizmli çocuklar için çok önemli. Denizli’deki NSK Otizm’in kurucusu, beden eğitimi öğretmeni Halil Timur, sporun sosyalleşmeye fayda sağladığını belirtiyor. Ağır otizmlilerle çalıştıklarını söyleyen Timur “Pandemide çok ilgi gördük. Çocuklar okula gidemedi, aileler de buraya getirdi. Aslında kısa süreliğine geldiler ancak durumlarındaki iyileşmeyi görünce deva etmek istediler” diyor. Merkezde 6-12 yaş arası çocuklar eğitim alıyor. Çocuklara önce testler yapılıyor ardından 2 hafta ücretsiz eğitim veriliyor. “Bizde baş aktör çocuğun kendisidir” diyen Timur, çocuklarda görülen gelişmeyi ise şöyle anlatıyor: “İlk geldiklerinde sadece beden bura-daymış gibi, göz teması yok, konuşma yok. Eğitimden sonra yüzde 95’e kadar göz teması kazanımı sağlıyoruz. Konuşma kendi derdini anlatacak seviyeye geliyor.”



GÖKÇEN KIRIMHAN HÖKELEK:

Okulda nefret suçu işlendi

16 yaşındaki Ege’nin annesi olan Gökçen Kırımhan Hökelek Ankara’da yaşıyor. Oğluna 27 aylıkken otizm teşhisi konulmuş. Ortaokulda karşılaştıkları sorunları tek başına çözemeyeceğini anlayınca, bir dernek kurma fikri kafasında belirmiş. Hazırlıkları süren Otizm Hakları Derneği yakında kurulacak. Hökelek, oğlunun okulda dışlayıcı uygulamalara maruz kaldığını belirterek şunları anlattı: “Okul müdürü ‘Öğrenciler oğluna bir şey yaparsa ben sorumlu değilim’ dedi. Ayrıştırdılar; ayrımcılık ve nefret suçu işlediler. Okul yöneticileri hakkında suç duyurusunda bulunduk. Karşı tarafın beyanı esas alındı ve soruşturma izni verilmedi. Davalar sürerken Ege ortaokulu bitirdi liseye başladı. Fotoğrafçılığa olan ilgisi nedeniyle puanla girilmeyen Radyo Televizyon bölümüne kayıt oldu. Burada da eğitim haklarıyla ilgili sorunlar çıktı. Okula dilekçe verdim. Bu sefer de beni öğretmenlik mesleğinin itibarını zedelemekle suçladılar.” Yurtdışında özel eğitimlerin haftada 40 saat, Türkiye’de ise 12 saat olduğunu söyleyen Hökelek, öğretmen eksikliği nedeniyle bu süreden bile fayda sağlanmadığını sözlerine ekliyor.

Otizmin belirtileri

Erkeklerde kız çocuklarına oranla otizm daha yaygın görülüyor. Otizmle dil-kat eksikliği, hiperaktivite, duyu durum bozukluğu da görülebiliyor. Aslında otizm tanısı konulan çocuklarda üstün zeka da görülebiliyor. Ancak toplumdaki önyargı, otizm hakkında bilgi sahibi olmayan ya da yanlış bilgi sahibi olan insanlar otizmle ilgili kesin yargılara varabiliyor. Aileler ve çocuklar çoğu zaman bu etkilerin sonucunu ötekileştirme, ayrıştırma olarak görüyor. Otizmin belli başlı belirtileri şunlar: Çocuk göz teması kurmaz. İsmi söylendiğinde dönüp bakmaz. Parmağıyla istediği şeyi göstermez. Yaşatlarının oyunlarına ilgi duymaz. Sallanmak ya da parmak uçlarında yürümek gibi hareketlere sahiptir. Dönen nesneler (çamaşır makinesi vb.) aşırı ilgisi vardır. Takıntılı davranışları vardır. Konuşmasında gerilik yaşanır.

SEDEF ERKEN (AVUKAT / AKTİVİST):

Siyasi irade olmadan çözüme ulaşmak zor

Otizmle ilgili yıllardır çaba harcayan ve çalışmalarını sürdüren kamuoyunun da yakından tanıdığı bir avukat ve aktivist Sedef Erken. 13 yıldır konuyla ilgili çalışmalarına devam eden Erken, otizmde sosyal adaletin önemini vurgulamak istiyor. Mali durumu olan ailelerin çocuğun eğitimini sağladığını ancak tek başına olan annelerin bu konuda zorlandığını anlatan Erken “Ağır otizmli olunca bir işte çalışmanız imkansız. Çok ağır durumda olan, çocuğünü evinde bağlamak zorunda olan insanlar var. Son dönemde bunları konuşuyoruz Dolayısıyla plan (Otizm Eylem Planı) konuşmanın anlamı kalmıyor. Meclisten bir komisyon raporu çıktı. Bütün bilgiler aslında devletin her kademesinde var. Artık bizim bu sorunları çözecek iktidar ya da muhalefete ihtiyacımız var. Umutlu musunuz dersiniz aksiyon göremiyoruz” diyor. Otizm meselesinin tek bir merkezden çözülemeyeceğini vurgulayan Erken, devletin yükünü almayı amaçladıklarını, vakıf kurma noktasına geldiklerini söylüyor. “Bu işi sürükleyen bir siyasi iradenin olması gerekir. ‘Hadi beraber yapalım’ denilirse çalışmaya hazırız. 10 yıllık süreçte, 20 genel müdür gördüm. Herşeyi sil baştan anlatmaya çalışıyoruz. Bu çok yorucu. Aileler de ‘Bu sefer’ diye umutlanıyorlar. Eli boş dönünce de devlete göstere-medikleri tepkiyi bize gösteriyorlar.” Erken, eğitimcilerin eğitiminde bir seferberlik gerektiğini, öğretmen ve yöneticilerin motive edilmesi gerektiğini de sözlerine ekleyerek “ Biz anayasada yer alan eğitim ve yaşam hakkımızı istiyoruz” diyor.



Kesin sayı tam olarak bilinmiyor

Otizm Dernekleri Federasyonu’nun verilerine göre Türkiye’deki otizmli bireylerin sayısı sayısı net olarak bilinmiyor. Otizm Platformu ise 550 bin otizmli birey ile 0-14 yaş arası 150 bin civarında otizmli çocuğun bulunduğunu tahmin ediyor. Milli Eğitim Bakanlığı verileri ise devlet okullarında yaklaşık 2 bin otizmli çocuğun eğitim aldığını gösteriyor.



KİRALIK VİLLA 35.000 TL

PRO GAYRİMENKUL'DEN Acarkent 'te Kiralık Lüks ve Modern Dupleks

İstanbul, Beykoz, Acarlar

Oda + Salon Sayısı : 4 + 1
Brüt / Net M2 : 320 m2 / 280 m2
İlan Numarası : 44019-17968



PRO GAYRİMENKUL 0552 759 75 26



KİRALIK VİLLA 65.000 TL

PRO'DAN Beykoz Konakları'nda Asansörlü Kiralık C Tipi Villa

İstanbul, Beykoz, Acarlar

Oda + Salon Sayısı : 7 + 2
Brüt / Net M2 : 576 m2 / 469 m2
İlan Numarası : 44019-17975



PRO GAYRİMENKUL 0552 760 71 15



SATILIK VİLLA 22.500.000 TL

ACCESS Kemer Country Özel Lokasyon Geniş Bahçe Köşe Villa

İstanbul, Eyüpsultan, Göktürk Merkez

Oda + Salon Sayısı : 7 + 1
Brüt / Net M2 : 600 m2 / 500 m2
İlan Numarası : 35361-16177



ACCESS GAYRİMENKUL 0552 760 81 83



SATILIK VİLLA 14.500.000 TL

TEK YETKİLİ PRO'DAN Çubuklu Vadi'de E Tipi Satılık Villa

İstanbul, Beykoz, Çubuklu

Oda + Salon Sayısı : 4 + 2
Brüt / Net M2 : 240 m2 / 192 m2
İlan Numarası : 44019-17604



PRO GAYRİMENKUL 0552 760 71 14



SATILIK VİLLA 8.500.000 TL

ACCESS Kemer Country Müştemilat Özel Dekorasyon 6+1 Kütük Ev

İstanbul, Eyüpsultan, Göktürk Merkez

Oda + Salon Sayısı : 6 + 1
Brüt / Net M2 : 525 m2 / 470 m2
İlan Numarası : 35361-16149



ACCESS GAYRİMENKUL 0552 760 81 82



SATILIK VİLLA 11.000.000 TL

ACCESS Göktürk Kemer Hill Özel Dekorasyon Eşsiz Konum Köşe Villa

İstanbul, Eyüpsultan, Göktürk Merkez

Oda + Salon Sayısı : 7 + 1
Brüt / Net M2 : 440 m2 / 369 m2
İlan Numarası : 35361-16217



ACCESS GAYRİMENKUL 0552 760 81 85



SATILIK VİLLA 24.500.000 TL

Anadoluhisarı Butik Sitede Satılık İki Villa

İstanbul, Beykoz, Anadolu Hisarı

Oda + Salon Sayısı : 8 + 2
Brüt / Net M2 : 700 m2 / 670 m2
İlan Numarası : 3195-3489



ACARKENT REALTY WEST 0552 905 56 05



SATILIK VİLLA 25.000.000

REALTY WEST'TEN Acarkent'te Satılık "A" Tipi Malikane

İstanbul, Beykoz, Acarlar

Oda + Salon Sayısı : 8 + 2
Brüt / Net M2 : 1.000 m2 / 900 m2
İlan Numarası : 3195-3291



ACARKENT REALTY WEST 0552 905 56 00



KİRALIK VİLLA 75.000 TL

REALTY WEST'TEN Komple Eşyalı Orman Manzaralı Modern Villa

İstanbul, Beykoz, Acarlar

Oda + Salon Sayısı : 5 + 2
Brüt / Net M2 : 600 m2 / 580 m2
İlan Numarası : 3195-3440



ACARKENT REALTY WEST 0552 905 56 00



KİRALIK VİLLA 90.000 TL

Levent Harika Konum 6+1 Eşyalı/Eşyasız Lüks Kiralık Villa

İstanbul, Beşiktaş, Levent

Oda + Salon Sayısı : 6 + 1
Brüt / Net M2 : 600 m2 / 500 m2
İlan Numarası : 8525-49985

VERSATIE SENEIUM TWİNS ZORLU CENTER
0552 905 45 06



SATILIK DAİRE 35.000.000 TL

Zorlu Center'da Satılık 4.5+1 Boğaz Manzaralı Daire

İstanbul, Beşiktaş, Levazım

Oda + Salon Sayısı : 5 + 1
Brüt / Net M2 : 350 m2 / 325 m2
İlan Numarası : 8525-49487

VERSATIE SENEIUM TWİNS ZORLU CENTER
0552 905 45 06



SATILIK DAİRE 10.500.000 TL

Göktürk ZenginBahçe 1 Satılık Bahçe Tribleks 6+2 TEK YETKİLİ

İstanbul, Eyüpsultan, Göktürk Merkez

Oda + Salon Sayısı : 6 + 2
Brüt / Net M2 : 452 m2 / 450 m2
İlan Numarası : 19905-3628

STIRLING ACKROYD 0552 760 92 08



SATILIK VİLLA 70.000.000 TL

Rumeli Hisarında Satılık Boğaz Manzaralı Ultra Lüks Villa Bebek

İstanbul, Sarıyer, Rumeli Hisarı

Oda + Salon Sayısı : 7 + 2
Brüt / Net M2 : 1.000 m2 / 900 m2
İlan Numarası : 8525-50246

VERSATIE SENEIUM TWİNS ZORLU CENTER
0552 905 45 06



SATILIK DAİRE 5.100.000 TL

Göktürk Zenginbahçe 1 Sitesi Satılık 5+1 Çatı Dupleks STIRLING

İstanbul, Eyüpsultan, Göktürk Merkez

Oda + Salon Sayısı : 5 + 1
Brüt / Net M2 : 280 m2 / 250 m
İlan Numarası : 19905-3745

STIRLING ACKROYD 0552 760 92 07



SATILIK VİLLA 19.000.000 TL

Kemer Country Satılık 6+2 Bahçeli Güncel Boş Fırsat Villa

İstanbul, Eyüpsultan, Göktürk Merkez

Oda + Salon Sayısı : 6 + 2
Brüt / Net M2 : 487 m2 / 410 m2
İlan Numarası : 19905-3772

STIRLING ACKROYD 0552 760 92 10



SATILIK DAİRE 14.250.000 TL

LİST İSTİNYE'DE 5+1 Bahçe Dupleksi İyi Konumda

İstanbul, Sarıyer, İstinye

Oda + Salon Sayısı : 5 + 1
Brüt / Net M2 : 285 m2 / 250 m2
İlan Numarası : 9636-14392

LUX PROPERTIES 0212 345 01 92



SATILIK VİLLA 38.000.000TL

Saklıkoru Bahçeköy'de 1500 M2 Lüks Havuzlu Muhteşem Villa 6+2

İstanbul, Sarıyer, Bahçeköy Kemer

Oda + Salon Sayısı : 6 + 2
Brüt / Net M2 : 1.500 m2 / 1.400 m2
İlan Numarası : 9636-13755

LUX PROPERTIES
0212 345 01 92



RESIDENCE DAİRE 16.500.000 TL

İstinye Park Evleri Satılık 6+1 Bahçe Dupleksi 450m2

İstanbul, Sarıyer, İstinye

Oda + Salon Sayısı : 7 + 1
Brüt / Net M2 : 450 m2 / 350 m2
İlan Numarası : 9636-12281

LUX PROPERTIES 0212 345 01 92



İmparatorluk eleştirisinden Cumhuriyet'in eleştirisine

1950'lerde yoğunlaşan Cumhuriyet eleştirileri farklı dönemlerde farklı nitelikler kazanmıştır ama bu eleştirilerin siyasî açıdan en güçlüsü ve ileride AKP'nin tohumlarını atacak olanı, içinde güçlü bir dinî boyut barındıran İslamî eleştiridir. Bir kısmı Osmanlı kültürüne duyulan özlem, bir kısmı ise güçlü bir siyasi-dini ajandayı içinde barındırır

Ali Yaycıoğlu



Geçen yazımda, Türkiye'deki Osmanlı İmparatorluğu geçmişinin Cumhuriyet'in kuruluşundan 1990'lara kadarki hikâyesi hakkında bazı tespitlerde bulunmuştum. Bu yazı, işgal etmeme cömertçe izin verilen gazetenin tüm sayfasını kaplasa da bu devasa konunun bir gazete yazısı ile hakkını vermek tabii ki mümkün değildi. Bu yazının, 2000'li yıllardaki Cumhuriyet eleştirisi ve yeni bir Osmanlı geçmişi tahayyülü hakkında olacağına sözünü vermiştim. Ama bu sözü bir dahaki yazıda tutacağım. Müsaade ederseniz yine biraz geriden alayım.

Cumhuriyet'in İmparatorluk eleştirisi

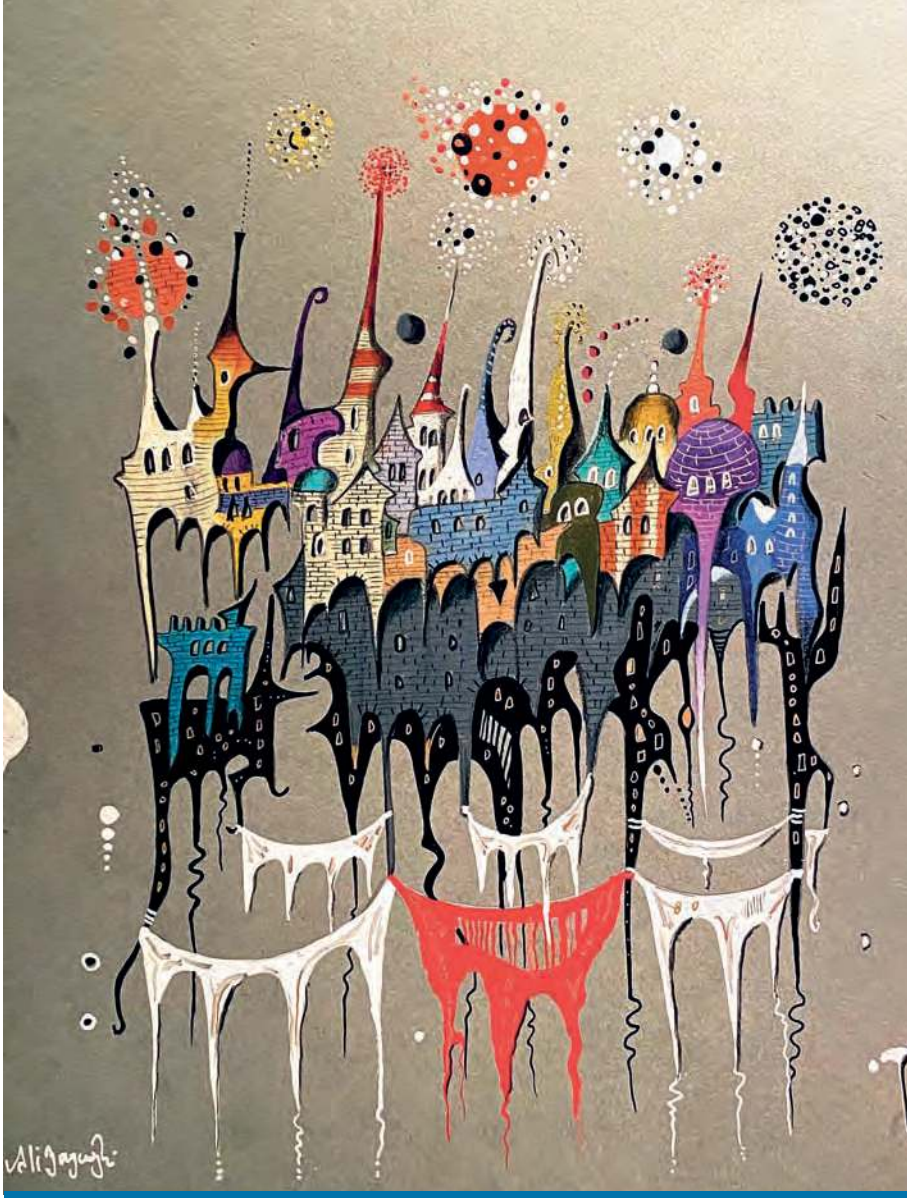
Bir ulusal cumhuriyetin çok uluslu, çok dinli, kendisinden çok daha büyük bir coğrafyaya yayılmış ve bir hanedan etrafında örgütlenmiş imparatorluk geçmişi ile olan karmaşık ilişkisi tarihe ilgi duyan herkesi heyecanlandıran bir konu olsa gerek.

Geçen yazıda ifade ettiğim gibi 1930'ların sonlarından itibaren Türkiye Cumhuriyeti, imparatorluk geçmişini bir şekilde kabul etse de onu ciddi bir eleştiriye tabi tutmuş, kendisinin imparatorluktan çok farklı bir macera olduğunu vurgulamıştı.

İmparatorluk büyük oranda Türkiye'nin ekonomik, bilimsel ve kültürel "geri kalmışlığının" nedeni olarak düşünülmüştü. Bu inanç Türkiye'nin aslında kolonileştirilmiş ülkelerden farklı olarak, geri kalmışlığın nedenini kendi iç dinamiklerinde araması gerektiği fikrini yaygınlaştırmıştı. Anadolu, Osmanlı İmparatorluğu yüzünden geri kalmıştı ve Cumhuriyet bu geri kalmışlığa karşı hızlı ve radikal bir reform programı ile Türkiye'yi çağdaş medeniyete ulaştırmak için vardı. Diğer bir deyişle, Cumhuriyet aynı zamanda bir Osmanlı tarihi eleştirisi üzerine kurulan bir reform projesiydi.

Cumhuriyet'in Osmanlı eleştirisinin kalın sınırları vardı. İmparatorluk bir Türk devletine dönüşürken Ermenilerin, Rumların, Yahudi ve Süryanilerin ödediği bedelleri anan yoktu

Diğer taraftan Cumhuriyet'in Osmanlı eleştirisinin kalın sınırları vardı. Mesela ne Cumhuriyet'in resmî tarihi ne de Türkiye'deki akademik tarihçilik, çok dinli ve çok etnikli bir imparatorluğun, bir Türk millî devletine dönüşmesi sonucu Ermenilerin, Rumların, Yahudilerin ve Süryanilerin ödedikleri büyük bedeller üzerinde çok durmuyordu. Kısmen bu toplumların yaşadıkları, maruz kaldıkları trajediler Birinci Dünya Savaşı sonundaki küresel



Bu resmi, Nevruz'un ilk günü doğan kızım Aline Reyhan Yaycıoğlu'nun bana verdiği mutlulukla yaptım. Ona daha çok resimler yapacağım. Ama bu resmi, Türkiye'nin bütün kız çocuklarına özgür ve eşit hayatlar yaşamaları dileği ile ithâf etmeme izin verin. Yeni nesiller gelir, kazanılmış haklarını geri alırlar; o hakları feshedenler unutulup gider - onlar devam ederler.

dönüşümün doğal sonuçları olarak görülüyordu, kısmen de bu trajedilerin sorumlusu olarak başta İttihat ve Terakki Cemiyeti olmak üzere Osmanlı Devleti'nin son dönem iktidarları ve tabii Avrupa emperyalizmi görülüyordu. Neticede Türkiye Müslüman halkının da bu bedelleri fazlasıyla ödediği fikri vardı. O hal-kın da bir kısmı kendi topraklarını kaybetmiş ve Türkiye'ye hicret etmiş insanlardan oluşmuyor muydu?

Diğer yandan Cumhuriyet'in çözemediği iki büyük toplumsal-siyasal sorun, Kürtlerin ve Alevilerin Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet'teki konumu konusunda tarihçilik uzun süre sessizdi. O kadar sessizdi ki, Osmanlı İmparatorluğu ve İran'ın ortak bir beşerî coğrafyası olduğu ve iki imparatorluğun örtüştüğü bu karmaşık coğrafyada, başta Kürtler olmak üzere özerk hat-ta bağımsız onlarca toplumsal, dinî ve siyasal birimin yaşadığına dair kadim bilgi adeta unutulmuştu (bu çok önemli mesele başka bir yazının konusu olsun).

Eleştirinin eleştirisi

Cumhuriyet'in kalın sınırları olan Osmanlı geçmişi eleştirisine karşı, yine 1930'ların sonlarından itibaren farklı çevrelerde bir Cumhuriyet eleştirisinin ortaya çıktığını görürüz. Aslında Cumhuriyet eleştirisi, aynı zamanda Cumhuriyet'in Osmanlı tarihi eleştirisinin bir eleştirisidir. 1950'lerde yoğunlaşan Cumhuriyet eleştirileri farklı dönemlerde farklı nitelikler kazanmıştır ama bu eleştirilerin siyasî açıdan en güçlüsü (ve ileride AKP'nin tohumlarını atacak olanı), içinde güçlü bir dinî boyut barındıran İslamî eleştiridir.

münizm davasında kol kola girseler de aslında bu iki akım çok ciddi farklılıkları içinde barındırmaya devam eder, hatta arada çatışırlar. Yine de iki tarafın da gönlünden fetih ülküsü eksik olmaz.

Diğer yandan Hikmet Kıvılcımlı'dan Niyazi Berkes'e, Behice Boran'dan Mehmet Ali Aybar'a, Yalçın Küçük'ten Halil Berktaş'a Türkiye solu içinde farklı Cumhuriyet eleştirilerine bu yazıda girecek değiliz ama bence iki dev yazarı ve iki dev kitabı burada zikrederim: Yaşar Kemal'in İnce Memed'i ve Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar'ı Cumhuriyet'in sınıfsal niteliğinin belki de en kuvvetli eleştirileridir. Demokratik sosyalizmden, TİP ve TKP'ye, Fikir Kulüpleri'nden Maoizme uzanan geniş spektrumunda solun Cumhuriyet eleştirisi yine de Cumhuriyet'e farklı derecelerde de olsa şefkatle yaklaşır. Tabiri caiz ise Cumhuriyet'i İslamî (Osmanlı) ve Türkçü eleştirilere "yedirtmemeye" çalışır.

“Kürt tarihçiliği. Cumhuriyet'i Türkçü bir proje olarak konumlandırır, Osmanlı'da özerkliğini korumuş Kürtler'i nasıl devlet içinde asimile etmeye kalktığını vurgular

Buradaki istisna Kürt tarihçiliğidir. Kürtlerin 1960'lardan itibaren ortaya çıkan tarihini öne çıkaran bir Cumhuriyet eleştirisi, Cumhuriyet'i Türkçü bir proje olarak konumlandırır ve içinde Osmanlı İmparatorluğu'ndaki özerkliklerini korumuş Kürtleri nasıl millî bir devlet içinde asimile etmeye kalktığını vurgular. Bu eleştiriler, İsmail Beşikçi gibi sosyal bilimcilerin 1970'ler ve 80'lere uzanan çalışmalarıyla beraber, Cumhuriyet'in bünyesinde kolonyalist dürtüler taşıyan bir proje olduğu eleştirisine kadar uzanır. Fikret Başkaya'nın 1991'de yayınlanıp, arkasından yasaklanan, Paradigmanın İflası kitabı ile bu tez güçlü bir mevzi kazanacaktır.

Bu listeye bir akımı daha ekleyelim. Yine 1980'lerde, özellikle Özal yıllarından başlayarak, Cumhuriyet'in bir tür liberal eleştirisi göze çarpar. Buna göre Cumhuriyet aslında kapalı bir rejimdir. İçinde ekonomik ve kültürel gelişmeye izin vermez. Hatta aslında Osmanlı İmparatorluğu'nun Cumhuriyet'in dar ve kapalılığına kıyasla dünyaya daha açık bir ülke olduğu vurgulanır. 1990'lardaki Balkan Savaşları ile iyice güçlenen milliyetçilik eleştirileri, kadife devrimler ve açık toplum hareketi ile bu eleştiriye güçlendirir.

1990'lardaki ortaklaşmalar

1990'larda tüm bu Cumhuriyet eleştirilerinin bir şekilde ortaklaştığı bir dönem bizi bekler. Bu dönem, Cumhuriyet eleştirilerinin derinleşmesi için verimli bir ortam sunacaktır. Hatırlayalım: Ekonomik kriz, merkez sağın iflası, İslamcı hareketin güçlenmesi, derin devlet tartışmaları, siyasî cinayetler ve 28 Şubat 1997, ardından 1999'daki

Marmara Depremi... İslamcılar, Kemalist sol dışındaki sol, liberaller, bazı milliyetçiler ve muhafazakârlar ve Kürt hareketi arasındaki Cumhuriyet eleştirisi üzerinden gelişen bu ortaklaşma aslında oldukça verimli bir dönemin kapılarını açacaktır. Ali Bulaç Birikim'de Medine Vesikası üzerine yazılar yazar; Türkiye Günlüğü'ne solcular yazı göndermeye başlar. Nilüfer Göle'nin Modern Mahrem'i başörtüsü, cinsiyet ve kadın meselesini tartışmanın ortasına yerleştirir. Sol Cemil Meriç'i yeniden keşfeder. Orhan Pamuk Kara Kitabı yazıp Osmanlı dünyası ve Türkiye arasındaki baş döndürücü macerasına başlar. İslamcılar bol bol Max Weber, Şerif Mardin ve Edward Said ve post-kolonyal teori okumaya girer. Bu arada Malezya'dan dönen Ahmet Davutoğlu 1986'da kurulan Bilim Sanat Vakfı'nın toplantılarında Osmanlı İmparatorluğunun derin ve geniş coğrafyasını algılayamamakla eleştirdiği Cumhuriyet için yeni bir imparatorluk tahayyülü düşünmektedir. Ama her şeye rağmen Kemalist Cumhuriyet'in artık bitmesi gerektiği ve aslında bittiği tezini en net şekilde ifadesi ise liberal ekonomi modelini savunan bir iktisatçıdan duyarız. Mehmet Altan 2. Cumhuriyet der ve işler iyice karışır! Tüm bu Cumhuriyet eleştirileri Osmanlı geçmişine ilgiyi o kadar artırır ki, adeta Cumhuriyet'in saklayıp göstermek istemediği düşünülen bir Osmanlı hazinesi keşfedilmeye başlar... Bu hafta burada keselim, haftaya devam edelim. •

Mehmet Genç

Geçen perşembe günü büyük iktisat tarihçimiz Mehmet Genç'i uğurladık. Mehmet Hoca hakkında çok yazılacak şey var. Muhakkak yazılacaktır. Ben de ileride Mehmet Genç'in Türkiye ve Osmanlı tarihçiliği ve entelektüel hayatı için neden çok önemli bir insan olduğu hakkında birşeyler yazmak çok isterim. Mehmet Genç yıllarca Osmanlı iktisadî ve malî kurumları ve dönüşümü (ve aslında iktisadî geri kalmışlık) hakkındaki büyük meseleleri ince analizleriyle çözmeye çalıştı. Bıkmadan usanmadan. Kimisini çözdü; kimisinin çözümünün kapısını açtı. Öyle büyük emekler ki bunlar, ben hocanın 18. yüzyılın büyük dönüşümü ile şekillenen iktisadî kurumları hakkında analizlerinin inceliklerini doktora mı verdikten yıllar sonra yeni yeni kavramaya başladım. Mehmet Genç aynı zamanda çok zarif, zeki ve nüktedan biriydi. Ben Mehmet Hoca ile çok vakit geçirmedim ama onunla birkaç çok güzel anım var. Birini Erol Özvar izin verirse burada Oksijen okurları ile paylaşmak isterim. 2016 yazı sınırım. Mehmet Hoca'yı Erol Ağabey ile arabayla Şehir Üniversitesi'nden aldık. Bir yerde kahve içeceğiz. Arabayı Erol Ağabey kullanıyor. Bağlarbaşı'nda bir kafeye gidiyoruz. Bir yol ayrımına geldik, sağa mı sola mı döneceğiz, Erol Ağabey bilemedi. "Hocam sağa mı sola mı, sağa mı sola mı" diye soruyor. Hoca meşhur nüktedanlığı ile lafı kondurdu: "Erol şimdiye kadar hep sağa döndük, bir hayrını görmedik, boşver sen sola dön!"

İktidarın savunma hattı

Merkez Bankası Başkanı'nın görevden alınması, İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması ve Gezi Parkı'nın vakıflara devri

Bunları yan yana koyunca iktidarın seçimi kaybetme ihtimaline karşı bir savunma stratejisi geliştirdiği anlaşıyor

İktidarın, kaybederse bir yıl içinde yeni seçimi zorlayacak bir oyun planı kurduğunu dikkate almak gerek



BEKİR AĞIRDİR
bagirdir@gmail.com

Geçen hafta bir dizi siyasi gelişmeye, hafta sonunda Merkez Bankası Başkanı'nın görevden alınması, İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması ve 1014 kamu taşınmazının vakıflara devrine dair üç karar da eklendi.

İstanbul Sözleşmesi'nden çıkma kararının Cumhurbaşkanlığı'nın yetkisi içinde olup olmadığını hukukçular tartışıyor. Bence Cumhurbaşkanı'nın da bu konuda yetkisini zorladığını bilmediğini düşünmek mümkün değil. Aksine bu tartışmanın yaşanacağını bilerek bu kararı aldığını sanıyorum.

Çünkü bu kararın iki yönü var, birisi siyasi, diğeri de toplumsal. HDP'yi kapatma davası ve Gergerlioğlu fezlekesi üzerinden zihni iktidar koalisyonunun devletçi ve milliyetçi kanadını mutlu ederken, İstanbul Sözleşmesi ve vakıflara devredilen taşınmazlar üzerinden de bu zihni koalisyonun İslamcı kanadını memnun ediyor. Aynı zamanda muhalefetin göstereceği tepki üzerinden zihni iktidar koalisyonunun bir arada durmasının, konsolidasyonunun siyasi ve ekonomik temellerini örüyor. Karar yüksek mahkemeden dönse bile amaç sağlanmış olacak.

İstanbul Sözleşmesi'nden çıkışın asıl kritik ve Erdoğan'ın da görmeye çalıştığı yönü, gelecek tepkinin boyutu

Bu kararın siyasi boyutunda Cumhurbaşkanı ve kurmaylarının hesapladığı bir başka siyasi hedef daha var. Cumhurbaşkanı ne kadar kendine göre tanzim etmiş olursa olsun muhtemelen hala devlet mekanizmasının nereye kadar yanında durup durmadığını da test ediyor bir yandan. O mekanizmanın şimdiye kadar yanıt verdiğini söylemek mümkün.

İstanbul Sözleşmesi'nden çıkma kararının asıl kritik ve Cumhurbaşkanı'nın da sonuçlarını görmeye çalıştığı yönünün toplumsal tepkinin boyutu olduğunu sanıyorum.

Önce KONDA'nın gerçekleştirdiği verilerini da web sitesinden kamuoyuna duyurduğu araştırmanın İstanbul Sözleşmesi'ne dair bulgularını özetlemek isterim. (<https://kon-da.com.tr/tr/rapor/istanbul-sozlesmesi/>)

Kadın cinayetleri ve İstanbul Sözleşmesi konularının toplumda ne kadar bilindiğini ortaya çıkarmak amacıyla sorduğumuz soruya toplumun yüzde 62'si "Bilmiyorum" cevabını verdi.

İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılıp çıkılmaması gerektiğini sordüğümüzda ise toplumun yarısından fazlası bu konuda da bir fikri olmadığını belirtti. Yüzde 7 çıkılmalı derken yüzde 36 ise kalınması gerektiğini söyledi. Yani, son dönemde artan kadın cinayetleri, bu şiddet olaylarının medyada kendine yer buluşu, sosyal medyadaki paylaşımlar ve sözleşmeye dair itirazlar her ne kadar ilk bakışta konunun daha geniş kitlelerce tartışıldığı izlenimini uyandırsa da aslında toplumun yarısının ne konuşulduğu hakkında pek de fikri yok.

Her yüz kişiden 31'i içeriğin ne olduğunu biliyor ve sözleşmede kalınması gerektiğini düşünüyor. Çıkılması gerektiğini söyleyen 7 kişiden 3'ü içeriği biliyorken, 3'ü de açıkça içeriği desteklemediğini söylüyor.

Gecikmiş modernleşme

Aynı araştırmada kadın meselesinde toplumsal dönüşüme dair önemli ipuçları da vardı. Örneğin, "Erkek sever de dövr de" fikrinde olanlar 10 yıl önce yüzde 20 iken şimdi yüzde 6'ya düşmüş. Namus için kanun dışına çıkılabileceğini düşünenler yüzde 45'ten yüzde 21'e düşmüş. Beş sene önce yüzde 80 insan, "Kadınların kıyafetlerine dikkat etmesi gerekiyor" diyordu, bugün bu oran yüzde 32.

Bu ve benzer birçok araştırmamız toplumsal zihin haritasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına şiddet konularında büyük bir değişimin olduğuna işaret ediyor.

Yayınladığımız bu araştırma raporunun sonunda şu yorumu yapmıştık. Kanaatimiz, Türkiye toplumunun gecikmiş bir modernleşme yaşadığı, gecikmeyi kapamak için bu modernleşmenin telaşı yaşandığı, hukukun üstünlüğüne ve ortak kadere inancın düşük olmasından dolayı da bu modernleşmenin oldukça sivrük olduğudur.

Hızla kentleşen ve metropolleşen ülkede kadın giderek gündelik hayatta daha fazla yer ve ağırlık kazanırken, zihni dönüşümün de tetikleyicisi konumunda. Gelir dağılımı giderek bozulan, yoksulluğun kalıplaşmakta olduğu toplumda, özellikle metropolleşen ailelerde kadınların işgücüne sosyal güvencesiz olsa bile katılımı hanelerin geçimi için kaçınılmaz hale geliyor. İstihdamda katıldığı andan itibaren de ataeril gelenekler çözülmeye başlıyor.

Öte yandan ülkenin seçtiği konut mimarisi ve modeli, apartman tarlaları üretiyor. Meydanı, sokağı, kimliği, karakteri ve hiçbir estetiği olmayan apartmanlar herşeye karşın içinde yaşayan aileler için zihni ve gündelik pratikler bakımından devrim etkisi üretiyor. Son 10 yılda geleneksel evlerden apartmanlara geçenler yüzde 30'dan yüzde 60'lara gelmiş. Bu apartmanlarda soba yerine, doğal gaz ve kalorifer var. Hane içindeki çocukların konumu, mahrem duygusu, edep tanımları değişmeye başlıyor. Kireç badanalı mutfak ve banyodan seramikli mutfak ve banyoya geçiş, yeme içme kültürü ve tercihlerinden başlayarak bir dizi değişikliği tetikliyor. Bulgur

aşının bulgur pilavına döndüğü bir süreç yaşanmaya başlıyor.

Tüm bu değişim Batı'nın 50-60 yıl önce yaşadığı değişimler. Ama bugün Türkiye'de yaşanan belki de 100 yıl süren bu süreçlerin ailelerin ve bireylerin hayatlarında, sıkıştırılmış bir biçimde ve çok daha kısa sürede yaşandığı anlamına geliyor.

Aslında erkek sorunu

Bu değişim iki alanda somut ve güncel etki üretiyor. Bir yandan kadınların rolü ve toplumsal cinsiyet eşitliği meselesinde olumlu anlamda hızlı bir değişim yaşanıyor. Diğer yandan bu kesimlerde kazanımlarını kaybetme korkusu, siyasi tercihleri dahil bir çok gündelik hayat pratiğini besliyor. Lümpenleşme, ayrımcılık ve nefret söylemi, kutuplaşma bu kesimlerde daha güçlü biçimde kendine yer buluyor. Örneğin, artan ve görünür olan şiddet ve cinayet meseleleri belki de kadın meselesi olarak değil, değişen kadının rolü ve ağırlığı ile baş edemeyen erkekler meselesi olarak ele alınmalı.

Dönüştürücü etki

Muhtemelen Cumhurbaşkanlığı'nın önünde de benzer birçok araştırma vardır. Bu bulgulara karşın alınan kararın toplumsal boyutunda belki de şunu söylemek mümkün: Daha önce Kürt meselesinde iki kez denenen açılım süreçlerinde Erdoğan, tabanı üzerindeki dönüştürücü gücünü görmüştü. Erdoğan'ın seçmenini inandırma gücüne ulaşabilen henüz bir başka siyasi lider yok. Öte yandan son beş yıldır süren ekonomik buhran ve refah seviyesinde gerileme, siyasi gerilimler ve çözümsüz bırakılan sorunlar, çok büyük vaatlerle gidilen sistem değişikliği ve yükseltilen beklentilere karşın bir dizi başarısızlık gibi birçok nedenle Ak Parti seçmeninin bir kısmı partiden uzaklaştı, bir kısmı da henüz uzaklaşmadıysa da tereddütlü. Şimdi Cumhurbaşkanı İstanbul Sözleşmesi kararıyla seçmenini nereye kadar ikna edebileceğini, nereye kadar dönüştürebileceğini test ediyor olabilir mi?

Aynı zamanda seçmenini artıramıyorsa da gidişe engel olmanın yolu olarak 2013'den beri sürdürdüğü gibi seçmenini bir kimliğin içine hapsederek, o kimliğin tüm bağına sahip çıkmasını hedefliyor olabilir mi?

Yani bu hamle, bir bakıma, test sürüşü sayılabilir mi? Tek açıklama elbette bu değil, ama peş peşe gelen hamlelerin telaşı, aynı anda tüm düğümelere basmak olabileceği gibi oldukça düşünülmüş, taşınılmış hamleler olması da mümkün.

Yolculuk nereye?

Nitekim, Hürriyet gazetesine verdiği röportajda, AKP 7. Olağan Kongresi'ni, "2023'ün başlangıcı" olarak tanımlayan Genel Başkan Yardımcısı Mahir Ünal diyor ki: "Biz bu kongredeki kadrolarla 2023 seçimlerine gideceğiz, Cumhuriyet'in 100'üncü yılını karşılayacağız ve ikinci büyük yürüyüşümüze başlayacağız. 19 yıl boyunca sağlıkta, ulaşımda, bilişimde, eğitimde, özetle her alanda Türkiye'yi

2023'e hazırladık. Şimdi bize diyorlar ki, '19 sene oldu, 20 sene oldu'... Biz de onlara diyoruz ki 'Biz daha yeni başlıyoruz'... Bugüne kadar yaptığımız her şey aslında hazırlıktı. Hazırlıklarımızı tamamlamamız 19 yıl sürdü ve asıl şimdi başlıyoruz. 24 Mart yeni ve büyük bir yolculuğun başlangıcı."

Mahir Ünal'ın söyleyemediği ve muhtemelen kendisinin de tam bilmediği 'o yol' nedir, henüz Cumhurbaşkanı tarafından da açıklanmış değil.

Ama vakıflara devredilen taşınmazlar meselesi bu konuda ipucu verebilir. Bu kararda elbette kamuoyunun daha çok ilgisini çeken Gezi Parkı'nın devriydi. Ama Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün açıklamasından Galata Kulesi, Selimiye Kışlası, Adile Sultan Sarayı, Pera Palas Oteli, Vefa Lisesi, Şişli Etfal Hastanesi, Sait Halim Paşa Yalısı gibi birçok önemli yapı ve taşınmazın vakıflara devredildiğini öğrendik.

Peş peşe gelen hamleler, telaşa, aynı anda tüm düğümelere basmak olabileceği gibi, hesaplı atılmış adımlar da olabilir

İstanbul gibi bir metropolde bu taşınmazların tarihi değeri kadar bugünkü ekonomik getiri ve rant değerleri önemli. Şimdi bu mekanlara ve ekonomiyi güce sahip olacak vakıfların, bu vakıfları yönetecek olan Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından atanacak yöneticilerinin kimler olacağı konusunda herhalde hiç kimsenin tereddüti yok. Bu karar kısa vadede yerel yönetimin yetkisini trpanlamak gibi görünse de bir siyasal ve kültürel kimliğin örgütlü öncülerine ne türden bir güç transferiyle karşı karşıya olduğumuz açık.

Tüm bunları yan yana koyunca iktidar bloğunun tüm yatırımın seçimi kazanmak kadar, kaybetme durumunda da bir savunma stratejisi geliştirmek olduğu anlaşıyor.

Bugünkü siyasi tablodan bakıldığında iktidar ile muhalefet bloğu arasında hala 48-52 aralığına sıkışmış bir tablo var. Eğer bu tablo bozulmazsa şöyle bir olasılık da var: Muhalefet Cumhurbaşkanı seçimini kazansa bile Meclis'te 5-10 milletvekiliği farka dayanan dağılım kuvvetli ihtimal. En azından bugünkü seçmen tercihleriyle.

Bu durumda muhalefetin parlamenter sisteme dönüş vaa-dı hayata geçirilemez. O zaman da seçilecek kişinin bu kuttuplaşmış, gündelik hayatın her hücreesine kadar örgütlenmiş bir toplumda nasıl iktidar olabileceği, başarılı olup olamayacağı önemli bir sorudur. Bu nedenle iktidarın kazanma hamleleri kadar, kaybettiği durumda muhalefetin ülkeyi yönetmeyeceği, bir yıl içinde yeni seçimi zorlayacağı bir savunma stratejisi geliştiriyor olduğunu da dikkate almak gerekebilir. •

BELİRSİZLİK

Belirsizlik arttıkça agresiflik, stres, sert reaksiyonlar da artar. Belirsizlikten kaçtıkça hiyerarşi sabitleşir, gelişme, değişme, bağımsız işleyişler ve yeniliklere açık olma düşer

Pek çok konunun temel konumu: Belirsizlik Bu dönemde belirsiz olmayan şey yok gibi. Öngörülmezlik, emin olamama, kaos, düzensizlik, net olmayan, sürekli değişken, çelişkili, yapılandırılmamışlık, tutarsızlık, tanımsızlık, çarpık, beklenmeyen, karmaşık gibi pek çok kavramın yakınsandığı anlam belirsizlik.

Teknolojik ilerlemeler, yenilikler bunlara dayalı her alanda dönüşüm; bu dönüşümün temeli kültürel dönüşüme ayak uydurabilme; bugüne kadar yapılagelen mesleklerin, iş yapış şekillerinin ya da tecrübenin buharlaşması, yepyeni yetenek ve uzmanlıklar geliştirme zorunluluğu ve bunların tanımsızlığı...

Ezber bozuldu

Yani zaten dönüşüme dayalı kaygılandırıcı belirsizlik tavan yapmışken bir de pandemi patladı. Zaman mekan bağımsız çalışma ve eğitimden, iş ilişkisi sistemleri ve yöntemlerine, binaların sabit kıymet olarak yeniden ele alınma biçiminden seyahat ve turizmin buharlaşmasına, her türlü alışverişin e-ticarete kaymasından, çeşitlenen lojistik gereklerine, Olimpiyat, Dünya Kupası gibi dev organizasyonların durmasından pek çok mesleğin yapılamaz hale gelmesine kadar her konuda ezber bozuldu.

Halbuki insan belirsizlikten kaçır. Ne olacağını bilmek ister. Hep. İnsanlar falcıların, astrologların, pin kodlarının yükselen alçalan burçların, Merkür retrosunun olacağını, geleceği, hayatın akışını belirlediğine bunun için inanır. Kurumlar ise aynı amaç için benzer şekilde ekonomistler, stratejik planlama danışmanları kullanır.

Yeni normal

Dönüşüm sonrası her alanda hayatın akış hızının, organizasyonların ve işleyişlerin zaten bilinmezken bir de pandemiden ne kadar daha süreceği, üç-beş ayda biteceği söylenirken yıllarca bile sürme riski olduğu ortaya çıktı. Üstelik aşı dünyanın çoğunluğuna yayılmadıkça kimse güvende de olamayacak. Olsa teknolojiye dayalı dönüşüm karşısında nerede olacak onu da bilse, iklim felaketinin beş sene içinde kendini göstermeye başlamasıyla bugünkü huzur, refah, başarı anlayışının sona ereceği ortada.

Bunun rahatlatıcısı olarak kullanılan büyük aldatmaca da "yeni normal" kavramı. "Bugünkü normlar kısmen değişir, yerine evrensel kabul gören yeni normlar gelir. Ona uygun, yeni normal doğrultuda düzen kurulur



illüzyonu hemen kabul gördü. Çünkü öngörülemeyen belirsizliğe tolerans sıfır. Belirsizlik arttıkça, tolerans erozyona uğrar agresiflik başlar. Her şeyin beklenmediği, öngörüldüğü gibi gelişmesi umulur. Tersi faciadır. Belirsizlik, boyun eğildiğinde her seviyede özgüven eksikliğine sebep olur.

Güce olan mesafeleri arttıkça insanlar kendini çaresiz hissedip tepelerden birinin çözüm bulmasını bekler. Tepedekilerin genel tepkisi belirsizliği daha çok kural, bürokrasi, yaptırım koyarak kontrol altına almaktır. Her şey daha da formal daha da regüle olur. Belirsizlik tehdit olarak algılanır. Ama belirsizliğin büyüklüğü karşısında felç olmak kaçınılmaz olabilir. Belirsizlik arttıkça agresiflik, stres, sert reaksiyonlar da artar. Belirsizlikten kaçtıkça hiyerarşi sabitleşir, gelişme, değişme, bağımsız işleyişler ve yeniliklere açık olma düşer.

Zincirlikuyu

Üstelik belirsizliğin her parçasının Rubik küpünün her an değişken ve oynak olması, ekonomiden insanların davranışlarına, eğitimden her alandaki işleyişe kadar her konuda karar almak için gereken süreyi kısalttıkça kısaltır; hataları yok etmenin, kendi kuyruğunun peşinden koşarak çözümün sarmalına girilir.

Belirsizlikten kurtulmak, uhrevi yollara sığınmanın dışında, yeniliğe, değişime açık ve her an değişilebilir esneklikte olmayı gerektirir.

Bir yılı baştan kontrol edebileceğiniz, parametrelerin de yolda değişmeyeceğini varsayarak bütçe yapmak, çalışanları on iki ay sonra değerlendirecek, plaza diliyle "keypiay"ler yani kilit başarı göstergeleri peşinden koşturmak anlamsızdır.

İnsanların ve kurumların suyun üstünde kalmak dışında da hayalleri olmalı. Bunlara ulaşabilmek için her an her yeri ile değişen parametrelere göre oynanabilir senaryolar gerekir. Bütçelerin, planların yerini çoklu senaryoların aldığı, peşinde koşacak hedef değil hayalleri olanlar, risk almayı öğrendikçe fırsatlar olabilir ya da en azından belirsizlik kaçınılmazsa zevk alması öğrenilir.

Öngörülebilir tek konu Zincirlikuyu girişinde açık şekilde yazır.

Onun dışında hayatta belirli olan tek şey kalmıştır: Belirsizlik!

**ULUS SAVOY'DA
SATILIK
BAHÇE KATI
DAİRE****7.950.000 TL****100 m2 - 2 oda
1 salon 2 banyo****0533 305 37 61****ARNAVUTKÖY'İN MERKEZİNDE
SATILIK YENİLENMİŞ
MÜSTAKİL EV****3.700.000 TL****Sahile yürüme mesafesinde konum,
tam kat teras, özel otopark
170 m2 - 3 oda / 1 salon
2 banyo****0532 375 15 71****BEBEK'TE SAHİLE YÜRÜME
MESAFESİNDE YENİLENMİŞ
MOBİLYALI SATILIK DAİRE****4.500.000 TL****100 m2 - 2 oda
1 salon 1 banyo****0533 376 00 66****EMİRGAN'DA YENİLENMİŞ
SATILIK VİLLA****13.500.000 TL****350 M2 - 4 oda
2 salon / 2 banyo****0532 593 66 76****ETİLER SARIKONAKLAR SİTESİ'NDE
SATILIK BAHÇE DUBLEKSİ****15.000.000 TL****300 m2- 5 oda / 2 salon / 3 banyo****0541 534 16 33****NIŞANTAŞI'NDA BOĞAZ MANZARALI
SATILIK DUBLEKS PENTHOUSE****11.500.000 TL****283 m2 - 3 oda
1 salon / 3 banyo****0533 315 91 72****ANADOLUHİSARI'NDA
BOĞAZ MANZARALI
KİRALIK TRİPLEKS KÖŞK****125.000 TL****2.400m2 bahçe, özel havuz,
bahçede bağımsız taş ev,
5 araçlık otopark, 900 m2
5 oda / 2 salon / 4 banyo****0532 616 01 00****ABDİ İPEKÇİ'DE BOĞAZ VE MAÇKA
PARKI MANZARALI SATILIK DAİRE****18.500.000 TL****ek personel bölümü, kapalı
otopark, güvenlik / 310 m2 -
4 oda / 1 salon / 3 banyo****0532 212 92 21****KANLICA'DA BUTİK
SİTE İÇİNDE BOĞAZ
MANZARALI
SATILIK VİLLA****13.000.000 TL****650 m2 - 6 oda / 2 salon
4 banyo****0533 218 40 51****KEMER COUNTRY KÜTÜK EVLER'DE
BENZERSİZ MİMARİDE MÜSTAKİL EV****13.100.000 TL****350 m2 - 6 oda / 1 salon
4 banyo****0533 158 58 82****NIŞANTAŞI ABDİ İPEKÇİ
CADDESİ'NDE ÖZEL TASARIMLI
SATILIK DAİRE****17.000.000****240 m2 - 3 oda
1 salon****0533 376 00 66****ETİLER ÇAMLIK'TA MUHTEŞEM
BOĞAZ MANZARALI
SATILIK DAİRE****30.000.000 TL****380 m2 - 4 oda / 1 salon
2 banyo****0541 534 16 33****BODRUM HEBİL KOYU'NDA ÖZEL
PLAJI BULUNAN SİTEDE
SATILIK İKİZ VİLLA****8.300.000 TL****250 m2 - 4 oda / 1 salon
3 banyo****0532 616 01 00****GÜMÜŞLÜK'TE DENİZ
MANZARALI ÖZEL HAVUZLU
SATILIK VİLLA****14.000.000 TL****600 m2 - 4 oda / 2 salon
4 banyo****0532 593 66 76**

Cem Say

twitter: @say_cem

Üç kurgu romandan gelecek tasvirleri

Bilim kurgu edebiyatı, gelecek senaryolarını gündeme getirmekte önemlidir. En sevdiğim üç eser, geleceği üç farklı açıdan ele alıyor

Geleceği tahmin etmek zor. İşin mantığı gereği kesin konuşmak olanaksız; bu da benim gibi yanlış bir söz etmekte susemayı yeğleyenleri bu konulara girmekten caydırabiliyor. Öte yandan ileride neler olabileceğini (en azından, rakiplerinizden daha yüksek doğrulukla) öngörebilmek hayatta kalmak için gerekli bir beceri; beynimizin evrilişindeki temel faktörlerden biri bu. En hakiki müşidimiz olan bilimin kılığına girip zihinlerimizin hikâye uydurma ve dinleme ihtiyacını karşılayan bilimkurgu edebiyatı, alternatif gelecek senaryolarını kitlelerin gündemine getirmekte önemli rol oynuyor. Bu hafta size çok sevdiğim üç bilimkurgu eserinden söz edeyim. Kötümser, iyimser ve “gerçekçi” üç farklı kurgu üzerinden geleceğin perdesini aralamaya çalışalım.

Önce bilimkurgunun kurucularından H. G. Wells’in 1895’te yayımlanan Zaman Makinesi kitabına bakalım. (Sonunu öğrenmek istemiyorsanız sayfayı çevirmek için son şansınız bu.) İlk zaman yolculuğu hikâyesi olmasa da bu türün tartışmasız klasığı sayılan roman, evindeki özel laboratuvarında (Dünya üzerindeki konumundan bir milim kıpırdamadan) zaman içinde ileri-geri gidebilen bir makine inşa eden ve onu önce yaklaşık 800 bin, sonra da 30 milyon yıl ileriye gitmek (ve sonunda akşam yemeğine yetişmek) için kullanan bir İngiliz centilmenin heyecanlı serüvenlerini anlatıyor.

Oyunbozanlık etmek istemediğim için “öyle zaman yolculuğu olmaz!” diye haykıran hoca tarafımı susturmaya çalışıyorum, zaten yazar da bize fizikle değil, toplumla ilgili bir şey söylemeye çalışıyor. Zaman Yolcusu (kitapta böyle anılıyor), 802701 yılının dünyasında iki farklı “insan” türünün bulunduğuna tanık oluyor: İlk bakışta tüm ihtiyaçlarının karşılandığı bir cennet ortamında sürekli tatil modunda yaşıyor gibi görünen narin, güzel, çocuksu, korkak ve yarım akıllı Eloiler ve onların ihtiyaçlarını karşılayan makineleri çalıştıran, yer altında yaşamaya alıştıklarından sadece karanlık gecelerde yüzeye çıkabilen Morlocklar. Başlangıçta Morlockların insan olduğunu bile anlamayan Zaman Yolcusu sonunda korkunç gerçeği fark ediyor: Eloiler Wells’in çağının zengin sınıflarının, Morlocklar ise işçi sınıfının torunları. Zenginlerin beyinleri boş durmaktan körelmiş, vücutları zayıflamış, güç dengesi değişmiş. Morlocklar Eloileri besiyeye çekiyorlar ama geceleri onları avlayıp yiyebilmek için.

İkinci senaryo daha iyimser

Bu karanlık öyküyü geride bırakıp benim iyimser tabiatıma tam uyumlu ikinci gelecek senaryomuza, ABD’li yazar ve yapımcı Gene Roddenberry’nin tohumunu attığı ve elli beş yıldır yeni bölümlerle süren TV-sinema destanı Uzay Yolu’na gelelim. Roddenberry biz insanların tarihte başımıza bela olan kötü huylarımızı terk edebileceğimize, “olgunluğa” ulaşabileceğimize inanıyor. Resmettiği gelecekte hem yoksulluğu yenmiş, hem de yıldızlara yayılmış olan insanlık, çocuklarını anlaşmazlıkları çözmek için savaşı değil, barışı seçecek, servet değil, kendini ve diğerlerini “iyileştirme” peşinde koşacak şekilde yetiştiriyor. Bunun için de bilim ve teknolojiyi kullanıyor elbet. Herkesi doyuracak, giydirecek, eğitecek teknolojik çözümlerinizi olursa barış pekâla mümkün, Roddenberry’ye göre.

Tanıdığım birçok bilim insanının bu mesleği seçmesinin başlıca nedeni Uzay Yolu. Bize gösterdiği güzel gelecek harika bir hedef ama “insan doğası”nın on binlerce yıldır aşamadığı bir “ergenlik” döneminden birkaç yüzyıl içinde kurtulabileceği fikri oldukça tartışmalı elbet. (Zaten öyküde de insanlığın şansı ancak oldukça iyi niyetli ve işgalcilik gibi huyları olmayan uzaylılarla tesadüfen karşılaşınca dönüyor.)

Bugünkü üçüncü ve son senaryomuz, kendilerine “James S. A. Corey” adını uydurmuş iki ABD’li yazarın on yıldan beri yazmakta oldukları (ve televizyona da uyarladıkları) Enginlik (The Expanse) serisi. Üç-dört asır sonrasını anlatan bu öykü, uzay gemilerindeki koşulların gerçekçiliği açısından fencilerden, o devirdeki politik düzenin akla yatkınlığı açısından da sosyal bilimcilerden tam not alan, çok kaliteli ve gerçekçi bir “sert” bilimkurgu. Bilim ilerlemiş, teknoloji şahane ama Dünya’da da uzayda da yoksullardan geçilmiyor. Güneş Sistemi “ulusal” çıkarlar için savaşın eşiğinde. Sömürü tam hız devam ediyor, adalet mumla aranıyor. Ne yazık ki bugünden bakıldığında en muhtemel gelecek böyle görünüyor.

Enginlik’te Dünya hükümetindeki bakanlardan birinin adı Yılmaz. Devlet başkanının bir terör saldırısına yanıt olarak masum sivilleri öldürmek istemesini protesto ederek istifa ediyor. Gelecekte istifa edebilen onurlu Türklerin olması güzel bir düşünce.



ZEYNEP MİRAÇ

miraczeynep@gmail.com

Bir siyasi parti nasıldır kurulur biliyor musunuz? Ne yalan söyleyeyim, ben bugüne kadar merak etmemiştim. Siyasi partinin adı, genel merkez adresi ile en az 30 kişiden oluşan kurucuların bilgilerini içeren belgeleri İçişleri Bakanlığı’na veriyorsunuz, bakanlıktan ‘alındı’ belgesi alıyorsunuz. Tebrikler, artık bir partiniz var. Tabii o alındı belgesi elinizdeyse.

“Evimiz yanıyor!”

Yeşiller Partisi, 2020 Eylül’ünde kurulduğunu ilan etmişti. 110 kurucu üyenin bir araya geldiği partinin ilkelerini doğaya uyum, iklim krizi ile mücadele, barış ve şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve feminizm, küresel mücadele, yerel ve doğrudan demokrasi, sürdürülebilirlik, adil paylaşım, özgür yaşam ve çoğulculuk oluştuyordu. Sloganları ise “Evimiz yanıyor! Bu yangını söndüreceğiz!” idi.

21 Eylül günü belgeleri hazırladılar, İçişleri Bakanlığı’nın ilgili birimine bizzat teslim ettiler ve ‘alındı’ belgesini beklemeğe başladılar. Bir aradılar yok, iki aradılar yok. Önce birimde Covid-19 vakası çıktıysa öyleydi, sonra da çalışanların ofise gelmediği... Bu şekilde tam altı ay geçti ve Yeşiller Partisi bir türlü resmi olarak kurulamadı. Sonunda eşözcüler Emine Özkan ve Koray Doğan Urbarlı, haklarını yargı yoluyla arayacaklarını ilan ettiler.

Telefonu açan yok

Urbarlı, Yeşil Gazete için kaleme aldığı yazıda “Biz politikadan geçtik ama fizikten kaldık” diyordu: “Bürokrasi bizi fizikten bıraktı. Bir birim düşünün. Hiçbir şekilde ulaşılamıyor. Ücra bir köşede de değil. TBMM’ye 100 metre, Genelkurmay’a 200 metre ama içinde kimse yok. Aylardır bir kişi asaleten orada telefon açamıyor. Zaten her 100 aramanızdan da 1 tanesi şans eseri açılıyor. Avukatlar giremiyor, parti eşözcüleri giremiyor. Böyle bir devlet yapılanması olabilir mi? Yine klişeye başvuralım. Lafa gelince devamlılığın esas olduğu binlerce yıllık devlet geleneği Ankara’nın merkezinde bir telefonu açamıyor! Gizli bir yer değil bakın. Tüm vatandaşlara açık olması gereken, hiçbir özel ‘eş-dost’ ricasına gerek duyulmadan girilmesi, ulaşılması gereken bir yer burası. Tapu Dairesi gibi... Hastane gibi... Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı verilerine göre şu anda Türkiye’de faaliyette olan 108 parti var. 109’uncu fazla mı geldi acaba? Yoksa bu Yeşiller Parti-



Yeşiller Partisi eşözcüleri Emine Özkan ve Koray Doğan Urbarlı, haklarını yargı yoluyla arayacaklarını ilan ettiler.

si’ne özgü bir tavır mı?

Telefonda görüştüğüm Emine Özkan’a yönelttim bu soruyu. ‘Ülkede gittikçe sıkışan siyasi ortamın bizim payımıza düşen yansıması bu’ dedi cevaben; “Siyaset yapıp iktidarla tüm konularda aynı düşünmeyen her siyasi çizgi farklı şekillerde nasiplemiyor bu süreçten. LGBTİ hareketi resmi açıklamalarda aile değerleriyle uyumuyor diye hedef gösteriliyor, sivil toplum kuruluşlarında örgütlenmek kanun değişiklikleri ile kısıtlanıyor, Ömer Faruk Gergerlioğlu gibi bir insan hakları savunucusu abdest alırken apar topar gözaltına alınıyor. Tüm bu örnekler bakanlık başımıza gelen bu aksaklığı, Türkiye’nin daralan demokratik siyaset ortamından bağımsız düşünemiyoruz.”

Konuyla ilgili görüşlerini almak için İçişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği’ni defalarca aradım-sa da telefon açılmadı.

İlk deneme değil

Türkiye’de ilk Yeşiller Partisi 1988 yılında kuruldu. İlk genel başkanı 1977 Bülent Ecevit Hükümeti’nde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olan Celal Ertuğ’dur. Ekolojiye, doğaya, kültürel değerlere ve insana zarar veremeyecek yatırımlar öngördüklerini; insan hak ve özgürlüklerini, barışı korumayı amaç edindiklerini söylüyorlardı. Parti programında ise var olan hiçbir siyasal düşünceden kaynaklanmayan, eski bir partinin yerini almadan doğdukları vurgusu vardı. “Putlaştırılmış liderlerin tepeden

Türkiye’de yüzde 51.5’lik kesim, iklim krizini Covid-19’dan daha büyük bir tehlike olarak görüyor. Yeşiller, bu ihtiyaçlara karşılık vermeye aday

yönettiği geleneksel partilere karşı yeni bir siyasal model” olacaktı. Ancak partinin ömrü uzun olmadı, 1994 yılında kesin hesaplarını yasaya uygun biçimde vermediği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

Yeşiller’in ikinci denemesi 2000 yılında oldu. Gönül Birliği Yeşiller Partisi pek bir varlık gösteremedi, zaman içinde bütün üyeleri istifa etti ve 2010 yılında tamamen dağıldı.

“Türkiye siyaseti henüz iklim krizini konuşmaya başlamış değil. Her ne kadar güçlü bir çevre hareketi varsa da siyaset kulaklarını tıkamayı tercih ediyor

Üçüncü Yeşiller Partisi’nin tarihi ise 2008. Partinin eşbaşkanları Bilge Contepe ve Ümit Şahin, amaçlarının alternatif yeşil yaşam politikalarıyla, tıkanan siyasetin ve demokrasinin önünü açmak olduğunu söylediler. Bu parti de ancak dört yıl yaşadı, 2012’de Eşitlik ve Demokrasi Partisi ile birleşip Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi adını aldı.

Şimdi ise son 30 yılda gündandan daha fazla gündemde iklim krizi. KONDA’nın Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı araştırması sonuçlarına göre, her 10 kişiden yedisi iklim krizi konusunda endişeli. Yüzde 51.5’i ise iklim krizini Covid-19’dan daha büyük bir tehlike olarak görüyor. Yeşiller, bu anlamda daha geniş kitlelerin ilgisini çekmeye, ihtiyaçlarına karşılık vermeye aday.

Batı’da yükselen güç

Batı’da Yeşiller siyasetin yeni gücü ve bu güç gitgide yükseliyor. Almanya, Fransa, İngiltere, İrlanda, Finlandiya’da, Belçika’da oylarını artırdılar; Avrupa

Parlamentosu’ndaki sandalye sayıları 74’e ulaştı. Almanya’da ikinci, Fransa’da üçüncü büyük parti konumundalar. Belçika’da Yeşiller koalisyon ortaklarından biri. ABD’de ise kongre üyesi Alexandria Ocasio-Cortez’in öncüsü olduğu Yeşil Yeni Düzen destekçi topluyor.

İklim aktivisti Greta Thunberg’in yaptıkları akranlarını etkiledi, özellikle gençler Yeşiller’den büyük beklenti içindeler. Sadece akranlarını etkilediğini söylemek de haksızlık olur, Jane Fonda ondan ilham alıp ABD’deki iklim değişikliği protestolarının simgesi oldu.

Türkiye siyaseti ise henüz iklim krizini konuşmaya başlamış değil. Her ne kadar güçlü bir çevre hareketi varsa da siyaset kulaklarını tıkamayı tercih ediyor. Yükselen dolar kuru, tutuklanan milletvekilleri, feshedilen İstanbul Sözleşmesi, kriz üzerine kriz derken bugünden çıkıp yarın konuşmaya başlamıyoruz. Ama ev yanmaya devam ediyor, biz günlük krizlerle boğuşuyoruz diye küresel ısınma durmuyor.

Anlaşma lafta kaldı

İklim krizini durdurmak için BM tarafından hazırlanan Paris Anlaşması’nı 197 ülke imzaladı. 191 ülke sözleşmeye taraf olarak süreci tamamladılar. Beş yıldır tamamlamayan altı ülke Eritre, Irak, Yemen, Libya, İran ve Türkiye.

Yeşiller Partisi Eşözcüsü Koray Doğan Urbarlı, kuruluş aşamasında Hürriyet’e verdiği söyleşide, “Büyümeyi tek hedef haline getiren siyasetin sonuna geldik” diyordu, “İklimle birlikte dönmeye mecburuz. Bunun savunuculuğunu siyasetten yükselteceğiz. Yok oluştan önce son çıkış olacağız. Belki bir tık geç kaldık ama bundan sonra çok hızlı yol alacağız.”

Diyordu demesine de hızlı yol almak ne kelime, yola çıkmak mümkün olmadı bu siyasi iklimde. Parti kapatmanın vaka-ı adiyeden sayıldığı bir ülkenin siyasi tarihine bir de açılmayan parti eklenmiş oldu. •

Aşk bir bilimsel veri midir?

Netflix ve Prime Video'daki iki dizi, aynı soruyu soruyor: Teknolojik bir testle ruh eşi bulunur mu?

Dizinin odak noktası olan ve antika hraman kontenjanından yerini alan Rebecca'nın kendi halinde bir karakterken gücün karanlık tarafına geçiş hızı baş döndürücü.

YANINDA İYİ GİDER



Black Mirror

2011'de Kraliyet Ailesi, başbakan ve bir domuz üçgeninde gelişen *Milli Marş* isimli ilk bölümüyle hayatımıza giren ve hemen farkını ortaya koyan *Black Mirror*, ikinci sezonundan sonra Netflix'e transfer oldu, üçüncü sezonu ilk Emmy'sini aldı. The New York Times'ın "dijital çağın *Twilight Zone*'u" olarak tanımladığı dizinin her bölümünde dünyayı değiştiren, yakınlaştıran ama bir o kadar da hızla distopik geleceğe doğru yol aldırarak teknolojiye hareketle oluşturulmuş hikayeler var. Dizinin yaratıcılarından Charlie Brooker ise eski bir gazeteci. Toplam beş sezon. **(Netflix)**

ELİFEREN

Teknoloji sayesinde basit bir teste girerek ruh eşinizi, gerçek aşkınızı bulabilme şansınız olsa, ne yapardınız? Aşk, bilimsel bir çıktıya dönüşseydi dünya nasıl bir yere olurdu? *The One* (Netflix) ve *Soulmates* (Prime Video) bu sorular üzerinden kurgulanan iki yeni mini dizi.

Esasında bilim ve teknoloji aracılığıyla eşleşme, ekran açısından yeni bir konsept değil. Hatırlayanlar vardır; *Black Mirror*'ın dördüncü sezon dördüncü bölümü *Hang the DJ* de teknolojik bir eşleştirme sistemini anlatıyor. Peş peşe eşleştirmeler yapan sistem, tüm ilişkilerin ne kadar süreceğini biliyor. Bu ilişkiler içindeki tepkileri gözlemleyen sistem bir süre sonra kişinin profilini oluşturuyor ve böylece "nihai" eşi buluyor.

İlişki analizi sevenlere

2020 yapımı *Soulmates*, günümüzden 15 yıl sonrasında geçiyor. 2023 yılında keşfedilen "ruh parçacığı" ile geliştirilen Soul Connex isimli fütüristik flört uygulaması sayesinde insanlar, ruh eşlerini kolayca bulabiliyor. Tabii, bu yeni teknoloji ile ortaya çıkan "Benim için daha iyi biri var mı?" sorusu, en



Succession dizisinin Shiv Roy'u Sarah Snook, Soulmates'in ilk bölümünde yer alıyor.

mükemmelleri de dahil, eski usül ilişkileri kökten sarsıyor. Dizinin altı bölümünün her biri, Soul Connex odaklı farklı hikayeleri işliyor. Bölümlerden bazıları *Black Mirror*'a göz kırparken bazıları *Modern Love* tadı veriyor. Distopyadan kopan ve gerçekliğe daha yakın olan bölümler, ilişkiler üzerine düşünmeyi sevenleri daha çok tatmin edebilir. İkinci sezon onayı alan *Soulmates*'in yeni bölümlerinin 2021 sonunda yayınlanması beklense de pandemi nedeniyle daha ileri bir tarihe sarkması da olası.

Misfits'in yaratıcısı Howard Over-

man tarafından John Marrs'ın 2017 tarihli, aynı isimli çok satan romanından uyarlanan *The One* ise DNA temelli bir eşleştirme teknolojisinden yola çıkıyor. Dizinin merkezinde parlak bir bilim insanı iken *The One* şirketinin ünlü ve acımasız CEO'suna dönüşen Rebecca Webb karakteri var. Dizinin odak noktası olan ve antika hraman kontenjanından yerini alan Rebecca'nın kendi halinde bir karakterken gücün karanlık tarafına geçiş hızı, baş döndürücü. *The One*, kusursuz aşk hayalini piyasaya sürdükten sonra 10 milyonu aşkın kişi eşleşiyor. evlilikler

hızla çöküyor. Aynı zamanda *The One* gibi şirketlerin kişisel verilere bu kadar kolay ulaşmasının mahremiyet ihlali nedeniyle etik olup olmadığı konusu ciddi bir tartışmaya dönüşüyor.

Tüm bunlar yaşanırken Thames Nehri'nde Rebecca'nın bir yıl önce kaybolan eski ev arkadaşı Ben'in cesedinin bulunması, diziyi drama ve bilim kurgunun ötesine taşıyor. Cinayet soruşturmasına atanan dedektif Kate, bu işte Rebecca'nın parmağı olduğunu düşündüğü için yakın takipte. İzleyenler açısından ise dizinin suç cephesinde hiçbir gizem yok, cinayetin tüm detaylarının açık seçik olması merak ve heyecan faktörlerini devreden çıkartıyor. Öte yandan bu suç temasına paralel olarak *The One* ile eşleşen çiftlere dair alt hikayeler de var. Hatta Rebecca ve Kate de *The One* ile ruh eşini bulanlar arasında. İlk sezonu oldukça havada biten ve geride çok sayıda cevapsız soru bırakan dizinin ikinci sezonunun olup olmayacağına dair net bir bilgi henüz yok.

Ruh eşlerine, gerçek aşka olan kültürel takıntımız, bizi gelecekte sarsıcı bir noktaya götürür mü bilemeyiz... Ama bu sırada *The One* ve *Soulmates* izleyerek aşk söz konusu olduğunda kusursuzluk ve hız arayışımız üzerine düşünme fırsatı bulabiliriz.



Modern Love

The New York Times gazetesinin okurlardan gelen aşk hikayelerine ayırdığı aynı isimli köşe, her biri ayrı bir mektuba, yani birbirinden farklı hikayelere ayrılmış sekiz bölümlük bir dizi haline döndü. Mesajlarına hiç cevap alamayan bir kadın, umut verici dördüncü randevusu acil serviste sona eren bir adam, bipolar bozukluğuyla başa çıkmaya çalışan bir avukat, kanser olduğunu öğrendikten sonra eşi için 'date' profili oluşturan bir yazar ve diğerleri... Tina Fey, Andy Garcia, Anne Hathaway, Catherine Keener, Dev Patel gibi oyuncuların canlandığı bu karakterler sekiz bölümde karşımıza çıkıyor. Gazeteci Daniel Jones'un hazırladığı aynı isimli kitap bizde de yayımlandı. **(Prime Video)**



beIN Connect'te lanetli ev

Hausen Almanya'dan bir korku dizisi. Konumuz lanetli bir ev ama genelde olduğu gibi ergenleri korkudan ziplatmayı değil, sanatsal bir yaklaşımı tercih ediyor. 16 yaşındaki yas tutan bir oğlan çocuk, annesinin ölümünden sonra babasıyla birlikte şehrin merkezine uzakta bir apartman kompleksine taşınıyor. Suratsız baba, yeni taşınan soğuk ve karanlık 'ev'in görevlisi de aynı zamanda. Çok geçmeden evin kendine ait ve kötücül bir dünyası olduğu ortaya çıkıyor. *The Shining*'in çok uzaktan Alman akrabası olarak adlandırılabiliriz, döküntü binanın iç ürperten atmosferini başarıyla yansıtıyor. **(beIN Connect)**

Küçükler için pozitif mesajlar

Malum, evde zaman geçirme süresi hepimiz için uzadı. Çeşitli yaşlardaki çocukların ilgiyle izleyebilecekleri nitelikli ve eğlenceli bazı dizileri sayalım

BURAK GÖRAL

Dijital platformların ve internetin çocuklar için üretilen içeriklere olan ilgisi ve üretimi pandemiyle birlikte fazlasıyla arttı elbette. Bu içeriklerin nitelikleri de zamanlarının çoğunu evde geçiren aileler ve çocukları için normalden fazla önem kazanmış durumda. Evde zaman geçirme sürelerimiz bu kadar uzamışken çeşitli yaş gruplarındaki çocukların da ilgiyle izleyebilecekleri dramatik diziler

bulunabilir, onları da kendi yaşları için yapılmış nitelikli ve eğlenceli dizilerle buluşturabiliriz.

Ebeveynlerle birlikte

İki yıldır sosyal medya ve aynı isimli internet sitesinden ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte izleyebilecekleri film ve dizileri takip eden ve bunları değerlendiren Çocukla Sinema oluşumunun önerdiği beş güzel çocuk dizisini sıralayalım. Bu diziler pozitif mesajlarla dolu zeki hikayelere sahip, hem eğlenceli hem öğretici olabilen, akıcı yapımlar.



Bebek Bakıcıları Kulübü (The Babysitters Club) 10+

Ortaokulda okuyan beş tane çok yakın kız arkadaş bir "Bebek Bakıcıları Kulübü" açarak profesyonel ajanslardan daha uygun bir fiyatla kendi harçlıklarını kazanmaya karar verirler. Birbirlerine de yardımcı olurlar. **(Netflix)**



Gortimer Gibbon ve Normal Sokak Maceraları (Gortimer Gibbon's Life on Normal Street) 7+

Gortimer ve iki yakın arkadaşı küçük bazı sihirli olayların yaşandığı mahallelerinde gündelik hayatlarını sürdürürlerken bazı bölümlerde küçük dedektiflikler yapıp sorun çözüyorlar. **(Prime Video)**



Creeped Out 10+

Daha büyük çocuklar için, korku öğeleri taşıyan "alacakaranlık kuşağı" hikayeleri... Her çocuk için müsait değil. Netflix'in 7+ vermesine bakmayın, bazı sahneler hayli ürkünç gelebilir küçüklerle. Aslında çocuklar için yapılmış *Black Mirror* da diyebiliriz. **(Netflix)**



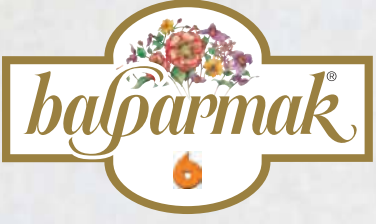
Biraz Sihir Gerek (Just Add Magic) 7+

Aynı sınıfta okuyan, yemek ya da tatlı bir şeyler pişirmeyi çok seven 11-12 yaşlarında üç yakın kız arkadaş eski bir yemek tarifi defteri bulur. Uyguladıkları her tarif onlara hem gizemli hem de komik bazı olaylar yaşatır. Özellikle de kız çocukları için nefis bir yapım. **(Prime Video)**



Dört Dörtlük Dedektifler (The InBESTigators) 6+

11 yaşındaki dört çocuk okulları ve mahallelerindeki bazı küçük sabotajları, hırsızlık ve kayıp vakalarını zeka ve empati yetenekleri sayesinde çözüyorlar. Bütün vakaları seyircilere bakarak anlatıyorlar. **(Netflix)**



40.yıl

40.yıl

40.yıl

40.yıl

40 YIL ÖNCE NAİF BİR TUTKUUYLA YOLA ÇIKTIK.

“Dünyaya bir faydamız olsun istedik.”

Dünyaya Faydalı **40** *Yıl*

balparmak.com.tr



Problemlisüper kahramanPrime'da

Babanız işinde dünyanın en iyisiyse bu sizin hayatınızı çok zorlaştırabilir. *Invincible*'de Mark Grayson tam da bu problemi yaşıyor



MEHMET DİNLER

Bir alanda dünyanın en iyilerinden biriyse bu aynı alanda mücadele edecek çocuklarınız üzerinde büyük bir baskı olabiliyor. Basketbolda, futbolda, oyunculukta, yazarlıkta...

Babalarının mirasını devam ettirmek zorunda hisseden çocukların

yaşadıkları çok zorlayıcı olabilir. *The Walking Dead*'in yaratıcılarından Robert Kirkman'ın imzasını taşıyan yeni animasyon *Invincible* tam da bu derdi konu ediniyor. Mark Greyson isimli ergenin, sıradan bir çocuk olmasıyla arasına giren; babasının dünyanın en güçlü insanı olması ile mücadelesi eğlenceli olduğu kadar rahatsız da edici. Çünkü mısır gevreği yerken babasının Beyaz Saray'ı kurtarmasını izleyen bir ergeni tamamen anlamak

mümkün değil. Neden babası gibi olmayı istediğini anlamak daha olası.

Mark'ın hem güçlerini keşfetme süreci hem de babasının "tatsız" sırlarını öğrenme süreci her süper kahraman hikayesinden alışık olduğumuz konulardan aslında. Neredeyse bütün origin hikayeleri (süper kahramanların ortaya çıkış hikayeleri) bir yandan yeni güçlerini keşfedip bunlarla baş etmeye çalışırken bir yandan da ailesinin sırlarını çözmesi gereken süper

kahramanları içerir. *Invincible* ise burada tarzıyla fark yaratıyor; normal hayatında görünmez hisseden bir ergenin var olma mücadelesini yansıtmının yanında süper kahramanlık kavramına da eleştirel bir boyut getiriyor. Tıpkı bunu en başarılı şekilde yapan *The Boys* gibi, *Invincible* da tüm bölümleriyle Prime Video'da yer alacak. 26 Mart itibarıyla ilk bölümü yayınlanacak serinin yeni bölümleri her cuma platformda olacak. •

Dizinin en büyük artısı seslendirme yapan kadro...

Dizinin teması, çizim kalitesi ve aksiyon kısımları izlemeyi keyifli hale getirir de en büyük artısı kesinlikle seslendirme kadrosu. Dünyanın en güçlü adamı, sinir bozucu baba Nolan Greyson'u canlandıran Oscar ödüllü ünlü aktör J.K. Simmons başta olmak üzere, Gillian Jacobs, Mark Hamill, Zachary Quinto, Khary Payton ve Malese Jow gibi ünlü aktörlerle dolu kadro dizinin seviyesini üstlere çekiyor. Mark'ı seslendiren başroldeki Steven Yeun'un, Glenn Rhee rolüyle *The Walking Dead*'de sezonlar boyunca yer almış olması da elbette tesadüf değil. Ayrıca kendisi bu yıl *Minari* filmi ile Oscar'a aday *Invincible*; hikayesiyle ve kadrosuyla animasyonu seven yetişkinler için tam kıvamında bir dizi olacak gibi görünüyor.

BU ANİMASYONLAR YETİŞKİNLER İÇİN



Rick And Morty: Dede ile torun olarak boyutlar arası maceralara atılmayı kim istemez? Rick and Morty toplumsal eleştiriyi her boyutta yapmasıyla en çok ses getiren yapımlardan biri oldu. (Netflix)



The Legend Of Korra: Anarşistler, ruhani ve fiziksel dünya dengesini kurmak isteyenler, Avatar'ın denge bozduğunu iddia eden yenilikçiler. Legend Of Korra çocuk dizisinden daha fazlası... (Netflix)



BoJack Horseman: Dünyanın en depresif atı, altı sezon bizi de hüznüne ortak etti. Sadece bir animasyon değil belki de tğelmış geçmiş en iyi durum komedisi, Hollywood'a en içerden bakış. (Netflix)



Disenchantment: İblislerle ve elflerle alem yapmayı seven bir anti prensesin öyküsü. The Simpsons'ı yaratan Matt Groening imzasını taşıyor. Yetişkinler için çok öğretici. (Netflix)

Pandemi engelini beIN Connect aşıyor

beIN Connect nisan ayında her hafta yeni bir filmi izleyiciyle buluşturacak. Aralarında pandemi nedeniyle vizyon fırsatı bulamayan yapımlar da var

POP ŞARKICISI VE ASİSTANIN İLİŞKİSİ:

Dakota Johnson'un başrolünde yer aldığı **Büyük Hayaller / The High Note** ünlü bir pop şarkıcısı ve kişisel asistanının ilişkilerini konu alıyor. Türkiye'de pandemi nedeniyle filmin sinemada gösterimi yapılamadı (4 Nisan Pazar)

CADILAR BAYRAMI KORKUSU:

Kâbus Evi / Haunt Cadılar Bayramı gecesi ürkütücü bir eve giren bir grup gencin başından geçen tüyler ürpertici olayları anlatan bir korku. (4 Nisan Pazar)

PARİS'E ZOMBİ İŞGALİ:

Pit Agarmann'ın aynı isimli romanından uyarlanan **Gece Dünyayı Yuttuğunda / La nuit a dévoré le monde** bir partinin ertesi sabahı uyandığında Paris'in zombilerce işgal edildiğini gören genç bir adamın başından geçen ürkütücü olayları işliyor. (7 Nisan Çarşamba)

HAPİSHANEDEN KAÇIŞ:

Pretoria'dan Kaçış / Escape from Pretoria gerçek bir hikâyeye dayanan. Başrolünü yıldız

oyuncu Daniel Radcliffe'in üstlendiği film Güney Afrika'da bir hapis-haneden kaçışı anlatıyor. (11 Nisan Pazar)

KAPANA KISILAN YAZAR: Janelle Monáe'nin başrolünde olduğu, *Get Out* ve *Us* filmlerinin yapımcılarının da prodüksiyon ekibinde yer aldığı **Antebellum** korkunç bir gerçekliğin ortasında kapana kısılp kalan bir yazarın hikayesini konu alıyor. (18 Nisan Pazar)

TÖVBE EDEN SOYGUNCU:

Dürüst Hırsız / Honest Thief başrollerini Kate Walsh ve Liam Neeson'ın paylaştığı, artık dürüst bir hayat yaşamak isteyen ünlü bir banka soyguncusunun başından geçen heyecanlı olayları aktarıyor. (25 Nisan Pazar)



Pretoria'dan Kaçış / Escape from Pretoria



Anya Taylor-Joy, Emma'nın başrolünde.

Oscar adayı Emma da var

2021 Oscar Ödülleri'nde 'En İyi Makyaj ve Saç Tasarımı' ile 'En İyi Kostüm Tasarımı' kategorilerinde adaylık kazanan ve Anya Taylor-Joy'un başrolünde yer aldığı *Emma* da beIN Connect'te izlenebiliyor. Aynı şekilde Renée Zellweger'e 2020 En İyi Kadın Oyuncu ödülünü kazandıran *Judy* ve En İyi Özgün Senaryo adaylığı bulunan *Bıçaklar Çekildi / Knives Out* gibi 100'den fazla filmi de katalogda bulunabiliyor.



Yeşilçam nostaljisi BluTV'de canlanacak

Türk sinemasının en görkemli dönemi kabul edilen 1960'lı yılları anlatan Yeşilçam 22 Nisan'da BluTV'de yayına giriyor

Bu sezonun en çok konuşulmaya aday yapımlarından biri olan *Yeşilçam* nisan ayında BluTV'de yayına girecek. Çekimleri kısa süre önce tamamlanan dizinin başrolünde Çağatay Ulusoy yer alıyor. Ona Afra Saraçoğlu, Selin Şekerci, Güngör Bayrak, Nilüfer Açıkalın, Altan Erkekli, Yetkin Dikinciler, Özgür Çevik, Ayta Sözeri ve Bora Aktaş gibi tanınmış ve başarılı isimler eşlik ediyor.

1960'ların unutulmaz Yeşilçam'ını yeniden yaşatacak dizi, o dönemin yerli filmlerinin de atmosferini taşıyacak. Gerek dekoru gerek kostümleri ile titiz bir çalışmanın eseri olması beklenen *Yeşilçam*, o günlerin ikonik karakterlerini de ekrana yansıtacak.

Bu zaman yolculuğunda, tıpkı dönemin filmleğinde bol bol rastladığımız gibi bir aşk üçgenine de şahit olacağız. Ulusoy, Saraçoğlu ve Şekerci arasında yaşanacak olan bu aşk üçgeni heyecanla izlenecek.

Yönetmen koltuğu Çağan Irmak'ın

Sinemaya tutkuyla bağlı bir yapımcının küllerinden doğma hikayesini konu alan dizinin senaryosunu Levent Canket ve Volkan Sümbül kaleme alıyor. Yönetmen koltuğunda ise çok önemli bir isim, Çağan Irmak oturuyor. *Babam ve Oğlum*, *İssiz Adam* gibi Türk sinemasının önemli filmlerine imza atan Irmak, *Asmalı Konak* ve *Çemberimde Gül Oya* dizilerinin de yönetmenliğini üstlenmişti.

Senaristlerden Levent Canket akademisyen kimliği ile de bilinen, Türkiye'de çizgi roman kültürünün önde gelen isimlerinden biri. Daha önce yine BluTV'de yayınlanan ve övgüler alan *Bozkar* dizisini yazmıştı. Volkan Sümbül de Çağan Irmak'ın yönettiği 2015 yapımı Nadide Hayat'ın ve Çağatay Ulusoy'un Netflix'te izlediğimiz *Hakan:Muhafız* dizisini kaleme alanlar arasındaydı.

Yeşilçam, adını duyunca bile pozitif hisler uyandıran bir kavram. İnsanlar aklında nostaljiyi, saf aşkları canlandırıyor. Bu hisleri canlandırması beklenen ve geçen günlerde yayınlanan afişleriyle bu beklentiyi artıran aynı adlı diziyi 22 Nisan'dan itibaren biraz da bu gözle izleyeceğiz. •



Yeni sezonda kendisi de baba olmuş bir Akiva, babasıyla mutfak sohbetlerini sürdürüyor. Babayı canlandıran Doval Glickman (ortada), ülkesinin ünlü komedyenlerinden. Torunu Ruchami'yi oynayan Shira Haas (solda) ise *Unorthodox* dizisiyle büyük bir üne kavuştu.

Beş yıl aradan sonra Netflix'te

Shtisel, Kudüs'te yaşayan ultra Ortodoks bir Yahudi ailesinin gündelik hayatını ve ilişkilerini anlatan yavaş tempolu ve incelikli, komik bir dizi. Dokuz bölümden oluşan üçüncü sezonu beş yıllık aradan sonra yayında

Başta yalnızca yerel seyirci için planlanan *Shtisel*, 2014'te en iyi drama, en iyi orijinal senaryo ve baba Shulen'i canlandıran Doval Glickman'a en iyi erkek oyuncu ödülleri de dahil olmak üzere 11 İsrail Film ve Televizyon Akademisi ödülü kazandı. Dizinin yaratıcıları Ori Elon ve Yehonatan Indursky, iki sezonluk dizinin devamını planlamıyordu. Ancak, 2018'de Netflix'te gösterilmesiyle birlikte dizi uluslararası olay yaratınca, beş yıl aradan sonra aynı ekiple üçüncü sezonun çekimleri ilk dalga karantinanın ardından gerçekleştirildi. Dokuz bölümlük yepyeni sezon kısa zaman önce İsrail'de gösterime girdi, şimdi de bütün dünyada.

Baba-oğul dinamiği

Dizinin ana dinamiği, beyaz gömlekleriyle, püskülleriyle mutfak masasının iki ucunda otururken gösterilen Shulem ve en küçük oğlu Akiva (Michael Aloni) arasındaki ilişkiye dayanıyor. Akiva mesleki ve romantik arzuları çoğu zaman babasının ve cemaatin beklentileriyle uyumayan, hayalperest bir sanatçı. Shulem ise karizmatik, gerçekçi, dindar bir alim ve dini okulda baş öğretmen. Empati duygusu pek gelişmemiş, bununla birlikte sıcak bir kap yemek kadar aşka da ihtiyacı var. Ama merhum karısının hatıraları yeni bir ilişki kurmasına izin vermiyor. Bunu



Akiva'yı canlandıran Michael Aloni, İsrail dizilerinin en ünlü oyuncu-larından. *Ödüllü When Heroes Fly'da da başrollerden birinde.*

dillendirmeseler bile, biri eşini, diğeri annesini kaybetmiş olan her iki adamın da kayıp hissi ilişkilerinin merkezine oturuyor.

Shtisel, Akiva'nın kuzeni Libbi (Hadas Yaron) ile sanatına olan sevgisi arasında zor bir seçim yapması gerekirken sona erdi. Son sahnede, tıpkı bir tablo gibi ikiliyi İsrail Müzesi'nde bir bankta arkaları kameraya dönük olarak yan yana otururken bıraktık. Üçüncü sezon, kaldığı yerin yaklaşık beş yıl sonrasında başlıyor. Akiva ebeveynlikte zorlanıyor, Shulem'in emekliye ayrılması istenmiş, Akiva'nın ablası Giti'nin kızı Ruchami (Shira Haas) ve gizlice evlendiği kocası ailelerini büyütmek için geleneklere uymayan yollar deniyorlar ve ablanın küçük oğlu ise tehlikeli sonuçlara yol açabilecek aşka düşmüş..

Dizinin ortamı din ve Ultra Ortodoks Yahudilerin dünyası olmakla birlikte, konusu bundan ibaret değil. Yeme-içmeden önce

dua okunması, mezuzayı (evlerin dışında yer alan üzerinde dua yazan küçük bir kutu) öpmekten eve girilmemesi, görücü usulü kısmetlerle topluma açık yerlerde otel lobilerinde buluşmak var. Öpüşmek yok, seks kesinlikle yok.

İnsancılığı ile sevildi

Shtisel'in bu denli popüler olmasının nedeni insancılığı. Başrollerden Akiva'yı canlandıran Michael Aloni, "Seyirci için önemli olan, çoğuna uzayda gibi gelen, Mea She'arim mahallesinde yaşayan Ultra Ortodoks bir ailenin hikayesinin anlatılması değil. Sosyal medya üzerinden tüm dünyadan kendilerini karakterlerle özdeşleştirdiklerini söyleyen mesajlar alıyorum. Nerede olursak olalım hepimizin aynı hayalleri, umutları ve kusurları var." Dizinin yapımcıları, dördüncü sezonla ilgili soruları ise tam da *Shtisel*'in ruhuna uygun bir şekilde "Allah bilir" diyerek yanıtlıyor. •

En süratli giden Formula 1 filmleri

Formula 1'in yeni sezonu bugün antrenman turları ile başlıyor.

Bu görkemli organizasyonun heyecanını, tarihini ve kahramanlarını anlatan yapımların en dikkat çekenlerini seçtik

MİTHAT KORAY

Formula 1: Drive to Survive

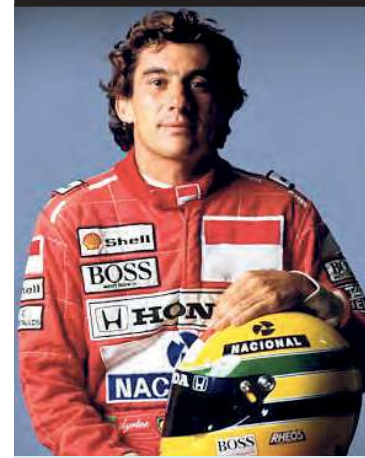
Netflix - F1 işbirliğiyle hazırlanan *Formula 1: Drive to Survive*'in ilk sezonu 2019'un mart ayında yayınlanmıştı. Şubat 2020'de ikinci sezon gösterime girdi. Bu yıl 19 Mart'ta, yani F1 sezonunun başlamasından bir hafta önce de üçüncü sezon izleyiciyle buluştu. 2020 yarış takvimini içeren üçüncü sezonu farklı kılan özelliklerden biri de, pandemi sürecinde F1'de yaşananları görmemiz. Formula 1'in tek siyahi pilotu Lewis Hamilton'un renginden dolayı yaşadıkları ve ırkçılığa karşı sözleri ise yapımın duygusal anlarından. Son sezonu 10 bölüm, toplamı 30 bölüm. Motor sporları tutkunları mutlaka izlemeli. **(Netflix)**

Fangio: Makinelerin Terbiyecisi

39 yaşında F1 dünyasına adını atan Arjantinli Juan Manuel Fangio, dört takımda elde ettiği beş şampiyonlukla organizasyon tarihinin en başarılı isimlerinden biri. Yönetmenliğini Francisco Macri'nin yaptığı *Fangio: Makinelerin Terbiyecisi*, ünlü pilotun ilginç yaşam öyküsünü ekrana taşıyor. Yarışlarda neredeyse hiçbir güvenlik öneminin olmadığı dönemde üstelik en yaşlı pilot olarak piste çıkan Fangio'nun otomobil geliştirmedeki mahareti de aktarılıyor. **(Netflix)**

Rush (Zafere Hücum)

Formula 1'i keyifli kılan belki de en önemli nokta yaşanan rekabetler. Bugün eksikliği hissedilen bu çekişmelerden biri



Senna

Asif Kapadia'nın yönettiği 'Senna', sadece F1'de değil tüm spor belgeselleri içinde özel yere sahip. 2010 yapımı bol ödüllü film, Brezilyalı efsane Formula 1 pilotu Ayrton Senna'nın, saf yarış tutkusunun peşine takılarak atıldığı macerada elde ettiği başarıları, yaşadığı hayal kırıklıklarını ve hazine sonunu anlatıyor. Bu hikayenin merkezinde de bir rekabet var. Kahramanları ise mütevazı, dindar Brezilyalı Senna ile havalı Fransız Alain Prost. F1'in hiç adil olmayan dünyasının sorgulandığı belgeseli başarılı kılan bir nokta da son derece zengin arşiv görüntüleri. (Kısa süre öncesine kadar Netflix'teydi, yeni bir platforma gelmesi uzun sürmeyecektir.)

1970'lerin ortasında iki zıt karakterli sürücü, uçar İngiliz James Hunt ve disiplinli Avustralyalı Niki Lauda arasında gerçekleşmişti. Bu rekabeti beyazperdeye taşıyan 2013 yapımı Ron Howard imzalı *Rush (Zafere Hücum)*, Formula 1 dünyasının insan hayatını ikinci plana atabilen acımasız işleyişini ve yollarına yaşamla ölüm arasında devam eden sürücülerin öykülerini çarpıcı şekilde yansıttı. Başrollerde Chris Hemsworth ve Daniel Brühl var.

(Netflix)

Fernando

Kariyerinde iki dünya şampiyonluğu bulunan Fernando Alonso, F1'de son olarak 2018'de yarışmıştı. Alonso üç senelik ayrılığın ardından bu sezon Formula 1'e dönüyor. Beş bölümlük belgesel dizi *Fernando*, İspanyol sürücünün F1 sonrası katıldığı farklı disiplinlerdeki araba yarışlarına odaklanıyor. Alonso'nun hedefi; Monaco GP, Le Mans 24 ve Indianapolis 500 yarışlarının üçünde de zafere ulaşan tarihteki ikinci isim olabilmek. Dizide zaman zaman İspanyol pilotun Formula 1 günlerine de dönülüyor. **(Prime Video) •**



Formula 1: Drive to Survive

Dokuz ödüllü bir trajedi

Hassasiyet tek başına yaşayan yaşlı bir adamın komşularıyla ilişkisi üzerinden yalnızlığı anlatan, trajedisi bol bir film

İtalyan yönetmen Gianni Amelio'nun 2017 yapımı dokuz ödüllü filmi *Hassasiyet* tek başına yaşayan yaşlı bir adamın çocukluk genç komşularıyla ilişkisi üzerinden yalnızlık ve aile temalarına değinen, trajedisi de eksik olmayan bir film. 34'üncü sayfada başka öneriler de var ama Netflix'in 31 Mart'ta platforma 'yı-gacağı' İtalyan filmlerini alıcı gözle incelemeyi ihmal etmeyin. 50'lerden günümüze çok sayıda, türlü çeşitli mümkün. **(Netflix)**



EN ÇOK İZLENEN İSRAİL DİZİLERİ



Mossad 101 Gizli bir ordu üssünde istihbarat teşkilatında eğitim gören bir grup askerin, talihsizliklerini, geçtikleri çetin sınavı ve ölümle yüz yüze gelmelerini izliyoruz. **(Netflix)**

Tehran

Nükleer reaktörü devre dışı bırakmak için İran'a gönderilen genç Mossad ajanı Tamar Rabinyan'ın (Niv Sultan) yaşadıklarını izlerken sık sık kalbini tutuyor insan, acaba kriz mi geçiriyorum diye. Bazı sahneler İstanbul'da geçiyor. **(Apple TV)**

When Heroes Fly Bir Lübnan savaş muharibinin Kolombiya karteli tarafından kaçırılan sevgilisini kurtarmak için eski silah arkadaşlarıyla bir araya gelmesini konu alıyor. **(Netflix)**



Fauda

Arapçada kaos demek. Aynı zamanda İsrail özel kuvvetleri tarafından görev başarısız sonuçlandığında kullanılan bir terim. Anavatanında çok sevilen dizi, İsrail-Filistin sorununun kelimelerle tanımlanamayacak karmaşıklığını işliyor. **(Netflix)**

MUBİ TÜRKİYE, PLATFORMUN ŞU ANDA ODAKLANDIĞI 10 ÜLKE İÇİNDE EN HIZLI BÜYÜYENİ

“Elit sinema değil herkes için iyi sinema”

MUBİ’yi 2007’de kuran Efe Çakarel, efsanevi yönetmen Martin Scorsese’nin desteğinin ardından tanınan platform için “Ekip güzel büyüyor. 200 personele ulaştık, altı ayda 60 kişiyi işe aldık” diyor

ELÇİN YAHŞI

elcinyahsi@gazeteoksijen.com

Çevrimiçi gösterimlerin yaygınlaştığı şu günlerde MUBİ’nin adı giderek daha çok duyuluyor. Üyelerine 14 yıldır her gün yeni bir film sunan platform uluslararası sinema dünyasının en saygın adreslerinden biri. Her şey yavaş ve emin adımlarla ilerlerken MUBİ son yıllarda büyüme ivmesini gözle görülür şekilde artırdı, pandemiyle birlikte de hızına hız kattı. Kurucusunun bir Türk, Efe Çakarel olduğunu hala bilmeyenler olması şaşırtıcı değil. İzmir Amerikan, MIT (Massachusetts Institute of Technology), Stanford gibi okullarda alınan bilgisayar mühendisliği, elektrik ve finans eğitimi, Goldman Sachs’de yatırım bankacılığı derken eş durumundan sık sık giden Japonya’da sinema aşığı Çakarel’in aklına düşüyor platform ve kısa süre sonra bir 14 Şubat günü imzalar atılıyor, MUBİ kuruluyor. Efe Çakarel, şu anda tüm ülkeler içinde en hızlı büyümekte olan MUBİ Türkiye’yi ve platformun bir kısmını ilk kez burada okuyacağınız tüm serüvenini anlattı. •



Efe Çakarel: “Sanata önem veren bir anne babanın oğlu olduğum için çok şanslıyım. 1990’da Orta 3’teydim, annem elimden tutup Alsancak’ta Oscar ödüllü *Cinema Paradiso*’ya götürdü. Aşkım orada başladı.”

2019’dan
2020’ye,
Türkiye’deki
toplam üye
sayısı

10
KAT ARTTI

2020 yılında
Türkiye’de
yaklaşık

1
MİLYON

kez film izlendi.

Netflix’i tamamlıyoruz

- Türkiye’de Türkçe yayınlanacağı için özel bir hikaye size: İki sene önce Cannes Film Festivali’nde altı-yedi kişi yemek yiyoruz. Ted Sarandos, Netflix eş-CEO’su yanımda oturuyor. Ne dedi biliyor musunuz? “Ne seyrettikleri önemli değil, yeter ki seyretsinsin” dedi. Ve bu konuda çok iyiler, şapka çıkartmak lazım, dünyanın en değerli entertainment şirketi şu anda. Ben hiçbir zaman Netflix kadar büyümeyeceğim ama benim ne seyrettirdiğim önemli.
- 2015’te ilk geldiğimiz zaman çok erkendi. Türkiye’de para verip internetten film izleme felsefesi yoktu, bunu Netflix değiştirdi. Para veriyorum ve görüntüsüyle, sesiyle kaliteli bir şey alıyorum dedi izleyici.
- Paul Thomas Anderson filmi vermemek istediğinde ben de profesyonel yaklaşım dedim ve verebileceğim en yüksek parayı verdim film için. Menajer şirketi CAA, çok doğal olarak Netflix’i arıyor. Netflix, bizim 50 katımızı teklif ediyor. Yüzde 30, yüzde 50 daha fazla değil 50 katı. PTA hayır diyor buna.
- Netflix’in 2 bin mühendisi var

benim 12 mühendisim var ve aynı kaliteyi tutturmaya çalışıyoruz. Seyircimiz de aynı kaliteyi bekliyor bizden. Benim esas alanım teknik ve hala zamanımın en önemli kısmını mühendislik tarafıyla geçiriyorum. Mesela şu anda LG ve Samsung uygulamalarımız tam istediğimiz yerde değil ama yakında olacak. Uzun vadede çok güzel bir deneyim vermek istiyorsanız bütün altyapıyı kendiniz kurmalısınız.

- MUBİ esasında Netflix’le rekabet etmiyor, onu tamamlıyor. Netflix’i bırakıp MUBİ almayacaksınız elbette ama sinemaya aşıkınız, orada bize de ihtiyaç var işte. Çizgi filme meraklıysanız da, başka bir platforma bakacaksınız mesela. Bugün dünyada yaklaşık 480 milyon platform abonesi var. Beş yıl içinde 1.2 milyara çıkması bekleniyor bu rakamın. Bizim gibi niş platformlar gelecek beş yıl içinde en hızlı büyümeyi gerçekleştirecek. 200 milyon aboneli olan Netflix her türlü eve girdi zaten. Bugün internette bir şey izleyeceğim diyen herkesin yolu Netflix’le başlıyor. Jakarta’da da böyle, New York’ta da böyle.

mubi.com’un film gibi hikayesi

İsim tamam, şimdi mubi.com lazım. Hemen baktık, Pakistan’da Karaçi yakınlarında Musarraf Bey, adının ve soyadının baş harflerini dükkanının adı yapmış, mubi.com’u da 1994’te almış. Kasabanın televizyon, bilgisayar tamircisi. Telefon açtım “Ben senin Müslüman kardeşimin, mubi.com’a ihtiyacım var” diye. İngilizcesi iyi değil, anlaşıyoruz, “Ben dükkanımı sata-mam” diyor, “Ailem, gelirim, komşularım” diyor. Anlatamadım derdimi. Sonunda adamın bütün şirketini 14 bin dolara satın aldım. Aldığım gün, aynı dakika, bütün dükkanı adama geri verdim. Adam şaşırdı, 14 bin dolar geldi ve dükkan hala onun. MUBİ ilerle halka arz edilirse New York borsasında gongu ona çaldırma fikri var kafamda.

İLK
KEZ

Özel yapım şart

- *Parasite* 12-14 milyon dolarlık film, sinemalarda 300 milyon dolar yaptı. Biz de *Parasite*’ı yapmak zorundayız. Çünkü Amazon geldi, asla veremeyeceğim bir parayı verdi, filmi aldı. Böyle filmleri izleyicimize ulaştırmak için üretmemiz lazım, bizim dünyamızda ‘exclusive’ ve önceden göstermek büyük değer yaratıyor. Türkiye’de de yapımcılığa giriyoruz.
- İlk sinemamız şu anda inşa ediliyor. Mexico City’de. Dünyada her metropolde bir MUBİ sineması olacak bundan 10-15 sene sonra.
- Başta pozisyonlama olarak hata yapmış olabilirim. Ama tepeden bakan elit bir yaklaşımımız yok, herkes için güzel sinema istiyoruz.
- Çok beğendiğimiz yönetmenler dizi formatında yaratıcılıklarını ortaya koydukça bu türe de yer vereceğiz.
- *Recep İvedik*’in ilk filmi çok enteresandı, doğru bir programla ben o filmi de gösteririm.
- Tek bir şey yapmak istiyorum hayatta ve o şeyi dünyada herkes-ten daha iyi yapmak istiyorum.

MUBİ nasıl doğdu

Sene 2006, Noel zamanı Tokyo’da bir kafedeyim, *In The Mood for Love* izlemek istedim. Youtube 1,5 yıldır vardı, oradan dizi izlemeye başlamıştık. Çok belliydi bu seyretmenin DVD’den, Bluray’dan ve kablodan internete geçeceği. Japonya internet hızının dünyada en yüksek olduğu çok zengin bir yer. Herkesin elinde en son cihazlar var ve ben istediğim filmi seyredebileceğim tek bir mecra bulamadım. Dünyanın en büyük üçüncü sinema pazarından, 7 milyar dolarlık bir video pazarından bahsediyoruz. İnanılmaz heyecanlandım, San Francisco’ya dönerken uçakta yazmaya başladım iş planını.

MUBİ ismi nasıl oluştu?

Bütün dillerde, bütün kültürlerde en kolay şekilde telaffuz edilebilecek bir kelime nasıl oluşturulur? Linguistik araştırmaları okuduğunuzda bu kelimenin dört harfli ve sessiz, sesli, sessiz, sesli harf sırasına uygun olduğunu görüyorsunuz. Her sessiz de kullanılmıyor, mesela X, bazı dillerde yok, telaffuzu zor. Duyduğunuz gibi yazabilmeniz lazım ki, bu internet ortamında çok önemli. Kombinasyonlara bakınca 4-5 bin seçenek var. Yaratıcı alanda çalışan dostlarımla paylaştım bu sonucu ve öneriler istedim. Tuko, Cubi, Pupi... öneriler geliyor, hiçbirini sevmiyorum. Bir gün yine Japonya’dayım, oranın en büyük yaratıcı ajanslarından biri olan Dentsu’nun creative director’ı arkadaşım aradı. “Gell!” dedi. Dentsu’nun gökdelenine gittim. İçeri girdim, devasa bir lobi. Duvara 25 metre filan boyunda MUBİ projekte etmişler. Dedim herhalde bu. Nitekim o çıktı. Hemen çok sevdim.

İLK
KEZ

GELİŞME DÖNEMİ

1

Dünyadaki önemli satış ajanslarından biri olan **Celluloid Dreams**, filmlerini hasılat payı karşılığında bize verdi. Böyle başladı her şey. İki senemi aldı ki, ne kadar zor bir iki sene anlatamam, gerçi 10 yıl çok zordu. Ondan sonra her yıl katlana katlana büyüdük.

2

Genel olarak herkes en çok izletme peşindeyken bizim sinemaya verdiğimiz önem yavaş yavaş fark edilmeye başlamıştı. **Martin Scorsese** ve kurduğu **World Cinema Foundation**, restore ettikleri Susuz Yaz da dahil, bazı filmlerini verdi bize. Cannes film festivalinde Scorsese’yle bir basın toplantısı, *The New York Times*’da haber derken hem duyulmaya, hem büyümeye başladık.

3

Yönetmen **Paul Thomas Anderson**’ı arkadaşı, Radi-ohead grubundan Johnny Greenwood Hindistan’a çağırıyor, “Sokaklarda inanılmaz bir yetenek keşfettik, çocuk doğduğundan beri düğünlerde çalıyor, nota bile bilmiyor, bir flüt çalıyor bunu gelip çekmen lazım” diye, PTA da gidip çekiyor. New York film festivalinde gösterilecek 54 dakikalık bir film (*Junun*). Bizi aradı, “Para önemli değil, ben buna değer verecek insanları bulduğum bir ortamda göstermek istiyorum” dedi.

MUBİ TÜRKİYE

Etkileşim oranı en yüksek 10 film:



Nimic



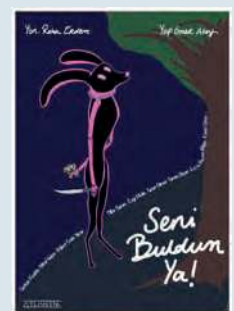
- Nimic
- **İşe Yarar Bir Şey**
- Ateşin Kızları / The Daughters of Fire
- **Moto Guzzi**
- Sonbahar
- **Aşk / Love**
- Alev Almış Bir Genç Kızın Portresi /
- **Portrait of a Lady on Fire**
- Çarpıcı Kız / The Staggering Girl
- **Seni Buldum Ya!**

Etkileşim oranı en yüksek
10 Türkçe film:



- **İşe Yarar Bir Şey**
- Moto Guzzi
- **Sonbahar**
- Seni Buldum Ya!
- Uzak
- **Gelecek Uzun Sürer**
- Kasaba
- **Taksim Hold'em**
- Ah Göl İstanbul
- **Bir Zamanlar Anadolu’da**

En yüksek ilk gün izlenme sayısı
Seni Buldum Ya!.



Geçen bir ayda filmleri en çok ilgi
gören 10 yönetmen:

- **Éric Rohmer**
- Krzysztof Kieślowski
- **Reha Erdem**
- Nuri Bilge Ceylan
- **Zeynep Dadak**
- Agnès Varda
- **Tolga Karaçelik**
- Mia Hansen-Løve
- Gaspar Noé
- **Hüseyin Karabey**

Geçen bir ayda filmleri en çok ilgi
gören 10 yerli yönetmen:

- **Reha Erdem**
- Nuri Bilge Ceylan
- **Zeynep Dadak**
- Tolga Karaçelik
- **Hüseyin Karabey**
- Ahu Öztürk
- **Serdar Kökçeoğlu**
- Michael Önder
- **Uğur Yücel**
- Belmin Söylemez

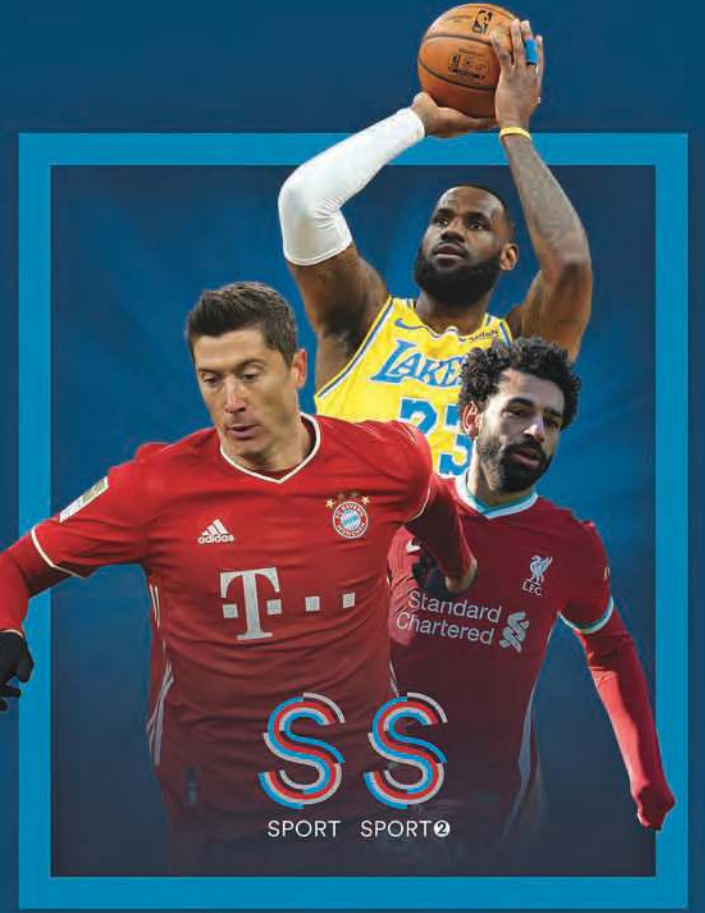
En çok ilgi gören beş tür:

- Drama, romantik, komedi, belgesel, kısa.

17 Nisan’da **Azra Deniz Okyay’ın**
ödüüllü filmi **Hayaletler** yayında.

blutv

Yerli ve yabancı yapımlar,
canlı spor karşılaşmaları ve çocuk içerikleri...
10.000 saatten fazla içerik BluTV'de!



31 Mart

**4. sezon
29 Nisan**

@ /blutv
/BluTV
/BluTV



QR kodu okut, BluTV uygulamasını hemen indir.

App Store'dan
İndirin

Google Play
'DEN ALIN

AppGallery
ile KEŞFEDİN

Shtisel'in senaristi: Bir Başkadır şahane



Elcin Yahşi
Öneriyor

Ori Elon aslında röportaj yapmaktan pek hoşlanmayan bir senarist ama bizi kırmadı

Shtisel'ı ortaya çıkaran iki arkadaşı: Ori Elon ve Yehonatan Indursky, diziyi Shtisel isimli bir Kudüs restoranında akıl etmişler. Ori Elon'la 2019 sonunda ve tesadüfen diziyi izledikten

hemen sonra gittiğim bir İsrail gezisinde tanışmış, Netflix için üçüncü sezonu yazmaya başladıklarını o zaman öğrenmiştim. Sohbetimizden iki ayrıntı aklımdan çıkmamış. İlk iki sezonu çekerken hiç bütçeleri olmadığı için aslında çok zengin olan sofraların dizide pek mütevazı olmasına üzüldüğünü anlatmıştı. Bir de dizideki Akiva için 'date' sahneleri yazsa da kendisinin hiç 'date' tecrübesi olmadığından, karısıyla 16 yaşından bu yana beraber olduğundan bahsetmişti bu altı çocuk babası olduğunu öğrenince kulaklarınıza inanamadığınızı genç adam. Zaman uçup gitti ve yeni sezonun yayın vakti geldi. Ben de röportaj yapmaktan hoşlanmadığımı bildiğim halde şansımı denedim ve Ori Elon'a bir mail atıp acaba bize üçüncü sezonla ilgili bir şeyler söylemek ister mi diye

sordum. Cevap geldi:

"Üçüncü sezon, ikinci sezonun kaldığı yerden aşağı yukarı beş yıl sonrasında başlıyor. Aslında gerçekte de bu kadar zaman geçti. Sezonlar arasındaki bu uzun süreye karşılık *Shtisel*'a geri dönüş, sanki aile ocağına dönmek gibi bir şey oldu. Karakterler bu geçen zamanda yaşamaya devam etmiş gibi hissettik.

Shtisel aslında yerel izleyici için düşünülmüş bir diziydi ama Netflix global bir boyuta taşıdı diziyi. Ancak her sanat



Shtisel'in yazın Ori Elon

dalının en çok bilinen sırlarından biri (çok bilinse de sırda yine) bir hikayenin ne kadar kişisel ve samimi olursa o kadar evrensel olduğudur.

Mesela sanat ile Akiva'nın geleneksel hayatı arasında yaşanan gerilim. Kendi deneyimlerimden de biliyorum bunu. 17 yaşında dini okul öğrencisiyken aynı zamanda resim derslerine gidiyordum. Dini inanç ve sanat bugün de kişiliğimin iki temel unsurunu oluşturuyor. Geçenlerde, *Shtisel* yapımcısı Dikla Barkai bana şahane bir Türk dizisinden söz etti: *Ethos* (*Bir Başkadır*). Çok farklı açılardan olsa da *Ethos* da *Shtisel*'in ele aldığı konulara değiniyor. Hemen bağlandım diziyeye. Netflix bize dünyanın her bir yanından birçok farklı hikayeyi paylaşma fırsatı veriyor ki bu da hikaye anlatanlar için inanılmaz bir armağan."

25 milyon dolarlık film puhutv'de

Bu yıl Sundance Film Festivali'nde Apple, bir filme 25 milyon dolar sayarak tüm haklarını aldı. Filmin adı CODA, 'Child of Deaf Adults' ibaresinin baş harfleri yani. Türkçe söylersek, işitme engelli ana babanın çocuğu. Aslında hiç duymayan bir ailenin duyan ve üstelik şarkıcı olan genç kızının hikayesine odaklanan film, 2014 yılında çekilmiş, ödüller almış, bizim de festivalde izlediğimiz **La Famille Belier**'nin ABD'liler için yeniden çekimi ve tam bir aile filmi. Yakın gelecekte platformda yerini almadan önce filmin orijinalini izlemek isteyenler puhutv'de filmi bulabilir. Nedense Fransız filmleri sekmesinde İtalyanca posteriyile var ama zaten özgün isimle aratınca bulunmuyor. *Hayatımın Şarkısı* diye aramanız lazım. Tatlı film. (puhutv)



Sinema tarihinin en güzel aşk filmlerinden

34'üncü sayfada anlattığı gibi MUBI kurucusu Efe Çakarel'in aklına düşüp de platformun ortaya çıkışına neden olan ve sinema tarihinin en güzel aşk filmlerinden biri olarak kabul edilen *In the Mood for Love*, hoş bir tesadüf sonucu şu an platformda hem de yenilenmiş kopyasıyla izlenebiliyor. Çakarel, "Filmi bilen 20-30 bin kişi vardır illa ki Türkiye'de ama neden bir milyon kişi olmasın ki?" diyor. Evet, neden olmasın?

İLGİ ALANLARINIZA GÖRE FİLM VE DİZİ ÖNERİYORUZ

NETFLIX'İN İTALYANLARI

31 Mart günü Netflix'e çok sayıda İtalyan filmi geliyor. Yeniler, eskiler, çok eskiler, komediler, stand up gösterileri vs. Buyurun seçin seçebildiğinizi...



L'amore il sole e le altre stelle: Seks eğitiminden, farklı ilişki tarzlarına kadar geniş bir çerçevede seksi merkezine alan yapım, ergenlik, ilişkiler, aldatma ve büyümeye dair birçok fikri tartışıyor. (Netflix)



Long Live Freedom: Tony Servino'nun başrolünde olduğu film, bir buçuk saatlik bir siyaset taşlaması. Ortadan kaybolan muhalefet liderinin kendini bulma hikayesi ve onun yerine geçenin daha başarılı olması... Bir şeyler andırıyor olmalı. (Netflix)



Yaşasın İtalya!: Alessandro Pesci'nin sinematografisiyle yine siyaset sahnesinde geçen bir hikaye. Felç geçirip doğruları söylemeye başlayan bir siyasetçiyi merkezine alan film oldukça eğlenceli bazı sohbetlere ev sahipliği yapıyor. (Netflix)



Estate Violenta: 1959 yapımı klasik faşist dönemin sonunu izleyiciye resmederken bir aşk hikayesini kullanıyor. Bir yandan hayatını kurtarması gerekirken bir yandan da kendinden büyük bir kadına aşık olan bir erkeğin hikayesi. Genç bir Jean-Louis Trintignant da bonus. (Netflix)



Una farfalla con le ali insanguinate: Yetmişli yılların başında geçen hikaye kapanmış bir cinayet davasının ardından yaşanan karmaşık ilişkiler yumağını merkeze oturtuyor. Hukuk, mahkeme, dava gibi kavramları sinemada görmek isteyenler için bire bir. (Netflix)

TİYATRO UYARLAMALARI

27 Mart Tiyatrolar Günü şerefine ekranda iz bırakan uyarlamalardan bazılarını ve tiyatroyla ilgili unutulmaz filmlerden birini önermek istedik



Ma Rainey's Black Bottom: Rahmetli Chadwick Boseman'ın yer aldığı son film, 1920'lerde Blues'un geçtiği yolları konu ediyor. Müzikal kalitesi ve iyi oyunculuklarıyla birlikte Oscar adaylığını da düşünürsek kaçırmamak lazım. Filmin yarım saatlik belgeseli de var ayrıca. (Netflix)



Fences: Pulitzer ödüllü bir oyundan uyarlanan filmin başrolündeki efsane Denzel Washington bir de yönetmen koltuğuna oturuyor. Eski bir siyahi basketbolcunun kendine zarar vermeye çalışmış herkesle ve her şeyle mücadelesi. Nefis bir intikam hikayesi. (Prime Video)



Giving Voice: August Wilson, üstteki iki filmin de oyun yazarı. ABD'li binlerce öğrenci her yıl Wilson oyunlarından seçilmiş monologları Broadway'de sahnelemek üzere yarışıyor. Sundance'te izleyici ödülü alan bu belgesel de, altı gencecik tiyatrocu adayının heyecanına ortak oluyor. Şarkısı da Oscar adayı. (Netflix)



Anna Karenina: Belki de tüm zamanların en ünlü yasak aşkı, sahneden sonra defalarca kez ekrana uyarlandı. 2012 versiyonu bunların en ünlüsü olabilir. Yönetmen Joe Wright'ın bütün filmi tiyatro sahnesinde çekmesiyle eleştirmenleri ikiye bölen filmin başrolünde Keira Knightley ve Jude Law yer alıyor. (Netflix)



Birdman or The Unexpected Virtue of Ignorance: Bir tiyatro uyarlaması değil ama bir film ancak bu kadar tiyatroya dair olabilir. Oscar ödüllü film Michael Keaton'ın harikalar yarattığı Mike Shinner'in tiyatrodan yaşadığı başrol hezeyanlar, kesinlikle harika. (BluTV)

DAHİ BAŞ KARAKTERLER

"Dahi olmak beraberinde dünyayı ele geçirme zorunluluğu getiriyormuş gibi aktarılır seyircilere" demiş bir ekşi sözlük kullanıcısı. Halbuki hiç gerek yok



The Big Bang Theory: Televizyon ve dahilik deyince akla gelen ilk dizi olması kimseyi şaşırtmaz. Efsanevi Sheldon Cooper bir yana dizinin neredeyse tüm karakterleri dahi. Hiç anlamadığımız birçok fizik sohbetini çok seviyoruz. (BluTV)



Sherlock Holmes: Edebiyat tarihinin en zeki karakteri Benedict Cumberbatch'ın oyunculuğuyla dizi dünyasının en kaliteli işlerinden birini sunsa da Robert Downey Jr'ın başrolünde olduğu sinema filmi de oldukça keyifli. (Netflix)



Professor and Madman: İlk Büyük Oxford İngilizce sözlüğü bir deli tarafından yazıldı. Ayrıca bir dahi tarafından da. Eski dönem İngiltere'sinde iki ortağın sıra dışı macerasında başrolleri Mel Gibson ve Sean Penn paylaşıyor. Son yılların en ilginç filmlerinden biri olduğu kesin. (Netflix)



Lemony Snicket's A Series of Unfortunate Events: Ünlü seri daha önce sinemaya da uyarlanmıştı ama ekrandaki asıl izi Neil Patrick Harris'in başrolünde olduğu diziydi. Baudelarie kardeşlerin en büyüğü dahi Violet'i Malina Weissman'ın oyunculuğuyla izlemekse çok keyifliydi. (Netflix)



Üsküdar'a Giderken: Dahiler her zaman dünyayı değiştirecek diye bir şey yok. Bizde de Mühendis Oğuz var. "Mühendisiz oğlum biz" çıkışlarıyla yaptığı hesaplamalar gerçekten etkileyici. Bu absürt hikayenin içindeki yeri çok büyük olan Oğuz'u Murat Cemcir canlandırıyor. (BluTV)

DERLEYEN: MEHMET DİNLER



Nick Hornby kafasıyla aşk

Hazır yeni bir Nick Hornby kitabı raflara gelmişken, 2010 yılında yayımlanan bir romanını hatırlatmanın zamanıdır

Juliet Çıplak, çoğu Hornby romanı gibi sinema uyarlaması yapılmış bir kitap. Jesse Peretz'in yönettiği filmin başrollerinde Chris O'Dowd ve Rose Byrne var. Filme kısa bir selam verip romanla devam edelim. Uydurma adlı İngiliz kasabası Goolenes ile Amerika hatında ilerleyen romanda bir karakter üçgeni var. Hayatını bir rock şarkıcısına adanmış Duncan, bu müzik fanatlığıyla 15 yıllık ilişkisinde her tür heyecanı kaybetmiş olan Annie ve 80'li yıllarda gelip geçen şöhretin sahibi müzisyen Tucker Crowe...

Okuru zorlamıyor

Kitabın ilk bölümlerindeki Duncan merkezli ilerleyiş, günümüzün 40'lı yaşlardaki erkeklerinin kalbini fethedecek türden. Ama Hornby'nin usta işi manevraları kısa sürede devreye giriyor ve roman belli bir noktadan sonra Annie ile daha çok ilgileniyor. Olay örgüsünün coştugu, hikâyenin sürekli "yol değiştirdiği" bölümler de bu noktada başlıyor. Tucker'ın yeni albümünü Duncan'dan önce Annie'nin dinlemesiyle ipler kopuyor. Ne de olsa bir ilişkideki varoluşsal gerilim aşılamıyorsa düşünsel kopuş kaçınılmazdır. Bu noktadan sonra Hornby okuru en sevdiği sularda, kadın-erkek ilişkilerinin sorgulanması denizinde yüzdürmeye başlıyor. Annie'nin yeni albümü üstüne yazdığı eleştiriyi okuyan Tucker Crowe'un kadınlı ilişkisiyle geçmesiyle üçgenin diğer köşesi kapanıyor. Hayranları tarafından üretilen mitlerin ağırlığı altında ezilen münzevi rock yıldızıyla, artık hayatının kontrolünü eline almak isteyen Annie'nin ilişkisi de böyle başlıyor. E-postalarla başlayan ilişki Tucker'ın Goolenes'a gelmesiyle sürüyor. Üç kişinin hayatını kökten değiştirecek olaylar zincirinin akış keyfini kitabın okurlarına bırakarak

şunu söyleyebilirim ki, Nick Hornby orta sınıfın varoluş sorunları konusunda, kimi zaman bir sokak düşünürü kimi zaman akademisyen bir sosyolog gibi konuşurken, ironiden bir an olsun vazgeçmiyor.

Nick Hornby okuru zorlamayan bir anlatı dilini seviyor. Anglosakson ironisinin olanaklarını sonuna kadar kullanıyor. Senaryo yazarlığından gelen tercihleri de var. Sinemayla bu kadar samimi bir yazar olarak sahne kurmayı seviyor. Akılda kalıcı, detaylara önem veren sahneleri uygun noktalarından bağlıyor birbirine. Müziğe olan ilgisi, romanın ritmine yansıyor. The Gunners (Arsenal) tutkusuyla tam bir tribün adamı olan Hornby, karakterlerini çoğu zaman sokak ağzıyla da buluşturup rahat okunan diyaloglar yazıyor. Yüksek edebiyat peşinde değil, ama edebiyatı basite kaçmayacak kadar sevdiği de belli.

Şarkı sözü yazarı

Arsenal taraftarı, *The Believer* yazarı, kitap-müzik-sinema eleştirmeni, senarist, şarkı sözü yazarı, editör, çoksatar listelerinin müdümü, nevroitik karakterler uzmanı Nick Hornby'nin iyi bir "kafası" var. 2019 tarihli romanı *Senin Gibi* (*Just Like You*) yakınlarda Türkçede yayımlandı. Yine de bu yazarı ilk defa okuyacak olanlara *Ölümüne Sadakat*'le başlarmalarını öneririm.

Juliet Çıplak/ Nick Hornby/ Çeviren: Tülin Er/ Sel Yayıncılık/ 265 Sayfa.



Nick Hornby

25 milyon satan yazar İstanbul'daydı

NAZLI BERİVAN AK

Yılın ilk yayıncılık buluşması: İstanbul Publishing Fellowship 60 ülkeden 345 katılımla tamamlandı. Telif ve çeviri görüşmelerinin gerçekleştirildiği üç günlük programın odak ülkesi Azerbaycan oldu. Dünyaca ünlü Azerbaycanlı yazar Çingiz Abdullayev'in oturumu özellikle yabancı yayıncılar tarafından büyük ilgi gördü. 30'dan

fazla dilde okurlarla buluşan yazar, neredeyse 25 milyon satmış bir polisiye yazarı. Kendini siyasi suç hikâyeleri yazarı olarak nitelendiren Abdullayev'in romanları Türkiye'de Kaknüs Yayınları tarafından yayımlanıyor. Eski KGB görevlisi olan yazar, romanlarında siyasi



Çingiz Abdullayev

olayları kurmacayla birleştiriyor, sosyopolitik hikâyelerle bölgede geçen suç romanları kaleme alıyor. Yazarın 200'ü aşkın romanı bulunuyor. •

Hiçbir gruba bağlanamam alerjim var

İlk günden itibaren her romanıyla merak uyandıran yazar ve oyuncu Ebru Ojen: "Hep kendi bayrağım oldu ve onu yakmaktan da çekinmedim."



SİBEL ORAL
sibelo@gmail.com

İlk romanı *Aşı*, ikinci romanı *Et Yiyecekler Birbirini Öldürsün* ve son romanı *Lojman*'la edebiyatımızda hep bir şeylerin habercisi gibi geldi Ebru Ojen. *Lojman*'ın birkaç ay önce Everest Yayınları'ndan yayımlanması ile birlikte birçok yerde röportaj yapıldı, çok konuşuldu, çok merak edildi. 9 Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuarı Opera Bölümü mezunu olan Ojen, çeşitli televizyon dizileri ve filmlerde rol almış bir oyuncu aynı zamanda... Son romanıyla ilgili röportajlarını okuduktan sonra onu daha iyi tanımak için bir portre röportajı yapmak istedik. Ebru Ojen kitaplarından bağımsız edebiyata bakışına, hayattaki duruşuna dair sorularımızı yanıtladı.

Her zaman kara ve itaatsiz olmalıyım

Ebru Ojen kendini nasıl tanımlar?

Ben bir yazarım. Dünyayı algıladığım ilk günden beri ona bir yazarın gözleri ve duyusuyla baktım. Sanıyorum bu benim için değişmesi güç bir şey. Öte yandan inatçı olan bir başka konu ise bağımsızlığım. Hiç kimseye, hiçbir ideolojiye yahut siyasi, felsefi akıma bağlı olmadım. Her zaman kendime ait bir bayrağım oldu ve ara sıra, kayıtsızca ve canım istediğinde onu yakmaktan geri durmadım. Zaten bir grubun üyesi olmak, birileriyle beraber hareket etmek gibi şeylere yüksek düzeyde alerjim vardır. Her zaman tek başıma olmalıyım. Kara ve itaatsiz!

Yazı ve söyleşilerde hep "sert", "cesur" bir yazar olarak tanımlanıyorsunuz...

"Oyunculuğa en baştan beri tutkulu hisler beslemedim"

Sen aslında bir oyuncusun da. Kamera önünde başka bir Ebru Ojen var. Kamera önünde bedenle varsın, başka başka karakterlerde... Edebiyatla sözünle ve kendi yarattığın karakterlerle...

Uzun yıllar boyunca birçok işte çalıştım. Onlardan bir tanesi de oyunculuktan. Diğer işlerde olduğu gibi maddi bir karşılık beklemek dışında oyunculuğa hiçbir zaman idealist gözlerle bakmadım. Zira kötü bir oyuncudum. Bir iki yüksek

"Cesur", "sert" kelimeleri bir yazara söylenecek en kısır, dar, olmaz olsun laflardır. Onca yılını yazmak üzerine kafa yorarak geçir, gecelerin gündüzlerine karışsın, kavramlarla uğraş, yazı için özel hayatından feragat et, olmadık işlerde çalış ve sonunda seni birkaç kelimenin içine hapsedsinler. Sonra kendi tanımlarına ters düşen bir davranışta bulunduğunda bu defa seni o yüce birliktin, ulu kelimelerden aforoz etsinler.

“

Pek dert taşıyan biri değilim. Acımak, iyilik yapmak, sıkı dostluk gibi kavramlar üzerine gündelik pratikte fazla vakit geçirmem

Bu da beni güldüren şeylerin arasında. Yazmak eylemi başlı başına bir cesaret işi ise benimle birlikte bütün yazarlar hali hazırda cesurdur. Ne yazarsan yaz, eğer hayatın keyfini elinin tersiyle itip masanın başına geçiyorsan zaten cesursundur. Çünkü yazar acı çekeceğini, rahatsız olacağını ve keyifli zamanları yeteri kadar yaşayamayacağını bile bile yazma eylemine kalkışandır.

Edebiyatla hep bir meselemiz var. Senin varoluşunla, kimliğinle, dünyayla olan derdinle edebiyat nasıl buluştu?

Beni edebiyatla buluşturan şey, özgür bir alanda yaratıcı faaliyette bulunmak ve kendimi bağımsızca o alanın içinde var etmek. Uçsuz bucaksız yaratım coğrafyasının figürlerini kendi mutlaklığı içinde hesapsız kullanmak, kavrayışımı yükseltti. Bu beni büyülüyor.

Peki edebiyattan, yazmaya başlamadan önce nasıl taşıyordun derdini?

Pek dert taşıyan bir insan değilim. Dünya ve insanlarla çok fazla duygusal ilişki kur-

Ojen: "Yazma sürecim zorlu oluyor hep. Sıkıntılı, geçimsiz biri olduğumu da göz önünde bulunduracak olursak kendime ve etrafımdakilere türlü zorluklar çıkarıyorum. Yazma dönemlerimde çok az insanla görüşmeye, yahut kimse ile görüşmemeye özen gösteririm. Yazdığım konu dışında başka bir konuya çalışmakta zorlanırım. Bu sebeple odağımın bozulmaması için dikkatimi dağıtacak insanlara, olaylara, konulara uzak dururum."

mam. İşgal ettiğim alanla nizami bir münasebet içerisindeyimdir. Hüzünlenmek, acımak, iyilik yapmak, dert taşımak, sıkı dostluk vs gibi kavramlar üzerine gündelik pratikte pek vakit geçirmem. Dehşet verici dünyanın olabirliği üzerine kafa yormam. Hissettiklerimi edebiyattan önce çok daha az ifade ederdim ve başka bir araç kullanmazdım. Edebiyat ise yazarın çok fazla duyulanmasına ihtiyaç duymaz. Katı rutinleri olan bir insan olarak yazmanın, edebiyatın etkisiyle bu rutinler daha da keskinleşti diyebilirim.

Bir romana çalışmanın ciddiyetini anladım

İlk romanın *Aşı*'dan son romanın *Lojman*'a geldiğin süreçte yazarlığında, edebiyata, kendine bakışında değişen bir şeyler oldu mu peki?

Aşı'dan *Lojman*'a çok şey değişti. *Aşı*'yı yazdığımda bir romana çalışmanın ne derece ciddi bir şey olduğunu tahmin etmemiştim.Çen yılların sonunda anlıyorum yanıldığımı. •

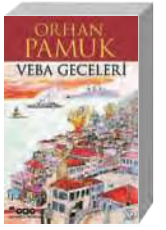
ÇOK SATANLAR



Bu liste Amazon Türkiye, D&R, Hepsiburada, İdefix, Kitapyurdu, Remzi Kitabevi çok satanlar listelerinden ortalama alınarak oluşturulmuştur.

YERLİ

Veba Geceleri, Orhan Pamuk, Yapı Kredi Yayınları
Empedoklesin Dostları, Amin Maalouf, Yapı Kredi Yayınları
<i>Küllerin Günü</i> , Jean-Christophe Grange, Doğan Kitap
Var mısın? - Güçlü Bir Yaşam İçin, Doğan Cüceloğlu, Kronik Kitap
<i>Altıncı Koşuş</i> , Anton Pavloviç Çehov, İş Bankası Kültür Yayın.
Parsel Parsel, Murat Ağirel, Kırmızı Kedi Yayınları
<i>Sevir</i> , Piraye, Mona Yayınevi
Cesur Yeni Dünya, Aldous Huxley, İthaki Yayınları
<i>Martin Eden</i> , Jack London, Can Yay.
Simyacı, Paulo Coelho, Can Yayınları



YABANCI

The New York Times Çok Satanlar Listesi

<i>The Four Winds</i> , Kristin Hannah, St. Martin's
Life After Death, Sister Souljah, Atria/Emily Bestler
<i>Later</i> , Stephen King, Hard Case Crime
Fast Ice, Clive Cussler ve Graham Brown, Putnam
<i>The Rose Code</i> , Kate Quinn, Morrow
2034, Elliot Ackerman ve Adm. James Stavridis, Penguin Press
<i>The Midnight Library</i> , Matt Haig, Viking
Dark Sky, C.J. Box, Putnam
<i>Klara and The Sun</i> , Kazuo Ishiguro, Knopf
The Duke and I, Julia Quinn, Avon

YALNIZ DEĞİLSİNİZ, DESTEK VAR!

yagudere

DESTEK MEDYA GRUBU

KÖTÜ BİR GÜN

Herkese denilenden çok önceki bir anı

GURGEN ÖZ

KÖTÜ BİR GÜN

Oyuncu ve yazar Gürgen Öz'ün kaleme aldığı bu çok katmanlı Kafkaesk novella, insan psikolojisinin karanlık dehizlerine inme cesareti gösteren nefes kesici bir kurgu...

Tüm kitaplarımız www.destekdukkani.com adresinde %40 İNDİRİMLİ!

www.destekdukkani.com facebook.com/DestekYayinevi twitter.com/destekyayinlari instagram.com/destekyayinlari

PODCAST YÜKSELDİKÇE, KİTAP PROGRAMLARI DA ARTTI

Tuna Kiremitçi
Kitap Dedektişi

kiremitciev@gmail.com

Elinde bir kesik başla sokaklarda...

Javier Castillo imzalı *Aklımızı Yitirdiğimiz Gün* sadece İspanya'da 250 binden fazla satmış. Ardından devam romanı gelmiş, yabancı dillere çevrilmiş, TV dizisi için sözleşme imzalanmış

Şöyle bir rüya görmeye ne dersiniz? Büyük bir şehrin sokaklarında çıplak bir adam, elinde kesik bir kadın başıyla güpegündüz yürüyor. Bütün vücudu kan içinde. Görenler kaçıyor, uzaktan polis sirenleri duyuluyor.

Daha çok kabusa benzedi değil mi? Malagalı genç finans danışmanı Javier Castillo bir gece işte bu rüyayı görmüş. Eşine anlatmış, beraber bunun harika bir roman başlangıcı olacağını düşünmüşler. Javier oturup romanı yazınca ise kabus adeta rüyaya dönüşmüş: *Aklımızı Yitirdiğimiz Gün* sadece İspanya'da 250 binden fazla satmış. Ardından devam romanı gelmiş, yabancı dillere çevrilmiş, televizyon dizisi için sözleşme imzalanmış.

Javier Castillo'nun, ülkesinde Carlos Ruiz Zafon, Arturo Pérez-Reverte gibi baba yazarlardan bile çok okunan *Aklımızı Yitirdiğimiz Gün* romanı, şimdi dilimize Nilüfer Demirbaş çevirişyle, Epsilon Yayınevi tarafından kazandırıldı.

Hikâyede her şey geleceği haber veren rüyalar, kader ve gizemli cinayetler etrafında dönüyor. Boston'da elinde kesik kadın başıyla dolaşan Jacob, psikolojik analiz için psikiyatri kliniğine naklediliyor. Orada FBI ajanı Stella Hyden ve kliniğin müdürü Doktor Jenkins tarafından sorgulanmak üzere... İkisi de nasıl bir psikopatla karşı karşıya olduklarını anlamak istiyorlar. Ne var ki genç adamın sorgusu beklemedikleri bir yönde gelişiyor. Ortaya hem FBI ajanının hem de doktorun geçmişlerindeki karanlık geçitlere doğru, ezoterik bir macera çıkıyor. Kriminolojiyle psikoloji-

nin mistik bir buluşması...

Castillo cesur davranıp ilk bakışta karmaşık görünen bir dramatik yapı kurmuş. Anlatı şimdiki zaman, geçmiş ve ikisi arasında değişen zaman dilimlerinde ileri-geri sıçrayarak geliyor. Bakış açısı ve anlatıcı sık sık değişiyor, ilk elli sayfada nasıl bir işe bulduğumuzu tam olarak anlayamıyoruz. Neyse ki sonradan parçalar yerine oturuyor, öykü berraklaşıyor. Gerisi Amerikalıların 'page-turner' dedikleri cinsten, sürekli bir bölüm daha okuma isteği uyandıran bir akış.

Evet, tam bir Amerikan suç romanıyla karşı karşıyayız. Olayların geçtiği şehirler, karakterler, üslup ve adli yöntemler

gayet Amerikalı.

İspanyolca yazılmış olması dışında yazarın vataniyle ilgisi yok. Bunun nedenini *Sur* gazetesine verdiği röportajda açıklarken, "İspanya anlatmak istediğim öyküye pek uygun değil" demekle yetinmiş Castillo.

İspanyol okuru da bunu dert etmemiş olacak ki romana büyük ilgi göstermişler.

Yazarımız saklamadığı bir şekilde Stephen King'in izinden gidiyor. Çekirdek ailenin başına gelen tuhaf felaketlerden rüyalar ve kaderin oyunlarına, okültizm den FBI tarzı soruşturmaya kadar... Kısa bölümler ve öykü eksenleri arasındaki ani geçişlerle okuru diken üstünde tutuyor. Anlatım da King romanlarındaki gibi duru ve zekice. Okuyup da Javier Castillo'nun bundan sonraki edebi yolculuğunu merak etmek ise elde değil.

Aklımızı Yitirdiğimiz Gün/ Javier Castillo/ Çeviren: Nilüfer Demirbaş/ Epsilon Yayınları/ 320 Sayfa.



NAZLI BERİVAN AK
berivanak@gmail.com

Podcast, nam-ı diğer "sesli bloglama" son 20 yıldır tüm dünyada oldukça popüler. Türkiye'de de örneklerine rastlamak mümkündür ancak altın çağını son birkaç yıldır yaşıyor. "Canlı yayın" (broadcast) ve pod kelimelelerinden türeyen podcast her bölümünde farklı bir konuyu ele alan sesli içeriklere karşılık geliyor, canlı olarak kaydedilen yayınlar istenilen zamanda, istenilen mecrada yayınlanıyor. Spotify ve iTunes, podcast formatının en popüler mecraları. SoundCloud, Google Podcasts ve podcast odaklı farklı uygulamalar da alternatif mecralar arasında. Peki ya podcast dünyasının sonsuz denizinde 'edebiyatın da sesi var' dedirten isimler kimler?



Korku, gerilim ve bilimün diğer 'tekinsiz' konular

Gerisi Hikaye / Demokan Atasoy & Galip Dursun & İsm Beril Tetik

Demokan Atasoy, Galip Dursun ve İsm Beril Tetik'in 7 yıldır ara vermeden sürdürdüğü "Gerisi Hikaye"nin odağında popüler kültür, korku, gerilim, polisiye ve tekinsiz konular var. Çoğu zaman konuları türün yaratıcıları üzerine geliştikten Edgar Allan Poe, Agatha Christie, Alfred Hitchcock, George A. Romero gibi pek çok ünlü ve rahmetli yazar ve yönetmeni programlarına 'davetli' olarak alıyorlar.

Mikrofonlar edebiyatta



34 bölümdür kitaplar başrolde

Ben Okurum / Deniz Yüce Başarır

Zülfü Livaneli ile Suç ve Ceza'yı, Hakan Günday ile Tutunamayanlar'ı, Hilmi Yavuz ile Behçet Necatigil şiirlerini konuştu. Deniz Yüce Başarır, "Ben Okurum" kanalında 34 bölümdür odağına kitapları,

yazarları alıyor. Her şeyin görselleştirdiğini ve görsel kirlilikle sonuçlanan bir dönemin ardından karanlıkta oturup birbirini dinleyen o ilk insanların doğallığına döndüğünü düşünüyor.



İstihbarattan şekere kadar her şey

Yeni Haller / Özgür Mumcu & Eray Özer

Özgür Mumcu ve Eray Özer, "Yeni Haller"de zamanın ruhunu takip ediyor, K-Pop'tan post-truth'a geniş bir yelpazede konuları konuşuyorlar. Ve her bölümü mutlaka kitaplara ve yazarlara bağlayıp, okuma önerileri de yapıyorlar. Podcast yayıncılığında ve sesli kitap

alanında bir patlama yaşandığına, sesin derin bir ilişki kurmak için daha uygun olduğuna inanıyorlar. Zaman kavramından şekere, istihbarat tarihine geniş bir konu yelpazeleri var. Dünyayı, insanı ve geleceği daha iyi kavrayabilmemize yardım etmeyi amaçlıyorlar.

Pek çok ünlü yazar ağırladı

Nilay Örnek en popüler podcast yayıncılarından. Her alandan konukların yer aldığı "Nasıl Olunur"da Murathan Mungan, Gündüz Vassaf, Ece Temelkuran, Yılmaz Erdoğan, Mehmet Yılmaz gibi yazarları da ağırladı.



Nasıl Olunur? / Nilay Örnek



Hiç duyulmamış tarihi anlatıyor

Tarihe Karışanlar / Günce Akpamuk

Yaklaşık 10 yıldır Tarih dergisinde yazarlık, editörlük yapan Günce Akpamuk, az bilinen tarih temasından yola çıkıyor. Hiç duyulmamış, "Böyle de bir şey mi varmış" diyeceğimiz konulara ağırlık veriyor. Büyük dedesi Afrikalı olan ve düello sonucu ölen Puşkin'in hayatı, Ahmet Ümit'le yaptığı Yunan mitolojisi bölümlerinin çok beğenildiğini belirtiyor. Ama en dikkat çeken isim Amin Maalouf olmuş.



Kahramanları konuşturuyorlar

Edebiyat Kılavuzu / Şeniz Baş & Pınar Akseki

Şeniz Baş ve Pınar Akseki, kitapların hikayelerini editörleri, tasarımcıları, yazarları ve araştırmacılarıyla konuşuyor. Podcast dinleyicisinin daha içerik odaklı okurlardan oluştuğuna inanıyorlar. "Sayenizde bunu okudum, şunu öğrendim" diyen, bir bölüm atlayınca hemen soran bir kitle oluşturduklarını söylüyorlar. •

ELİF'İN SEÇTİKLERİ: YENİ KİTAPLAR

etanriyar@gazeteoksijen.com



Bir Kedi - Bir Adam - Bir Ölüm / Zülfü Livaneli / İnkılap

Zülfü Livaneli'nin yazmaya başladıktan 29 yıl sonra bitirdiği ve kendisine 2001 Yunus Nadi Roman Ödülü'nü kazandıran romanı *Bir Kedi, Bir Adam, Bir Ölüm*, dünyanın farklı yerlerinden, Stockholm'e sığınan devrimcilere odaklanıyor. Tüm yaşamları sınavlarla ve kayıplarla geçen bu insanların mutluluk arayışlarına odaklanıyor. Türkiye'den Stockholm'e iltica eden Sami, yaşadıklarının sorumlularından biri olan eski bakanla kaldığı hastanede tesadüfen bir araya gelir. Bu karşılaşma, intikam ve affetme gibi temel psikolojik ikilemleri tartışırken, cezalandırma ve yargılama gibi devlet mekanizmalarını ekskeninde ülkenin ahlaki iklimine de değinir.



Yuva / Toni Morrison / Çeviren: Püren Özgören / Sel

Amerikan edebiyatının en önemli isimlerinden, Nobel ve Pulitzer ödüllü Toni Morrison, kölelik ve özgürlük mefhumlarını

bu kez "aidiyet" ile ilişkilendirerek yorumluyor: İnsana yuva olan topraklar gün gelir bir hapishaneye dönüşürse, bu kuşatılmışlıktan kurtulmak adına her yol bir başka esarete sürüklenmek pahasına cazip görünebilir; kanlı bir savaşa girmek bile. Zincirlerinden kurtulabilmek uğruna büyüdüğü toprakları terk edip Kore Savaşı'na katılan bir gencin, döneminin "Odiseus"unun köklerine dönüşünün hikâyesi Yuva, ilk kez Türkçede...



Miras / Vigdis Hjorth / Çeviren: Dilek Başak / Siren

Dört kardeş, iki külebe, bir sır. Çağdaş Norveç edebiyatının en önemli seslerinden Vigdis Hjorth, *Miras*'ta bir aile portresinin arka planını resmediyor ve gerçeklere dayalı bir travma hikâyesi anlatıyor. Yakınlığın ve yakınların açtığı yaraların, bağların ve bağları koparmanın hikâyesi bu, tiyatro eleştirmeni Bergljot'un ailesine rağmen sağ kalma, yaşamına sahip çıkma mücadelesinin hikâyesi. Norveç'te büyük ses getiren ve çok satan, çok tartışılan bu roman, babanın ölümüyle başlıyor ve yaranın kökenine iniyor.

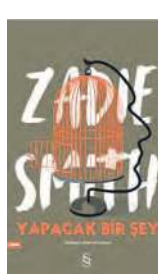
Emanet Kalp / Gökçen Orhan / Hep Kitap

"Sakin olun, her şey yolunda. Artık



yeni bir kalbiniz var." Hayatının yeni dönemine bu sözleri işiterek başladı Ömer. Gece yarısı gehrin diğer ucundaki bir eve düşen haber, getir-

diği büyük acılarla beraber, başka hayatlara umudu taşıyordu... Kalp ve damar cerrahisi Profesör Doktor Gökçen Orhan'ın, uzun yılların tecrübesi ve birikimiyle kaleme aldığı *Emanet Kalp*; yapılan her organ bağışının nasıl da tükenen çarelerin, yeşeren hayatlara vesile olduğunun da bir hikâyesi. Her satırıyla hayatın bize bağışlanmış büyük bir armağan olduğunu ve her şey tamamlandığında bu kez armağan sunma sırasının belki de bizlere geldiğini animsatiyor...



Yapacak Bir Şey / Zadie Smith / Çeviren: Sibel Erduman / Everest

Pandemiyle birlikte kendimize döndüğümüz bu zamanlarda, derinlere gömdüğümüz hangi taraflarımızla yeniden tanışıyoruz? Virüs mü daha kötü, yoksulluk mu, yoksa ırkçılık mı? Bol ödüllü yazar Zadie Smith, *Yapacak Bir Şey*'de, tüm dünyanın hazırlıksız yakalandığı küresel salgının ilk dönemlerinde hemen herkesin aklını kurcalayan sorulara

yanıt arıyor. Smith'in pandemiyi başlayıp George Floyd'un öldürülmesiyle son bulan dönemin ona hissettirdiklerini aktardığı bu küçük kitap, toplumsal hafızanın kaydını tutması açısından da kıymetli.

Yaklaşan Küresel Kaosta İnsanlığın Akıbeti / James Rickards / Çeviren: E. Kaan İpekçioğlu / Destek /

Kritik sistemler çöktüğü zaman en medeni davranışlar bile sona erer, orman yasaları devreye girer. Her çıkışın bir inişi vardır. Seçkin sınıf buna hazırlıklıdır belki, peki ya sıradan yatırımcı ne yapmalıdır? Bitcoin ve Ethereum gibi dijital para birimlerinden neden uzak durmak gerekir? Neden pasif yatırımın propagandası yapılıyor? Yeni krizin ardından finansal durum ne olacak? *Kur Savaşları, Paranın Ölümü ve Çöküş Giden Yol* kitaplarıyla New York Times'ın çok satanlar listesinde yer alan ileri görüşlü yazar, finans uzmanı, ABD'nin 16 istihbarat kurumunun çatısını oluşturan İstihbarat Konseyi'nin ve Pentagon'un başdanışmanı James Rickards, bu kez küresel mali piyasaların neden ve nasıl suni olarak şişirildiğini ve akıllı yatırımcıların varlıklarını korumak için ne yapması gerektiğini anlatıyor. •

Sözcüklerle mücadele

ECE ERDOĞUŞ LEVİ
eceedogus@hotmail.com



Kanadalı şair Jordon Scott'un kendi çocukluktan esinlenerek yazdığı, New York Times Yılın En İyi Çocuk Kitabı ve Schneider Aile Kitap Ödülü sahibi *Nehir Gibi Konuşurum*, kekemelik problemi olan bir çocuğun dokunaklı hikâyesini anlatıyor. Aslında herkes gibi bir çocukken kahramanımızın sözcüklerle giriştiği mücadele, onu sessizleştirip, sınıfın en arkadaki sırasına saklanmaya mecbur bırakıyor. Okulda, en çok sevdiği yeri anlatacakları gün durum daha da hüzünlü bir hâl alıyor. Babasıyla nehrin kıyısında yaptıkları yürüyüşe küçük çocuğa ilham oluyor. Çünkü o tıpkı köpüren, girdaplanan, çalkalanan ve çarpışan 'nehir gibi' konuşuyor. İşte bu imgeyle yenileniyor ve değişiyor her şey...

Jordon Scott'un *Nehir Gibi Konuşurum*'u, ödüllü çizer Sydney Smith'in çarpıcı resimlemeleri ve Gonca Özmen'in enfes çevirişleriyle, küçük büyük tüm çocuk kitabı severlerin kütüphanesinde bulunması gereken bir kitap. Kırmızı Kedi Çocuk'tan.

Nehir Gibi Konuşurum/ Jordon Scott/ Resimleyen: Sydney Smith/Çeviren: Gonca Özmen/ Kırmızı Kedi Çocuk



Kuşağının en önemli romancılarından Bolaño'nun kült eseri 2666 yeniden yayımlandı. Yazarın 50 yaşında ölümünden bir yıl sonra çıkan romanı vakit istiyor ama kolay unutulmuyor



Bir efsaneyle uzun randevu

KAHRAMAN ÇAYIRLI

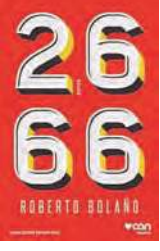
Güney Amerika'dan gelen romanlarda, filmlerde, öykülerde başka coğrafyalarda olmayan farklı renk tonları oluyor sanki. Daha sarı, daha turuncu, daha kırmızı. Ben Meksikalı Carlos Fuentes'e biraz daha yakınım. Arjantinli Julio Cortázar, yine Meksika'dan Juan Rulfo, tabii ki Kolombiyalı Márquez, Perulu Mario Vargas Llosa, Arjantin'den Borges... Güney Amerika edebiyatından okumamız gereken öyle güzel kitaplar var ki.

Farklı katiller, farklı gerekçeler

Roberto Bolaño, 1953 Şili doğumlu bir yazar. Çocukluğunu Şili'de, ilk gençliğini Meksika'da geçiren Roberto Bolaño 20'li yaşlarda Avrupa'ya giderek Katalunya'ya yerleşir. Bekçilik, işçilik, buluşçuluk gibi işler yaparken bir yandan da şiirler ve romanlar kaleme alır. *Vahşi Hafiyeler* (1998) romanıyla Rómulo Gallegos ve Herralde başta olmak üzere birçok ödül kazanmasıyla Latin Amerika edebiyatının Boom kuşağından beri en önemli romancıları olarak gösterilir ve eserleri birçok dile çevrilir. 50 yaşında öldükten sonra kült yazar statüsüne yükselir. İşte 2666 da kült yazarın en kült eseridir.

Bolaño'nun beş-merkezinin kesişim noktası olan Amerika-Meksika sınırındaki Santa Teresa'nın romanı olan 2666, köprüler ve bağlantılar üzerine inşa ediyor kendini. Sınır şehri Santa Teresa'da art arda öldürülen kadınlar... "Çoğu fabrika işçisi. Uzun saçlı genç kızlar..."

Karakterlerden biri olan Norton'un değişişle sokak-biraz daha yakınım. Arjantinli Julio Cortázar, yine Meksika'dan Juan Rulfo, tabii ki Kolombiyalı Márquez, Perulu Mario Vargas Llosa, Arjantin'den Borges... Güney Amerika edebiyatından okumamız gereken öyle güzel kitaplar var ki.



Sonra kimlikler karışmaya başlıyor.

Bolaño'nun Santa Teresa şehrini anlattığı kısımlar, çok hoş bir şehir sosyolojisi dersi gibi. Tıkır tıkır, tane tane işliyor. "Burası büyük bir şehir, gerçek bir şehir," diyor Chucho Flores. "Her şeyimiz var. Fabrikalarımız, dükkânlarımız, Meksika'nın işsizlik oranı en düşük şehirlerinden biriyiz..." Ancak Santa Teresa'yı sokak sokak dolaşmamızın müsebbibi olan korkunç kadın cinayetleri hiç durmuyor, bit-

miyor. Cinayetler için farklı katil adayları ve gerekçeleri var. Düşümler çözümlüverecek gibi oluyor, başka ipliklerle her şey baştan dikiliyor.

2666 gibi çok güzel ama epey hacimli romanlar, insana en çok da şunu anımsatıyor: Biraz daha zaman lazım. •

Karaciğer nakli beklerken yazdı

2666, Roberto Bolaño'nun son romanıdır ve Bolaño'nun vefatından bir yıl sonra, 2004'te yayımlanır. Bolaño, 2666'yı yazarken hastadır, karaciğer nakli için sıra beklemektedir, Ciudad Juárez'i (Santa Teresa için esinlendiği şehir) hiç ziyaret etmemiştir, ancak arkadaşları ve Sergio González Rodríguez gibi meslektaşlarından bilgi ve destek alır. 2666'yı başlangıçta tek bir kitap olarak planlayan Bolaño, daha sonra çocuklarına daha fazla gelir sağlayabilmek için kitabı beş cilt olarak yayımlamayı düşünür ancak mirasçılar ak-sini kararlaştırırlar ve uzun, tek bir ciltte yayımlanır. 2666, Şili'de 2005'te Altazor Ödülü'nü kazanır, New York Times Book Review tarafından "2008'in En İyi 10 Kitabı" listesine dahil edilir; Time kitabı 2008'in En İyi Kurgu Kitabı seçer ve roman 2008 Ulusal Kitap Eleştirmenleri Birliği Kurgu Ödülü'nü kazanır.

2666 / Roberto Bolaño / Çeviren: Zeynep Heyzen Ateş/ Can Yayınları / Roman / 1192 sayfa

Kadınların bitmek bilmeyen kalp sızısı

Aslı Perker yeni romanı *Ayrılığın İlk Günü*'nün motifini şöyle anlatıyor: "Birbirinden güzel kadınlar, sürekli bir ayrılık acısı yaşıyorlar"

SİBEL ORAL
sibelo@gmail.com

Birçok dile çevrilen Başkalarının Kokusu, Cellat Mezarlığı, Sufle, Bana Yardım Et, Vakit Hazan, Flamin-golar Pembidir romanlarının yazarı ve gazeteci Aslı E. Perker'in yeni romanı *Ayrılığın İlk Günü* geçtiğimiz günlerde Epsilon Yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı. 35 yaşında, şehirli bir kadının bir türlü yitirmeyen ilişkisinin ardından gelen ayrılığın ilk 24 saatini anlatan romanın eksensinde; ayrılığı, ayrılık sonrası yaşanan iç hesaplaşmaları ve aslında biraz da kadın olmanın gücünü konuştuk...

Ayrılığın o ilk günü sana bir roman yazdırmış. Önce çıkış noktadan, sana bunu yazdıran şeylerin senin kafanda nasıl şekillendiğinden başlayalım...

Aslında çok mekanik bir süreç. Pek romantik bir yanı yok. Tabii, muhtemelen aslında o günlerde içinde olup bitenler seni o karakteri oluşturmaya itiyor. Nihayetinde ben hikâyeyi hiç bilmeden karakteri oluşturdum ve böyle bir yere evrildi. Ancak bir kez yazmaya başladığımda baktım içimden cümle cümle dökülüyor. Anlayacağın bildiğim yerden geldi. Bence her kadının bildiği bir yer. Hepimiz bir zaman ayrıldık, hepimiz o kalp sızısını çektik. Psikolojide adı bile var bu kalp sızısının: Anguaz. Algıda seçicilik, bu konuyu yazmaya başlarken aklımdaki sorunları da daha çok duyar oldum. Hepsinde aynı motif vardı. Birbirinden güzel kadınlar, sürekli bir ayrılık acısı yaşıyorlar.

Kadının hesaplaşacağı tek kişi var, kendisi...

Romanın kahramanı 35 yaşında bir kadın ve aslında bir yandan romanın anlatıcısı da onun iç sesi. Bu iç ses aynı zamanda çok kışkırtıcı, çok gerçekçi. Neden böyle bir anlatıcı seçtin?

Ben kendimi varoluşçu akıma ait görüyorum. Daima gerçeklerin ön plana çıkması, bir hesaplaşma hali söz konusu. Peki neden? İnsanın "öz"ünü bulabilmesi için. Kendi değerlerini oluşturabilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesi



Bir psikolog arkadaşım sevgili anlamında kullanılan 'yar'ın başta aslında kelimenin uçurum manasından dolayı kullanıldığını söylemişti. Böyle düşünecek olursak, her ilişki bir uçurum. Dikkat etmekte fayda olduğunu öğrendim.

için. Bu kadının da hesaplaşacağı tek kişi kendisiydi. Daha yolun çok başında. Bu roman, bir kadın

nezdinde pek çok kadının kendini hapsedtiği yerden çıkartma çabası. Bunu da ancak kendisiyle dürüstçe konuşarak, kalbinin en derindeki gerçeği bularak yapabilir.

Çok güçlü bir kadın karakter bana sorarsan, sen ne düşünüyorsun?

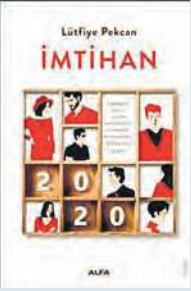
Kendine gerçekleri söyleyebilen herkes güçlüdür. Çünkü bence hayatta yapılması en zor şey bu. Şu: Adam seni sevmiyor. Bunu kendine söyleyebilmek çok zor. Romantizmi bir kenara koyalım, başka örnek verelim. 'Başarılı değilim.' Hep şöyle olur: 'Başarılı değilim ama şöyle şöyle oldu böyle böyle oldu'. Hayır hayır, dur, şöyle, 'Başarılı değilim. Bunun tek sebebi benim'. İşte kitaptaki karakter de bu kaçak oynamak

Bu roman, bir kadın nezdinde pek çok kadının kendini hapsedtiği yerden çıkarma çabası. Bu da ancak dürüstlikle olur

'Pandora'nın kutusu' karantinada açılıyor

Tüm insanlığı etkileyen Koronavirüs salgınının edebiyatta yansımaları da görülmeye başlandı. Bunların iyi örneklerinden biri olan Lütüye Pekcan'ın romanı *İmtihan* 2020'de, 1999 Gölcük Depremi'nden sağ fakat ağır kayıplarla çıktıktan sonra İstanbul'a sürüklenen dört lise arkadaşı Fikret, Meral, Can ve Sila'nın bir araya gelmelerinin hikayesini okuyoruz.

Hiç görülmedikleri 20 yılın ardından zaman hepsini değiştirmiştir. Ailelerini de alarak Fikret'in yalısında buluşurlar ama çalışan hiz-



metçilerden birinde koronavirüs tespit edilmesi üzerine karantinada kalırlar. Vakit ilerledikçe Pandora'nın kutusu açılır; eski aşklar, kıskançlıklar, ihanetler, intikamlar, pişmanlıklar ve çocukluk travmaları tek tek ortaya çıkar.

Romandaki karakterler kurgu olsa da her biri toplumda yeri olan, her gün sokakta, televizyon ekranlarında yahut Instagram hikâyelerinde karşımıza çıkabilecek tipleri temsil eden insanlar. Yaşanan felaketlere de kendi meşreplerince tepki veriyorlar. Kimi ancak ölümle

burun buruna geldiğinde gerçekten değerli olanın ne olduğunu anlarken kimileri de kendilerini korumak için ördükleri duvarlar gözlerini de örttüğünden ne olursa olsun kendi küçük çıkar dünyalarında yaşamayı sürdürüyor.

Pandemi eksenli

Pekcan'ın gerçek olaylardan esinlenerek kaleme aldığı, pandemiye eksenine alan *İmtihan* 2020 müzik, sinema ve edebiyat dünyasına sağlam göndermeler yapan, şiirlerle süslenmiş bir metin. **(İrmak Ada)**
İmtihan – 2020/ Lütüye Pekcan/ Alfa Kitap/ Roman/ 263 Sayfa

Son durağı belirsiz bir yolculuğa çıkar mısınız?

Varlığı yokluğu bir olan bir baba, varlığı yokluğundan beter hasta ruhlu bir anne ve ikisinden de beter, kötülükten haz duyan bir babaannenin ortasında büyüyen Ahu... Korsan taksici Osman ve ruhu sevgiye aç, küçük bir kız çocuğu olan Melek...

Sayfalar yol gibi akıyor

Üç gün süren bu kapkara yol hikâyesi ilk bakışta bir varoluş sancısı, kendini arayış gibi görünse de aslında tam tersine kaybolmaya, umudunu yitirmeye, mutlu olmaya değil de mutsuzluğa son vermeye doğru

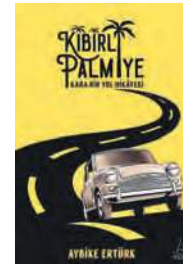
Aybike Ertürk'ün romanı Kibirli Palmiye – Kara Bir Yol Hikâyesi hayatları mezarlıkta kesişen üç kişinin çıktığı tekinsiz bir seyahati anlatıyor

dengesiz, tekinsiz bir gidiş. Nereye varacağını bilmedi-

ğiniz bir yolculuğa çıkar mıydınız? Normalde hayır ama kafanızın içinde birileriyle, size yapılanlarla ya da kendi yaptıklarınızla kavgaya tutuştuyunuz, evet. Başkahraman Ahu'nun

Cerrahpaşa'nın bahçesindeki kibirli palmiyeyle başlayan kavgası, Alanya'nın o güzelim palmiyelerine kadar uzanıyor. "Evsizlik" ve "annesizlik" gelip başköşesine oturmuş bu hikâyenin. Yoldalar çünkü üçünün de güvenli bir kabuğu yok.

Aybike Ertürk'ün duru dili sayesinde sayfalar yol gibi akıp gidiyor *Kibirli Palmiye – Kara Bir Yol Hikâyesi*'ni okurken. **(Hülya Çelik)**
Kibirli Palmiye – Kara Bir Yol Hikâyesi / Aybike Ertürk / Destek Yayınları / Roman / 280 Sayfa





fabrika

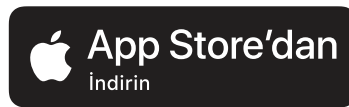
YENİ
SEZON



SADECE BOYNER'DE!

BOYNER

BOYNER.COM.TR



Fabrika koleksiyonunu keşfetmek için QR kodu okutun!



Aksanat'tan *distopik sesler* geliyor

Türkiye'nin önde gelen sanat kurumlarından Akbank Sanat'ın yeni sezonu da yine dopdolu. 1 Nisan'a dek sürmekte olan 17. Akbank Kısa Film Festivali'nin heyecanlı bir yana, son sergileri Distopya Ses Sanatı İstanbul 2021'den Joseph Beuys'un 100. yaşı anısına başlatılan seminer dizisine, "Duos&Duets / Duolar & Düetler" dans atölyesinden Evin Caz Hali konserlerine dek bu çok renkli ve dinamik programı Akbank Sanat Müdürü Derya Bigalı ile konuştuk...

Distopya Ses Sanatı İstanbul 2021 sergisi...

"Distopya Ses Sanatı sergisinin küratörlüğünü Selçuk Artut ve Jeremy Woodruff üstleniyor. Distopya Festivali'ni Berlin ve İstanbul'da 2018 yılından beri düzenliyorlar. Ses sanatını derinlemesine inceleyen sergide yer alan 15 eserin 11'i buraya özel olarak üretildi. Sergiyi en iyi şekilde küratörlerden alıntı yaparak özetlemek mümkün: "Salgının gölgesi altında distopyanın



Derya Bigalı

neye benzediğini hep birlikte tecrübe ediyoruz. Özel geliştirilmiş yazılımların oluşturduğu görsel-işitsel kompozisyonlara, ses manzaralarına, yaratıcı yapay zekanın ses üzerinde yeni jeneratif video yaklaşımı geliştirilmesine, ses yerleştirmelerine tanıklık ediyoruz. Etkinlikler kapsamında Hezarfen Ensemble konserine ve ses sanatı üzerine konuşmalara, röportajlara ve performanslara da yer vereceğiz."



HAFTANIN SERGİSİ



Başka neler var?

- "Evin Caz Hali" konserlerimiz nisan'da Bilge Günaydın, Cenk Erdoğan ve Ozan Musluoğlu'nun yer aldığı "Bilge Günaydın Trio" ve mayısta ise Eylül Ergül, Ozan Musluoğlu ve Serdar Barçın'ın grup üyeliğini üstlendiği "Eylül Ergin Trio" canlı performanslarıyla Youtube kanalımızda yer alacak.
- Duos&Duets ismini taşıyan yeni projemiz kapsamında, çağdaş dans alanında üretim gerçekleştiren dansçılar, müzisyenlerle bir araya gelerek özgün yapıtlar ortaya koyacak.
- Joseph Beuys'un 100'üncü yaşını Prof. Dr. Marcus Graf'ın moderasyonu ile farklı alanlardan gelen uzmanlarla söyleşiler düzenleyerek kutlamak istedik. Ekime dek sürecektir olan "100 Yıl Beuys" başlıklı konuşma serimizde; Beuys ve çalışmalarını hakkında yerli ve yabancı araştırmacılarla konuşmalar düzenliyoruz.



Perili Köşk'te kurulan 'Düş'ler



Kısayollar/Shortcuts, Iván Navarro, 2005

Borusan Contemporary 10'uncu yılını yeni sergisi *Düş Suda* ile kutluyor. Sergi fiziksel olarak ziyaret edilemeyecek. Ama teknolojik pek çok yöntem devreye girecek



Türkiye'nin en büyük kurumsal yeni medya koleksiyonuna sahip olan Borusan Contemporary 7 Nisan'da başlayacak olan yeni sergisi *Düş Suda*'nın heyecanını yaşamaya hazırlanıyor. Bu yıl aynı zamanda 10 yılı da geride bırakan Borusan Contemporary Müdürü Dr. Kumru Eren ile konuştuk.

Edip Cansever şiirinden yola çıktı

"Yeni Medya sanatı odaklı koleksiyonumuza disiplinler üzeri bir okuma önerisi getiren Düş Suda başlıklı sergi, Edip Cansever'in 1970'te kaleme aldığı aynı ismi taşıyan 10 bölümlük şiirinden yola çıkıyor. Salgın önlemleri gereği Perili Köşk fiziki ziyarete halen kapalı. Ama teknolojiyi kullanarak deyim yerindeyse 'sınır tanımayan' bir proje. Sergi sesli rehberlerin eşlik ettiği 360 derece sanal turla dijitalleştirildi. Web sitemizden bu şekilde izlenebilecek. Perili Köşk'ün dış cephesini süsleyecek mapping çalışmasına paralel olarak, sanatseverlere çevrim içinde bir VR (sanal gerçeklik) uygulaması olarak da sunuluyor. Bir diğer yeniliğimiz, AR (artırılmış gerçeklik) teknolojiyi kullanarak özel sergi rotası uygulaması. "Düş Suda AR" mobil uygulaması aracılığıyla sergideki eserlerin bir kısmı muhtelif noktalarda, mobil cihazlarla üzerinden deneyimlenecek. Yine İstanbul'un önemli başka bir kültür rotası olan İstiklal Caddesi üzerinde konumlanan, Borusan Müzik Evi vitrininde yer alan video ekranında, Borusan Çağdaş Sanat Koleksiyonu'ndan bir seçki sanatseverlerin 7/24 deneyimine sunulacak."

Çok heyecan verici bir sergi geliyor

"Serginin küratörü Dr. Necmi Sönmez, bu sergi özelinde şiirsel imgeler ile mimari arasındaki ilişkiye odaklandı. Borusan Contemporary'nin evi Perili Köşk'ün Boğaziçi ile kurduğu ilişkiye benzer bir diyalogun, 'hareketli



Hareket / Move Maurizio Nannucci, 2011

imge'lere temellenen yeni medya sanatının akışkan doğasında da olduğu vurgusu, bu sergide de kendini hissettirecek. 'Mekânın kendi sözü' duyulacak.

Sergide farklı medyumlardan yapıtları izleyicimizle buluşturacağız: Peter Coffin, Thierry Dreyfus'un projeksiyonları, Boomoon, Ellen Kooi, Frank Thiel, Michael Wolf'un kurgulanmış fotoğrafları, Eelco Brand, Antti Laitinen, Rafaël Rozendaal gibi sanatçıların videoları, Iván Navarro, Jim Campbell, Maurizio Nannucci'nin ışık yerleştirmeleri gibi pek çok eseri deneyimlemek mümkün olacak.

Bir süredir, Borusan Çağdaş Sanat Koleksiyonu'nu farklı mekânsal bağlamlarda ele alabilecek yeni küratöryel araştırmalar içerisindeyiz. Bu kapsamda, yıl içerisinde farklı etkinlikler ve projelerin dahil olduğu, sanatseverlerle daha yakın olacağımız bir takvim oluşturuyoruz. Perili Köşk'te de heyecan verici bir sergiyle izleyicilerimizle buluşmayı umuyoruz; sürprizimizi yeni sanat sezonuna sakladık." •



Boğaz'da Balık Oyunu No. 8, Boomoon

10 yıllık yol

En büyük kurumsal koleksiyon

- Geçmiş 90'lı yıllara dayanan Borusan Çağdaş Sanat Koleksiyonu, ilk başlarda Modern ve Çağdaş Türk sanatına yoğunlaşmıştı.
- 2000'li yıllarda yaşadığı paradigma değişikliğiyle birlikte deneysel ve dijital bir kimlik kazandı. Yeni medya sanatının, video, yerleştirme, ışık, fotoğraf ve artırılmış gerçeklik gibi dijital ve deneysel pratiklerine odaklandı.
- Bugün, farklı dönem ve disiplinlerden 800'e yakın eseri barındırıyor. Kendi kategorisindeki en büyük kurumsal sanat koleksiyonu.
- Koleksiyonumuzun evi, İstanbul'un ikonik binalarından ve Perili Köşk olarak da bilinen Yusuf Ziya Paşa Köşkü. Buraya yerleşmemiz, 2007'de Borusan Holding'in yönetim merkezini bu binaya taşımaya dayanıyor. Borusan Contemporary, Perili Köşk'e ofis/sanat merkezi konseptiyle özgün bir sanat kurumu kimliği kazandı. 2011'de koleksiyonumuzun geçici sergiler, atölyeler ve eğitim programları aracılığıyla kamuya buluşturulmasını öngören bir vizyon geliştirdik.

TÜRKİYE'NİN YENİ NESİL ATIŞTIRMALIĞI ZÜBER'DEN ŞİMDİ DE LOKMALAR



zuberlezzetler.com #zuberlezzetler #dahaiyigidadahaiyigelecek #betterfoodbetterfuture

“İlk defa kendimle ilişki kurabiliyorum”

Kalben, karşımıza bu kez Robot Kozmonot’la çıktı, yıllar sonra kendisiyle barışmasını anlattı: *“Artık insanların beğenisinden, onayından ayrı bir yerdeyim. Toplumun, geleneğin, erk yapıların dikte ettiği tüm seslerden ötede, yuvamdayım”*



ALPER BAHÇEKAPILI
alperbahcekapili@gmail.com

Son bir yılda tüm hayatı boyunca ürettiğinden daha fazla şarkı bestelemiş Kalben. Geçtiğimiz hafta yayınlanan, Teoman’ın konuk olduğu “Robot Kozmonot” bunlardan sadece bir tanesi. Kendiyle yaptığı barışın, dünyayla kurduğu yeni ilişkinin bu yoğun üretimde muhakkak etkisi var. Hayatına dair yeni keşiflerini, geçmişten öğrendiklerini ve hayallerini anlattı Kalben.

Evinizin duvarlarında asılı olan eserlerle başlayalım. Nasıl bir bağınız var onlarla?

Arkamda Rugül Serbest’in bir eseri var. Dilruba Balak, Ayça Şen, Deniz Aşar, Hilal Polat, İrem Çağıl dahil, çok kişiden eser var evimde. Sevdiğim insanlarla ilişkiye dair onların ya da benim ürettiğim bir hatıra eşyası, resim, fotoğraf, şarkı olabiliyor bu. Hatıraları sanat formunda saklayabiliyor olabilmeyi çok seviyorum. Böylece evde yalnızken de insanlarla bir bağım oluyor. Duvarlara çivi çakabileceğim bir özgürleşmeye ancak kavuşabildim. Eskiden bir yuvada yaşadığımı düşünmezdim.

Bu özgürleşmeyi neden şimdi yaşıyorsunuz?

Bana hep başarılı, aklı başında, sorumluluk sahibi, çalışkan olmak öğretildi. Kendimi sevmek öğretilmedi. Bir ev yuva haline nasıl gelir? Bunu bilmiyordum. Yuva illa ki heteronormatif bir evlilik içerisinde kurulan bir yapı değil. Yuvayı kendimizle de, sevdiğimiz dostlarımızla da, kıymet verdiğimiz sanat eserleriyle de, şarkılarla da kurabiliyoruz. İlk defa bu yaşımda kendimle ilişki kurabiliyorum. Kendimi seviyorum. Artık insanların beğenisinden, onayından ayrı bir yerdeyim. Bugüne kadar benim zannettiğim, aslında toplumun, geleneğin, erk yapıların dikte ettiği tüm seslerden, düşüncelerden ayrı bir yerde,

yuvamdayım.

“Küçükken hayallerim olmadı” demişsiniz. Neden?

Patti Smith’in “Hayalperestler” diye muhteşem bir kitabı var. Çocukluğun hayal aleminde kaybolur kitapta. Ben yetişkinlerin dertleriyle büyüdüm. Yaşıtlarımın değil. Şimdi kendimi daha çocuksu buluyorum. O yaşların özgürlüğünü yeni yaşıyorum. Hayal kurmak artık hayatımın çok büyük bir parçası. Son şarkım “Robot Kozmonot” da bir hayal.

Tüm bu hayalleri paylaşma itkiniz nereden doğuyor?

Yalnız olmadığımı, yaşamamın değerini ve insanlara yakınlığımı bu yolla keşfediyorum. Hayal kurmaktan korkan birine; “Gelecekte hayallerin gerçek olabilir” diye-

bilmek hoşuma gidiyor. Ben de korkardım çünkü. Onların yanında hikaye anlatan, şarkı söyleyen insan olmak istiyordum.

Anlattığınız hikayelerinizin ne kadarı gerçek?

Kurgusal öğeler de kullanıyorum. Sonuç itibarıyla “Robot Kozmonot” diye biri yok. Kimseye “Yalakanım Bebeğim” demedim. “Saçlar”da da kafayı takmadım. Bir mizahın, duygu durumunun içine oturtuyorum her şeyi. Fakat var olmayan bir şeyin üretimini yapmıyorum. Olandan besleniyorum.

Biz-ler için nasıl bir dünya hayal ederdiniz?

Hayalimdeki dünyada sevginin dilini öğreniyoruz. Konuştuğumuz lisanlara, tenimize, cinsiyetimize, kime aşık olduğumuza göre değil, bu sevginin diline göre iletişim kuruyoruz. Bu gezegende var olduğumuz ve birlikte zaman geçirebildiğimiz için, hayvanlardan, ağaçlardan, tüm mevsimlerden keyif alıyoruz. Yok etmiyoruz, çoğaltıyoruz. Hiçbir engel yok aramızda. Acaba nasıl daha eşit yaşayabiliriz? Hep bunu düşünüyoruz. Güvenlik ihtiyacı yok. Çünkü artık korkmak yok.

Böylesine bir dönüşümde müzisyen olarak sizin nasıl bir rolünüz var?

Bunu sadece sanatçıların, siyasetçilerin, mimarların, sosyologların sorunu olarak görmüyorum. Her insan verebildiği kadarını verebilmeli. Kadın, erkek, nacins, trans, kuir, bir insan olarak herkes huzurlu olabilmeli. Temel haklardan faydalanabilmeli, kanunlar önünde eşit görülmeli. Misal, Afganistan’da kadınların şarkı söylemesi yasaklandığı zaman, bundan bahsetme ihtiyacı duyuyorum. O toprağa bu, öteki-ne başka isim vermişiz. Bu yüzden o güzel toprakta, o güzel kadın şarkı söylemeyecek. Böyle bir dünyada yaşadığıma inanmak istemiyorum. Ben bunun için şarkı yaparım, başkası hastanede çalışır.

Tüm bunları dillendirirken size ne güç veriyor?

Bir akşam, bir meydanda etrafıma baktım. Yüzleri maskeli ama gözleri açık insanlar gördüm.



“Ne güzel bir dayanışma” dedim. Aynı şeyi hissediyoruz, aynı şeyin peşindeyiz. Bunun adı mücadele değil, birlik artık. Benim bir sürü kardeşim, ablam, abim, dostum var. Bu o kadar özgürleştirici ki... Temelden eşit olduğumuza inanıyorum. Eşitliği bozan şeyler elbette olabilir. Ama insanın özünün karbon oluşunda bir eşitlik var. Evrenin bir parçası olmamız bana büyüleyici geliyor.

Size günümüzde kimler ilham veriyor?

Olmak istedikleri şey için dışlanmayı, terk edilmeyi, öldürülmeyi göze alan insanlara bakıp inanılmaz bir enerjiyle doluyorum. Artık kendi adıma çok fazla şikayet edemediğimi, insanları yargılayamadığımı, nefret ve öfke biriktiremediğimi görüyorum. Orada biri var ve kadın olmak istiyor. O kadar çok kalıptan, kültürel saçmalıklardan kurtulmaya çalışan insan var ki şu an. Bu beni insan olmak adına heyecanlandırıyor.

GQ sizi 2020 için Yılın Kadını seçmişti. Sizin gibi kapakta olamayanlar adına ne söylemek isterdiniz?

İlk kapağım bir erkek dergisinde oldu... O gece de söylemiştim. Sokaklara ismi verilmeyen, haberlerde duymadığımız, tarihi yazmamış fakat içinden geçtiğim zamanın inşasında payı olan, isimlerini bilmediğimiz bütün özgürlük aşıkları, hayalperestler, meydanlarda şarkısını söyleyen kadınlar, bütün renkler, topraklar, cinsiyetler için aldım o ödülü.

Müzisyenlerin birçoğu seslerini duyuramıyor. Ya da daha doğrusu sesleri duymazdan geliyor...

Beni en çok müzisyenlerin hayatını kaybetmesi etkiliyor şairler. Bir insanın yaşından, sosyokültürel yapısından, ekonomik durumundan, kötü ve iyi huylarından bağımsız olarak hayatının

değersiz, anlamsız olduğunu hissetmesini istemiyorum. Birisi hayatından vazgeçtiğinde ben de onunla birlikte bir parçamdan vazgeçmiş oluyorum. Bu bir müzisyenin intiharında da böyle. Bahsettiğim şey mesleğimizden, cinsiyetimizden, doğduğumuz topraktan bağımsız. Herkesin huzurlu, mutlu olduğunu bilmek istiyorum. Zihnimdeki gezegenle yaşadığım gezegen arasındaki bu kopukluk sanatım olmasaydı beni de yok ederdi.

Sanatınızın son ürünü Robot Kozmonot’u hangi duygularla yazdınız?

2020’nin başında yazdım. Ruhsal olarak iyileşmeyen yerlerim olduğunu fark etmişim. Bir şeylerden bahsediyordum ama bahsettiğim şeylerin hepsine inanmıyordum. Kusurlarım vardı. Bunun da kendimi sevmekten kaynakladığını fark ettim. Çünkü ilk sevmem gereken insan bendim.

“Hayalimdeki dünyada sevginin dilini öğreniyoruz. Lisanlara, tenimize, cinsiyetimize, kime aşık olduğumuza göre değil, bu sevginin diline göre iletişim kuruyoruz...”

Kusur derken, toplumun size kusur olarak dayattığı şeylerden mi bahsediyorsunuz?

Bir çocuk kendi ayağına bakıp da “Ayağım çirkin” diye düşünmez... Ta ki biri gelip “Ayağın ne kadar çirkin” diyene kadar... Ben, ruhumun ayaklarına çirkin diyen insanları çok ciddiye almışım. Kendimle ilgili neler hissediyordum? İnsanların duygularını,

düşüncelerini depolamaktan benimkilere alan kalmamış. Ömrümün ikinci yarısı ben olma zamanı gibi geliyor. Kusurlarımla da mutluyum. Yamuk yerlerime de bayılıyorum. Çirkinliklerim de bana çekici geliyor.

Bunları “Robot Kozmonot” a bağlayan şey nedir sizin için?

“Robot Kozmonot” kendimde, etrafımda, bizleri yöneten insanlarda hissettiğim ortak bir duygu üzerine çıktı. Kendimizi sevmekten, kendimizi beslemekten, başkalarını sevebileceğimiz yanılıgı var. Kendinle bir ilişkin olmadan kalıcı ilişkilerin olsun istiyorsun. Ben böyle zannederek yıllar geçirdim. Başkalarının hayatlarını renklendirir, acılarını, mutluluklarını dinler ve onları iyi edersem kendimi iyi edeceğimi zannettim. Bu mümkün değil.

Şarkıda Teoman’la çalışmak size ne öğretti?

Teoman tanıdığım en tatlı, komik, şahsına münhasır insanlardan biri. Onunla şarkı söylemek, stüdyoya girmek, aynı yerde bulunmak bana büyük mutluluk getirdi. Ondan öğrendiğim şeyleri yıllar içinde çok güzel şekilde işleyeceğim. Düzen ne kadar üstümüze kökmüş olursa olsun, her şey ne kadar karanlık olursa olsun, yine de bazı şeylere gülebildiğimizi öğretti bana Teoman.

Henüz yayımlamadığınız birçok yeni şarkı da bestelemişsiniz bu dönemde...

Son bir senede hayatım boyunca yapmadığım kadar şarkı yaptım. Hikaye anlatımında açıldığım denizler beni mutlu ediyor. Müzikle uyanıp müzikle uyuyorum. Aşkta aradığım şeyi müzikte bulduğumu hissediyorum. Sorumluluk da hissetmiyorum. Ben müzikle evlenmedim. İnsanlarla ilişkimde aradığım şeyleri müzikte, edebiyatta aradığımda çok güzel meyveler aldım. •

HAFTANIN ŞARKILARI

En tazeler, en güzeller, bu hafta dinlemeye doyamadığım şarkılar.

1- Raf Rundell & Terri Walker / “Always Fly”

2- Ron Gallo / “WUNDAY (CRAZY AFTER DARK)”

3- Lord Huron / “Mine Forever”

4- Aldous Harding / “Revival”

5- Billie Marten / “Garden Of Eden”

6- Gang Of Four / “Damaged Goods” (2021 Remaster)

7- Ben Howard / “Far Out”

8- El Michels Affair / “Fazed Out”

9- Matt Berninger / “Serpentine Prison”

10- Melisa Carper / “Makin’ Memories”



Aldous Harding



HAFTANIN YERLİLERİ

Memleketten her hafta en iyi yeni şarkılar...

1- Taha Gürbüz / “HASBELKADER”

2- Ekin Beril / “Körkütük”

3- Ömer Güneş / “Elimden Bir Şey Gelmedi”

4- Cemal Burkay Şen / “Uzaktayım”

5- Sedef Sebüktekin / “Çıplak”

6- Nova Norda & Korhan Futacı / “Cehennem”

7- Dolu Kadehi Ters Tut / “Korku”

8- Can Baydar / “Ateş”

9- Mert Tunçmakas / “Öyle Değildir”

10- Bengisu / “Bu Gece”



Taha Gürbüz



REGGAE ŞARKILARI

Reggae dünyasından klasikler

1- Sister Nancy / “Bam Bam”

2- Frankie Paul / “Worries In The Dance”

3- Jimmy Cliff / “The Harder They Come”

4- Bob Marley & The Wailers / “Kaya”

5- Burning Spear / “Marcus Garvey”

6- Beres Hammond / “Rockaway”

7- Toots & The Marytals / “Pressure Drop”

8- Dennis Brown / “Revolution”

9- Israel Vibration / “Cool and Calm”

10- Barrington Levy / “Too Experienced”



Bob Marley



Pide üzerine denemeler

Bu yaz sahilde taş tabanlı bir fırın yapılıyor, pide yapacağız. Bir yaz otelinde pide yapmak orijinal bir fikir değil. O zaman pideleri farklılaştırmalıyız. Klasikler olmalı ama başka türlü de düşünmek lazım

KULAKTAN DOLMA
TARİFLER

**Semsa
Denizsel**

@semsadenizsel



PAZARTESİ

Marvy'nin 2021 yaz eğitimleri devam ediyor. Ekipler peyderpey bana geliyorlar, hepsiyle kendi bölümlerinin menülerini çalışıyoruz. Her eğitim pazar alışverişiyle başlıyor. Sadece mevsimlikler değil, yazın yapacağımızdan bu yemekleri, domates patlıcan vs de alınıyor. Ha, hiçbirinin lezzeti yok ayrı. Ama n'apcan? Çalışmak lazım, yaz menülerini oturtmak lazım.

Malzemeler alınınca, ilk gün daima yerleşmekle geçiyor. Maydanoz-dereotu-nane yıkanıp kurulanıp yapraklanıyor. Sapları ayrılıyor, hani belki bir et suyunu lezzet ya da fırın yemeğinin altına yatak olur diye. Sarımsaklar ayıklanıp kavandığı sepete kalkıyor. Taze soğan ve sarımsaklar ayıklanıp kalkıyor. Muhtelif yeşil salata türü, yani marul, roka, tere, kuzu kulağı yıkanır, kurutulup, bezlerin içinde dolaba giriyor. Sebzeler dayanıklılıklarına göre buzdolabına veya dışandaki sepete kalkıyor. İlk gün böyle bitiyor. Sonraki günler her restoranın menüsüne ayrı ayrı odaklanıyoruz. Hepsini derli toplu bitirmek lazım, bir arada görmek için.

SALI

Önce meyhanenin menüsüne odaklanıyoruz. Mezeler, ara sıcaklar, küçük balık tava. Yapıyoruz, yiyoruz. Bebek enginarları rakı ile pişirip tahinli tarator koyuyoruz, çok yakışıyor. Ahtapotu şarapla pişirip bilahare kırmızı soğan, taze mercanköşk ve kırmızı soğanla fırınıyoruz. Bir de, karidesli deniz börülcesine bayılıyor.



Pideler pişiyor, çıktıkça yiyoruz. Doymuyoruz, olsa daha yeriz.

Her şeyin başı hamur. İncecik olmadı mı, çıtırdak değil mi, malzemeyi taşıyor mu? İçine ne koysan fark etmiyor...

PERŞEMBE

Bu yaz sahilde taş tabanlı bir fırın yapılıyor, pide yapacağız içinde. Bir yaz otelinde pide yapmak elbette dünyanın en orijinal fikri değil. Ama bir yandan da, yazın denizden çıkmışsın, kurt gibi açsın, çıtır çıtır bir pide acayıp gidiyor. Yanına bir ayran ya

da buz gibi bir bira. Mutluluk.

O zaman pideleri farklılaştıracamız. Evet klasikler olmalı, zaten kıymalı ve Ödemiş tipi peynirli tamam, ama başka türlü düşünmek lazım. Biraz pizza gibi, ama illa da domates sos gibi de değil. Hamurun yan sıra malzemenin de kendini hissettirdiği, lezzet dokunuşlarıyla ön plana çıkan pideler çıkarmalı.

Yine de her şeyin başı hamur. O hamur incecik olmadı mı, çıtırdak değil mi, malzemeyi taşıyor mu... İçine ne koysan fark etmiyor. Önce pide hamuru yani.

Ezgi bir hamur tutuyor; un, su, tuz, maya. Maya olarak yaş maya tercih ediyor, "Oteldeki pide ustaları hep bunu kullanı-

yor" diyor. Hamuru öylesine el ayarı göz kıvamu tutuyor. Ulaş'a sordum, sen nasıl tutuyorsun diye, kulak memesi kıvamu dedi. Öldürecek bu çocuklar beni. Biraz sıkıştırınca çıkıyor ölçüler. Ama kabaca. %100 un, %48 su, %0.4 yaş maya, %1 tuz.

Hamuru tutup buzdolabına atıyoruz, dinlensin diye. Bir yandan da benim bahçedeki Kantin'in eski odun fırınına ateşliyoruz. Geçen sonbahardan beri yanmadı. Bir tüm gün yakıp fırının ısınmasını sağlamak lazım. Pide iyi ısınmış, ısıya doymuş fırın ister.

CUMA

Sabahtan fırın gazlanıyor, öğlene pideleri deneyeceğiz. Harçları hazırlıyoruz. Klasik kıymalı, bol soğan, maydanoz ve de civık yapacak kadar suyla hazırlanıyor. Ödemiş tipi, peynirlere maydanoz ve yumurta ekleyerek, oluyor.

Bir mantarlı yapmaya karar veriyorum. İstiridye mantarlarını çok alevli bir fırında sarımsak, karabiber ve zeytinyağı ile harlıyoruz. Maydanoz, mercanköşk, bol sarımsak, bol karamelize soğan falan harç güzel oluyor. Altına sepet peyniri kullanıyoruz, çıkınca üstüne inceden incir sızması, enfes oluyor.

Derken bir enginarlı yapıyoruz. Körpçük enginarları çiğden marine ediyoruz, bekliyor, limonun asidiyle biraz yumuşuyor. Taze soğan, bol dereotu, lor, inceden ısırgan falan, o da nefis oluyor. Tahinli malum Ege bölgesinin klasiklerinden, ama biz sadece onunla yetinmiyoruz, bir de lorlu kara dutlu yapıyoruz. Hani özellikle Kuzey Ege'nin klasik tatlısına bir pide yorumu getiriyoruz.

Pideler pişiyor, çıktıkça yiyoruz. Doymuyoruz, olsa daha yeriz. Ama n'apcan hamur bitti. Artık devamı yaza, plajda. •



Lezzetli yemeklerin sırrı: Stock'lar

Orijinal diliyle stock olarak bildiğimiz lezzetli sularla yapılan yemekler, sizleri iyi lokantalarındaki standartlara ulaştırabilir. Diyebilirsiniz ki, zaten biz tavuk suyunu pişmiş pilavlarla ve çorbalarla büyüdük. Doğrudur, tavuk suyu bizim mutfağımıza yerleşmiş malzemelerden biri. Ama ben bugün stock'lardan bahsetmek, yani gerçekten aromatik baharatlarla birlikte çekitirilerek yapılan sularla ilgili yazmak istiyorum. Tavuk suyu, aslen en nötr olan stock'lardan biridir. Dünya mutfaklarında, etli, sebze, hatta balıklı yemek ve soslarda kullanılabilir. Tabii tavuk suyunun da ne süreyle ve hangi teknikle hazırlandığı, bu seçimi yaparken önem taşır. Bu suların en zahmetlisi, dana kemik ve ilik suyudur. İyi bir dana ve ilik suyu hazırlamak için gerçekçi olmak gerekirse en az 12 saat kısık ateşte fokurdlatmak gereklidir. Ama iyi hazırlanmış bir ilik suyunun tadı da başkasına benzemez. Yüksek miktarda kolajen içerir. "Demi glace" gibi mutfağın en önemli sosunun temelini oluşturur. Sebze suyu en kısa sürede hazırlanan ve her yemek için uygun olan bir çeşittir. Özellikle Türk mutfağında yaptığımız zeytinyağı sebzelerde kullanırsanız yemeklerinize sınıf atlatır. Balık suyu ve kabuklu deniz mahsulleri suları ise paella, güveç, buğulama gibi deniz mahsullerinde fark yaratır. Yine bu sulardan bahsederken iki ayrı şekilde bölebiliriz. Mesela kabuklu deniz mahsullerinde yapılan ve bir klasik olan "bisque" kavurma tekniğiyle yapılan ve daha koyu renkli olandır. Tabii bazı açık renkli tariflerini bulmak da mümkün. Eğer yoğun kıvamlı soslar hazırlamak isterseniz bu suları daha karamelize hale getirmek gerekir. Bu da kullanacağınız kemikleri önceden fırınlayıp daha sonra sote ettiğiniz aromatik sebzelerle bir araya getirirkenizle oluşur. Dediğim gibi, iyi lokantalar için bu suları ve sosları hazırlamak için en önemli ayaklarından biridir. Tecrübe ister, uzmanlık ister ve lokantaların kimliğini oluşturur. Yani su deyip geçmemek lazım.



İYİ BİR STOCK YAPMANIN PÜF NOKTALARI

- Ana malzemenin mümkün olduğu kadar ilikli, kemikli taraflarını kullanın.
- Suyunuzu, kereviz sapı, havuç, soğan, pırasa gibi aromatik sebzelerle lezzetlendirin.
- Mutlaka çok soğuk ve temiz su kullanın. Amacımız yemek pişirmek değil, suya lezzet katmak.
- Hiçbir zaman suyu fokur fokur kaynatmayın. Rengi bulanıklaşmasın. Üstünde biriken köpüğü ara ara kevgirle alın.
- Tuz atmayın, çektiğiniz zaman çok tuzlu olabilir.
- Kullanacağınız baharatları bir tülbente sarıp ağzını bağlayın. Daha sonra rahatça içinden çıkarabilirsiniz.

KAHVERENGİ TAVUK SUYU TARİFİ

- 1 adet etleri ayıklanmış bütün tavuk
 - 1 adet kuru soğan (kabaca doğranmış)
 - 1 adet havuç (irice doğranmış)
 - 1 sap kereviz (irice doğranmış)
 - 1 sap pırasa (irice doğranmış)
 - 1 tatlı kaşığı salça
 - Bouquet garni (içinde defne yaprağı, tane karabiber, taze kekik olan baharat bohçası)
- Üstünü geçecek kadar soğuk su. Su çok azalırsa yine soğuk su ekleyebilirsiniz.

HAZIRLANIŞI

Tavuk kemiklerini bir fırın kabına alın. Fırını önceden 200 derecede ısıtın. Kemikleri fırınlayın. Kahverengi olana kadar kıartmayın. Derin bir tencere içinde az zeytinyağı ile birlikte sebzeleri biraz renk alıncaya kadar kavurun. Salça ekleyip biraz daha kavurun. Kahverengi olan kemikleri tencereye alın. Fırın kabının içindeki fazla yağı dökün. Ama dibindeki kalıntıları henüz kap sıcakken soğuk suyla kazıyıp tencereye alın. Tüm malzemenin üstünü geçecek kadar soğuk su ve baharat bohçasını ekleyip, çok kısık ateşte, kapağını kapatmadan pişirin. Arada üstündeki köpüğü alın. Süzdükten sonra kullanıma hazır.



**Oğul
Türkkan**

@ogulturkkan

Meze vs. tapas

Meze benzeri ikramlar dünyanın her yerinde mevcut. İspanya'daki tapas, şarap bardaklarını sineklerden korumak için konulan ekmek dilimiyle ortaya çıkmış

Kalabalık halde balıkçıda veya kebabçıda masaya oturulunca ilk tartışma "Meze mi, yemek mi?" konusundan çıkar. Genelde de mezelerden sonra doyulur, ana yemek ziyar olun. Aslına bakınca büyük babamın dediği gibi, meyhaneye meze satar, lokanta ve restoran da yemek. Yani meyhanede ana yemek olmaz. Ama günümüzde işler değişti. Neredeyse her restoranda meze dolapları ortaya çıktı. Olmadı meze tepsi. Sanki zorundaymışız gibi önden meze ardından ana yemek sipariş eder olduk. Meze tabakları da çay tabağını andıran minik tabaklardan orta boy kayak tabaklara evrildi. Cem Yılmaz'ın dediği gibi: "Hepsinden azar azar yap, ortaya yap."

Meze kelimesinin etimolojisi Farsçada maza yani lezzet veya tadımlık anlamına geliyormuş. Aslına bakarsanız bu anlam mezenin nasıl olması, nasıl yenmesi gerektiğini de anlatıyor. Bir tarifler listesi değil meze, bir yeme, tatma, yani yaşam biçimi. Reçetesi yok mezenin. Her şeyi meze yapabilirsiniz. Bir avyayı dahi üzerine tuz ekip meze yapmak mümkün. Soğuk da olabilir, sıcak da. Yeter ki tadımlık olsun, çok ağır olmasın, doyurmasın, paylaşılsın. Bu anlamda bakıldığında meze ile ağız eğlenir. Doymak için değildir, eğleniceliktir, sabır ister, sohbet ister. Bir sav mezenin İstanbul'un gayrimüslim mahallelerindeki meyhanelerden yaygınlaştığını savunurken, bir diğeri de mezenin zeytinyağının mucidi Giritlilerden çıktığını savunur. Gerçi güzel bir zeytinyağına banılan lezzetli bir ekmekten de nefis meze olur. Son dönemde mezelerin birçoğu belki ekonomik nedenlerle yoğunlu oldu ama kökeninde sebze, deniz mahsulü, sakatat, meyve gibi birçok malzeme vardı. Önemli olan malzemenin mevsiminde olmasıydı. Bir çoğu da unutulmaya yüz tuttu.

Lezzeti tekrar algılatıyor

Ana yemeklerin yanında şefler garnitür ikram ederler. Bunun temel amacı bir yemeğin tadını üst üste deneyimleyince insan ağzının alışıp lezzetini kanıksaması ve yedikçe tadın yavanlaşması imiş. Arada biraz garnitür yiyince, yemeğe geri dönüldüğünde ağız tekrar lezzeti algılayabiliyor. Farklı mezeleri de yan yana tadınca, arada bir öncekine dönerek ağzımızı değiştirmiş oluyoruz bir anlamda. Bir



Meze tabakları minicik tabaklardan orta boy tabaklara evrildi artık.

çatal ondan, bir kaşık bundan misali. Yani yiyecekler böylece hiç yavanlaşmıyor.

Çoğu kişi mezeyi İspanyolların tapasına benzetir. Tapas kökeninde şarap bardağına meyve sineklerinin girmesini engellemek için bardağın üzerine konulan ekmek diliminin zaman içinde üzerine şarküteri veya peynirlerden kat çıkılması ile ortaya çıkmış. İki öğün arasında, içki yanında atıştırılmalık olarak tüketiliyor. Bazen birkaç zeytin de olabiliyor, bazen küçük şişe takılmış birkaç biber turşusu ve ançüez de. Tapas genelde kişiye özel bir lokma iken, meze küçük porسیونlar olarak ortaya geliyor. Tapas genelde ekmeğin üzerine konulurken bizde ekmek mezenin yanında gelir. Fikir yakın ama uygulama farklı.

Bazıları da İtalyanların antipasti'si ile mezeyi benzetir. Antipasti ana yemek öncesi bir başlangıç tabağıdır aslında. Bizim lokantalarda meze yemek öncesi tüketilse de paylaşımlı bir tabaktır. Meze ortadan yenir, antipasti de genelde kişiye özeldir.

Antipasti'den çok mezeye benzeyen Venediklilerin cicchetti barlarında ikram edilen yiyecekler. Bu çeşit çeşit minik atıştırılmalık tapas'a daha çok benzese de içki yanında çoğunlukla ayak üstü tüketiliyor.

Azar azar ortaya

Bir de Japonların izakaya mekanları var ki gene meze gibi yiyecekler az az ortaya söyleniyor. Meyhane benzeri mekanlar olan izakaya'larda barda veya yerde oturarak ya da ayakta içki yanında birçok ufak porسیونlarda yiyecek ikram ediliyor.

Meze benzeri ikramlar dünyanın dört köşesinde mevcut aslında. İskandinavların büfede ikram ettikleri smörgasbord soforaları, Rusların zakuski'leri, Meksika'da tapas'a benzer botanas'lar, Ortadoğu ve Yunanistan'da mezenin farklı imlalarla türümleri birçok kültürde mevcut. Bu ufak lezzetli atıştırılmalık yemeğin sosyalleşmesini, paylaşımı, muhabbeti tetikliyor. Bizdeki meze kültürü de evrilerek gelişmeye devam ediyor. •

Kırmızı mı, mavi mi?

Cilt bakımında LED terapisi kozmetik dünyasının gündeminde. Kaliteli bir cilt vaat eden yöntemde farklı tonda ışıklar farklı amaçlar için kullanılıyor. Peki bu terapiyi bakım rutinine eklemeye değer mi?



Valerie Dayan

@valeriedayan

Hassas ciltliler bilir, profesyonel bakım çıkışı cilt biraz kızarır. 2018’de yaptığım New York seyahatinde arkadaşımın önerisi ile gittiğim SB Skin’de ilk kez bir LED terapisi ile tanıştım. Bakımın sonunda yüz ve dekolte-min üzerine yerleştirilen kırmızı LED paneli sayesinde, belki de ilk kez bir bakımdan yüzümü saklama ihtiyacı olmadan, sıfır kızarıklık ve eşit cilt tonu ile çıkmıştım. 1960’lardan bu yana farklı tedavi edici amaçlarla kullanılan LED Terapisi (LEDT), bir süredir kozmetik dünyasının da gündeminde. Değişik dalga boylarında ve renklerde yapılan LEDT’nin en popüler renkleri ise kırmızı ve mavi.

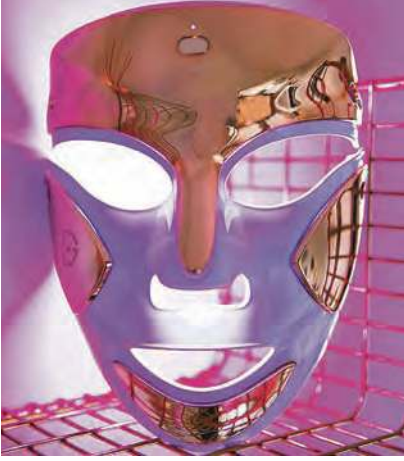
Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Uzmanı Prof. Dr. Reha Yavuzer, René Clinic’te uzun süredir LED terapisinden faydalandıklarını söylüyor ve derinin yüzeysel tabakasına etki eden kırmızı LED’in faydalarını sıralıyor: “Dolaşımı hızlandırmaya, enflamasyonu hafifletmeye ve kolajen üretiminin tetiklenmesine yardımcı olur. Harsarlı derinin iyileşme hızını artırmak, kırışıklıkları ve hassasiyetleri azaltmak için kullanılabilir.”

Akneli cilde mavi

Bingo! Test ettiğimde gözlemlediğim etkiler tam olarak bunlardı. Akneli ciltler için ise çare, mavi LED: “Yağ bezlerinin aktivitesini kontrol eden mavi LED, sivilce oluşumuna sebep olan bakterilerde azalma sağlar.” Yavuzer, antibakteriyel mavi ışık ile anti-aging ve yatıştırıcı etkili kırmızı ışığın birlikte kullanılmasının yara izi tedavisinde etkili olduğuna da dikkat çekiyor. Yüzeysel kalcal damar ve leke tedavisi için de önerisi yeşil



Dr. Gross’un maskesi çok satanlardan.



Ev tipi LED maskeler 3 dakika kullanılıyor.



LeBody, Türkiye’de satılan opsiyonlardan.



Vitalica Wellness’ta kırmızı LED paneller egzersizin faydalarını artırıyor.



Foreo’nun yeni cilt bakım cihazı UFO 2, altı farklı ışık rengine sahip.

ışık. Popülerlikleri daha az da olsa, beyaz ışığın cildin alt katmanlarına nüfuz ederek sıkılaşmaya yardımcı olduğu, turuncu renkli ışınların ise rosacea ve çeşitli yüzeysel cilt hassasiyetleri için etkili olduğu biliniyor.

Uykuyu da destekliyor

Merkezlerinde en başından beri normal sauna yerine kızılötesi sauna bulunduğunu anlatan Vitalica Wellness Direktörü Koshlendra Pratap da, ışık terapisinin iyileştirici gücüne inananlardan. Yarı-invazif ve non-invazif ışık terapilerinin bulunduğu Vitalica’da, en ilgimi çeken, spor salonuna yerleştirdikleri kırmızı LED paneller oluyor. Pratap, “Kırmızı LED ve kızılötesi ışınlar, kasların daha hızlı iyileşmesini, güç ve dayanıklılığın artmasını, eklem ağrıların azalmasını, daha kaliteli uykuyu ve daha iyi cinsel performansı destekliyor” diyor ve ekliyor: “Doğru dalga boyu ile yapılan LEDT’de, ışık dalgası hücrelerimiz tarafından emiliyor ve mitokondrinin daha fazla ATP üretimini tetikliyor. Yükselen ATP seviyesinin anlamı ise hücresel boyutta yenilenme.”

Tabii ki fazlası zararlı

Uzman görüşlerini kendi deneyimlerimle bir araya getirdiğimde ise evimdeki tüm ampulleri kırmızı – mavi LED’lerle değiştireyim geliyor; tüm gün tetiklenen kolajenlerimle ütöpik bir hayat hayal ediyorum. Ancak elbette,

LEDT’nin de fazlası zararlı. Ayrıca terapi sırasında da gözleri ışınlardan korumak çok ama çok önemli. Bu sebeple özellikle klinik tip LEDT işleminin hekim kontrolünde yapılması en doğru yol. Evde kullanım için üretilen LED maskeleri ise düşük çıkış güçleri ile daha az risk barındıran opsiyonlar.

Light Salon, Dr. Dennis Gross, Current Body markalarının maskeleri yurt dışında en çok satılan markalar arasında. Türkiye’de 2019 yılında satışa çıkan LeBody Opera LED maskesinde ise kırmızı, mavi ve kırmızı-mavi karışımı ışık bulunuyor.

Ev tipi cihaz da yolda

Foreo’nun en yenilerinden UFO 2’de de 8 farklı LED ışığı bulunuyor. Bu ışıklar, UFO 2’nin farklı amaçlar ile kullanılan cilt bakım maskeleri ile eşleştirilerek, optimum sonuç hedefleniyor. Beauty Omelette’in ideal dalga boylarına sahip ev tipi cihazı da önümüzdeki günlerde satışa çıkacak.

Benim ise internette ve yakın çevremde kullanıcı yorumlarının olumlu olduğu bu maskelerle ilgili şöyle bir teorim mevcut: Eve LED maske alacaklar, muhtemelen cilt bakımını ciddiye alan kişiler olduklarından, bu maskeler hali hazırda olan bilinçli rutinelere pozitif bir ilave oluyor. Yıllar içerisinde kozmetikte hiçbir şeyin tek başına mucize yaratmayacağını öğrendim. Peki rutinimde, namlendircimin yanına biraz kırmızı ışık alır mıyım? Elbette! •



Sevmenin de ayarı olmalı

Köpeklerde davranış bozukluğunun birçok sebebi var. Sahiplerinin kontrolsüz sevgi alışverişi ya da yanlış zamanda gösterilen ilgi de bunlardan biri

Farklı sebeplerle köpeklerde davranış bozuklukları ile karşılaşılabilir. Bunun temel sebebi kurduğumuz yanlış iletişim şekli ve yanlış eğitim olabilirken, fizyolojik sebepler de olabilir. Yanlış ilişkilelendirmeler, eksik sosyalizasyon, genetik yatkınlık, çevresel faktörler, ırk özellikleri ile evlenme, boşanma, taşınma, yeni doğan bebek, eve dahil olan yeni bir evcil hayvan gibi aile içi düzen ve durum değişiklikleri de davranış problemlerinin sebebi veya tetikleyicisi olabilir.

Köpek sahiplerinin en çok şikayetçi oldukları davranış sorunları arasında üste atlama, kemirme, ağlama, havlama, evde yalnız kalamama, agresyon, masada dilenme, kasma, ısırma ve dişleme vardır.

Sorunlar günden güne artar

Hiçbir davranış bir anda en üst noktaya varmaz. Önce bir şeyler yanlış gitmeye, istemediğiniz davranışlar kendini göstermeye başlar. Doğru müdahale ve yönlendirme yapılmazsa; hata beraberinde hataları getirir. Ve günden günde artarak da en üst noktaya ulaşır.

Eğer istenmeyen bir davranış olmadık şekilde gündeme geliyorsa; altında beklemediğimiz bir sebep olabilir. Öncelikli olarak can dostumuzu veteriner hekimin yönlendirmesi doğrultusunda bir sağlık kontrolünden geçirmekte fayda var. Fizyolojik olarak her şeyin yolunda olduğuna emin olduktan sonra bir davranış uzmanı ile iletişime geçilmesi önemlidir.

Enerjisini atması gerekir

Basit bir neden gibi gözükse de köpeğinizin enerjisini yeteri kadar atamıyor olması, içgüdü yoğunluklarına göre doğru mesguliyetler verilmemesi bile başlı başına birçok sorunun kaynağıdır. Hatta size daha da garip geleceğini düşündüğüm; köpek sahiplerinin iyi niyetle yaptıklarına şüphe olmaksızın kontrolsüz bir sevgi alışverişi ve yanlış zamanlarda gösterilen ilgi de bazı davranış bozukluklarında baskın bir sebeptir.

Korku ve kaygı kaynaklı sorunların birçoğu geçmişini bilmediğimiz ya da geçmişini bilesek de ortalama 4-6 aya kadarki dönemini eksik ve yanlış geçmiş olan köpeklerde görülür. Annesiz büyüdüğü, anne altında kalmadığı, annesinden erken ayrıldığı için yeterli anne sütü alamamakla birlikte güven duygusu ve karakteri gelişmemiş, kardeşlerinden ve anneden öğrenmesi gerekenleri edinmemiş köpekler 6 aylık olduktan sonra baskın bir korku durumuyla baş başa kalır. Bu da birçok sorunu önümüze getirir.

Sabırlı olmak zorundasınız

Terk edilmiş, şiddet görmüş, pozitif ilişkilelendirmeler deneyimlememiş bir köpek hayata ve insanlarla olan iletişimine 1-0 yenik başlar. Bunu geri kazanmak kolay değildir. Uzun ve meşakkatli, ciddi emek ve sabır gerektiren bir süreçtir. Onlara daha çok yardımcı olmak gerekir. Gösterdiği sorun için ona kızmanız onu yoğun stres altında bırakır. Güvenmesini zorlaştırırken, onu çıkmaza sokabilirsiniz.

Sorunsuz köpekler bile stres altındayken en iyi bildiklerini uygulamakta zorlanır, sorunlu köpeklerin mümkün olduğunca küçük adımlarla en baştan başlayarak yol alınmasına ihtiyaçları vardır. Güven duydukça, özgüvenleri yükseldikçe, şüphe duymadıkça, başlarına geleceklerden emin oldukça yol almaları hızlanır.

Bir davranış bozukluğunu evcil hayvan sahibinin kendi tecrübesi ile çözebilme imkanı yoktur. Böyle bir durumda konunun uzmanından destek istenmesi, yaşanan sorunların daha da pekişip kemikleşmeden çözülebilmemesi, hafifletilebilmesi ya da kontrol altına alınarak yönetilebilmesinde yarar sağlar.

Doğaya çıkarken gerekli 5 kaynak kitap

Ot mevsimi geldi, ağaçlar pıtırıcıklandı, pandemiden kurtulup da kendimizi dağlara yürüyüşe vurana kadar hafıza tazelemeye, bilmediğimizi dikkatle tanımaya yarayan 5 kaynak kitap öneriyorum. Gitmeden çalışmak lazım, zira kitapların her biri en az 300 sayfa. Sırt çantasına almak elbette ideali ama omuzlarınız tutulabilir!

1. Türkiye’nin Yabani Besin Bitkileri ve Ot Yemekleri /Prof. Dr. Ertan Tuzlacı (Alfa Yayınları)

En sevdiğim yanı bitkilerin hem Latince hem de yerel takma adlarının bulunması. Üstelik fotoğrafları ile. Bir de en arkada hangi bölgede nasıl yetiştiği de belirtilmiş. İnanılmaz bir birikim. Kitabın tasarımındaki tek derdim bitki fotoğraflarının açıklamalarının yanında değil de başka bir formda toplanmış ve numaralandırılmış olması. Tek tek her bitkinin numarasına bakıp, alfabetik dizimden bitkinin numarasına göre adını bulup üzerine post-it’leyerek ilerledim. Ama inanılmaz faydalı ve masamdan kalkmayan kitaplardan, 528 sayfa.

2. Türkiye’nin Ağaçları ve Çalılar / Necati Güvenç Mamikoğlu

Hem NTV yayınları hem de Kırmızı Kedi kitapevi’nden basılmış. Kapakları aynı ama içerik aynı diye duydum. Bende NTV yayınları. En sevdiğim

kitaplardan. Fotoğraflar mükemmel çekilmiş ve derlenmiş. Bitkileri doğru tanımak ve birbirinden ayırt edebilmek için gerekli olan yaprak, gövde, çiçek, tohum ve tam boy fotoları, ne kadar emek olduğunu anlamaya yetiyor. Her seyahatte yanıma aldığım ve tekrar tekrar okumayı sevdiğim bir kaynak kitap. Okumayı sevmeyenleri bile mutlu edecek görsel zenginlikte. Oldukça da kalın, 727 sayfa.

3. Dekoratif Türkiye Bitkileri / Prof. Dr. Ertan Tuzlacı (Alfa Yayınları)

Her bitkinin fotoğrafı, özellikleri, hangi bölgede yetiştiği, ailesi, Latince ve takma adları, ayrıca nasıl değerlendirilebileceği yazılmış. Mesela pano yapmaya, kuru çiçek olarak değerlendirmeye uygun olup olmadığı not edilmiş. Kapakta İngilizce adı da yazıyor, çiride de kilit kelimeler için bir tercüme sayfası var. Fotoğraflar bitkiyi anlamaya yetecek kadar kaliteli, 560 sayfa.



4. Türkiye’nin Nadir Endemikleri / Tuna Ekim (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları)

Sadece Türkiye’de bulunan bitkilerin görselleri ve kimin ilk olarak bulunduğu bilgisi var. Üstelik İngilizce metinler de bulunuyor, hem kendine hem doğasever yabancı bir arkadaşına hediye etmek için çok makbul, 537 sayfa.

5. Gezginin Bitki Bahçeleri / Ali Tiyar Gök (Dharma)

Başarılı bir iş insanı iken kendini doğaya adıyor ve gezginliği sırasında da kılavuz kitap bulamayınca yazmaya karar veriyor. Birkaç kitabı var, hepsinin niyeti de içeriği de çok kıymetli. Kantaron’dan Ahlat’a, Yaban Mersin’in den Sandal Ağacı’na kadar bir çok bitkiye yer verilmiş. Fotoğraflar gayet faydalı, 303 sayfa. •

IPEKYOL

YASEMİN ÖZİLHAN